

Strategia Rozwoju Gminy Tuczno na lata 2017 -2026

Tuczno, kwiecień 2017

Spis treści

WSTĘP	4
METODOLOGIA	6
1. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE	7
1.1. UWARUNKOWANIA PRAWNO – POLITYCZNE MAKROOTOCZENIA.....	7
1.2. UWARUNKOWANIA PRAWNO-POLITYCZNE MIKROOTOCZENIA.....	12
2. RAPORT O STANIE SPOŁECZNO – GOSPODARCZYM GMINY TUCZNO	20
2.1. POŁOŻENIE GEOGRAFICZNE GMINY TUCZNO	20
2.2. RYS HISTORYCZNY.....	22
2.3. ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE.....	23
2.3.1. Planowanie przestrzenne.....	23
2.3.2. Struktura użytkowania gruntów.....	25
2.3.3. Zasoby mieszkaniowe	27
2.3.4. Infrastruktura techniczna	29
2.4. GOSPODARKA	44
2.4.1. Rolnictwo.....	44
2.4.2. Leśnictwo.....	48
2.4.3. Podmioty gospodarcze.....	51
2.4.4. Turystyka i zagospodarowanie turystyczne	53
2.5. SFERA SPOŁECZNA	59
2.5.1. Struktura społeczna	59
2.5.2. Grupy ryzyka społecznego.....	64
2.5.3. Bezpieczeństwo publiczne.....	76
2.5.4. Ochrona zdrowia.....	78
2.5.5. Oświata i wychowanie	81
2.5.6. Formy zorganizowania społeczeństwa	85
2.6. WALORY KULTUROWE.....	88
2.6.1. Obiekty architektury i budownictwa.....	88
2.6.2. Instytucje kultury i sportu, współpraca międzygminna	90
2.7. WALORY PRZYRODNICZE I KRAJOBRAZOWE	95
2.7.1. Warunki klimatyczne	95
2.7.2. Prawne formy ochrony przyrody	96
2.7.3. Zasoby naturalne	106
2.8. WIELKOŚĆ I STRUKTURA BUDŻETU GMINY TUCZNO	110
2.8.1. Polityka finansowa gminy Tuczno	110
2.8.2. Struktura dochodów gminy Tuczno	113

2.8.3. Struktura wydatków gminy Tuczno.....	116
2.8.4. Działalność inwestycyjna	119
3. ANKIETYZACJA MIESZKAŃCÓW I LIDERÓW LOKALNYCH.....	126
GMINY TUCZNO.....	126
3.1. WYNIKI PRZEPROWADZONEJ ANKIETY	127
4. ANALIZA SWOT.....	141
5. DIAGNOZA STANU GMINY	147
6. ZAŁOŻENIA DO STRATEGII ROZWOJU GOSPODARCZEGO GMINY TUCZNO	153
7. MISJA.....	153
8. SŁOWNICZEK	155
9. PRIORYTETY, CELE SZCZEGÓŁOWE, KIERUNKI DZIAŁANIA	157
10. MONITORING I EWALUACJA STRATEGII	168
<i>WYKAZ RYSUNKÓW:.....</i>	<i>179</i>
<i>WYKAZ TABEL:</i>	<i>179</i>
<i>WYKAZ WYKRESÓW:</i>	<i>182</i>

WSTĘP

Dotychczas obowiązującym dokumentem strategicznym w gminie Tuczo była uchwalona w roku 2004 Strategia Zrównoważonego Rozwoju Gminy Tuczo na lata 2004-2015, sporządzona głównie dla potrzeb skorelowania działań strategicznych i inwestycyjnych z dostępnymi, programowanymi źródłami dofinansowania przedsięwzięć realizowanych na poziomie gminy przez programy operacyjne, dostępne na poziomie regionalnym i centralnym do roku 2015. Plan określał metody przygotowania i realizację działań administracyjno-gospodarczych, służących rozwojowi gminy.

Autorzy przedstawili priorytety inwestycyjne jakie miały być podstawą rozwoju gminy na kolejne lata oraz określili zadania, jakie gmina powinna podjąć. Zadania priorytetowe wskazane w poprzedniej strategii w obszarze infrastruktury technicznej, takie jak rozbudowa i modernizacja sieci kanalizacyjnej oraz przebudowa istniejących ujęć wody dla poprawy jakości wody pitnej, aktualizacja dokumentów planistycznych dla swobodnego otwarcia i gospodarowania przestrzenią sprzyjającą rozwojowi MSP, budowa obiektów sportowych (kompleksy sportowe), rozwój Gminnego Ośrodka Kultury wraz z niezbędną infrastrukturą oraz budowa sali wielofunkcyjnej, w znacznym stopniu zostały zrealizowane lub są na etapie realizacji. Dokument uchwalony w roku 2004 w swoich celach zakładał głęboką interwencję gminy w zakresie rozwoju poszczególnych gałęzi sektora przetwórstwa, usług i produkcji rolnej. Z perspektywy kilkunastu lat i po wejściu do Unii Europejskiej wyznaczone cele w tych obszarach zostały zdeterminowane przez wolny rynek, uwarunkowania wynikające z Traktatu Lizbońskiego i ogólną kondycję ekonomiczną gospodarki europejskiej i światowej. Nie udało się zrealizować założeń poprzedniej Strategii głównie w zakresie uruchomienia instrumentów wspierających sektor mikro, małych i średnich przedsiębiorstw. Z dużych zamierzeń inwestycyjnych nie zrealizowano w pełnym zakresie zagospodarowania obszarów predestynowanych dla celów rekreacyjnych i turystyki pobytowej oraz nie zrealizowano szeregu inwestycji związanych z modernizacją i przebudową dróg gminnych. Stąd Strategia Rozwoju Gminy Tuczo do roku 2026 wraca do tych tematów, zarówno w diagnozie stanu, jak i zaprojektowanych celach i kierunkach działania.

Od przyjęcia poprzedniego dokumentu strategicznego minęło ponad 13 lat. W tym czasie nastąpiło wiele przełomowych wydarzeń. Proces wejścia Polski do Unii Europejskiej wniósł istotne zmiany w sposobie przygotowania i realizacji przedsięwzięć rozwojowych gminy, a w świecie zapanował kryzys gospodarczy, którego skutki miały również wpływ na społeczne i gospodarcze funkcjonowanie gminy Tuczo. Wszystkie te czynniki, jak również stopień zaawansowania finansowego gminy w realizację projektów współfinansowanych przez Unię Europejską powodują, że proces rozwoju gminy nie można opierać na nieaktualnej już strategii, gdyż nowe wyzwania i nowa perspektywa finansowania inwestycji w ramach dotacji przyznanych Polsce w ramach

zatwierdzonego w listopadzie 2013 budżetu UE wymuszają opracowanie nowych priorytetów i celów strategicznych dla gminy Tuczno spójnych z polityką Unii Europejskiej w zakresie wsparcia inwestycji na poziomie lokalnym.

Nowy dokument strategiczny powinien być powiązany z aktualną Strategią Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego, jak również skorelowany z głównymi programami inwestycyjnymi na poziomie regionalnym.

W związku z powyższym podstawą rozwoju gminy Tuczno jest Strategia, która określa misję oraz cele i kierunki działania do roku 2026. Jest to długookresowy plan działania, określający strategiczne cele rozwoju gminy i przyjmujący takie cele i kierunki działania, które są niezbędne dla realizacji przyjętych zamierzeń rozwojowych. Strategia stanowi podstawę do właściwego zarządzania gminą, a także do ubiegania się o środki zewnętrzne, zwłaszcza z Unii Europejskiej. Ustalenia zawarte w Strategii stanowią podstawę do prowadzenia przez władze gminy długookresowej polityki rozwoju społecznego i gospodarczego. Ponadto Strategia wskazuje, jakie są najważniejsze do rozwiązania problemy społeczne, gospodarcze, infrastrukturalne i ekologiczne, na których powinna być skoncentrowana uwaga Rady Miejskiej w przyjętym horyzoncie czasowym.

Czynnikiem mającym wpływ na ostateczny kształt dokumentu jest charakterystyka i diagnoza aktualnego stanu społeczno - gospodarczego gminy Tuczno, zawierająca podstawowe informacje o gminie.

Raport, stanowiący integralną część Strategii, został opracowany według wcześniej przygotowanego schematu przy udziale pracowników Urzędu Miejskiego w Tucznie. Na podstawie rzetelnego i obiektywnego opisu kondycji gospodarczej i społecznej gminy zespół ekspercki we współpracy z przedstawicielami jednostek gospodarczych i społecznych gminy Tuczno wypracował cele strategiczne, służące wzmocnieniu samorządu do sprostania wyzwaniom polityki rozwojowej.

Strategia Rozwoju Gminy Tuczno na lata 2017 – 2026 pozwala na realizację kluczowych dla rozwoju gminy projektów, będących wynikiem strategicznej koncepcji rozwoju.

Tworząc strategię uwzględniono również zasadnicze elementy wpływające na realizację polityki rozwojowej, jak ocena i weryfikacja szans i słabości rozwojowych gminy oraz czynników rozwoju społeczno-ekonomicznego.

Proces aktualizacji Strategii będzie przyjmowany jako systemowy element zarządzania strategicznego gminą Tuczno. Strategia winna być aktualizowana i korygowana w takt zachodzących istotnych zmian w otoczeniu wewnętrznym, jak i zewnętrznym gminy.

METODOLOGIA

Przy realizacji Strategii Rozwoju Gminy Tuczo na lata 2017 – 2026 obrano Metodę Ekspercko - Partnerską, która pozwoliła połączyć wiedzę i doświadczenie ekspertów i samorządu oraz uczestnictwo społeczne, zarówno instytucji, podmiotów gospodarczych, organizacji pozarządowych, jak i mieszkańców gminy.

Proces zapoznawania się z atutami i słabymi stronami gminy Tuczo obejmował badanie opinii liderów publicznych, mieszkańców i przedsiębiorców działających na terenie gminy w zakresie postrzegania przez nich zagadnień społecznych, gospodarczych i przestrzennych. Wyniki badań ankietowych stały się podstawą do wnioskowania o społecznym odbiorze rzeczywistej sytuacji w gminie, wykrycia różnic pomiędzy społecznymi ocenami faktów, a ich rzeczywistym stanem, a także problemów najbardziej dotykających mieszkańców i przedsiębiorców.

Na podstawie wypracowanej analizy SWOT: silne strony (wewnętrzne) gminy, słabe strony (wewnętrzne), szanse (zewnętrzne) i zagrożenia (zewnętrzne) zespół ekspercki postawił pytanie: *Co należy zrobić, albo jakie podjąć działania lub spowodować efekty tych działań, żeby zlikwidować słabe strony gminy i zniwelować zagrożenia?* Następnie opracowano kilkanaście celów operacyjnych opierając się na wcześniej wybranych słabych stronach i zagrożeniach. W podobny sposób zespół pracował przy budowaniu celów określonych na podstawie mocnych stron i szans.

Kolejnym etapem prac zespołu ekspertów było zidentyfikowanie kierunków działania do wypracowanych wcześniej celów.

Zadaniem metodycznym podczas tworzenia Strategii Rozwoju było również dostosowanie dokumentu do celów i priorytetów Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020. Zbieżność kierunków rozwoju obu dokumentów może być argumentem przy ubieganiu się przez samorząd o środki budżetu państwa oraz funduszy unijnych na realizację przedsięwzięć strategicznych.

1. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE

1.1. UWARUNKOWANIA PRAWNO – POLITYCZNE MAKROOTOCZENIA

Z chwilą przystąpienia Polski do Unii Europejskiej zaczęły obowiązywać przewidziane w art. 91 Konstytucji RP zasady określające stosunek prawa wspólnotowego do prawa krajowego, tj. zasada pierwszeństwa prawa wspólnotowego wobec prawa państw członkowskich oraz zasada bezpośredniego stosowania. Obowiązywanie tych zasad jest o tyle istotne dla władz samorządowych, że powoduje znaczącą zmianę w katalogu źródeł prawa stanowiących podstawę funkcjonowania administracji publicznej. Obok norm krajowego porządku prawnego administracja samorządowa zobowiązana jest do stosowania norm pierwotnego i wtórnego prawa wspólnotowego.

Prawo Wspólnoty Europejskiej ma w dominującej części charakter gospodarczy. To ono jest głównym (aczkolwiek nie jedynym) środkiem, za pomocą którego realizuje się szeroko rozumiana integracja ekonomiczna państw UE. Gminy są jednostkami gospodarczymi jednolitego rynku Unii Europejskiej, gdyż po pierwsze, korzystają z uregulowań kształtujących jego działanie współuczestnicząc jako podmioty gospodarujące w obrocie handlowym a po drugie, mają do nich zastosowanie istotne ograniczenia wynikające z ochrony tego rynku przed zniekształceniami konkurencji lub zaburzeniami jego funkcjonowania spowodowanymi brakiem wyraźnego rozdziału pomiędzy spełniającymi także funkcje władcze organami działającymi w sektorze publicznym a sektorem prywatnym. Ograniczenie to wynika z prawa Unii Europejskiej, nawet chociażby konkretne akty prawne, które mają zastosowanie do gmin miały postać ustaw lub aktów niższego rzędu wydanych przez parlament krajowy.

Reasumując, można najogólniej stwierdzić, iż prawo europejskie ma na gminy wpływ w trzech obszarach:

- **po pierwsze**, w istotnym stopniu określa warunki makroekonomiczne ich funkcjonowania,
- **po drugie**, tworzy narzędzia wspomagające (w szczególności o charakterze finansowym),
- **po trzecie**, tworzy nowe zadania w stosunku do gmin lub też znacząco modyfikuje zadania już istniejące (powodując także konieczność wypracowania nowych kompetencji).

Jak to wynika z art. 5 TWE, Unia Europejska nie reguluje wszystkich sfer działania gmin. W zakresie kompetencji wspólnych z państwami członkowskimi musi się ona kierować zasadą subsydiarności i pozostawić wiele istotnych kwestii do regulacji prawodawców krajowych.

Tabela 1. Dyrektywy i zalecenia Unii Europejskiej

Układ Europejski
Układ Europejski (Europe Agreement) z 16 grudnia 1991 r., ustanawiający stowarzyszenie między Rzeczpospolitą Polską a Wspólnotami Europejskimi i ich państwami członkowskimi, był umową międzynarodową, która wyznaczyła ramy instytucjonalno-prawne stosunków Polski z Unią Europejską. Wszedł w życie, po zakończeniu po obu stronach procedury

ratyfikacyjnej, 1 lutego 1994 r. Wcześniej jednak, bo od 1 marca 1992 r., rozpoczęto realizację handlowej części tego układu, pod postacią tzw. Umowy Przejściowej (Interim Agreement). Układ został opublikowany w Załączniku do nr 11 Dziennika Ustaw RP, poz. 38 z 27 stycznia 1994 r., a także w Dzienniku Urzędowym Wspólnot Europejskich - OJ L 348/93.

W Preambule Układu odnajdujemy ważny zapis, że „końcowym celem Polski jest członkostwo we Wspólnotach, a Stowarzyszenie, zdaniem Umawiających się Stron, pomoże Polsce osiągnąć ten cel”. Artykuł 1 definiuje następujące cele Układu:

- ustanowienie odpowiednich ram dla dialogu politycznego, który umożliwi rozwój bliskich stosunków politycznych między stronami,
- popieranie rozwoju handlu i harmonijnych stosunków gospodarczych między stronami, w celu sprzyjania dynamicznemu rozwojowi gospodarczemu i dobrobytowi w Polsce,
- stworzenie podstawy dla pomocy finansowej i technicznej Wspólnoty dla Polski,
- stworzenie właściwych ram dla stopniowej integracji Polski ze Wspólnotą,
- popieranie współpracy w dziedzinie kultury.

Ten układ stał się podstawą integracji Polski z UE i przyjęcia przez nasz kraj kolejnych praw obowiązujących w całej Unii Europejskiej.

Traktat Akcesyjny

Na mocy niniejszego Aktu nowe Państwa Członkowskie, w tym Polska przystąpiły do decyzji i umów przyjętych przez przedstawicieli rządów Państw Członkowskich zebranych w ramach Rady Wspólnoty. Nowe Państwa Członkowskie zobowiązały się przystąpić od dnia przystąpienia do wszystkich innych umów zawartych przez obecne Państwa Członkowskie i dotyczących funkcjonowania Unii lub związanych z jej działaniami.

Co oznacza, że Polska zobowiązała się do przestrzegania wszystkich norm prawnych i przyjętych strategii rozwojowych dla poszczególnych obszarów życia społeczno – gospodarczego, w tym polityki społecznej wyrażonej m.in. w Strategii Lizbońskiej przyjętej przez Unię Europejską w 2000 roku.

Strategia Lizbońska

Celem Strategii Lizbońskiej jest uczynienie z UE obszaru o dynamicznie rozwijającej się gospodarce, jednocześnie zachowującego wysoką spójność społeczną. Spójność społeczna rozumiana jest tutaj jako zdolność społeczeństwa do zapewnienia dobrobytu wszystkim swoim członkom oraz minimalizowania rozbieżności między nimi. Polega więc nie tylko na zwalczaniu wykluczenia społecznego i ubóstwa, ale przede wszystkim na tworzeniu solidarności w społeczeństwie, tak aby ograniczać zasięg występowania tego zjawiska. Strategia ta opiera się na trzech filarach: konkurencyjności, zatrudnieniu i spójności społecznej.

Założeniem europejskiego modelu społecznego Unii Europejskiej i Rady Europy jest:

- odpowiedzialność państwa za poziom i jakość życia wszystkich obywateli wyrażająca się m.in. w aktywnym przeciwdziałaniu rosnącemu ubóstwu i nadmiernemu rozwarstwieniu społecznemu,
- oparcie polityki społecznej na prawach społecznych i socjalnych, których katalog zawiera Zrewidowana Europejska Karta Społeczna - podstawowy dla Europejskiego Modelu Społecznego dokument Rady Europy, jak i Karta Podstawowych Praw Unii Europejskiej włączona w całości do projektu Traktatu Konstytucyjnego (w ostatecznej wersji do Traktatu Lizbońskiego), a następnie Traktatu Reformującego,
- wielosektorowość i wielopoziomowość polityki społecznej, w której ważną rolę do odegrania mają sektor obywatelski i rynkowy oraz władze regionalne i lokalne przy aktywnej postawie państwa realizującego interes wspólny i chroniącego najbardziej podatnych na wykluczenie społeczne,
- uznanie znaczenia mocnych i trwałych więzi rodzinnych i społecznych za jeden z istotnych czynników zapobiegających powstawaniu problemów społecznych i gospodarczych,
- uwzględnianie trendów demograficznych w planowaniu polityki społecznej, a szczególnie takich zjawisk jak: zmieniająca się struktura wiekowa społeczeństwa, zmiany wzorów życia rodzinnego oraz migracje.

Traktat Lizboński

13 grudnia 2007 r. podpisano w Lizbonie Traktat Lizboński, który ustanawia nowe ramy prawne i sposób zorganizowania Unii Europejskiej. Traktat został opracowany po to, aby Unia Europejska w XXI wieku lepiej odpowiadała na stojące przed nią wyzwania. Dzięki wprowadzanym w Traktacie zmianom Unia będzie bardziej demokratyczna, przejrzysta i skuteczna w działaniu. Traktat wzmacnia rolę Parlamentu Europejskiego i parlamentów krajowych, gwarantując obywatelom większą

możliwość uczestnictwa w procesie decyzyjnym UE. Uproszczeniu i usprawnieniu ulegną metody pracy i zasady podejmowania decyzji w UE. Instytucje europejskie w istotnym zakresie zostaną zreformowane. Zwiększą się możliwości działania w dziedzinach o istotnym znaczeniu dla dzisiejszej Unii takich jak bezpieczeństwo energetyczne czy walka z terroryzmem. Traktat wprowadza ponadto istotne zmiany w tak ważnej sferze działalności, jak polityka zagraniczna, m.in. poprzez ustanowienie funkcji Wysokiego Przedstawiciela Unii do spraw zagranicznych oraz powołanie Europejskiej Służby Działań Zewnętrznych. Zmiany te przyczynią się do lepszego promowania interesów i wartości europejskich w świecie oraz umocnienia pozycji międzynarodowej UE. Traktat lizboński został ratyfikowany przez wszystkie 27 państw członkowskich i wszedł w życie 1 grudnia 2009 roku.

Tabela 2. Akty prawne i dokumenty strategiczno – planistyczne odnoszące się do rozwoju społeczno - gospodarczego – obecnie obowiązujące w Polsce

<p>Ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz.U. z 2004 r. Nr 173, poz. 1807)</p>
<p>Ustawa reguluje podejmowanie, wykonywanie i zakończenie działalności gospodarczej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz zadania organów administracji publicznej w tym zakresie.</p> <p>Art.7 Państwo udziela przedsiębiorcom pomocy publicznej na zasadach i w formach określonych w odrębnych przepisach, z poszanowaniem zasad równości i konkurencji.</p> <p>Art. 8.1.Organy administracji publicznej wspierają rozwój przedsiębiorczości, tworząc korzystne warunki do podejmowania i wykonywania działalności gospodarczej, w szczególności wspierają mikroprzedsiębiorców oraz małych i średnich przedsiębiorców.</p>
<p>Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. 2001, nr 142, poz.1591 z późn. zmianami)</p>
<p>Konieczność posiadania aktualnej strategii rozwoju gminy podyktowana jest nie tylko względami praktycznymi „dobrego rządu”, ale również wynika z uregulowań prawnych, w tym w ustawie o samorządzie gminnym, która stanowi, iż do zadań gminy należy zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty, a art. 18 ustawy wśród kompetencji rady gminy wymienia „opracowanie programów gospodarczych”.</p>
<p>Ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. 2009. Nr 89, poz. 712 z późniejszymi zmianami)</p>
<p>Ustawa określa zasady prowadzenia polityki rozwoju, podmioty prowadzące tę politykę oraz tryb współpracy między nimi.</p> <p>Art. 2.</p> <p>Przez politykę rozwoju rozumie się zespół wzajemnie powiązanych działań podejmowanych i realizowanych w celu zapewnienia trwałego i zrównoważonego rozwoju kraju, spójności społeczno-gospodarczej, regionalnej i przestrzennej, podnoszenia konkurencyjności gospodarki oraz tworzenia nowych miejsc pracy w skali krajowej, regionalnej lub lokalnej.</p> <p>Ustawa ta obowiązuje samorządy do posiadania aktualnej strategii rozwoju, zaliczając strategię gmin i powiatów – obok strategii rozwoju kraju, strategii sektorowych oraz strategii wojewódzkich – do kluczowych dokumentów planistycznych, na podstawie których winna być prowadzona polityka rozwoju kraju.</p>
<p>Narodowa Strategia Integracji Społecznej</p>
<p>Celem prac nad Narodową Strategią Integracji Społecznej jest pomoc w procesie włączania się Polski w realizację drugiego z celów Strategii Lizbońskiej UE stawiającego na modernizację europejskiego modelu socjalnego, inwestowanie w ludzi oraz zwalczanie wykluczenia społecznego. Konkretnie działania mają przyczynić się do:</p> <ul style="list-style-type: none"> • dostosowania edukacji i szkolenia do wymogów życia i pracy w społeczeństwie opartym na wiedzy, • rozwijania aktywnej polityki zatrudnienia przyczyniającej się do tworzenia większej liczby lepszych miejsc pracy, • modernizacji systemu ochrony socjalnej, w tym systemów emerytalnych i ochrony zdrowia, m.in. w celu zapewnienia ich finansowej stabilności oraz odpowiedniej koordynacji z celami polityki edukacyjnej i polityki zatrudnienia, • wspierania integracji społecznej, aby uniknąć pojawienia się trwale zmarginalizowanej klasy ludzi niezdolnych do funkcjonowania w społeczeństwie opartym na wiedzy oraz konkretyzacja Strategii Lizbońskiej w obszarze integracji <p>Priorytety krajowe wyznaczające cele szczegółowe lokalnych strategii polityki społecznej opracowywanych na szczeblu samorządów lokalnych to:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wzrost uczestnictwa dzieci w wychowaniu przedszkolnym, • Poprawa jakości kształcenia na poziomie gimnazjalnym i średnim, • Upowszechnienie kształcenia wyższego i jego lepsze dostosowanie do potrzeb rynku pracy,

- Rekompensowanie deficytów rozwoju intelektualnego i sprawnościowego dzieci,
- Radykalne ograniczenie ubóstwa skrajnego,
- Ograniczenie tendencji do wzrostu różnic dochodowych,
- Ograniczenie bezrobocia długookresowego,
- Zmniejszenie bezrobocia młodzieży,
- Zwiększenie poziomu zatrudnienia wśród osób niepełnosprawnych,
- Zwiększenie liczby uczestników w aktywnej polityce rynku pracy,
- Upowszechnienie kształcenia ustawicznego,
- Wydłużenie przeciętnego dalszego trwania życia w sprawności,
- Powszechne ubezpieczenie zdrowotne,
- Kobiety i dzieci objęte programami zdrowia publicznego,
- Wzrost dostępu do lokali (mieszkań) dla grup najbardziej zagrożonych bezdomnością,
- Dostęp do pracowników socjalnych,
- Rozwój pomocy środowiskowej – zwiększenie liczby osób objętych usługami pomocy środowiskowej,
- Zaangażowanie obywateli w działalność społeczną,
- Realizacja Narodowej Strategii Integracji Społecznej przez samorządy terytorialne,
- Dostęp do informacji obywatelskiej i poradnictwa obywatelskiego.

Programowanie perspektywy finansowej 2014–2020 Umowa Partnerstwa

Umowa Partnerstwa jest dokumentem określającym kierunki interwencji w latach 2014-2020 trzech polityk unijnych w Polsce – Polityki Spójności, Wspólnej Polityki Rolnej Wspólnej Polityki Rybołówstwa.

Dokumenty te wraz z UP tworzą spójny system dokumentów strategicznych i programowych na nową perspektywę finansową. UP określa z jednej strony kontekst strategiczny w wymiarze tematycznym i terytorialnym, z drugiej zaś wskazuje oczekiwane rezultaty oraz obowiązujące ramy finansowe i wdrożeniowe. UP stanowi punkt odniesienia o określania szczegółowej zawartości programów operacyjnych. Programy operacyjne precyzują specyficzne obszary wsparcia i instrumenty realizacji, z poszanowaniem zapisów UP. Wynegocjowana z Komisją Europejską (KE) UP oraz programy operacyjne stanowią podstawę do realizacji nowej perspektywy finansowej w Polsce.

Dokumenty te wraz z UP tworzą spójny system dokumentów strategicznych i programowych na nową perspektywę finansową. UP określa z jednej strony kontekst strategiczny w wymiarze tematycznym i terytorialnym, z drugiej zaś wskazuje oczekiwane rezultaty oraz obowiązujące ramy finansowe i wdrożeniowe. UP stanowi punkt odniesienia do określania szczegółowej zawartości programów operacyjnych. Programy operacyjne precyzują specyficzne obszary

wsparcia i instrumenty realizacji, z poszanowaniem zapisów UP. Wynegocjowana z Komisją Europejską (KE) UP oraz programy operacyjne stanowią podstawę do realizacji nowej perspektywy finansowej w Polsce.

Strategia Rozwoju Kraju 2020

Strategia Rozwoju Kraju 2020 (ŚSRK) jest elementem nowego systemu zarządzania rozwojem kraju, którego fundamenty zostały określone w znowelizowanej ustawie z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz.U. z 2009 r. Nr 84, poz. 712, z późn. zm.) oraz w przyjętym przez Radę Ministrów 27 kwietnia 2009 r. dokumencie Założenia systemu zarządzania rozwojem Polski.

W związku z koniecznością dostosowania Strategii Rozwoju Kraju 2007-2015, przyjętej 29 listopada 2006 r., do nowych uwarunkowań społeczno-gospodarczych oraz do wyzwań wewnętrznych i zewnętrznych, a także wymogów wprowadzanego systemu zarządzania polityką rozwoju, podjęto decyzję o jej aktualizacji oraz o wydłużeniu horyzontu czasowego do 2020 roku, a nie tylko na alokację środków bezpośrednio w dziedzinie, w których występują największe deficyty. Tym samym ŚSRK nie rozwija wszystkich obszarów istotnych z samego faktu funkcjonowania państwa, lecz koncentruje się głównie na tych, w których powinny zostać podjęte działania wzmacniające i przyspieszające procesy rozwojowe (w tym niezbędne zmiany strukturalne) w ciągu najbliższych dziesięciu lat.

GLÓWNE OBSZARY INTERWENCJI, CELE I PRIORYTETY ROZWOJOWE ŚSRK:

Obszar strategiczny I. Sprawne i efektywne państwo

Cel I.1. Przejście od administrowania do zarządzania rozwojem

Cel I.2. Zapewnienie środków na działania rozwojowe

Cel I.3. Wzmocnienie warunków sprzyjających realizacji indywidualnych potrzeb i aktywności obywatela

Obszar strategiczny II. Konkurencyjna gospodarka

Cel II.1. Wzmocnienie stabilności makroekonomicznej

Cel II.2. Wzrost wydajności gospodarki
Cel II.3. Zwiększenie innowacyjności gospodarki
Cel II.4. Rozwój kapitału ludzkiego
Cel II.5. Zwiększenie wykorzystania technologii cyfrowych
Cel II.6. Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko
Cel II.7. Zwiększenie efektywności transportu

Obszar strategiczny III. Spójność społeczna i terytorialna

Cel III.1. Integracja społeczna
Cel III.2. Zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych
Cel III.3. Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju oraz integracja przestrzenna dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego na lata 2010-2020

Regiony, Miasta, Obszary wiejskie (KSRR) ¹

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie (KSRR) wyznacza cele polityki regionalnej wobec poszczególnych terytoriów w kraju, w tym w szczególności obszarów miejskich i wiejskich, oraz definiuje ich relacje w odniesieniu do innych polityk publicznych o wyraźnym terytorialnym ukierunkowaniu. Dokument ten określa także sposób działania podmiotów publicznych, a w szczególności rządu i samorządów województw dla osiągnięcia strategicznych celów rozwoju kraju.

Wizja rozwoju regionalnego: W 2020 roku polskie regiony mają stanowić lepsze miejsce do życia dzięki zwiększeniu poziomu i jakości życia oraz przez stworzenie takich ram gospodarczo-społecznych i instytucjonalnych, które zwiększają szanse rozwojowe we wszystkich regionach oraz realizacji aspiracji i możliwości zamieszkujących je jednostek i wspólnot lokalnych.

Celem strategicznym polityki regionalnej - będącym jednym z kluczowych elementów osiągnięcia celów rozwoju kraju - jest wzrost, zatrudnienie i spójność w horyzoncie długookresowym. Jego realizacja wymaga efektywnego wykorzystywania właściwych dla poszczególnych regionów lub terytoriów potencjałów rozwojowych oraz wzmocnienia przewag konkurencyjnych przy jednoczesnym usuwaniu barier rozwojowych.

Cel strategiczny obejmuje trzy cele szczegółowe:

1. Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów (konkurencyjność),
2. Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów problemowych (spójność),

Tworzenie warunków dla skutecznej, efektywnej i partnerskiej realizacji działań rozwojowych ukierunkowanych terytorialnie (sprawność).

Koncepcja Polityki Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030

Koncepcja Polityki Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (KPPZK)² - dokument planistyczny określający przyrodnicze, kulturowe, społeczne i ekonomiczne uwarunkowania oraz cele polityki przestrzennej Polski. Dokument stanowi podstawę dla programowania ponadlokalnych przedsięwzięć publicznych, wpływających na przestrzenne zagospodarowanie kraju.

W dokumencie przedstawiono wizję zagospodarowania przestrzennego kraju w perspektywie najbliższych dwudziestu lat, określono cele i kierunki polityki zagospodarowania kraju służące jej urzeczywistnieniu oraz wskazano zasady oraz mechanizmy koordynacji i wdrażania publicznych polityk rozwojowych mających istotny wpływ terytorialny.

Cele polityki przestrzennego zagospodarowania kraj:

Cel 1. Podwyższenie konkurencyjności głównych ośrodków miejskich⁶⁶ Polski w przestrzeni europejskiej poprzez ich integrację funkcjonalną przy zachowaniu policentrycznej struktury systemu osadniczego sprzyjającej spójności.

Cel 2. Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów

¹ Źródło: www.mrr.gov.pl – Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie, Warszawa, 13 lipca 2010 r.

² Źródło: <http://monitorpolski.gov.pl/mp/2012/252>, Uchwała Nr 239 Rady Ministrów z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie przyjęcia Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030.

Cel 3. Poprawa dostępności terytorialnej kraju w różnych skalach przestrzennych poprzez rozwijanie infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej

Cel 4. Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski

Cel 5. Zwiększenie odporności struktury przestrzennej kraju na zagrożenia naturalne i utraty bezpieczeństwa energetycznego oraz kształtowanie struktur przestrzennych wspierających zdolności obronne państwa

Cel 6. Przywrócenie i utrwalenie ładu przestrzennego

Wyciąg

Podstawową rolą systemu prowadzenia polityki przestrzennej jest zapewnienie skutecznego i efektywnego urzeczywistnienia priorytetów formułowanych w KPZK 2030 oraz dokumentach planistycznych różnego szczebla. Dla właściwej realizacji tych zadań niezbędny jest stabilny i przejrzysty system prawny oraz dostosowany do zadań system instytucjonalny, który zapewni współdziałanie i koordynację działań różnych podmiotów i szczebli biorących udział w realizacji polityki przestrzennej kraju.

System realizacji KPZK 2030 uwzględnia: aktualny stan prawny dotyczący planowania i zagospodarowania przestrzennego, zasady prowadzenia polityki rozwoju, propozycje założeń nowelizacji ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym i powiązanych aktów prawnych. KPZK 2030 zawiera w dużej mierze elementy postulatyczne wobec systemu planowania przestrzennego i szeroko rozumianego gospodarowania przestrzenią. Dokument proponuje dokonanie zasadniczego przeorganizowania systemu, w tym wprowadzenie nowych rozwiązań prawnych i instytucjonalnych. W ten sposób zostaną stworzone w Polsce warunki budowy spójnego, zintegrowanego i hierarchicznego układu planowania i gospodarowania przestrzenią. Zintegrowany system będzie pozytywnie oddziaływał na realizację celów społeczno-gospodarczych wyznaczonych w odniesieniu do przestrzeni. Sprawny system musi zapewniać realizację ponadlokalnych celów publicznych. Wiąże się to z koniecznością zapewnienia warunków dla łączenia celów realizacji polityki przestrzennej z działaniami na poziomie regionalnym. Temu celowi służy propozycja silniejszego powiązania planowania przestrzennego i społeczno-gospodarczego, tj. strategii rozwoju i studiów uwarunkowań oraz dokumentów realizacyjnych, tj. programów operacyjnych oraz planów zagospodarowania przestrzennego.

1.2. UWARUNKOWANIA PRAWNO-POLITYCZNE MIKROOTOCZENIA

Informacje zebrane w tabelach przedstawiają wybrane zapisy w dokumentach określających kierunki i cele rozwoju województwa zachodniopomorskiego oraz powiatu waleckiego jako determinanty planowania strategicznego w gminie Tuczo.

Tabela 3. Dokumenty strategiczno – planistyczne obowiązujące w województwie zachodniopomorskim i powiecie waleckim

Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020
<p>Uwzględniając nową sytuację w otoczeniu, wzrost możliwości rozwojowych i oczekiwań mieszkańców regionu, sformułowano następującą misję dla województwa zachodniopomorskiego:</p> <p>Stworzenie warunków do stabilnego i zrównoważonego rozwoju województwa zachodniopomorskiego opartego na konkurencyjnej gospodarce i przedsiębiorczości mieszkańców oraz aktywności społecznej przy optymalnym wykorzystaniu istniejących zasobów.</p> <p>Misja ta znajduje swoje potwierdzenie w następujących zaprojektowanych do roku 2020 celach:</p> <p>Realizacja celu numer 1. „Wzrost innowacyjności i efektywności gospodarowania” wspierana przez przedstawione w macierzy cele kierunkowe.</p> <ul style="list-style-type: none">1.1. Wzrost innowacyjności gospodarki1.2. Rozwój i promocja produktów turystycznych regionu1.3. Wspieranie współpracy i rozwoju małej i średniej przedsiębiorczości1.4. Wspieranie wzrostu eksportu1.5. Zrównoważony rozwój gospodarki morskiej1.6. Restrukturyzacja i wspieranie prorynkowych form produkcji rolnej i rybołówstwa <p>Realizacja celu numer 2. „Wzmacnianie mechanizmów rynkowych i otoczenia gospodarczego” wspierana przez</p>

przedstawione w matrycy cele kierunkowe:

- 2.1. Podnoszenie bezpieczeństwa obrotu gospodarczego
- 2.2. Popieranie rozwoju lokalnych produktów i usług
- 2.3. Podnoszenie atrakcyjności inwestycyjnej regionu
- 2.4. Wspieranie rozwoju instytucjonalnego, finansowego i usługowego otoczenia biznesu

Realizacja celu numer 3. „Zwiększenie przestrzennej konkurencyjności regionu” wspierana przez przedstawione w matrycy cele kierunkowe:

- 3.1. Wzmocnienie roli Szczecina – stolicy regionu oraz Koszalina – krajowego ośrodka równoważenia rozwoju
- 3.2. Wspieranie rozwoju struktur funkcjonalno-przestrzennych
- 3.3. Aktywizacja regionalnych ośrodków rozwoju liczących od 20 do 100 tys. mieszkańców
- 3.4. Rozwój małych miast (do 20 tys. mieszkańców), rewitalizacja i rozwój obszarów wiejskich
- 3.5. Stworzenie efektywnego, dostępnego i zintegrowanego systemu transportowego
- 3.6. Wspieranie rozwoju budownictwa mieszkaniowego i rynku mieszkaniowego

Realizacja celu numer 4. „Zachowanie i ochrona wartości przyrodniczych, racjonalna gospodarka zasobami” – wspierana przez przedstawione w matrycy cele kierunkowe:

- 4.1. Usuwanie skutków i przeciwdziałanie degradacji środowiska
- 4.2. Zachowanie, ochrona i odtwarzanie walorów i zasobów środowiska naturalnego
- 4.3. Racjonalna gospodarka zasobami naturalnymi regionu, efektywne wykorzystanie zasobów i odnawialnych źródeł energii
- 4.4. Rewitalizacja obszarów zurbanizowanych

Realizacja celu numer 5. „Budowanie otwartej i konkurencyjnej społeczności” wspierana przez przedstawione w matrycy cele kierunkowe:

- 5.1. Rozwój infrastruktury społecznej na obszarach wiejskich
- 5.2. Kształtowanie postaw przedsiębiorczych, innowacyjnych i proekologicznych
- 5.3. Budowanie społeczeństwa uczącego się
- 5.4. Wzmacnianie środowiskowej roli systemu edukacyjnego i europejskiej współpracy w edukacji
- 5.5. Budowanie społeczeństwa informacyjnego
- 5.6. Poprawa przestrzennej i zawodowej struktury rynku pracy, wzrost mobilności zawodowej ludności
- 5.7. Podnoszenie jakości kształcenia oraz dostępności i jakości programów edukacyjnych
- 5.8. Współpraca międzynarodowa, transgraniczna i regionalna

Realizacja celu numer 6. „Wzrost tożsamości i spójności społecznej regionu” wspierana przez przedstawione w matrycy cele kierunkowe:

- 6.1. Wzmacnianie tożsamości społeczności lokalnych
- 6.2. Wspieranie rozwoju demokracji lokalnej i społeczeństwa obywatelskiego
- 6.3. Wzmacnianie więzi i warunków funkcjonowania rodziny
- 6.4. Zapewnienie bezpieczeństwa i porządku publicznego – zwiększenie poczucia bezpieczeństwa ludności
- 6.5. Opieka i wspieranie aktywności osób w wieku poprodukcyjnym
- 6.6. Rozwój sportu i rekreacji, promocja zdrowego stylu życia
- 6.7. Stworzenie spójnego systemu realizacji zadań ochrony zdrowia i bezpieczeństwa zdrowotnego
- 6.8. Wspieranie działań aktywizujących rynek pracy
- 6.9. Przeciwdziałanie procesom marginalizacji społecznej
- 6.10. Stworzenie systemu realizacji zadań polityki socjalnej

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2030

Polityka zagospodarowania przestrzennego stanowi o tym, że województwo zachodniopomorskie ma być regionem wykorzystującym szanse rozwojowe wynikające z jego korzystnego położenia geograficznego, zasobów przyrodniczych i jego potencjału demograficznego, społecznego i gospodarczego, szerokich komunikacyjnych powiązań zewnętrznych i wewnętrznych oraz możliwości dynamizacji głównych ośrodków i obszarów wzrostu. Spośród licznych scenariuszy

ilustrujących realizację tę zasady za docelowy i pożądanym przyjmuje się scenariusz, który zakłada utrzymanie sprzyjających warunków rozwoju społeczno – gospodarczego województwa oraz sprzyjającej koniunktury rozwojowej w kraju i Europie. Ich skutkiem będzie m.in. możliwość wdrażania i finansowania planowanych inwestycji i działań z dziedziny polityki regionalnej i zagospodarowania przestrzennego. Wszelkie zjawiska kryzysowe, procesy utrudniające lub opóźniające realizację przedsięwzięć wskazanych w planie, są elementami scenariusza niepożądanego i mogą w różnym stopniu wpływać na kształt wizji rozwoju województwa.

Wizja województwa w planowaniu przestrzennym zakłada jej realizację poprzez następujące cele:

- Pogłębienie integracji województwa zachodniopomorskiego z przestrzenią krajową, europejską i Regionem Morza Bałtyckiego, sprzyjającą podniesieniu konkurencyjności województwa
- Chronienie środowiska i jego walorów oraz prowadzenie racjonalnej gospodarki zasobami przyrody, kopalin i wód, gleb i lasów.
- Chronienie zasobów dziedzictwa kulturowego, zabytki, dobra kultury współczesnej i krajobraz.
- Wpływanie na kształtowanie w województwie policentrycznej sieci osadniczej z biegunami wzrostu w Szczecinie i Koszalinie, wzmacniać powiązania między tymi miastami.
- Rozwijanie i wzmacnianie funkcji metropolitalnych Szczecina, dążąc do nadania im wymiaru ponadregionalnego i transgranicznego.
- Rozwijanie infrastruktury społecznej, zaspakajając potrzeby zwłaszcza w dziedzinie mieszkalnictwa, ochrony zdrowia i edukacji.
- Wzmacnianie potencjału akademickiego i naukowego województwa.
- Stymulowanie rozwoju gospodarczego z wykorzystaniem istniejącego potencjału gospodarczego, kadr i zasobów naturalnych, wspieranie sektora gospodarki opartej na wiedzy i innowacyjności.
- Rozwijanie systemu transportowego zintegrowanego z systemem krajowym i europejskim, zapewniającym spójność wewnętrzną województwa.
- Rozwijanie systemu infrastruktury technicznej, zapewniającej odpowiedni standard życia i ochronę środowiska.
- Wspieranie przekształcenia na obszarach wiejskich w kierunku rozwoju pozarolniczej aktywności ekonomicznej jej mieszkańców i przekształcenie **połpegeerowskiego** systemu osadniczego.
- Likwidowanie problemów rozwojowych na obszarach stagnacyjnych, kreowanie nowych obszarów wzrostu.

Regionalna Strategia Innowacji dla Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020

Regionalna Strategia Innowacji Województwa Zachodniopomorskiego wytycza kierunek innowacyjnego rozwoju województwa w oparciu o istotne procesy, które należałoby uruchomić i wspierać przy współdziałaniu podmiotów gospodarczych, instytucji badawczo-rozwojowych, instytucji otoczenia biznesu oraz władz samorządowych wokół 3 kluczowych wyzwań w perspektywie 2011-2020r. Działania skoncentrowane na procesach pobudzania aktywności poszczególnych środowisk w procesach tworzenia, absorpcji i dyfuzji innowacji wokół endogenicznego potencjału wzrostu oraz specjalizacji regionalnych, umożliwią osiągnięcie wartości dodanej w gospodarce województwa zachodniopomorskiego w najbliższych 10 latach, a w konsekwencji zrealizowanie głównych założeń wizji sformułowanej w Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do 2020 r.

Cele strategiczne:

Wzrost świadomości i kompetencji innowacyjnych społeczeństwa oraz przedsiębiorstw.

Cele operacyjne:

Pobudzanie kreatywności, przedsiębiorczości i postaw innowacyjnych w społeczeństwie.

Zwiększanie kompetencji pracowników i kadr menedżerskich w zakresie innowacji.

Poprawa salda migracji kadr gospodarki opartej na wiedzy.

Rozwój specjalizacji regionalnych w oparciu o endogeniczny potencjał województwa.

Cele operacyjne:

Identyfikacja specjalizacji regionalnych o największym potencjale wzrostu.

Kreowanie współpracy, kompetencji oraz infrastruktury wokół zidentyfikowanych obszarów specjalizacji regionalnych.

Rozwój systemu tworzenia, dyfuzji i absorpcji innowacji.

Cele operacyjne:

Wzmacnianie instytucji zaangażowanych w procesy rozwoju innowacji i transferu technologii.

Wzmacnianie instytucji badawczo-rozwojowych i współpracy zespołów badawczych.

Realizacja projektów pilotażowych służących absorpcji innowacji.

Rozwój współpracy w ramach klastrów i innych powiązań kooperacyjnych.
Wykorzystanie inwestycji zewnętrznych jako nośnika innowacji do regionu

Strategia Województwa Zachodniopomorskiego w zakresie Polityki Społecznej

Misją polityki społecznej w województwie zachodniopomorskim jest podnoszenie jakości życia wśród mieszkańców regionu szczególnie tych, którzy ze względu na trudną sytuację życiową nie są w stanie samodzielnie zaspokoić podstawowych potrzeb bytowych, a przez to nie mogą uczestniczyć lub mają ograniczony udział w życiu rodzinnym, zawodowym i społecznym.

Obszar problemowy: DŁUGOTRWAŁE BEZROBOCIE.

I. Cel strategiczny: Przeciwdziałanie i zwalczanie długotrwałego bezrobocia.

Cel operacyjny 1: Aktywizacja osób długotrwałe bezrobotnych.

Cel operacyjny 2: Promocja na rzecz zatrudnienia osób długotrwałe bezrobotnych.

Cel operacyjny 3: Podnoszenie kwalifikacji i umiejętności osób długotrwałe bezrobotnych.

Cel operacyjny 4: Przeciwdziałanie „dziedziczeniu” długotrwałego bezrobocia przez mieszkańców województwa.

Obszar problemowy: KRYZYS RODZINY

II. Cel strategiczny: Pomoc rodzinom w prawidłowym wypełnianiu ról społecznych.

Cel operacyjny 1: Tworzenie lokalnego systemu wsparcia dla rodzin.

Cel operacyjny 2: Pomoc dla rodzin znajdujących się w sytuacjach kryzysowych.

Cel operacyjny 3: Poprawa jakości i dostępu do usług socjalnych.

Obszar problemowy: MARGINALIZACJA GRUP SPOŁECZNYCH

III. Cel strategiczny: Przeciwdziałanie i łagodzenie negatywnych skutków marginalizacji grup społecznych

Cel operacyjny 1: Rozbudowa zaplecza instytucjonalnego i poza-instytucjonalnego na rzecz rozwiązywania problemów społecznych.

Cel operacyjny 2: Aktywizacja mieszkańców województwa zagrożonych marginalizacją społeczną, ze szczególnym uwzględnieniem kobiet.

Cel operacyjny 3: Edukacja zawodowa i społeczna osób zagrożonych marginalizacją społeczną, ze szczególnym uwzględnieniem kobiet.

Obszar problemowy: UZALEŻNIENIA

IV. Cel strategiczny: Zmniejszenie spożycia alkoholu i używania środków psychoaktywnych oraz ograniczanie ich negatywnych skutków wśród mieszkańców województwa.

Cel operacyjny 1: Edukacja społeczna i działalność wychowawcza.

Cel operacyjny 2: Lecznictwo odwykowe oraz rehabilitacja osób uzależnionych.

Cel operacyjny 3: Przeciwdziałanie negatywnym następstwom używania środków psychoaktywnych.

Obszar problemowy: OGRANICZONY DOSTĘP OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH DO ŻYCIA ZAWODOWEGO I SPOŁECZNEGO

V. Cel strategiczny: Tworzenie warunków równego dostępu osób niepełnosprawnych do życia zawodowego i społecznego.

Cel operacyjny 1: Integracja społeczna osób niepełnosprawnych, we wszystkich grupach wiekowych

Cel operacyjny 2: Integracja zawodowa osób niepełnosprawnych.

Obszar problemowy: STARZENIE SIĘ SPOŁECZEŃSTWA

VI. Cel strategiczny: Podniesienie bezpieczeństwa społecznego i socjalnego wśród osób starszych.

Cel operacyjny 1: Poprawa bezpieczeństwa socjalnego wśród ludzi starszych.

Cel operacyjny 2: Aktywizacja społeczna osób starszych.

Cel operacyjny 3: Wzmocnienie roli i miejsca osób starszych w środowiskach lokalnych

Strategia Rozwoju Społeczno - Gospodarczego Powiatu Wałeckiego na lata 2011 -2020

Powiat wałecki przyjął do roku 2020 następującą misję:

„Stały rozwój jakości życia Mieszkańców Powiatu Wałeckiego”

Poprawa poziomu jakości życia Mieszkańców Powiatu Wałeckiego poprzez zrównoważony rozwój, doskonalenie

realizacji zadań publicznych, umacnianie wspólnoty terytorialnej i wspieranie współpracy z gminami wewnętrznymi i zewnętrznymi.

CELE STRATEGICZNE DLA POWIATU WALECKIEGO.

1/ Zapewnienie mieszkańcom Powiatu dostępu do szeroko rozumianej profilaktyki i opieki zdrowotnej

Dotyczy obszarów:

Ochrony Zdrowia, Pomocy Społecznej, Bezpieczeństwa Publicznego

2/ Efektywne wykorzystanie infrastruktury Powiatu

Dotyczy obszarów:

Infrastruktury, Gospodarki, Środowiska Naturalnego, Turystyki, Sportu i Rekreacji, Pomocy Społecznej, Bezpieczeństwa Publicznego, Ochrony Zdrowia, Oświaty i Kultury

3/ Racjonalne wykorzystanie i poprawa walorów środowiska naturalnego dla zrównoważonego rozwoju Powiatu

Dotyczy obszarów:

Środowiska Naturalnego, Infrastruktury, Turystyki, Sportu i Rekreacji, Gospodarki, Oświaty i Kultury

4/ Budowanie wspólnoty mieszkańców Powiatu na bazie społeczeństwa obywatelskiego

Dotyczy obszarów:

Bezpieczeństwa Publicznego, Oświaty i Kultury, Gospodarki, Pomocy Społecznej, Turystyki, Sportu i Rekreacji, Środowiska Naturalnego

5/ Poprawa bezpieczeństwa mieszkańców Powiatu

Dotyczy obszarów: Infrastruktury, Gospodarki, Środowiska Naturalnego, Turystyki, Sportu i Rekreacji, Ochrony Zdrowia, Bezpieczeństwa Publicznego, Pomocy Społecznej, Oświaty i Kultury

6/ Dążenie do osiągnięcia synergii we współpracy z podmiotami wewnętrznymi i

zewnętrznymi na rzecz rozwoju społeczności, rozwoju gospodarczego oraz rozwiązywania wspólnych problemów

I. Cele długoterminowe dla ośmiu kluczowych obszarów aktywności Starostwa

BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE

1. Identyfikacja stref o zwiększonym poziomie przestępczości, zagrożenia pożarowego i sanitarno-epidemiologicznego oraz ich monitoring.
2. Wspieranie jednostek powiatowych w zakresie zaplecza lokalowego, wyposażenia i liczby etatów.
3. Informowanie mieszkańców i zwiększenie prewencji – zmniejszenie przestępczości i zagrożeń.
4. Doskonalenie współpracy pomiędzy służbami, inspekcjami (np. numer 112)

GOSPODARKA

1. Dostosowanie szkolnictwa zawodowego do rynku pracy.
2. Lobbying na rzecz budowy obwodnicy.
3. Poprawa infrastruktury drogowej.
4. Poprawa zdrowia obywateli.
5. Koordynacja działań w Powiecie.
6. Promocja turystyki.
7. Poprawa obsługi interesantów.
8. Przeciwdziałanie bezrobociu.

INFRASTRUKTURA

1. Kompleksowe uporządkowanie stanu dróg powiatowych.-zmiana kategorii dróg,-modernizacja obiektów drogowo-mostowych.
2. Pozyskanie środków finansowych i uporządkowanie stanów prawnych: dróg, rzek, rowów, obiektów mostowych.
3. Dystrybucja poprzez internet map ewidencyjnych i zasadniczych.
4. Rozbudowa i zmiana sposobu użytkowania nieruchomości powiatowych celem poprawy funkcjonowania urzędu i obsługi interesantów oraz dostępności (windy i podjazdy dla osób niepełnosprawnych).

OCHRONA ZDROWIA

1. Utworzenie placówek opieki długoterminowej i paliatywnej.
2. Utrzymanie szpitala w Powiecie.
3. Zagospodarowanej posiadanej infrastruktury na cele statutowe powiatu.
4. Inicjowanie i wspieranie działań na rzecz profilaktyki zdrowia oraz pozyskiwanie środków finansowych na te cele.

OŚWIATA I KULTURA

1. Permanentne polepszanie bazy dydaktycznej.
2. Wspieranie merytoryczne i finansowe organizacji pozarządowych.
3. Monitorowanie rynku pracy i współdziałanie z PUP.
4. Integracja społeczeństwa wokół imprez kulturalnych.
5. Rozbudzanie potrzeb mieszkańców w zakresie kultury.

POMOC SPOŁECZNA

1. Powołanie i rozwój placówek wsparcia dziennego dla dzieci, młodzieży i osób starszych, matki i dziecka (przemoc w rodzinie).
2. Powołanie ośrodków opieki długoterminowej i paliatywnej.
3. Pozyskanie inwestorów i „stworzenie systemu zachęt” w celu aktywizacji bezrobotnych ze skłonnościami do stałego korzystania z opieki społecznej.
4. Powołanie Zakładu Aktywności Zawodowej (ZAZ) dla absolwentów Warsztatów Terapii Zajęciowej (WTZ).
5. Stworzenie systemu współfinansowania zadań (gminy + powiat) w zakresie pomocy społecznej.
6. Usprawnienie systemu współpracy na rzecz rozwiązywania problemów społecznych (system informatyczny umożliwiający lepszy dostęp do informacji o podopiecznych, wspólne działania różnych podmiotów).

ŚRODOWISKO NATURALNE

1. Realizacja opracowanych planów: -Gospodarka odpadami (mechaniczno-biologiczny zakład unieszkodliwiania odpadów w gm. Mirosławiec), -Program ochrony środowiska na terenie Powiatu Wałeckiego, obejmujące edukację ekologiczną, monitoring środowiska, ochronę kopalni, zrównoważony rozwój.

TURYSTYKA, SPORT I REKREACJA

1. Rozwój bazy turystycznej służącej turystom i mieszkańcom.
2. Rozwój bazy sportowej służącej mieszkańcom.
3. Pozyskanie środków finansowych ze środków funduszu rozwoju kultury fizycznej na poprawę bazy sportowej przy jednostkach oświatowych prowadzonych przez Powiat.

Tabela 4. Miejscowe akty prawne dotyczące rozwoju społeczno – gospodarczego obowiązujące w gminie Tuczo

Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Tuczo listopad 2015
<p>Główny element strategii stanowi wdrażanie nowoczesnych rozwiązań, uwzględniających aspekt energetyczny, ekologiczny, a także edukacyjny. Rozwiązania te będą obejmować poszczególne sektory dla których przeprowadzono inwentaryzację w zakresie zużycia energii finalnej oraz emisji CO2 dla roku bazowego 2014 r.</p> <p>Działania Gminy Tuczo mają pełnić rolę wzorcową dla wszystkich grup odbiorców energii. Istotny jest także sposób postrzegania działań gminy przez jej mieszkańców oraz inwestorów. Prowadzone działania proefektywnościowe i proekologiczne przedstawiają gminne systemy zaopatrzenia w paliwa oraz energię jako nowoczesne oraz przyjazne dla środowiska. Strategia uwzględnia także działania bezpośrednio angażujące mieszkańców w działania ekologiczne. Aktywizacja mieszkańców ma ogromne znaczenie w realizacji celów dlatego jest to jeden z najważniejszych aspektów strategicznych.</p> <p>Główne zadania:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Termomodernizacja gminnych obiektów użyteczności publicznej. • Remont kąpieliska miejskiego – instalacja lamp solarnych. • Montaż Lamp solarnych • Modernizacja Stacji Uzdatniania Wody w Tuczie • Tworzenie miejsc pobytu w nowo tworzonych mieszkaniach o charakterze wspieranym dla osób lub rodzin zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym • Budowa kempingu gminnego nad Jeziorem Liptowskim w Tuczie • Dopuszczenie w sprzęt techniczny OSP Tuczn OSP Marcinkowice • Tworzenie infrastruktury na rzecz rozwoju gospodarczego gminy Tuczo poprzez kompleksowe wyposażenie i rozbudowanie wewnętrznej infrastruktury komunikacyjnej wydzielonej w strefie inwestycyjnej. • Budowa ścieżki pieszo – rowerowej w Tuczie w ciągu drogi wojewódzkiej 177 w granicy przebudowy pasa drogowego ul. Staszica • Promowanie zachowań energooszczędnych w Transporcie – Ecodriving • Edukacja mieszkańców w zakresie efektywności energetycznej i odnawialnych źródeł energii. • Wdrażanie systemów zielonych zamówień / zakupów publicznych <ul style="list-style-type: none"> • Adaptacja posiadanej dokumentacji projektowanej do zastosowania zielonej energii. Termomodernizacja zakładu opiekuńczo – leczniczego SPZOZ „ Leśna Ustroń” w Tuczie.
Program Ochrony Środowiska dla Gminy Tuczo na lata 2013 – 2016 z perspektywą na lata 2017 – 2020
<p>Głównymi celami strategicznymi dla Gminy Tuczo, w nawiązaniu do prowadzonej obecnie polityki</p>

zrównoważonego rozwoju są następujące kierunki:

1. Cel ekologiczny: modernizacja i rozbudowa infrastruktury wodno – ściekowej dla zapewnienia lepszej ochrony środowiska oraz poprawy warunków życia mieszkańców.
2. Cel ekologiczny: zachowanie, właściwe wykorzystanie oraz odnawianie i przywracanie do stanu właściwego składników przyrody.
3. Cel ekologiczny: ograniczenie przekształceń ziemi w wyniku procesów naturalnych oraz antropogenicznych.
4. Cel ekologiczny: zapewnienie wystarczającej ilości wody o odpowiedniej jakości użytkowej oraz ochrona przed powodzią.
5. Cel ekologiczny: utrzymanie standardów jakości powietrza, redukcja emisji pyłów gazów i odorów.
6. Cel ekologiczny: zminimalizowanie uciążliwego hałasu i utrzymanie jak najlepszej jakości stanu akustycznego środowiska.
7. Cel ekologiczny: ochrona mieszkańców przed polami elektromagnetycznym.
8. Cel ekologiczny: racjonalizacja zużycia energii, surowców i materiałów oraz wzrost udziału zasobów odnawialnych.
9. Cel ekologiczny: upowszechnienie idei ekorozwoju we wszystkich sferach życia oraz wdrożenie edukacji ekologicznej jako edukacji interdyscyplinarnej.
10. Cel ekologiczny: minimalizacja wpływu na środowisko oraz eliminacja ryzyka dla zdrowia ludzi w miejscach największego oddziaływania na środowisko i zapewnienie bezpieczeństwa chemicznego lub biologicznego.
11. Cel ekologiczny: rozwój gospodarki odpadami.

Najważniejszymi kwestiami dla Gminy Tuczo w ramach prowadzonych działań są inwestycje w zakresie gospodarki wodno – ściekowej, drogownictwa oraz innych sieci infrastruktury, w tym rozwój energii odnawialnej. Wszelkie inne działania, już pozainwestycyjne, związane są z prowadzeniem rejestrów, ewidencji, kontrolami oraz prowadzeniem postępowań administracyjnych i edukacją ekologiczną.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Tuczo na lata 2014-2020

Misja samorządu w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy- Tuczo na lata 2014-2020, jest następująca: **Tuczo gminą wspierającą swoich mieszkańców w rozwoju oraz skutecznie przeciwdziałającą zjawisku marginalizacji i wykluczeniu społecznego**

Cel strategiczny 1

Przeciwdziałać bezrobociu, ubóstwu i bezdomności oraz zapobieganie ich skutkom.

Cele operacyjne:

1. Wsparcie bezrobotnych i poszukujących pracy.
2. Zapewnienie ubogim bezpieczeństwa socjalnego.
3. Pomoc zagrożonym bezdomnością i bezdomnym.

Działania celu operacyjnego 1.

1. Podejmowanie współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie upowszechniania ofert pracy, informacji o wolnych miejscach pracy, usługach poradnictwa zawodowego szkoleniach, przygotowaniu zawodowym dorosłych i stażach oraz organizacji robot publicznych, prac interwencyjnych, prac społecznie użytecznych.
2. Prowadzenie pracy socjalnej z osobami bezrobotnymi, w tym w oparciu o kontrakt socjalny.
3. Zmniejszanie skutków bezrobocia a poprzez pomoc finansową udzielaną przez MGOP
4. Pozyskanie inwestorów oraz wspieranie małej i Średniej przedsiębiorczości,
5. Wspieranie rozwoju podmiotów ekonomii społecznej np. spółdzielni socjalnych,
6. **Opracowanie** i realizowanie projektów **służących** aktywizacji **osób** bezrobotnych, w tym współfinansowanie z funduszy zewnętrznych, np. funduszy strukturalnych UE.
7. Wpływanie na dostosowanie kierunków kształcenia do potrzeb lokalnego rynku pracy.
8. Podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób bezrobotnych,

Kierunki działania dla celu operacyjnego 2

1. Monitorowanie bezpieczeństwa socjalnego mieszkańców gminy.
2. Wsparcie osób ubogich pracą socjalną w tym poprzez zawieranie kontraktów socjalnych.
3. Promowanie wśród zagrożonych utratą bezpieczeństwa socjalnego aktywnych postaw Oraz samopomocy, np. pomocy sąsiedzkiej.
4. Udzielanie przez MGOPS pomocy finansowej i rzeczowej (w tym w postaci posiłku) osobom znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej,
5. Organizowanie akcji charytatywnych na rzecz ubogich.
6. Zabezpieczenie potrzeb bytowych dzieci z rodzin ubogich min. poprzez organizowanie dla nich dożywiania w szkołach wypoczynku letniego i zimowego, wyposażenie ich w podręczniki i pomoce szkolne oraz odzież, a także zapewnienie im dostępu do alternatywnych form spędzania czasu wolnego,
- 7., **Opracowanie**, realizacja lub współudział w realizacji programów na rzecz zagrożonych i dotkniętych ubóstwem 8, Powiększenie w gminie zasobów mieszkań komunalnych i socjalnych.

9 , Podejmowanie działań we współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz ubogich oraz z kościołem.

Kierunki działania dla celu operacyjnego 3.:

1. Prowadzenie pracy socjalnej z osobami zagrożonymi i dotkniętymi bezdomnością
- 2, Udzielanie przez MGOPS pomocy finansowej rzeczowej osobom zagrożonym i dotkniętym bezdomnością , opracowywanie indywidualnych programów wychodzenia z bezdomności.
- 3, Zwiększenie liczby mieszkań socjalnych,
- 4, Zapewnienie osobom bezdomnym schronienia.
- 5, Podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi o zasięgu ponadgminnym działającymi na rzecz osób bezdomnych.

2. RAPORT O STANIE SPOŁECZNO – GOSPODARCZYM GMINY TUCZNO

2.1. POŁOŻENIE GEOGRAFICZNE GMINY TUCZNO

Gmina miejsko-wiejska Tuczno leży w południowo-wschodniej części województwa zachodniopomorskiego, w powiecie wałeckim. Od strony północnej graniczy z obszarem gminy Mirosławiec, od strony zachodniej z gminami Drawno (powiat choszczeński) i Kalisz Pomorski (powiat drawski), od południa graniczy z gminą Człopa, zaś od strony wschodniej graniczy z gminą Wałcz.

Gmina jest jedną z 5 podstawowych jednostek administracyjnych w powiecie wałeckim i jedną ze 114 gmin województwa zachodniopomorskiego. Powierzchnia gminy stanowi 249,9 km² (w tym miasto Tuczno - 9 km²) zajmując ok. 1,1% obszaru województwa zachodniopomorskiego i ok. 17,6% powiatu wałeckiego.

Gmina pod względem komunikacyjnym jest położona dość korzystnie, ma dobre powiązania komunikacyjne z pobliskimi ośrodkami miejskimi. Odległość drogowa miejscowości Tuczno od Szczecina, będącego siedzibą władz samorządowych i rządowych szczebla wojewódzkiego wynosi ok. 140 km. Odległość Tuczna od siedziby powiatu wałeckiego wynosi ok. 25 km.

Sieć osadniczą tworzą 23 miejscowości (Bytyń, Jamienko, Jeziorki, Krępa Krajeńska, Lubiesz, Marcinkowice, Martew, Mączno, Miłogoszcz, Nowa Studnica, Płociczno, Ponikiew, Próchnówko, Rusinowo, Rzeczyca, Strzaliny, Tuczno, Tuczno Drugie, Tuczno Pierwsze, Tuczno Trzecie, Wrzosy, Zdbowo, Złotowo).

Tabela 5. Wykaz sołectw na terenie gminy Tuczno

L.p.	Wyszczególnienie	Powierzchnia (ha)
1.	Próchnówko	223
2.	Jamienko	1686
3.	Strzaliny	2040
4.	Płociczno	2213
5.	Marcinkowice	1720
6.	Lubiesz	723
7.	Rzeczyca	996
8.	Jeziorki	2889
9.	Rusinowo	724
10.	Miłogoszcz	992
11.	Martew	3127
12.	Nowa Studnica	2917
13.	Zdbowo	1642

L.p.	Wyszczególnienie	Powierzchnia (ha)
14.	Tuczno	3072
	Razem	24964

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Miejskiego w Tucznie.

Zgodnie z fizyczno - geograficzną regionalizacją Polski, według J. Kondrackiego, w ogólnym podziale, obszar gminy Tuczno jest położony w obrębie następujących głównych jednostek:

- megaregion – Pozaalpejska Europa Środkowa,
- prowincja – Niż Środkowoeuropejski,
- podprowincja – Pojezierza Południowobałtyckie,
- makroregion – Pojezierze Zachodniopomorskie,
- mezoregion – Równina Drawska oraz Pojezierze Wałeckie.

Na zachodzie Równina Drawska wciną się klinem w Pojezierze Wałeckie. Obszar charakteryzuje się sporą ilością jezior i ciekawym zróżnicowaniem terenu. Miasto Tuczno położone jest w pagórkowatej okolicy nad trzema jeziorami: Tuczno, Liptowskie i Zamkowe.

Gmina i miasto Tuczno ze względu na walory środowiskowe należy do bardzo ciekawych miejscowości turystycznych w województwie zachodniopomorskim. Liczne jeziora, lasy, bogactwo fauny i flory decydują o rekreacyjno – wypoczynkowym charakterze gminy.

Rysunek 1. Położenie gminy Tuczno na mapie powiatu wałeckiego



Źródło: Aktualizacja Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Tuczno na lata 2013 – 2016 z perspektywą na lata 2017 – 2020, 2014 r., s. 10.

Rysunek 2. Mapa gminy Tuczn



Źródło: Zasoby internetowe <http://www.tuczno.pl/p,66,plan-miasta-i-gminy>, wg stanu na 12.04.2017 r.

2.2. RYS HISTORYCZNY

Obszary, na których powstało Tuczn, we wcześniejszej fazie wczesnego średniowiecza były terenami penetrowanymi przez osadnictwo idące z Wielkopolski, a więc etnicznie przynależne do tej krainy. Równocześnie jako pogranicze narażone było na ekspansję polityczną idącą z Pomorza Zachodniego.

Tuczno wykształciło się jako pograniczny grodek obronny Pomorzan, który po podbojach Bolesława Krzywoustego, wraz z Wałczem, Człopą i Czaplankiem wszedł ponownie w skład Wielkopolski. W XIII w. żywą działalność osadniczą na tym obszarze przejawiał książę wielkopolski Władysław Odonic. Na przełomie XIII/XIV w. Tuczn z okolicą, na przeciąg pół wieku, znalazło się w rękach Brandenburgii. Z tego okresu pochodzą pierwsze wzmianki pisane o Tucznie, które nadane zostało jako lenno rodowi rycerskiemu-Wedlom (1305 r.). Pierwsza wzmianka o Tucznie wiąże się ze zdobyciem przez Hesse von Wedel „murowanego domu” w roku 1296. Około 1300 r. tereny położone pomiędzy rzekami Drawą i Gwdą włączone zostały do Marchii Brandenburskiej.

Najstarsza źródłowa wzmianka o Tucznie jako „civitas” pochodzi z roku 1306, przy czym należy sądzić, że już wówczas Tuczn było zespołem miejskim z kościołem. W 1331 r. otrzymało brandenburskie prawa miejskie, ale był to przywilej poprawiający jedynie warunki rozwojowe. Przestrzenna zabudowa miasta wiąże się z pierwszą połową czternastego stulecia. Wówczas istniał już kościół, a w 1338 r. rozpoczęto budowę zamku. W 1375 r. cesarz Karol V uznał Tuczn za jeden

z dwunastu najsilniej ufortyfikowanych obiektów na wschód od linii Odry. Około 1400 roku zamek otoczyła fosa. Lokacyjnie miasto zbudowano na północ od zamku. Tworzy go prostokąt z regularną siatką ulic przecinających się pod kątem prostym. Przypuszcza się, że – przynajmniej w części - miasto otoczone było umocnieniami w postaci drewnianej palisady wzmocnionej ziemią, z fosą i zwodzonym mostem przed bramą. Tuczno do czasów reformacji było katolickie. Od 1546 r. przyjął się tu luteranizm, by za sprawą Krzysztofa von Wedel Tuczyńskiego stać się ponownie katolickim. To on właśnie w 1602 r. sprowadził do Tuczna jezuitów. Do 1810 r. Tuczno było miastem prywatnym. Wolny zarząd miejski powołano tu w 1820 r. Leżąc przy drugorzędnym szlaku handlowym, Tuczno nie rozwinęło się nigdy w większy ośrodek miejski. Świadczy o tym ilość mieszkańców. W 1772 r. było ich 715, w 1916 r. – 815, w 1925 – 2132., w 1939 – 2747, w 1946 – 1647, obecnie jest ich nieco ponad 2300. Mieszczanie trudnili się rolnictwem, hodowlą bydła i rybołówstwem. Drewniana zabudowa miasta padała często ofiarą pożarów (1581, 1660, 1740, 1834). Wzniesiony w XIV w. kościół katolicki przekształcono w XVI w. w zbór ewangelicki, w związku z szerzeniem się protestantyzmu. W 1622 r. katolicy wybudowali nowy kościół. W XVII w. była tutaj szkoła parafialna, a w XVIII w. miasto utrzymywało przytułek. W 1807 r. (wojny napoleońskie) Tuczno opanowało przejściowo wojsko polskie. W Prusach Tuczno należało do rejencji kwidzyńskiej. W XIX/XX w. było maleńkim miasteczkiem peryferyjnym jako ośrodek lokalnego przetwórstwa płodów rolnych i lokalnego handlu. W czasie działań wojennych w 1945 r. (11 lutego) miasto zostało niemal doszczętnie zniszczone. Zburzeniu uległ również piękny renesansowy zamek Wedłów -Tuczyńskich. Tuczno jest znacznym ośrodkiem wczasowo-turystycznym. Atrakcją jest zachowany późnogotycki kościół farny oraz odbudowany z pietyzmem przez szczecińskie Pracownie Konserwacji Zabytków zamek, w którym znajduje się dom wczasowy Stowarzyszenia Artystów RP. Nazwę miasta wywodzi się od wyrazu "tłusty" (tuczny), co również może znaczyć "tuka", a więc wody obfitujące w ryby. Z XV w. znana jest też nazwa rośliny o podobnym brzmieniu-"tuczeń". Forma zgermanizowana Tutz³.

Do 1999 r. Tuczno było najmniejszym miastem województwa pilskiego. Obecnie jest jednym z mniejszych miast województwa zachodniopomorskiego.

2.3. ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE

2.3.1. Planowanie przestrzenne

Gmina posiada Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Tuczno zatwierdzone Uchwałą Nr II/13/96 Rady Miejskiej w Tucznie z dnia 4 marca 1996 r. z późniejszymi zmianami z roku 2007 i 2009 r., określające politykę przestrzenną gminy i zasady koordynacji działań planistycznych, a także 4 obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania

³ Zasoby internetowe <http://www.tuczno.pl/p,63,historia-tuczna> wg stanu na 12.04.2017 r.

przestrzennego, które powstały do 2002 r. Łączna powierzchnia wszystkich obowiązujących planów miejscowych wynosi: 36 ha co stanowi –14,4% powierzchni gminy.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy jest podstawowym dokumentem dla władz samorządowych gminy, na podstawie którego powinna być realizowana polityka i strategia działań, przede wszystkim w sferze zagospodarowania przestrzennego, a także w sferze społeczno-gospodarczej i ekologicznej, które bezpośrednio lub pośrednio wpływają na kształtowanie struktury przestrzennej i układu funkcjonalno-przestrzennego. Dokument umożliwia lokalnym władzom kontrolę nad kształtowaniem ładu przestrzennego, jak również podjęcie decyzji o ustaleniu lokalizacji celu publicznego i decyzji o ustaleniu warunków zabudowy.

Obowiązujące Studium jest mocno zdezaktualizowane, co potwierdza *Ocena aktualności studium i planów miejscowych Gminy i Miasta Tuczo* z 2006 r. Analiza wynikowa zakłada konieczność pilnego dostosowania studium do nowych wymogów prawnych. Skutkuje to blokowaniem niektórych inwestycji z powodu braku wykazania ich w Studium. Jak wynika z oceny brak aktualizacji wynika z zawichości będącej konsekwencją zmian w przepisach o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

Stanowi to dużą barierę formalną w sytuacji potrzeby realizacji miejscowych planów. Ponadto wielu słusznych decyzji i działań przestrzennych nie można podjąć sporządzając plan z uwagi na rozbieżność z zapisami w Studium sporządzonym ponad 20 lat temu.

Głównym celem zagospodarowania przestrzennego jest umożliwienie zrównoważonego rozwoju gminy. Rozwój ten powinien w pełni wykorzystać walory i możliwości gminy przy zachowaniu zasad ochrony środowiska, dla poprawy życia jej mieszkańców. W Studium gminy przyjęto, że podstawową funkcją dla obszaru gminy ukształtowaną historycznie jest rolnictwo.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Tuczo wskazuje główne problemy z zakresu gospodarki przestrzennej gminy oraz określa kierunki zagospodarowania przestrzennego, w tym między innymi:

- lokalny rozwój rolnictwa,
- ochrona środowiska przyrodniczego gminy i ochrona zasobów przyrody w tym wód przed zanieczyszczeniami,
- jakościowy rozwój miasta z uwzględnieniem funkcji usługowych.

Nie mniej z punktu widzenia istoty Strategii, której głównym przesłaniem jest wyznaczenie celów i kierunków działania, najważniejszym celem jest osiągnięcie równowagi pomiędzy planowaniem strategicznym, a planowaniem przestrzeni całego obszaru gminy.

Jednym z ważniejszych kierunków rozwoju gospodarczego jest tworzenie wielu atrakcyjnych i zróżnicowanych możliwości dla życia na wysokim poziomie jakości. Zakłada się, że gmina, aby odnieść sukces na tym polu, musi zabiegać o rozwój funkcji usługowej, o dobrej jakości obsłudze mieszkańców i turystów. Powinna również przyciągać inwestorów, pozwalając na podjęcie na jego

obszarze różnorodnych działalności i prowadzenie ich w sposób skuteczny, korzystny, wygodny, prestiżowy i przyjemny.

Z uwagi na oczekiwaną zmianę przepisów prawnych dotyczących zagospodarowania przestrzennego aktualnie nie planuje się opracowania nowych planów miejscowych zagospodarowania przestrzennego.

2.3.2. Struktura użytkowania gruntów

Powierzchnia gminy stanowi 249,9 km² (w tym miasto Tuczno - 9 km²) zajmując ok. 1,1% obszaru województwa zachodniopomorskiego i ok. 17,6% powiatu wałeckiego.

Podstawową formą użytkowania terenu gminy Tuczno jest użytkowanie leśne. W strukturze użytkowania terenu grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione zajmują 12 679 ha (50,8% ogólnej powierzchni gminy), natomiast użytki rolne – 9 841 ha (39,4%). W związku z powyższym w gminie Tuczno dominuje leśno-rolnicze użytkowanie terenu. Statystycznie na koniec 2014 r. na 1 mieszkańca gminy przypadało 1,9 ha użytków rolnych (powiat wałecki 2,6 ha, województwo zachodniopomorskie ok. 1,3 ha).

Zdecydowana większość lasów zlokalizowana jest w zachodniej oraz wschodniej części gminy. Charakteryzują się wysoką bioróżnorodnością, są walorem, który przyczynia się do rozwoju turystyki i agroturystyki, a także rozwoju gospodarczego. Głównym gatunkiem lasotwórczym na terenie Nadleśnictwa Tuczno jest sosna zwyczajna zajmująca 83,18% powierzchni leśnej tworząc przeważnie jednogatunkowe drzewostany. Drugim po sośnie gatunkiem lasotwórczym jest brzoza brodawkowata zajmująca 7,16 % powierzchni leśnej, stanowiąca domieszkę w mieszanych drzewostanach starszych klas wieku. Trzecim pod względem udziału powierzchniowego jest buk zwyczajny stanowiący 2,30% udziału powierzchniowego. Około 98% lasów należy do Skarbu Państwa.

Wody powierzchniowe stanowią udział – 5,1% w ogólnej powierzchni gminy. System hydrologiczny gminy jest bogaty, ma na to wpływ duża liczba cieków wodnych i jezior. Biorąc pod uwagę wody płynące na terenie gminy najważniejszą rzeką jest Płociczna, która jest lewym dopływem rzeki Drawy. Dopływami rzeki Płocicznej są: rzeka Młynówka i rzeka Korytnica. Zalesione doliny rzek i cieków wodnych w powiązaniu z rzeźbą terenu stanowią dużą atrakcję turystyczną gminy.

Z kolei tereny zurbanizowane stanowią niewielki udział w ogólnej powierzchni gminy, bo zaledwie 2,1%. Do dalszego perspektywicznego rozwoju przestrzennego gminy potrzebna jest przestrzeń rozwojowa. Potencjalną przestrzenią rozwojową gminy jest niezurbanizowana przestrzeń rolnicza. Jednakże w kontekście ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych, przedmiotem zainteresowania są przede wszystkim grunty orne niższych klas bonitacyjnych. Teren gminy charakteryzuje się dobrymi glebami i nieskażonym środowiskiem.

W zachodniej części gminy przeważają gleby piaszczyste mało przydatne dla rolnictwa. W części wschodniej gminy przeważają gleby wykształcone na utworach gliniastych oraz piasków luźnych. Konfiguracja gminy jest płaska i lekko falista. W dolinach rzecznych i obniżeniach terenowych występują torfy, namuły i piaski rzeczne.

Sposób użytkowania gruntów przedstawia poniższy wykres i tabela:

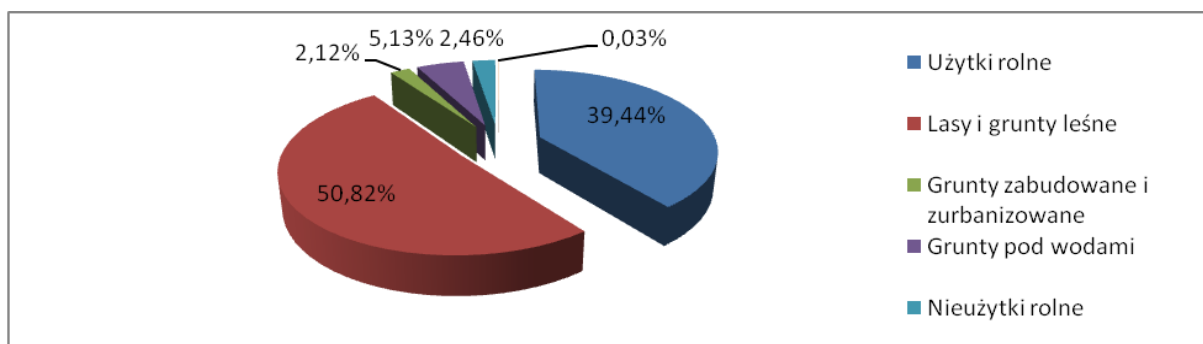
Tabela 6. Sposób użytkowania gruntów w gminie Tuczo w latach 2013-2016

Wyszczególnienie	2012			2013			2014		
	Powierzchnia (ha)			Powierzchnia (ha)			Powierzchnia (ha)		
	Miasto	Gmina	Razem	Miasto	Gmina	Razem	Miasto	Gmina	Razem
Użytki rolne	302	9557	9859	302	9547	9849	300	9541	9841
Lasy i grunty leśne	302	12365	12667	302	12365	12675	303	12376	12679
Grunty zabudowane i zurbanizowane	123	401	524	123	403	526	124	404	528
Grunty pod wodami	166	1108	1274	166	1110	1276	167	1112	1279
Nie użytki rolne	28	590	618	28	588	616	27	588	615
Użytki ekologiczne	0	8	8	0	8	8	0	8	8
Razem	921	24029	24950	921	24029	24950	921	24029	24950

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych - GUS.

Uwzględniając fakt, że układ przestrzenny gruntów ornych i sadów nie zawsze odpowiada potrzebom kształtowania rozwoju gminy, zachodzi konieczność przejęcia na cele rozwojowe także gruntów ornych, wykazujących wyższą klasę bonitacyjną gleb. Wysoki udział użytków rolnych oraz lasów i gruntów leśnych w powierzchni gminy związany jest z rolniczym charakterem regionu i świadczy o istotnej roli rolnictwa na terenie gminy. Z kolei udział kompleksów przyrodniczych, tj. lasów, gruntów leśnych odgrywa znaczącą rolę w obrazie gminy, wzbogacając jej walory krajobrazowe. Czynniki te stanowią silną determinantę rozwoju gminy.

Wykres 1. Sposób użytkowania gruntów w gminie Tuczo w 2014 r.



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych - GUS.

2.3.3. Zasoby mieszkaniowe

Problemy mieszkaniowe gminy zajmują ważne miejsce wśród bieżących zadań gminy i planach inwestycyjnych będących w gestii władz samorządowych. Obowiązkiem gminy jest posiadanie zasobu socjalnego i zamiennego oraz zaspokajanie potrzeb mieszkaniowych gospodarstw domowych o niskich dochodach. Na gminie spoczywa także obowiązek utrzymania posiadanego zasobu na odpowiednim poziomie technicznym, funkcjonalnym i estetycznym.

Według danych GUS na obszarze gminy Tuczo według stanu na 31.12.2015 r. było 1611 mieszkań, o łącznej powierzchni ok. 122 100 m². Liczba mieszkań nieznacznie, ale systematycznie rośnie - w porównaniu z 2012 r. przybyło 12 mieszkań. W związku z tym, że samorząd stwarza warunki do rozwoju budownictwa indywidualnego, przeważająca większość to zasoby osób fizycznych. W zasobach mieszkaniowych stanowiących własność gminy na koniec 2015 r. było 75 mieszkań o łącznej powierzchni blisko 3 123 m², w tym 10 mieszkań socjalnych. Dane dotyczące liczby mieszkań w gminie Tuczo wraz z powierzchnią łączną przedstawia poniższa tabela:

Tabela 7. Zasoby mieszkaniowe gminy Tuczo w latach 2012-2015

	2012		2013		2014		2015	
	liczba	powierzchnia w m ²	liczba	powierzchnia w m ²	liczba	powierzchnia w m ²	liczba	powierzchnia w m ²
Razem, w tym:	1 599	120 543,00	1 608	121 788,00	1 610	122 016,00	1 611	122 098,00
obszar wiejski	961	67801	967	68709	968	68 840,00	968	68 840,00
obszar miejski, w tym:	638	52 742,00	641	53 079,00	642	53 176,00	643	53 258,00
zasoby gminy	75	3 123,00	75	3 123,00	75	3 123,00	75	3 123,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych - GUS.

Tabela 8. Mieszkania socjalne w gminie Tuczo w latach 2012-2015

	2012	2013	2014	2015	pow. w m ²
Razem	11	10	10	10	251
obszar miejski	1	1	1	1	38
obszar wiejski	10	9	9	9	213

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych - GUS.

Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania to 75,8 m² (powiat – 70,1 m², województwo – 70,5 m²), a przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę to 24,3 m² (powiat- 24,2 m² i województwo –26,3 m²). Według statystyk GUS na 1000 mieszkańców gminy przypadło

320,5 mieszkania (w powiecie – 345,6, w województwie – 373,5). W roku 2012 w gminie do użytku oddano 4 mieszkania indywidualne, w roku 2013 – 9, w roku 2014 – 3, w roku 2015 – 1 mieszkanie (wszystkie mieszkania stanowiły własność osób fizycznych). Według danych ewidencyjnych na 1000 mieszkańców gminy przypadało 320,5 mieszkań (w powiecie – 345,6, w województwie – 373,5). Poniżej w ujęciu tabelarycznym przedstawiono wybrane dane charakteryzujące zasoby mieszkaniowe znajdujące się na terenie gminy na przestrzeni lat 2012-2015.

Tabela 9. Wybrane dane statystyczne dotyczące zasobów mieszkaniowych na terenie gminy Tuczo

	2012	2013	2014	2015
Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w m²	75,4	75,7	75,8	75,8
Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę	23,7	24,1	24,1	24,3
mieszkania na 1000 mieszkańców	314,1	318,2	317,9	320,5
przeciętna liczba osób na 1 mieszkanie	3,18	3,14	3,15	3,12
mieszkania oddane do użytkowania	4	9	3	1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych – GUS.

W gminie występują osiedla miejsko-mieszkaniowe. Dla miasta Tuczo charakterystyczna jest niska zabudowa willowa i domków jednorodzinnych, z kolei dla obszarów pozamiejskich gminy charakterystyczna jest zabudowa jednorodzinna i zagrodowa, o niskiej intensywności.

Należy zauważyć, że warunki mieszkaniowe – wyposażenie i standard mieszkań, nie są wystarczające do zaspokojenia potrzeb mieszkańców gminy. Nieznacznie jednak poprawia się stopień wyposażenia mieszkań w instalacje, chociaż poziom tego wyposażenia jest relatywnie niski. Poniższa tabela zawiera szczegółowe dane dotyczące procentowego udziału ludności korzystającej z instalacji wodociągowej i kanalizacyjnej na terenie gminy w ogóle ludności zamieszkującej gminę.

Tabela 10. Udział ludności korzystającej z instalacji wodociągowej i kanalizacyjnej w ogóle ludności zamieszkującej teren gminy Tuczo

Rodzaj instalacji	2012	2013	2014	2015
wodociągowa	94,2%	94,3%	99,9%	99,9%
kanalizacyjna	63,0%	63,4%	63,2%	63,1%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych – GUS.

Według statystyk prowadzonych przez GUS 99,5% mieszkań znajdujących się na terenie miasta i 97,8% na terenie obszarów wiejskich gminy wyposażonych jest w wodociąg, natomiast łazienkę posiada 96% mieszkań znajdujących się w mieście i 86,9% mieszkań znajdujących się na wsi.

Struktura wiekowa nieruchomości mieszkalnych znajdujących się na terenie gminy wykazuje, iż zdecydowanie największy udział posiadają budynki najstarsze powstałe przed 1966 r. – 67,4%. Udział budynków najmłodszych powstałych po 1998 r. wynosi 6,0%⁴.

Deficyt lokali socjalnych oraz zadłużenia lokatorów to dziś jedne z najtrudniejszych kwestii, z jakimi boryka się gmina Tuczo, realizując zadania w zakresie gospodarki mieszkaniowej. Dodatkowe potrzeby mieszkaniowe gminy w okresie perspektywicznym będą zależały od wzrostu liczby mieszkańców gminy oraz od pożądanego standardu zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych.

2.3.4. Infrastruktura techniczna

Układ drogowy i komunikacyjny⁵

Sieć drogową na terenie gminy Tuczo tworzą ogólnodostępne drogi publiczne, które ze względu na funkcję jaką pełnią, dzieli się na następujące kategorie: drogi krajowe, wojewódzkie, powiatowe i gminne. Zarządcami dróg, do właściwości, których należą sprawy z zakresu planowania budowy, modernizacji, utrzymania i ochrony dróg, są następujące jednostki:

- dróg krajowych – Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad w Szczecinie,
- dróg wojewódzkich – Zarząd Dróg Wojewódzkich w Koszalinie,
- dróg powiatowych – Zarząd Dróg Powiatowych w Wałczu,
- dróg gminnych – Burmistrz Gminy Tuczo.

Drogi krajowe

Przez teren gminy Tuczo przebiega odcinek drogi krajowej nr 22 prowadzącej od przejścia granicznego polsko-rosyjskiego w Grzechotkach do granicy polsko-niemieckiej w Kostrzynie. Długość odcinka DK 22 na terenie gminy wynosi 2,844 km.

Drogi wojewódzkie

Przez teren gminy Tuczo przebiegają 2 odcinki dróg wojewódzkich - DW nr 177 Czaplinek - Mirosławiec - Człopa - granica województwa (dł. na terenie analizowanej jednostki 15,816 km) oraz DW nr droga nr 179 Rusinowo – granica województwa (dł. na terenie analizowanej jednostki 1,178

⁴ Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Tuczo, 2015, s. 33.

⁵ Opracowano na podstawie „Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Tuczo”, 2015 r., s. 47.

km). Stan techniczny dróg według programu System Oceny Stanu Nawierzchni przedstawia się następująco:

- droga woj. nr 177 wymaga remontu polegającego na wzmocnieniu i wyrównaniu nawierzchni drogi na długości 10,3 km,
- droga woj. nr 179 wymaga remontu na całym odcinku.

Według p informacji uzyskanych z Zachodniopomorskiego Zarządu Dróg Wojewódzkich nie przewiduje robót drogowych w latach 2013 – 2019.

Drogi powiatowe

Na terenie gminy Tuczno znajduje się 41,6 km dróg powiatowych, z czego 5,5 km to drogi miejskie, natomiast pozostałe 36,1 km stanowią drogi zamiejskie. Są to w większości drogi z nawierzchnią twardą. Większość dróg charakteryzuje się średnim i złym stanem. Niewiele jest dróg będących w dobrym stanie.

Drogi gminne

Drogi gminne stanowią sieć uzupełniającą dla dróg wyższego rzędu. Są to odcinki o zróżnicowanej nawierzchni oraz różnym stanie utrzymania. Ogółem w granicach administracyjnych miasta Tuczno znajduje się 17,068 km dróg gminnych, natomiast poza granicami miasta położonych jest ponad 55 km dróg tego typu.

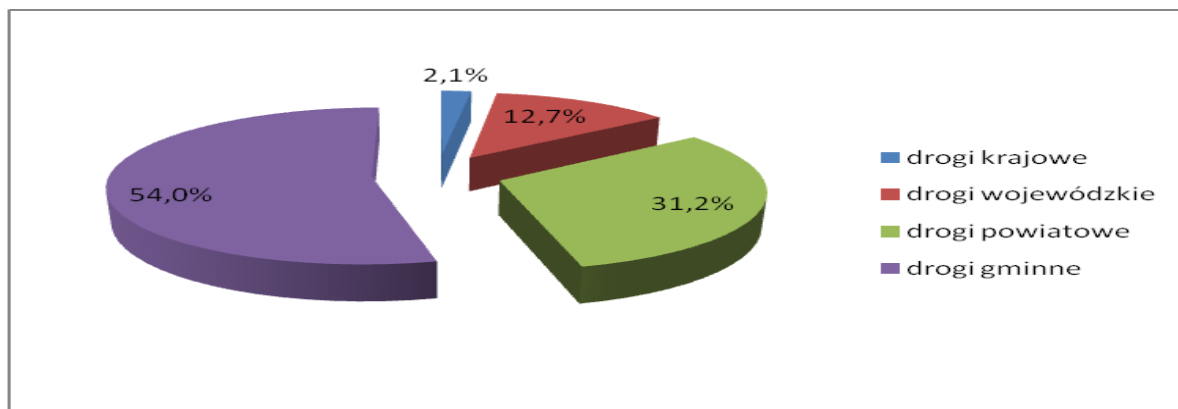
Szkielet dróg gminy Tuczno opiera się na 1 drodze krajowej, 2 drogach wojewódzkich i 8 drogach powiatowych, o łącznej długości 41,6 km, służących zapewnieniu dostępu do dróg wojewódzkich oraz najważniejszych ośrodków w powiecie. Sieć dróg gminnych zarówno w granicach administracyjnych miasta Tuczno jak i poza granicami ma łącznie długość ok. 72 km.

Tabela 11. Szkielet układu drogowego gminy Tuczno na koniec 2015 r.

Lp.	rodzaj drogi	długość ogółem w km
1.	drogi krajowe	2,844
2.	drogi wojewódzkie	16,994
3.	drogi powiatowe	41,6
4.	drogi gminne	72,068
	Razem	133,506

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z opracowania „Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Tuczno”, 2015 r., s. 47.

Wykres 2. Struktura dróg w gminie Tuczo



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z opracowania „Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Tuczo”, 2015 r., s. 47.

Długości tych dróg stanowią odpowiednio 2,1% (krajowe), 12,7% (wojewódzkie), 31,2% (powiatowe) oraz 54,0% (gminne) udziału w całości, co zostało zobrazowane na powyższym wykresie.

Gmina posiada dobrze rozbudowaną sieć gminnych dróg publicznych. Układ dróg w gminie Tuczo stanowi zadowalające połączenie komunikacyjne poszczególnych miejscowości z siedzibą Samorządu Gminy, miastem Tuczo. Stan dróg utwardzonych, zarówno powiatowych jak i gminnych, w większości odbiega od wymagań normatywnych w zakresie podbudowy i nawierzchni. Wymaga poniesienia przez gminę dużych nakładów inwestycyjnych z uwagi na niski komfort poruszania się nimi. Stan dróg bezpośrednio nie zagraża bezpieczeństwu ruchu - drogi poddawane są okresowym przeglądom oraz wymaganym naprawą. Z ostatnich zrealizowanych inwestycji w zakresie rozbudowy dróg dokonano przebudowy ul. Staszica w mieście Tuczo. Aktualnie gmina ma potrzeby w zakresie rozbudowy infrastruktury w zakresie drogowym, takie jak:

- modernizacja/rozbudowa oświetlenia drogowego na terenie całej gminy,
- remonty przepustów drogowych,
- remont drogi do m. Nowa Studnica,
- remont drogi do m. Złotowo,
- remont dróg w m. Jeziorki,
- remont drogi prowadzącej do osiedla w m. Płociczno,
- remont drogi Jamienko-Próchnówko,
- remont drogi w m. Jamienko,
- remont dróg w m. Miłogoszcz,
- remont dróg w m. Rusinowo,
- remont drogi Rusinowo-Strzaliny,
- remont dróg prowadzących do Tucza Pierwszego, Tucza Drugiego, Tucza Trzeciego,

- remonty dróg prowadzących na pola biwakowe na terenie gminy,
- remont dróg w m. Martew,
- remont drogi Lubiesz-Rzeczycza,
- remont dróg w m. Tuczo m.in. ul. Leśna dojście do cmentarza, ul. Kwiatowa dojście do ogródków działkowych, ul. Klasztorna, ul. Nowa, ul. Tulipanowa dojazd do oczyszczalni ścieków, ul. Przemysłowa, ul. Parkowa,
- budowa dróg na nowopowstałym osiedlu domów jednorodzinnych przy ul. Tulipanowej, Wrzosowej, Makowej,
- remonty dróg gruntowych na terenie gm. prowadzących do pól uprawnych,
- zagospodarowanie placu „targowego” w Tuczie.

Na terenie gminy Tuczo brakuje chodników przede wszystkim w miejscowościach sołeckich, część chodników w mieście Tuczo kwalifikuje się do remontu. W chwili obecnej na terenie gminy infrastruktura w zakresie miejsc parkingowych również nie jest zadowalająca. Braki w parkingach występują przede wszystkim na terenie miasta Tuczo. Plany w tym zakresie obejmują wykonanie/powiększenie parkingów przy obiektach użyteczności publicznej. Z kolei stan przystanków znajdujących się na terenie gminy Tuczo ocenia się na dobry. W razie potrzeb przystanki są remontowane. Aktualnie na terenie gminy Tuczo istnieją przystanki autobusowe, które wymagają remontu m.in. w miejscowościach Miłogoszcz, Strzaliny, Lubiesz.

Niezadawalający stan części infrastruktury drogowej na obszarze gminy, generuje działania z zakresu ich modernizacji i przebudowy, budowy chodników i miejsc parkingowych w celu zapewnienia bezpieczeństwa jej użytkowania. Rozbudowana, wysokiej jakości infrastruktura techniczna i komunikacyjna stanowi gwarancję rozwoju przedsiębiorczości oraz zainteresowania potencjalnych inwestorów zewnętrznych gminą Tuczo, a tym samym warunkiem rozwoju gospodarczego obszaru.

Komunikacja autobusowa

Przewozy pasażerskie są wykonywane przez PKS oraz przewoźników prywatnych. Regionalna i podmiejska komunikacja PKS jest w dużej mierze wypierana przez mniejszych przewoźników, jak również przez podróżnych przemieszczających się własnymi środkami transportu. Sieć połączeń komunikacji autobusowej - obsługująca miejscowość Tuczo, dzięki jej korzystnemu położeniu komunikacyjnemu – jest dość dobrze rozwinięta i zapewnia w miarę częste połączenia. Dzięki połączeniom autobusowym można dotrzeć do wielu miejscowości gminy oraz najbliższych miast.

Infrastruktura i komunikacja kolejowa

Przez gminę przebiega jedna czynna linia kolejowa nr 403 Piła Północ – Ulikowo, na której po modernizacji obsługiwane są przewozy pasażerskie w relacji Szczecin Główny - Piła Główna.

Komunikacja lotnicza

Tuczno leży w strefie oddziaływania Portu Lotniczego Szczecin Goleniów – port lotniczy jest położony w odległości ok. 95 km od centrum gminy. Dzięki temu mieszkańcy mają dostęp do portów lotniczych całego świata, jednak nie jest on komfortowy, zgodnie z założeniem Unii Europejskiej, które mówi, że "komfort inwestycyjny i turystyczny" mieści się w granicach do 60 km od najbliższego międzynarodowego portu lotniczego

Gospodarka wodno – ściekowa

Sieć wodociągowa

Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Tucznie, jako przedsiębiorstwo wodociągowo – kanalizacyjne w rozumieniu przepisów ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę oraz zbiorowym odprowadzaniu ścieków, realizuje zadania związane z poborem, uzdatnianiem i dystrybucją wody na terenie miasta i gminy Tuczno.

Na koniec 2015 r. poziom zwodociągowania gminy wynosił 99,9% i nie uległ zmianie do końca 2016 r. Nie objęte siecią wodociągową są następujące tereny miasta: Tuczno I, Tuczno II, Tuczno III czyli rozrzucone po obrzeżach miasta nieruchomości indywidualne, a także ul. Dworcowa – mieszkańcy tego obszaru korzystają z zakładowego wodociągu należącego do PKP, poza tym wszystkie miejscowości i osady są zwodociągowane.

Zasoby wodne pokrywają pełne zapotrzebowanie użytkowników gminy – wydajność ujęć wody jest wystarczająca dla zapewnienia zaopatrzenia w wodę dla potrzeb mieszkańców (na potrzeby bytowe oraz dla chowu zwierząt) i przemysłu.

Według ewidencji prowadzonej przez ZGKiM w Tucznie długość sieci wodociągowej na terenie gminy w 2016 r. wynosiła ok. 50 km i w porównaniu z 2012 r. nie zmieniła się. W tym samym czasie liczba przyłączy do budynków mieszkalnych wynosiła 946. Do istniejących urządzeń wodociągowych istnieje możliwość podłączania nowych odbiorców. Z sieci wodociągowej korzystało na koniec 2015 r. 5 022 mieszkańców.

Tabela 12. Stan infrastruktury wodociągowej na terenie gminy Tuczno w latach 2012-2015

Wyszczególnienie	2013	2014	2015	2016
Długość sieci wodociągowej (km)	49,9	49,9	49,9	49,9
Liczba przyłączy prowadzących do budynków (szt.)	969	957	937	946
% ogółu ludności korzystający w sieci wodociągowej	99%	99%	99%	99%

Wyszczególnienie	2013	2014	2015	2016
Zużycie wody z wodociągów w gospodarstwach domowych (na 1 mieszkańca) w m ³	21	23	24	22
Liczba stacji uzdatniania wody (technologia)	Odzależnianie i utlenianie: Hydr. Miłogoszcz, Hydr. Rzeczyca Hydr. Tuczo Hydr. Krępa Hydr. Płociczno Hydr. Rusinowo Hydr. Marcinkowice Usuwanie azotanów lub metali ciężkich: hydr. Mączno Nie podlega : hydr. Jamienko	Odzależnianie i utlenianie: Hydr. Miłogoszcz, Hydr. Rzeczyca Hydr. Tuczo Hydr. Krępa Hydr. Płociczno Hydr. Rusinowo Hydr. Marcinkowice Usuwanie azotanów lub metali ciężkich: hydr. Mączno Nie podlega : hydr. Jamienko	Odzależnianie i utlenianie: Hydr. Miłogoszcz, Hydr. Rzeczyca Hydr. Tuczo Hydr. Krępa Hydr. Płociczno Hydr. Rusinowo Hydr. Marcinkowice Usuwanie azotanów lub metali ciężkich: hydr. Mączno Nie podlega : hydr. Jamienko	Odzależnianie i utlenianie: Hydr. Miłogoszcz, Hydr. Rzeczyca Hydr. Tuczo Hydr. Krępa Hydr. Płociczno Hydr. Rusinowo Hydr. Marcinkowice Usuwanie azotanów lub metali ciężkich: hydr. Mączno Nie podlega : hydr. Jamienko
Liczba ujęć wody	-	-	-	-
Liczba wodociągów grupowych	-	-	-	-
Podmiot odpowiedzialny za zaopatrzenie w wodę	ZGKIM TUCZNO	ZGKIM TUCZNO	ZGKIM TUCZNO	ZGKIM TUCZNO
Liczba studni	12	12	12	12
Ludność korzystająca z sieci wodociągowej	4764	5060	5022	b.d.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Zakładu Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Tucznie.

Sieć wodociągowa w Tucznie budowana była w połowie lat 80-tych, natomiast większość stacji uzdatniania wody, hydroforni oraz sieci pochodzi z początku lat 70-tych i została przejęta po byłych PGR w kilka lat po ich likwidacji.

Źródłem wody pitnej na terenie gminy Tuczo są wody podziemne. Woda ujmowana jest przy pomocy studni głębinowych. Pierwszy poziom wodonośny występuje średnio od kilku do kilkunastu metrów w zależności od rzeźby terenu i służy do zaspokojenia potrzeb gospodarczych. Głębokość występowania czwartorzędowych warstw wodonośnych, z których czerpana jest woda na potrzeby komunalne kształtuje się na poziomie 50 - 80 m. Mieszkańcy gminy Tuczo wodę do celów bytowych mają dostarczaną za pomocą lokalnych wodociągowych sieci rozdzielczych zasilanych z ujęć wody rozmieszczonych na terenie gminy:

- Tuczo - 3 studnie,
- Rusinowo - 1 studnia,
- Miłogoszcz - 2 studnie,
- Płociczno - 1 studnia,
- Nowa Studnica - 1 studnia,

- Krępa Kraj. – 1 studnia,
- Złotowo - 1 studnia,
- Marcinkowice - 2 studnie,
- Jamienko - 1 studnia,
- Próchnówko - 1 studnia,
- Mączno - 1 studnia,
- Rzeczyca – 1 studnia.

Ujęcie wody w miejscowości Rzeczyca zaopatrujące trzy miejscowości: Rzeczyca, Jeziorki, Wrzosa, posiada tylko jedną studnię głębinową. Wskazane byłoby, aby w sytuacjach kryzysowych była możliwość korzystania ze studni rezerwowej.

Występuje potrzeba modernizacji stacji uzdatniania wody. Szczególnie dotyczy to:

- SUW Marcinkowice (wymiana urządzeń do odżelaziania i odmanganiania wody oraz remont budynku stacji),
- SUW Płociczno (modernizacja technologii uzdatniania wody, remont budynku stacji),
- SUW Krępa Kraj. (modernizacja technologii uzdatniania wody),
- SUW Miłogoszcz (modernizacja technologii uzdatniania wody),
- SUW Rusinowo (remont budynku stacji),
- SUW Tuczno i sieć (w opracowaniu).

Stan techniczny sieci można ocenić jako dostateczny lub zły - wymaga bezwzględnej modernizacji bądź wymiany. Stan techniczny sieci wodociągowej:

- w miejscowościach Wrzosa i Jamienko sieć wykonana jest z rur azbestocementowych (kosztowne naprawy przy awariach i podłączeniach nowych odbiorców). Na dzień dzisiejszy nie stwierdzono ujemnego wpływu na jakość wody,
- w Tucznie sieć wodociągowa na odcinku Stacja Uzdatniania Wody – ul. Gdańska, zbudowana z rur żeliwnych kielichowych DN 300, uszczelnianych folią aluminiową. Miejsca, w których wystąpiły widoczne nieszczelności zastąpiono uszczelnieniem w postaci sznura łożowego i ołowiu. Jest to odcinek sieci wodociągowej najbardziej narażony na awarie i straty wody związane z przesyłem,
- w miejscowości Mączno wodociąg nie jest dostosowany do potrzeb i nie zabezpiecza ochrony przeciwpożarowej. Zbudowany z cienkościennych rur PVC DN 32,
- w Krępie Krajeńskiej przejęto od Nadleśnictwa Tuczno wodociąg z rur stalowych DN 50-32. Wodociąg nie zabezpiecza potrzeb w zakresie przeciwpożarowym. W kilku miejscach dokonywano wymiany na rurę PE z uwagi na występujące awarie z powodu korozji,
- w pozostałych miejscowościach sieć wykonana jest z rur PVC i nie powoduje większych trudności w eksploatacji.

Ludność w procentach ogółu ludności korzystająca z instalacji wodociągowej w gminie w 2015 r. wynosiła – 99,9%, co daje pierwsze miejsce w powiecie wałeckim oraz 8 miejsce w województwie zachodniopomorskim. W samym powiecie wałeckim - 96,9% ludności korzystało z sieci wodociągowej.

Stopień wyposażenia mieszkań w instalacje wodociągowe w mieście jest bardzo wysoki i utrzymuje się w analizowanym okresie na niezmiennym poziomie - 99,5% przez cały badany okres, natomiast na obszarach wiejskich 97,8%.

Potencjalne zagrożenie dla wód podziemnych i powierzchniowych stanowi niedostateczny rozwój sieci kanalizacyjnej (według danych GUS ok. 63,1% ludności gminy korzysta z sieci kanalizacyjnej). Ścieki gromadzone są w zbiornikach bezodpływowych, tzw. szambach, często nieszczelnych, co jak wykazuje praktyka jest częstym zjawiskiem i/lub wylewania ścieków w przypadkowe miejsca. Źródłem zanieczyszczenia wód powierzchniowych i podziemnych mogą być nawozy, zarówno sztuczne jak i organiczne oraz chemiczne środki ochrony roślin wykorzystywane w rolnictwie. Przy nieprawidłowym składowaniu następuje zanieczyszczenie wód gruntowych znacznie stężonymi składnikami nawozu, przez dłuższy czas oddziałującymi na środowisko. Poza tym stanowią potencjalne źródło zanieczyszczenia sanitarnego organizmami chorobotwórczymi. Zanieczyszczone wody powierzchniowe odgrywają istotną rolę w zasilaniu wód podziemnych, a istniejące warunki litologiczne stwarzają możliwości infiltracji skażeń z gleby, a pośrednio także z atmosfery w ich głąb. Zawodzi także infrastruktura techniczna – wodociągowanie następuje szybciej niż budowa systemów kanalizacji sanitarnej wraz z oczyszczalniami ścieków o odpowiedniej przepustowości. Oprócz tego istnieją liczne, nieszczelne szamba oraz nielegalne zrzuty nieczystości płynnych do rowów lub na powierzchnię. Wszystkie te czynniki sprawiają, że stosunki wodne na analizowanym obszarze uległy zmianom nie tylko ilościowym, ale przede wszystkim jakościowym.

Sieć kanalizacyjna

Gospodarka ściekowa na terenie gminy obejmuje głównie zakres zagospodarowania ścieków komunalnych. Na terenie gminy Tuczo funkcjonuje system zbiorowego odprowadzania ścieków komunalnych poprzez system kanalizacji ogólnospławnej. Stopień skanalizowania gminy kształtuje się na poziomie ok. 64%, tym samym jest niższy od stopnia zwodociągowania (zbiorowy system odprowadzania ścieków komunalnych nie rozwija się zatem równoległe do rozbudowy układu wodociągowego). Średni stopień skanalizowania zagraża rozwojowi gminy, utrudniając tym samym rozwój gospodarczy i wpływając negatywnie na jakość życia mieszkańców. W celu poprawy sytuacji niezbędna jest budowa nowych sieci kanalizacyjnych obsługujących kolejne miejscowości.

Na terenie gminy Tuczo funkcjonują trzy biologiczne oczyszczalnie ścieków:

- oczyszczalnia Tuczo, do której podłączone są Wrzosa i Zdbowo, o przepustowości 500 m³/dobę,

- oczyszczalnia dla miejscowości Płociczno, o przepustowości 30 m³/dobę,
- oczyszczalnia Marcinkowice, do której podłączona jest kanalizacja z Lubieszy, o przepustowości 140 m³/dobę.

Sieć kanalizacyjna w gminie Tuczo została wybudowana latach 1994-2015. Na koniec 2016 r. sieć liczyła 37,7 km (obszar miejski - 17,6 km, obszar wiejski - 20,1 km) oraz 552 sztuki przyłączy. Według danych pochodzących z ZGKiM w Tucznie na koniec 2016 r. na terenie gminy z sieci kanalizacyjnej korzystało około 60% mieszkańców. Liczba ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków w 2015 r. – 3 173 (z tego w mieście - 1789, na obszarze wiejskim – 1 384).

Tabela 13. Stan infrastruktury ściekowej na terenie gminy Tuczo w latach 2013-2016

Wyszczególnienie	2013	2014	2015	2016
Długość sieci kanalizacyjnej (km)	36,5	36,5	37,7	37,7
Liczba przyłączy prowadzących do budynków mieszkalnych (szt.)	571	551	548	552
% ogółu ludności korzystający w sieci kanalizacyjnej	60%	60%	60%	60%
Ścieki odprowadzone siecią kanalizacyjną (dam³) - 1 dam³ = 1000 m³	114,3	108,7	102,7	108,4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Zakładu Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Tucznie.

Na terenach gminy Tuczo nie objętych systemem kanalizacji gospodarka ściekowa oparta jest również o gromadzenie ścieków w zbiornikach bezodpływowych (szambach) oraz przydomowych oczyszczalniach ścieków. Zgodnie z ustawą z dn. 18.07.2001 r. Prawo Wodne (Dz. U. 2012, poz. 145 ze zm.) w miejscach, gdzie budowa systemów kanalizacji zbiorczej nie przyniosłaby korzyści dla środowiska lub powodowałaby nadmierne koszty, należy stosować systemy indywidualne lub inne rozwiązania zapewniające ochronę środowiska. Do rozwiązań takich zalicza się:

- zbiorniki bezodpływowe (szamba) - indywidualne gromadzenie ścieków w szczelnych zbiornikach na nieczystości ciekłe i okresowym ich wypróżnianiu poprzez pojazdy asenizacyjne,
- przydomowe oczyszczalnie ścieków – niewielkich przepustowości oczyszczalnie lokalne na potrzeby jednego lub kilku gospodarstw, oparte o różne dopuszczalne prawem technologie.

Ustawa nakłada na gminy obowiązek prowadzenia ewidencji zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków w celu kontroli częstotliwości ich opróżniania oraz opracowania planu rozwoju sieci kanalizacyjnej. Według danych z ZGKiM w Tucznie na koniec 2016 r. zawartych było 313 umów na opróżnianie szamb. Stan techniczny zbiorników bezodpływowych jest trudny do określenia, ze względu na brak przeprowadzanych w tym zakresie kontroli i brak prowadzonej ewidencji. Istnieje uzasadnione prawdopodobieństwo, że część zbiorników jest

nieszczelna, w związku z tym może ulec pogorszeniu stan czystości wód powierzchniowych i podziemnych.

W związku z tym, że sieć wodno-kanalizacyjna jest jednym z podstawowych elementów warunkujących rozwój mieszkalnictwa i przedsiębiorczości na każdym terenie, to gmina Tuczo w miarę zapotrzebowania realizuje inwestycje w tym zakresie. Gmina stara się zapewnić podłączenie do sieci wodociągowej nowym gospodarstwom domowym. W przypadku, gdzie nie ma możliwości podłączenia do sieci kanalizacji sanitarnej, nieczystości płynne gromadzone są w szczelnych zbiornikach bezodpływowych oraz, coraz częściej budowanych, przydomowych oczyszczalniach ścieków. Rozbudowa sieci kanalizacyjnej powinna następować w pierwszej kolejności na obszarze gminy o większych skupiskach mieszkańców, gdzie rozbudowa ta będzie uzasadniona i opłacalna ekonomicznie. W przypadku terenów, gdzie podłączenie do sieci kanalizacyjnej jest nieopłacalne, instalowane są głównie bezodpływowe zbiorniki. Tym samym należy zakładać, że rozwój budownictwa mieszkaniowego na terenie gminy (a tym samym wzrost gęstości zaludnienia w poszczególnych miejscowościach) przyczyni się do rozwoju sieci kanalizacyjnej i przydomowych oczyszczalni ścieków, co wpłynie w konsekwencji na dalszy wzrost jej atrakcyjności osadniczej. Natomiast w przypadku terenów inwestycyjnych konieczne będzie wcześniejsze uzbrojenie tych terenów w infrastrukturę wodno-ściekową, co zachęci potencjalnych inwestorów do inwestowania na tym terenie. Według danych pochodzących z Zakładu Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Tuczo, dokładna ilość przydomowych zbiorników bezodpływowych nie jest znana, ponieważ inwestorzy często nie zgłaszają zakończenia budowy przydomowej oczyszczalni i nie zwracają się do Burmistrza o pozwolenia na eksploatację oczyszczalni. Priorytetem więc jest aktualizacja ewidencji zbiorników bezodpływowych oraz oczyszczalni przydomowych, a także kontynuacja działań w zakresie ich kontroli technicznej oraz częstotliwości opróżniania

Gmina Tuczo objęta została aglomeracją kanalizacyjną pod nazwą Aglomeracja Tuczo - dokument ten został zatwierdzony Rozporządzeniem Nr 83/2006 Wojewody Zachodniopomorskiego z dnia 27.04.2006 r. w sprawie wyznaczenia aglomeracji Tuczo. W skład Aglomeracji Tuczo wchodzi następujące miejscowości: Płociczno, Rzeczyca, Jeziorki Waleckie, Wrzosa, Tuczo, Zdbowo, Wybudowanie Tuczo, Strzaliny. System kanalizacji zbiorczej na terenie gminy wymaga dalszej rozbudowy, natomiast sieć kanalizacyjna w obszarze miasta modernizacji oraz rozbudowy na terenach nieuzbrojonych, przewidzianych planami zagospodarowania przestrzennego pod zabudowę mieszkaniową. Docelowo siecią kanalizacyjną powinny zostać objęte wszystkie miejscowości gminy⁶. System szamb, z którego korzystają obszary gminy niemające dostępu do sieci kanalizacyjnej, stwarza zagrożenie przedostawania się ścieków bytowych przez nieszczelne zbiorniki do gleb i wód. Pozostaje także problem wywożenia ścieków na „dzikie”, nielegalne wylewiska.

⁶ Aktualizacja Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Tuczo na lata 2013 – 2016 z perspektywą na lata 2017 – 2020, 2014., s. 22.

Na terenie gminy Tuczno prowadzone są projekty, których głównym celem jest zwiększenie ochrony i jakości wód powierzchniowych i podziemnych oraz poprawa stanu i dostępu do infrastruktury wodno – kanalizacyjnej na terenie gminy. Dotyczy to również wspierania finansowego, budowy przydomowych oczyszczalni ścieków.

Należy nadmienić, że z ważniejszych inwestycji na przełomie badanego okresu lat 2012-2016 na przełomie roku 2014-2015 w Tucznie wybudowano kanalizację sanitarną z przepompownią ścieków obejmującą część ul. Wolności i Przemysłowej.

Odprowadzanie wód opadowych

Na obszarze gminy system odprowadzania wód opadowych i roztopowych nie jest rozbudowany. Kanalizacja deszczowa nie występuje na terenie gminy. Wody opadowe i roztopowe odprowadzane są w większości w zbiorczą sieć kanalizacyjną lub po prostu do gruntu lub ciekłu. Podmioty, które odprowadzają wody opadowe i roztopowe, muszą utrzymywać normy jakości tych ścieków, określone w zależności od obszaru, z którego są odprowadzane, co określają wydawane przez Starostę Wałeckiego pozwolenia wodnoprawne. Na terenie gminy mogą występować odrębne systemy kanalizacji deszczowej, powstające na terenach zakładów, w trakcie modernizacji dróg itd. Systemy takie nie są zewidencjonowane co uniemożliwia ich dokładne zestawienie⁷.

Gospodarka odpadami⁸

Od stycznia 2012 r. zaczęła obowiązywać znowelizowana ustawa o utrzymaniu porządku i czystości w gminie, która to nakłada na gminy inne, bardziej systemowe i szersze obowiązki w zakresie gospodarki odpadami. System gospodarki odpadami na terenie gminy Tuczno oparty jest o Ustawę z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz. U. z 2016 r. poz. 250 t. j.), obowiązujące prawo miejscowe w tym zakresie, założenia zapisane w Planie Gospodarki Odpadami dla Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2012-2017 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2018-2023. Od 1 lipca 2013 r. w wyniku zmian systemowych gmina przejęła obowiązki właścicieli nieruchomości z zakresu gospodarki odpadami komunalnymi. Lokalnym dokumentem strategicznym w tym względzie staje się obecnie Regulamin utrzymania czystości i porządku na terenie gminy Tuczno, który został zaktualizowany zgodnie z wojewódzkim planem gospodarki odpadami. Aktualnie obowiązuje dokument podjęty uchwałą Nr XXI/125/2016 Rady Miejskiej w Tucznie z dnia 23 maja 2016 r. zmieniony uchwałą NR XXII/141/2016 Rady

⁷ Aktualizacja Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Tuczno na lata 2013 – 2016 z perspektywą na lata 2017 – 2020, 2014, s. 23.

⁸ Opracowano na podstawie Analizy stanu gospodarki odpadami komunalnymi na terenie gminy Tuczno za 2015 r., Tuczno, 2016 r.

Miejskiej w Tucznie z dnia 27 czerwca 2016 r. Systemem odbioru i zagospodarowania odpadów komunalnych zostały objęte tylko nieruchomości zamieszkałe, pozostawiając odbiór odpadów z nieruchomości niezamieszkałych na dotychczasowych zasadach.

Rysunek 3. Położenie gminy Tuczno na tle podziału województwa zachodniopomorskiego na regiony gospodarki odpadami komunalnymi



Źródło: Aktualizacja Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Tuczno na lata 2013 – 2016 z perspektywą na lata 2017 – 2020, 2014, s. 38.

Zgodnie z nowelizacją ustawy zezwolenie na prowadzenie działalności w zakresie odbierania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości z terenu gminy Tuczno posiadają podmioty wpisane do Rejestru Działalności Regulowanej w zakresie odbierania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości. Obecnie świadczenie usług odbierania i zagospodarowania odpadów prowadzą następujące firmy (przedsiębiorstwa bądź przedsiębiorcy):

- Altvater Piła Sp. z o.o. z Piły,
- Werbena, Piotr Grzelak z Człopy,
- Przedsiębiorstwo Handlowo-Usługowe „EKO-FIUK” S.C. z Połczyna – Zdroju,
- Przedsiębiorstwo Komunalne Sanikont-bis ze Złotowa,
- Remondis Sanitech Poznań Sp. z o.o. Oddział w Barwicach.

Na terenie zabudowy jednorodzinnej przyjęty został mieszany system gromadzenia odpadów tzn. pojemnikowo - workowy, a na terenie zabudowy wielorodzinnej jedynie system pojemnikowy. Ze

strumienia odpadów komunalnych na terenie gminy Tuczo, wydziela się również „odpady problemowe” tj. zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny, zużyte baterie, meble i inne odpady wielkogabarytowe, przeterminowane leki i chemikalia. Zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny oraz odpady wielkogabarytowe odbierane są bezpośrednio z nieruchomości 2 razy w roku. Do selektywnego gromadzenia odpadów na terenie gminy stosuje się pojemniki lub worki oznaczone następującymi kolorami:

- zielony - szkło,
- niebieski - papier i tektura,
- żółty - tworzywa sztuczne, metal, odpady wielomateriałowe,
- brązowy- odpady biodegradowalne w tym odpady zielone.

Zmieszane odpady komunalne, zarówno w mieście jak i na obszarze wiejskim, odbierane są co dwa tygodnie z zabudowy jednorodzinnej oraz co tydzień z zabudowy wielorodzinnej. Tworzywa sztuczne, opakowania wielomateriałowe oraz makulatura odbierane są z terenu całej gminy co dwa tygodnie. Odbiór szkła odbywa się raz w miesiącu.

Przetwarzanie zmieszanych odpadów komunalnych oraz odpadów zielonych, zgodnie z przepisami prawa, jest możliwe tylko w Regionalnych Instalacjach Przetwarzania Odpadów Komunalnych (RIPOK), wyznaczonych w Regionach gospodarki odpadami. Regiony wyznaczono w województwie zachodniopomorskim w dokumencie, jakim jest Plan Gospodarki Odpadami dla Województwa Zachodniopomorskiego. Zgodnie z powyższym dokumentem dla regionu szczecińskiego, do którego należy gmina Tuczo, wskazano następujące instalacje:

- regionalna instalacja przetwarzania odpadów komunalnych: Zakład Zagospodarowania Odpadów Mirowo 14,78-125 Rymań - składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne, gdzie przetwarzane są odpady komunalne przetworzone, ustabilizowane oraz odpady inne niż niebezpieczne i obojętne (z wyłączeniem zmieszanych odpadów komunalnych);
- regionalna instalacja mechaniczno-biologicznego przetwarzania odpadów, Mirowo 14,78- 125 Rymań Sita Jantra (funkcjonuje jako istniejąca instalacja regionalna na podstawie Uchwały Nr XXXII|436/14 Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego z dnia 1 marca 2014r.),
- instalacja mechaniczno-biologicznego przetwarzania odpadów komunalnych w Wardyniu Górnym 35,78-320 Połczyn Zdrój (status RIPOK uzyskany uchwałą nr XXXVILV5I4|14 Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego z dnia 30 września 2014 r.

Na terenie gminy Tuczo obowiązuje system selektywnej zbiórki odpadów komunalnych. W ramach wywiązania się z ustawowego obowiązku zapewnienia czystości i porządku na terenie gminy utworzony został Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (PSZOK), który prowadzony jest od stycznia 2016 r. przez Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Tucznie.

Według danych uzyskanych z Urzędu Miejskiego w Tucznie w 2016 r. z terenu miasta i gminy Tucznio (z wszystkich nieruchomości) odebrano ok. 995,46 Mg odpadów komunalnych, z czego 14,29% stanowiły odpady zbierane selektywnie (dla porównania w 2015 r. 13,12%).

W związku z wejściem w życie zmian do ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach w lipcu 2013 r., wszyscy mieszkańcy gminy mają obowiązek złożenia deklaracji na odbiór i zagospodarowanie odpadów w Urzędzie Miejskim w Tucznie. Gmina przekazuje przedsiębiorstwu wykaz nieruchomości, na które została złożona deklaracja i na tej podstawie dokonywane są odbiory odpadów. Liczba mieszkańców, wynikająca z deklaracji opłat za gospodarowanie odpadami komunalnymi, na koniec 2015r. wynosiła 3674 osoby (przy 4980 osobach zameldowanych). Zbiórkę selektywną zadeklarowało ok. 89% mieszkańców.

Wraz z wdrożeniem nowego systemu zaobserwowano nieznaczny przyrost ilości odpadów zbieranych selektywnie. W roku 2015 ok. 13,1% masy odpadów komunalnych, z nieruchomości objętych systemem gminnym, była zbierana selektywnie. W roku 2016 jest to wartość zbliżona i wynosi ok.14,3%. Jest to duży wzrost w stosunku do roku 2013, w którym selektywnie zbierano tylko 5,2%, a w latach poprzednich jeszcze mniej. Zwiększenie poziomu segregacji wśród mieszkańców jest wynikiem prowadzonych przez pracowników Urzędu Miejskiego w Tucznie kontroli terenowych oraz poprawy segregacji odpadów w gospodarstwach domowych, dzięki zwiększającej się świadomości ekologicznej. Nowy system gospodarowania odpadami, przyniósł bardzo dobre efekty, ale tylko w odniesieniu do nieruchomości objętych systemem gminnym. W odniesieniu do nieruchomości niezamieszkałych konieczne jest zintensyfikowanie działań związanych z selektywnym zbieraniem odpadów i bezwzględne egzekwowanie poziomów recyklingu odpadów surowcowych.

Tabela 14. Selektywna zbiórka odpadów z terenu gminy Tucznio w latach 2013-2016 (dot. wszystkich nieruchomości – w Mg)

Ilość odpadów odebranych	2013	2014	2015	2016
komunalne zmieszane	1219,19	999,60	846,80	870,99
szkło (w tym op. ze szkła)	10,32	31,30	56,50	52,51
papier, tworzywa, metale (w tym op. z tw. szt.)	38,34	0,00	2,30	11,36
popioły	0,00	0,00	0,00	0,00
PSZOK	0,00	0,00	0,00	12,92
wystawki wielkogabarytowe	15,38	40,70	32,80	47,68
budowlane i rozbiórkowe	0,00	0,00	0,00	0,00
leki z aptek	0,00	0,00	19,50kg	0,00
Razem [Mg]	1283,23	1071,60	957,90	995,46

Ilość odpadów odebranych	2013	2014	2015	2016
% udział odpadów zbieranych selektywnie, w stosunku do całkowitej masy odpadów komunalnych	5,25%	7,20%	13,12%	14,29%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Miejskiego w Tucznie.

Gmina Tuczno wywiązuje się z obowiązku narzuconego na gminę ustawowo osiągając wymagany prawem poziom recyklingu i przygotowania do ponownego użycia papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła odebranych z terenu gminy.

Tabela 15. Informacja o wymaganych i osiągniętych poziomach recyklingu oraz ograniczeniach masy odpadów ulegających biodegradacji w latach 2012-2015

Wyszczególnienie	2013	2014	2015	2016
wymagany poziom / poziom recyklingu, przygotowania do ponownego użycia następujących frakcji odpadów komunalnych: papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła	12% / 13,86%	14% / 14,95%	16% / 28,85%	18% / 29,85%
wymagany poziom / poziom ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji kierowanych do składowania	max 50% / 2,85 %	max 50% / 0%	0%	0%
wymagany poziom / poziom recyklingu, przygotowania do ponownego użycia i odzysku innymi metodami innych niż niebezpieczne odpadów budowlanych i rozbiórkowych	nie dotyczy	nie dotyczy	nie dotyczy	nie dotyczy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Tucznie.

Głównym zadaniem dla gminy na lata następne jest uświadamianie mieszkańców gminy w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi w celu ograniczenia ilości wytwarzanych odpadów komunalnych oraz racjonalnego sortowania odpadów komunalnych w celu osiągnięcia przez Unię Europejską poziomów odzysku i recyklingu odpadów. Gmina prowadzi ciągłą edukację mieszkańców za pomocą strony www. Mieszkańcy mogą zapoznać się na niej z informacjami odnośnie wprowadzania nowego systemu gospodarki odpadami.

Na terenie gminy ciągle istnieje problem z powstawaniem dzikich wysypisk odpadów w pobliskich lasach jak i rowach melioracyjnych, a nasilający się w okresie letnim. Praktykowany jest również zwyczaj palenia odpadów (bardzo często tworzyw sztucznych) w indywidualnych gospodarstwach.

Zaopatrzenie w gaz

Na terenie gminy Tuczno nie występuje sieć gazowa. Gospodarstwa domowe korzystają z gazu butlowego propan-butan. Budowa oraz przyłączenie podmiotów do sieci gazowej będzie możliwa tylko w sytuacji, gdy zaistnieją techniczne i ekonomiczne warunki przyłączenia do sieci i dostarczania paliwa gazowego.

W przyszłości planowana jest jedynie gazyfikacja miasta Tuczno. Obecnie na etapie administracyjnym jest planowane przedsięwzięcie, polegające na budowie stacji zgazowania skroplonego gazu ziemnego LNG.

Zaopatrzenie w ciepło

Na terenie gminy system ogrzewania ma charakter indywidualny, oparty o przydomowe kotłownie oparte o spalanie oleju opałowego i węgla kamiennego. Dużym problemem jest spalanie w piecach centralnego ogrzewania materiałów do tego nieprzeznaczonych, w tym również odpadów komunalnych co przekłada się na jakość powietrza atmosferycznego w skali lokalnej.

W kontekście gospodarki cieplnej istotne jest budowanie postaw ekologicznych wśród mieszkańców gminy oraz dbałość o termomodernizację gospodarkę energetyczną budynków użyteczności publicznej i obiektów prywatnych.

Telekomunikacja

Dostępność mieszkańców gminy Tuczno do infrastruktury telekomunikacyjnej systematycznie wzrasta. Dzieje się to za sprawą zarówno telefonii stacjonarnej, jak i coraz powszechniejszego dostępu mieszkańców do usług telefonii komórkowej. Cały obszar gminy objęty jest zasięgiem wszystkich głównych funkcjonujących w Polsce operatorów sieci komórkowej. W gminie Tuczno znajdują się 4 stacje bazowe sieci telefonii komórkowej.

Istniejąca infrastruktura zapewnia mieszkańcom gminy pełen dostęp do usług telekomunikacyjnych. Dalszy rozwój społeczeństwa informacyjnego na terenie gminy Tuczno może determinować działania edukacyjne wśród pracowników administracji publicznej w zakresie efektywnego korzystania z usług on-line. Procesowi temu winny towarzyszyć także działania związane z uświadamianiem i edukacją mieszkańców, w jaki sposób korzystać z usług i technologii informacyjnych, zwłaszcza w grupie wiekowej 50+. Szansą na ułatwienie szerszego dostępu do internetu na terenie gminy, w tym umożliwienie korzystania z usług IT grup społecznych zagrożonych wykluczeniem społecznym są fundusze unijne na lata 2014-2020, w tym Polska Cyfrowa czy Program Wiedza, Edukacja, Rozwój.

2.4. GOSPODARKA

2.4.1. Rolnictwo

Rolnictwo stanowi jedną z ważniejszych funkcji w zagospodarowaniu przestrzeni gminy, ze względu na występowanie użytków rolnych na ponad 39% powierzchni. Stanowi również jedną z podstawowych form działalności gospodarczej i źródło utrzymania dużej części mieszkańców.

Szata roślinna gminy nosi duże piętno gospodarki rolnej. Grunty rolne, w przeszłości własność PGR-ów, nie są obecnie w pełni wykorzystywane, a użytki zielone stopniowo zarastają i przestają spełniać swoją rolę. Tereny nie użytkowane gospodarczo stają się jednocześnie siedliskiem różnych gatunków

zwierząt, które nie niepokojone przez człowieka znajdują tu dla siebie korzystne warunki bytowania i rozrodu. Załamanie gospodarki rolnej z jednej strony niesie z sobą określone straty gospodarcze, z drugiej jednak strony przez wzbogacenie środowiska przyrodniczego prowadzi do zmiany wartości tych obszarów i umożliwia inne ich zagospodarowanie, np. turystyczne.

Uwarunkowania glebowe

Na obszarze gminy widoczny jest podział na część zachodnią i wschodnią, którą spowodowało ostatnie zlodowacenie. W zachodniej części gminy przeważają gleby piaszczyste mało przydatne dla rolnictwa. W części wschodniej gminy przeważają gleby wykształcone na utworach gliniastych oraz piasków luźnych. Konfiguracja gminy jest płaska i lekko falista. W dolinach rzecznych i obniżeniach terenowych występują torfy, namuły i piaski rzeczne.

Spośród użytków rolnych zdecydowaną większość stanowią grunty orne – 81,59%, które są w następujących klasach: IIIa - IVa i b – 59,50%, V - VI – 40,50% natomiast procentowy udział poszczególnych kompleksów glebowych jest następujący: pszenno-dobry – 3,0%, żytnio-ziemniaczany i pszenno-żytni (bardzo dobry) – 25,60%, żytni i żytnio-ziemniaczany (dobry) – 28,80%, żytni i żytnio-ziemniaczany (słaby) – 25,00% i żytni (najsłabszy) – 17,60%⁹.

Rolnicza przestrzeń produkcyjna to jeden z ważnych walorów gospodarczych gminy, jeden z głównych potencjałów gminy, podstawa głównych funkcji gminy. Jednak notuje się niski wskaźnik rolniczej przestrzeni produkcyjnej, co jest odzwierciedleniem słabej jakości gleb i warunków wodnych.

Należy stwierdzić, że gleby wschodniej - wysoczyznowej części gminy Tuczo predysponują ten teren do produkcji rolnej. Szczególnie urodzajne gleby występują w rejonie Marcinkowic, Jamienka i Zdbowa. Gleby bielicoziemne wykształcone na sandrze Drawy nie przedstawiają większej wartości dla celów rolnych i powinny być porośnięte przez roślinność leśną¹⁰.

Teren gminy ma bardzo dobre warunki do produkcji zdrowej żywności, korzystnym więc będzie podjęcie produkcji i przetwórstwa rolno-spożywczego prowadzonego metodami ekologicznymi, zapewniającymi uzyskanie produktów o wysokiej jakości, m.in. wolnych od hormonów, antybiotyków, pozostałości środków ochrony roślin. Przewiduje się, że w najbliższym czasie nastąpi wzrost zapotrzebowania na tego rodzaju żywność. Ze względu na zapotrzebowania rynków sąsiednich metropolii, gmina może pełnić funkcję zaopatrzenia ludności w zdrową żywność, co w konsekwencji doprowadzi do intensywnego rozwoju warzywnictwa, ogrodnictwa, hodowli. Nastąpi dalszy rozwój uprawy roślin jak również dalszy rozwój hodowli trzody chlewnej, drobiu

⁹ Aktualizacja Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Tuczo na lata 2013 – 2016 z perspektywą na lata 2017 – 2020, 2014, s. 19.

¹⁰ Aktualizacja Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Tuczo na lata 2013 – 2016 z perspektywą na lata 2017 – 2020, 2014, s. 43.

szczególnie przez ekonomicznie silne gospodarstwa, mające możliwość uzyskiwania produktów wysokiej jakości.

Dotychczasowa realizacja założeń ochrony środowiska na terenie gminy Tuczo w zakresie ochrony powierzchni ziemi i racjonalnego użytkowania zasobów przyrodniczych zakładała wykorzystywanie gleb o najniższej klasie przydatności rolniczej pod produkcję biomasy.

Jednym z głównych czynników zmian w strukturze chemicznej gleb jest rolnicze użytkowanie, które może powodować nadmierne przechodzenie składników pokarmowych, takich jak fosfor, potas i magnez do gleby, a tym samym dalej do wód powierzchniowych i podziemnych powodując eutrofizację. Niewłaściwe używanie nawozów naturalnych i mineralnych może spowodować poważne straty w środowisku¹¹.

Jakość gleb jest więc bardzo istotnym czynnikiem wpływającym na rozwój rolnictwa, warunkującym wysokość i jakość uzyskiwanych plonów. W celu przeciwdziałania degradacji konieczne jest uwzględnienie stopniowej zmiany struktury użytkowania gleb. Na terenie gminy Tuczo (na glebach bardzo słabych), powinna ona postępować w kierunku ograniczania pól uprawnych na rzecz lasów i użytków zielonych oraz zadrzewień śródpolnych, które najlepiej chronią glebę.

Gospodarstwa rolne

Podstawowym źródłem utrzymania ludności mieszkającej na terenie gminy jest rolnictwo, które gospodaruje na areale 9841 ha użytków rolnych, co stanowi blisko 40% powierzchni gminy, w tym grunty orne zajmują 86% ogólnej powierzchni użytków rolnych, łąki - 7,2%, pastwiska - 4%, grunty zabudowane - 1,7%, zaś sady tylko 0,3% powierzchni użytków rolnych.

Według stanu na 31.12.2016 r. na terenie gminy funkcjonowały 392 gospodarstwa, z tego 47% stanowi 185 gospodarstw rolnych, reprezentujące siedliska o areale do 5,0 ha. Wymieniona wyżej grupa gospodarstw jest potencjalnym twórcą przechodzenia na pozarolnicze źródła utrzymania. Natomiast grupa gospodarstw powyżej 10 ha, tj. 162 siedliska, stanowi udział 41% gospodarstw. Średnia powierzchnia gospodarstwa rolnego wynosi ok. 25 ha. Poniżej w tabeli przedstawiono na przestrzeni 4 analizowanych lat liczbę gospodarstw rolnych według powierzchni oraz ich udział w procentach (dot. 2016 r.).

Tabela 16. Struktura gospodarstw rolnych w gminie Tuczo w latach 2013-2016

Powierzchnia gospodarstwa	Liczba gospodarstw (w szt.)				Udział (%) dot. 2016 r.
	2013	2014	2015	2016	
1-2 ha	95	95	96	100	25%

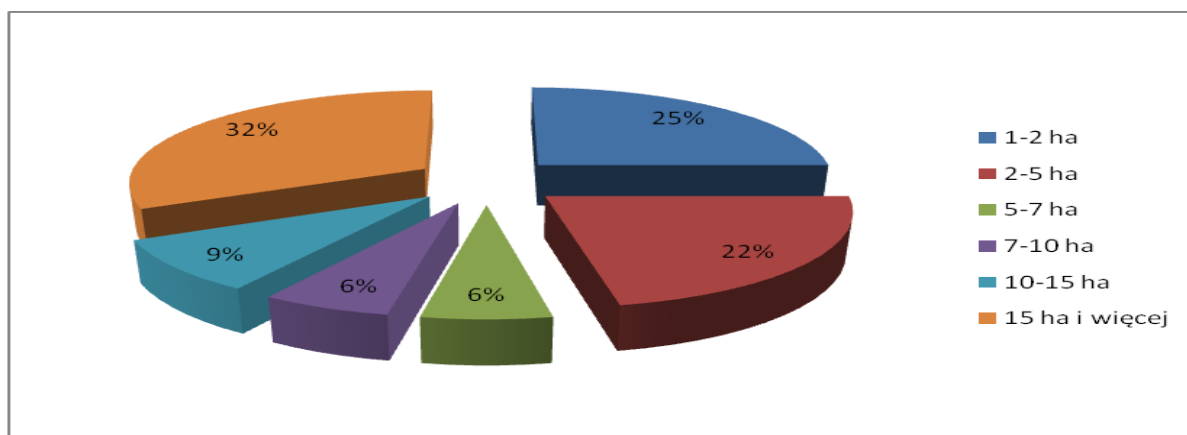
¹¹ Tamże, s. 43.

Powierzchnia gospodarstwa	Liczba gospodarstw (w szt.)				Udział (%) dot. 2016 r.
	2013	2014	2015	2016	
2-5 ha	88	83	84	85	22%
5-7 ha	19	20	22	23	6%
7-10 ha	27	27	28	22	6%
10-15 ha	37	36	31	37	9%
15 ha i więcej	123	127	129	125	32%
Razem	389	388	390	392	100,00%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Tucznie.

Jak wynika z przedstawionych danych, porównując rok 2016 do 2013, nastąpił wzrost liczby gospodarstw rolnych łącznie o 3. Najwięcej przybyło gospodarstw o powierzchni 1-2 ha (5), natomiast w tym czasie likwidacji uległy 3 gospodarstwa o powierzchni 2-5 ha oraz 5 gospodarstw o pow. 7-10 ha.

Wykres 3. Struktura procentowa gospodarstw rolnych w gminie Tuczno w roku 2016



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Tucznie.

Według danych pochodzących z Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Wałczu Biuro w strukturze upraw pod względem powierzchni zasiewów przeważają żyto, jęczmień, pszenica i ziemniaki. W strukturze hodowli zwierząt na terenie gminy przeważają gospodarstwa zajmujące się chowem trzody chlewnej oraz bydła.

Agroturystyka

Ważnym elementem rozwoju rolnictwa jest agroturystyka. W związku z poszukiwaniem przez rolników dodatkowych źródeł dochodu obserwuje się wzrost zainteresowania tworzeniem

gospodarstw agroturystycznych. Według ewidencji Urzędu Miejskiego w Tucznie na koniec 2016 r. w gminie funkcjonowało łącznie 7 całorocznych i sezonowych gospodarstw agroturystycznych.

Konkurencja na rynku usług turystycznych jest bardzo duża, stąd niezbędna jest promocja i stworzenie atrakcyjnej, zróżnicowanej, nakierowanej na klienta oferty agroturystycznej. Rozwój agroturystyki sprzyjałby lepszemu wykorzystaniu zasobów i zwiększał możliwości zatrudnienia.

Niewątpliwie ważnym elementem oferty gminy jest możliwość połączenia wypoczynku i rekreacji w oparciu o istniejące zasoby naturalne, jak i przebywanie w środowisku wiejskim, tworzącym klimat kontaktu z naturą, zdrową żywnością, otwartością i naturalnością właścicieli kwater i gospodarstw agroturystycznych w takich miejscowościach jak Nowa Studnica, Martew, Próchnówko, Strzalin, Tuczno.

2.4.2. Leśnictwo

Istotą działania w przestrzeni leśnej jest praktyczna realizacja zasady trwałego i zrównoważonego rozwoju, łączącej wymogi rozwoju gospodarczego z potrzebami ochrony przyrody w długim horyzoncie czasowym i w sposób uwzględniający potrzeby przyszłych pokoleń. Takie ujęcie nadaje wyższą rangę funkcjom społecznym i ekologicznym lasów oraz priorytet takim celom gospodarki leśnej jak: powszechna ochrona przyrody w lasach oraz zachowanie trwałości lasów i ich korzystnego wpływu na środowisko. Z kolei wielkość pozyskiwanego surowca drzewnego powinna wynikać z potrzeb ochronnych i hodowlanych drzewostanów oraz uwzględniać pełnione przez las funkcje społeczne i ekologiczne. Społeczno-gospodarczy rozwój gminy powinien opierać się na wszechstronnym i pełnym wykorzystaniu lasów, przy założeniu konieczności społecznego udziału w kosztach ekologizacji leśnictwa oraz w różnorodnych działaniach na rzecz edukacji ekologicznej i ochrony lasów.

Gmina Tuczno charakteryzuje wysokim wskaźnikiem lesistości (48,4%) wśród gmin powiatu wałęckiego (dla porównania - lesistość powiatu wynosi 54,9%, lesistość województwa 35,6%).

Według regionalizacji przyrodniczo leśnej lasy gminy Tuczno położone są w I Krainie Bałtyckiej, Dzielnicy 3 Pojezierza Wałęcko-Myśluborskiego, w mezoregionach Pojezierza Wałęckiego (obręb Strzalin oraz centralna i wschodnia część obrębu Tuczno). Głównym gatunkiem lasotwórczym na terenie Nadleśnictwa Tuczno jest sosna zwyczajna zajmująca 83,18 % powierzchni leśnej tworząc przeważnie jednogatunkowe drzewostany. Drugim po sosnie gatunkiem lasotwórczym jest brzoza brodawkowata zajmująca 7,16% powierzchni leśnej stanowiąca domieszkę w mieszanych drzewostanach starszych klas wieku. Trzecim pod względem udziału powierzchniowego jest buk zwyczajny stanowiący 2,30% udziału powierzchniowego. Pozostałe gatunki to: dąb - 1,96%; świerk - 1,86%; modrzew - 1,62%, olsza - 1,15%; topola - 0,13%; grab - 0,08%; daglezwia zielona - 0,07%; olsza szara - 0,04%. Administracyjnie lasy gminy Tuczno w dominującej części należą do Nadleśnictwa Tuczno, wobec czego opis oparty został na danych Nadleśnictwa Tuczno. Północno

Problemem hodowlanym jest wysoki udział (43%) drzewostanów założonych na gruntach porolnych. Zabiegi hodowlane w nadleśnictwie mają na celu stopniową przebudowę drzewostanów, zwłaszcza tych niezgodnych z typem siedliskowym lasu i na gruntach porolnych oraz zakładanie upraw wielogatunkowych, gwarantujących dużą odporność i różnorodność przyszłych drzewostanów. Stan sanitarny drzewostanów jest dobry. Obecnie najważniejszym zadaniem jest utrzymywanie dobrego stanu sanitarnego lasów, systematyczne usuwanie wydzielającego się posuszu oraz monitorowanie rozwoju szkodników¹³

Według danych GUS powierzchnia lasów i gruntów leśnych wynosi 12 679 ha powierzchni gminy. Powierzchnia lasów publicznych na koniec 2015 r. wynosiła 11 955 ha, w tym lasów będących własnością Skarbu Państwa – 11 854 ha, a lasów będących własnością gminy – 101 ha. Mają istotne znaczenie gospodarcze jako miejsce pracy, źródło pozyskiwania surowca i runa leśnego. Są także kluczowym elementem bezpieczeństwa ekologicznego oraz mają szczególne znaczenie w ochronie środowiska naturalnego. Lasy zajmują przeważnie południowe i zachodnie obszary gminy.

W obszarach chronionego krajobrazu i pomników przyrody na terenie gminy Tuczo występuje szereg obszarów o wysokich walorach przyrodniczych zasługujących na ochronę, mających znaczenie dla zachowania unikatowych zasobów genowych i typów środowisk. Do obszarów tych objętych ochroną prawną należą:

- Drawieński Park Narodowy,
- Obszar Natura 2000 Jezioro Wielki Bytyń,
- Obszar Natura 2000 Lasy Puszczy nad Drawą,
- Obszar Natura 2000 Mirosławiec,
- Obszar Natura 2000 Strzaliny koło Tuczo,
- Obszar Natura 2000 Uroczyska Puszczy Drawskiej,
- Rezerwat przyrody Leśne Źródła,
- Rezerwat przyrody Mszary Tuczyńskie,
- Rezerwat przyrody Nad Jeziorem Liptowskim,
- Rezerwat przyrody Nad Płociczną,
- Rezerwat przyrody Strzaliny koło Tuczo,
- Rezerwat przyrody Wielki Bytyń,
- Obszar Chronionego Krajobrazu „Pojezierze Wałeckie i Dolina Gwdy”,
- Obszar Chronionego Krajobrazu „Puszcza nad Drawą
- Użytki ekologiczne,
- Pomniki przyrody.

¹³ Aktualizacja Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Tuczo na lata 2013 – 2016 z perspektywą na lata 2017 – 2020, 2014. s. 67.

Należy nadmienić, że na terenie gminy Tuczo występują lasy ochronne:

- w dolinie rzeki Płocicznej i okolicach Jezior Krępa, Sitno, Płociczno i Martew występują lasy wodochronne,
- w okolicach Jeziora Bytyń występują lasy glebochronne,
- w okolicach Tuczo nad Jeziorem Liptowskim i Jeziorem Tuczo występują lasy masowego wypoczynku.

W okolicach jezior występują lasy atrakcyjne pod względem turystycznym – większość lasów występujących na terenie gminy jest przydatnych dla potrzeb turystyki i rekreacji.

2.4.3. Podmioty gospodarcze

Gmina Tuczo stanowi atrakcyjne miejsce dla rozwoju działalności gospodarczej, jednak charakteryzuje się nikłym rozwojem gospodarczym. Na terenie gminy w systemie REGON na dzień 31.12.2015 r. było zarejestrowanych 411 podmiotów gospodarczych, w tym na obszarze miasta 226 (55%) oraz na obszarze wiejskim 185 (45%). W ciągu 4 ostatnich lat, po wzroście w 2013 r. do 422 podmiotów, nastąpił nieznaczny spadek liczby podmiotów, z poziomu 415 w 2012 r. Z kolei na przestrzeni lat 2005-2015 liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych na terenie gminy w dziesięcioleciu wykazuje tendencję wzrostową (przyrost liczby zarejestrowanych podmiotów o 14,5%).

Z przedstawionych poniżej danych wynika, że aktywność gospodarcza w gminie skoncentrowana jest w sektorze prywatnym. Wśród podmiotów ze względu na sektory własności – 16 podmiotów stanowiło sektor publiczny (co stanowi 4%), natomiast 394 - sektor prywatny (co stanowi 96%). Najpopularniejszą formą prowadzenia działalności w gminie Tuczo – podobnie jak w całym powiecie i kraju – jest forma jednoosobowej działalności osoby fizycznej. Najwięcej jest tzw. mikro przedsiębiorstw, zatrudniających do 9 pracowników – 394, co stanowi blisko 96% wszystkich podmiotów. Na koniec 2015 r. na terenie gminy funkcjonowało 17 spółek, 3 spółdzielnie, 17 fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych oraz 316 osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą, posiadających znaczny potencjał gospodarczy. W roku 2015 liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą spadła o 17 w porównaniu z 2012 r., co stanowi 5%. Strukturę podmiotów przedstawia poniższy wykres oraz tabele.

Tabela 17. Podmioty gospodarcze wg sektorów własnościowych oraz grup rodzajów działalności w gminie Tuczo w latach 2012-2015

Wyszczególnienie	2012	2013	2014	2015
razem	415	422	412	411
sektor publiczny	16	16	16	16

Wyszczególnienie	2012	2013	2014	2015
sektor prywatny	399	406	396	394
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	53	51	48	53
Przemysł i budownictwo	96	100	97	98
Pozostała działalność	266	271	267	260

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych – GUS.

Tabela 18. Podmioty gospodarcze wg form własności w gminie Tuczo wg stanu na 31.12.2015 r.

Wyszczególnienie	Ogółem	Z ogółem				
		Spółki handlowe		Spółdzielnie	Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne	Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą
		Razem	W tym z udziałem kapitału zagranicznego			
gmina Tuczo	411	17	1	3	17	316

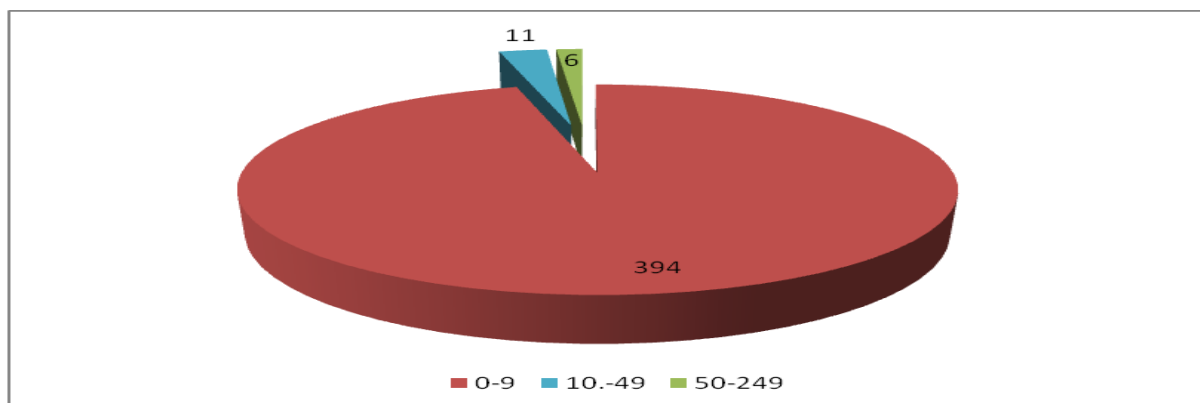
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych – GUS.

Tabela 19. Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON wg klas wielkości w 2015 r.

Wyszczególnienie	Ilość podmiotów
Podmioty gospodarki narodowej ogółem	411
0-9	394
10-49	11
50-249	6
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	316

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych – GUS.

Wykres 4. Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON wg klas wielkości w 2015 r.



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych – GUS.

Zgodnie z powyższą tabelą i wykresem działalność gospodarcza prowadzona na terenie gminy Tuczo koncentruje się głównie na handlu hurtowym i detalicznym, naprawie pojazdów samochodowych oraz budownictwie. Ilość osób fizycznych prowadzących działalność na 1000 mieszkańców w gminie Tuczo na koniec 2015 r. wynosiła 63, w powiecie wałęckim – 81, w województwie zachodniopomorskim - 94. Ilość podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 1000 mieszkańców (na koniec 2015 r.) wynosiła 82, w powiecie 106, natomiast w województwie 129. Rolę ponadlokalnego ośrodka zaspokajającego ponadpodstawowe potrzeby mieszkańców gminy stanowi miasto Wałęcz.

Gmina powinna dążyć do optymalnego wykorzystania potencjału gospodarczego regionu. Podejmowane działania opierać się mogą zarówno na tworzeniu warunków rozwoju lokalnych przedsiębiorców oraz wspomaganii podejmowania działalności gospodarczej, ale również na stworzeniu atrakcyjnej oferty inwestycyjnej, co się wiąże z wytyczeniem atrakcyjnych obszarów pod inwestycje, ich uzbrojeniem oraz odpowiednią promocją.

2.4.4. Turystyka i zagospodarowanie turystyczne

Czynnikami warunkującymi konkurencyjność regionu obok atrakcyjnej lokalizacji są: stan środowiska naturalnego oraz jego atrakcyjność turystyczna. Czynniki te wpływają na jakość życia mieszkańców regionu oraz na napływ podmiotów gospodarczych i kapitału spoza niego.

Na obszarze gminy za wiodące uznaje się funkcje: turystyki krajoznawczej i rowerowej, uzupełnione o funkcje turystyki wodnej i agroturystycznej.

Potencjał gminy Tuczo opiera się przede wszystkim na bardzo wysokich walorach środowiska naturalnego, a także dobrze rozwiniętym rolnictwie. Walory krajobrazowe i przyrodnicze należą do najciekawszych miejscowości turystycznych województwa zachodniopomorskiego. Przyczyniło się to do stworzenia i rozwoju bazy wypoczynkowo - turystycznej na wysokim poziomie. Głównym atutem okolic jest ciekawe ukształtowanie terenu, kompleksy leśne oraz liczne jeziora o dużych walorach krajobrazowych i rekreacyjnych. Miejsce pełne zieleni i interesujących zakątków, gdzie przyroda naturalnie wtapia się w krajobraz okolicy, a tradycja współgra z nowoczesnością. Okoliczne lasy i wody tworzą znakomite zaplecze rekreacyjne dla ludzi spragnionych wypoczynku, gdzie na miłośników historii czekają zabytki, a na inwestorów przychylny klimat i przestrzeń do rozwoju. Tereny te posiadają także wysokie walory turystyczne także ze względu na zachowane do dzisiaj zabytki. Zasoby historyczno – kulturowe gminy stanowią przede wszystkim:

- Zamek Wedłów,
- Kościół Wniebowzięcia NMP – znajduje się w południowo-zachodniej części Tucza. Wybudowany w stylu gotyku pochodzi z XV wieku,
- Kuria – dom zwany Kuria pochodzi z XVIII wieku, mieści się przed bramą wjazdową do Zamku,

- Kapliczka św. Jerzego – zbudowana w I połowie XVII wieku, znajduje się na niewielkim wzgórzu w południowej części Tuczna,
- Układ urbanistyczny dawnego miasta – pochodzi z XIV wieku,
- Kompleks umocnień Wału Pomorskiego – pochodzi z lat 1922-1939.

Wszystkie te atuty predysponują gminę do rozwoju turystyki i wypoczynku, szczególnie pobytowego oraz weekendowego, głównie w okresie letnim. Atrakcyjność gminy Tucznno zwiększa położenie na jej terenie Drawieńskiego Parku Narodowego. Zachowane naturalne bogactwo flory i fauny czyni Park obiektem o bezcennej wartości naukowej i dydaktycznej. Urozmaicony krajobraz, osobliwości przyrody (Park Narodowy, rezerваты i pomniki przyrody) oraz zabytki kultury materialnej, głównie parki i dworki stwarzają możliwości dla rozwoju turystyki pieszej i rowerowej.

Baza i działalność turystyczno – kulturowa najlepiej rozwinięta jest w mieście Tucznno. Poniższa tabela zawiera dane dot. bazy noclegowej na terenie gminy, w ilości ponad 1000 miejsc stałych i sezonowych o zróżnicowanym standardzie.

Tabela 20. Baza noclegowa na terenie gminy Tucznno

Lp.	Baza noclegowa	Ilość obiektów	Ilość miejsc noclegowych
1.	Hotele	1	60
2.	Ośrodki wczasowe	2	270
3.	Pensjonaty	3	56
4.	Zajazdy	1	64
5.	Pola namiotowe	2	200
6.	Strażnice Harcerskie	2	600
7.	Gospodarstwa agroturystyczne	7	b.d.
8.	Ośrodek szkoleniowy	1	b.d.
7.	Schronisko	1	25

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Miejskiego w Tucznno

Turyści odwiedzający gminę mają do dyspozycji szlaki turystyczne piesze i rowerowe, umożliwiające aktywne zapoznanie się z zasobami przyrodniczymi i kulturowymi, jakimi dysponuje gmina Tucznno. Na terenie gminy wyznaczono następujące szlaki turystyczne:

- Szlak CZERWONY - Człopa PKS – Drawieński Park Narodowy – Martew - Tucznno – Strzalin - Zdbowo – Mączno - J. Bytyń – Nakielno – Wałcz - Nadarzyce = 100 km (g. Tucznno ≈ 28 km),
- Szlak ZIELONY- Tucznno – Martew - Brzeźniak – Golin – Człopa - Przelewice Żelichowo = 30 km(g. Tucznno ≈ 9 km),

- Szlak ŻÓŁTY- Tuczo PKS – Plaża - pole namiotowe „u Szymona” – Rynek - kościół - młyn - Stanica ZHP - dookoła Jezioro Tuczo – Urząd Miejski - Tuczo PKS = 12 km. Atrakcje: kościół z początku XVI w., Zamek w Tucznie, Jezioro Tuczo, rezerwat przyrody "Leśne Źródła", stacja Harcerska, rzeka Runica,
- Szlak NIEBIESKI- Tuczo Rynek – Nadleśnictwo - droga Tuczo - Jeziorki - mostek - pole namiotowe (Cypel) – Tuczo = 8,5 km. Atrakcje: Klasztor sióstr Elżbietanek, rezerwat Mszary Turzyńskie,
- Szlak CZARNY- Nakielno – Próchnowo – Piecnik – Toporzyk - Wierzchowo Pom. = 44 km (g. Tuczo ≈ 13km). Atrakcje: jezioro Zamkowe, kapliczka p.w. ś. Józefa.

Wszystkie te szlaki przebiegają przez najbardziej malownicze i obfitujące w atrakcje przyrodnicze i kulturowe tereny gminy Tuczo. Są one większości dobrze oznakowane, dobrze zagospodarowane pod względem technicznym oraz właściwie utrzymane, jednak miejscami są oznakowane niedostatecznie. Idealnie nadają się na weekendowe wyprawy rodzinne.

Rysunek 6. Szlaki turystyczne w gminie Tuczo



Źródło: zasoby internetowe <http://www.tuczo.pl/p,104,szlaki-turystyczne>

W całej gminie udostępnionych jest do wędkowania 15 akwenów. Znajdują się tu również stadniny koni, z których chętnie korzystają liczni turyści. Są to obiekty m.in. w Nowej Studnicy i Rusinowie.

Na bieżąco należy przeprowadzać rewaloryzację, a niekiedy nawet rekonstrukcję dziedzictwa kulturowego gminy, tak w mieście, jak i terenach wiejskich. Należy też dbać o bezpieczeństwo uczestników ruchu turystycznego oraz estetykę i rozbudowę bazy rekreacyjnej. Istnieje także silna potrzeba dostosowywania oferty oraz infrastruktury turystycznej i okołoturystycznej do potrzeb osób niepełnosprawnych. Równoległe z działaniami o charakterze kulturowym powinny zostać prowadzone zadania związane z ochroną środowiska, zachowaniem najwartościowszych nieprzekształconych zespołów i fragmentów krajobrazu, służące rozwojowi ekoturystyki na terenie gminy. Miłośników tej dziedziny turystyki można też przyciągnąć, rozwijając istniejącą już sieć szlaków turystycznych. Ważne jest, by na terenie całej gminy wprowadzić jednolity system oznakowania atrakcji turystycznych. Wszystkie wskazane powyżej działania nie będą skuteczne, jeżeli w ślad za rozwojem infrastruktury nie pójdzie właściwa promocja gminnej oferty turystycznej. Promocja ta powinna być prowadzona za pośrednictwem wszystkich mediów, w tym Internetu, który dzisiaj jest najlepiej wykorzystywany przez gminę.

Najważniejszym elementem oferty gminy jest możliwość połączenia wypoczynku i rekreacji w oparciu o istniejące zasoby naturalne, jak i przebywanie w środowisku wiejskim tworzącym klimat kontaktu z naturą, zdrową żywnością, otwartością i naturalnością właścicieli gospodarstw agroturystycznych i kwater.

Istnieje konieczność ciągłych działań zmierzających do wzrostu atrakcyjności turystycznej gminy poprzez zapewnienie infrastruktury turystycznej, jak i promocję walorów i oferty turystycznej gminy. Jednocześnie należy zwrócić uwagę, iż rozwój funkcji turystycznej gminy jest uwarunkowany także od działalności rolniczej prowadzonej przez mieszkańców gminy, zwłaszcza w kontekście dbałości o prowadzenie produkcji rolnej nieuciążliwej dla ruchu turystycznego, zachowanie czystości lasów i zapewnienie estetyki przestrzeni. Stały rozwój sektora turystycznego i okołoturystycznego niesie ze sobą korzyści społeczno - ekonomiczno w postaci stymulacji rozwoju gospodarstw rolnych, świadczących usługi turystyczne oraz miejscowej infrastruktury, aktywizacji lokalnego rynku pracy, rozbudowy zasobów mieszkaniowych rolników, stworzenia dodatkowego źródła dochodów dla rolników i budżetów lokalnych, stworzenia możliwości atrakcyjnego wypoczynku, ochrony walorów turystycznych, wzrostu poziomu kulturalnego mieszkańców wsi. Jednak pomimo niezaprzeczalnych walorów i korzystnego położenia, gmina Tuczo posiada niewykorzystany potencjał warunkujący rozwój turystyki.

Produkty turystyczne i ich promocja

Bardzo ważnym elementem, bez którego nie można planować rozwoju gospodarki lokalnej, jest promocja. Przedmiot działań promocyjnych to produkt gminy. Wpływ na rozwój turystyki mają dobrze promowane produkty turystyczne.

W gminie Tuczo oferowane są następujące produkty turystyczne:

Wydarzenia:

Obiekty:

- **Zamek gotycko-renesansowy Wedłów – Tuczyńskich** - Zbudowany on został na miejscu dawnego grodu pomorskiego na planie podkowy. Najstarsze jest skrzydło wschodnie, podpiwniczone konstrukcją kolebkową z cegłą gotycką w układzie blokowym w części północnej. W elewacji tej szczególną uwagę zwracają XVI – wieczne przyokienne ornamenty okuciove z piaskowca. Skrzydło to jest jedyną pozostałością zamku wzniesionego przez Ludwika Wedla w 1338 roku. Budowla otoczona była murem obronnym. Od południowego wschodu zachował się fragment fosy. W latach 1601 – 31 dobudowano skrzydła południowe i zachodnie.
- **Kościół Wniebowzięcia NMP w Tucznie** - Kościół z 1522 r. o gwieździstym sklepieniu z barokowym ołtarzem oraz Pietą z początku XVI wieku. Znajduje się on w północno – zachodniej części miasta, w obrębie dawnych murów obronnych. Znamiennej cechą wnętrza jest połączenie bogatego wystroju barokowego z XX – wiecznymi polichromiami o szlachetnej chłodnej kolorystyce. Prawdopodobnie obiekt zbudowany został w 1522 r, a jego fundatorem byli Wedlowie. Kościół wielokrotnie był przebudowywany po pożarach. Większość dzieł malarskich pochodzi z 1663 r.
- **Młyn** - Dawny zamkowy młyn wodny został zbudowany w XVIII w. u podnóża zamku, a jego urządzenia napędzał strumień wody przepływającej tu rzeczki Runicy. Budynki młyna pochodzą z 1887 r.
- **Kościół w Marcinkowicach** - Kościół z 1628 r. z bardzo interesującym ołtarzem, cennym obrazem Hermana Hana oraz krzyżami uformowanymi z kul przywiezionych w 1626 roku spod Malborka, a także kościoły w Strzalinach, Martwi, Lubieszy oraz Jeziorkach, gdzie wyposażenie wnętrza pochodzi z XVIII – XIX wieku (późnobarokowy ołtarz, ambona, chór muzyczny oraz dzwon).
- **Bunkry w Strzalinach** - Pod koniec lat dwudziestych i na początku trzydziestych XX wieku, Niemcy pobudowali w okolicach Tuczna potężne umocnienia wchodzące w skład Wału Pomorskiego. W kierunku południowo – wschodnim, w paśmie wysokich wzgórz porośniętych młodym, głównie sosnowym lasem i krzewami, dominujące nad otoczeniem wzniesienie, noszące złowrogą nazwę „Góra Wisielecza” (152m n.p.m.), zapewniało doskonałą obserwację okolicy, w tym zwłaszcza szosy i linii kolejowej z Wałcza do Krzyża oraz przesmyku pod Tucznem. Budowa umocnień w rejonie Strzalin rozpoczęła się już od 1931r.

Powstałe tu fortyfikacje były wzmocniane i udoskonalane przez kilka lat. W efekcie wybudowano schrony o żelbetonowych stropach i ścianach do dwóch metrów grubości.

Obszary:

- **Drawieński Park Narodowy** - istnieje od 1990 r. W sumie w granicach parku jest 11 ha. Aż 83% całego parku porastają lasy. Głównie są to buczyny oraz sztucznie zasadzane przez człowieka bory sosnowe. Duża część lasów występujących wśród puszczy drawskiej liczy sobie około 120 lat. Trafiają się tam także wyjątkowo stare okazy: 450-letnie dęby czy 330-letnie buki.

Szlaki:

- Przez teren gminy Tuczo przechodzi szlak czerwony im. IV Dywizji Piechoty, który prowadzi od Nadarzyc do jeziora Karpiowego (województwo Wielkopolskie) i dalej od Wałcza przez Tuczo do Człopy. Jego łączna długość wynosi 100km. Dodatkowo przez gminę przechodzi szlak zielony (9km na terenie gminy). Prowadzi z Tuczo do Człopy i dalej w kierunku Żelichowa (w sumie jego długość wynosi 30km). Także fragment szlaku czarnego zahacza o gminę (13km). Zaczyna się w Nakielnie (gmina wiejska Wałcz), przechodzi koło stacji Próchnówko i prowadzi do Próchnowa i Piernika (gmina Mirosławiec) i kończy się w Wierchowiu. Nowy żółty szlak wytyczony w Tuczie rozpoczyna się przy przystanku PKS, prowadzi obok Urzędu Gminy, dalej koło nadleśnictwa, zahacza o pole biwakowe, przechodzi wokół jeziora Zamkowego, wraca do miasta na rynek, skręca na pole namiotowe przy jeziorze Liptowskim, prowadzi przez plażę miejską i kończy się przy przystanku PKS (12km). Ostatnim z wytyczonych na terenie gminy jest szlak niebieski (8,5km). Zaczyna się na rynku w Tuczie, przechodzi obok nadleśnictwa, dalej zahacza o drogę do Jeziorek, prowadzi przez mostek na pole namiotowe „Na Cyplu”. Długość szlaków prowadzących przez gminę wynosi 70,5 kilometra. Poza dobrze oznaczonymi trasami pieszymi, na terenie gminy, znajduje się także szlak wodny, zwany popularnie „Szlakiem Kopytnicy”. Szlak kajakowy rozpoczyna się w miejscowości Stara Korytnica. Szczególnie godny polecenia jest 20 – kilometrowy odcinek od miejscowości Nowa Studnica w gminie Tuczo do Józwin.

Imprezy:

- **Dni Tuczo** – obchodzone corocznie w miesiącu lipcu.

Jednakże podstawowe znaczenie promocyjne powinny mieć produkty markowe, które należy ciągle rozwijać. Najlepszym pomysłem marketingowym promującym gminę jest cykliczne organizowanie imprez, co stanowi istotny element przyciągający turystów. Obecnie organizowane

w Tucznie imprezy stanowią dobry przykład imprez promocyjnych. Ilość tego typu imprez organizowanych na terenie gminy powinna zostać znacznie rozszerzona.

Informacje o gminie Tuczno eksponowane są w różnego rodzaju materiałach promocyjnych, jak również na stronie internetowej gminy. Gmina wydaje również własne publikacje promocyjne, informacyjne oraz przygotowuje materiały dotyczące gminy Tuczno do publikacji wydawanych przez inne wydawnictwa, instytucje, stowarzyszenia, plakaty informujące o wydarzeniach, imprezach promocyjnych w Polsce i za granicą. Ponadto podejmowane są takie działania promocyjne, jak uczestnictwo w targach turystycznych i inwestycyjnych oraz przygotowywanie na nie materiałów promocyjnych,

2.5. SFERA SPOŁECZNA

2.5.1. Struktura społeczna

Według statystyk prowadzonych przez GUS i stanu na 31.12.2015 r. ludność gminy Tuczno liczyła 5 026 mieszkańców, co stanowi ok. 9,3% ludności powiatu waleckiego, w tym w samym mieście Tucznie 1936 osób (38,5% mieszkańców ogółem gminy). Gęstość zaludnienia na 1 km² w latach 2013-2015 utrzymywała się na tym samym poziomie i wynosiła 20 osób, co daje gminie 4 miejsce w powiecie (38 os/1 km²) oraz 101 miejsce w województwie (75 os/1 km²). Poniższa tabela przedstawia charakterystykę społeczno - demograficzną na terenie gminy Tuczno w latach 2012-2015.

Tabela 21. Struktura społeczno-demograficzna gminy Tuczno w latach 2012-2015

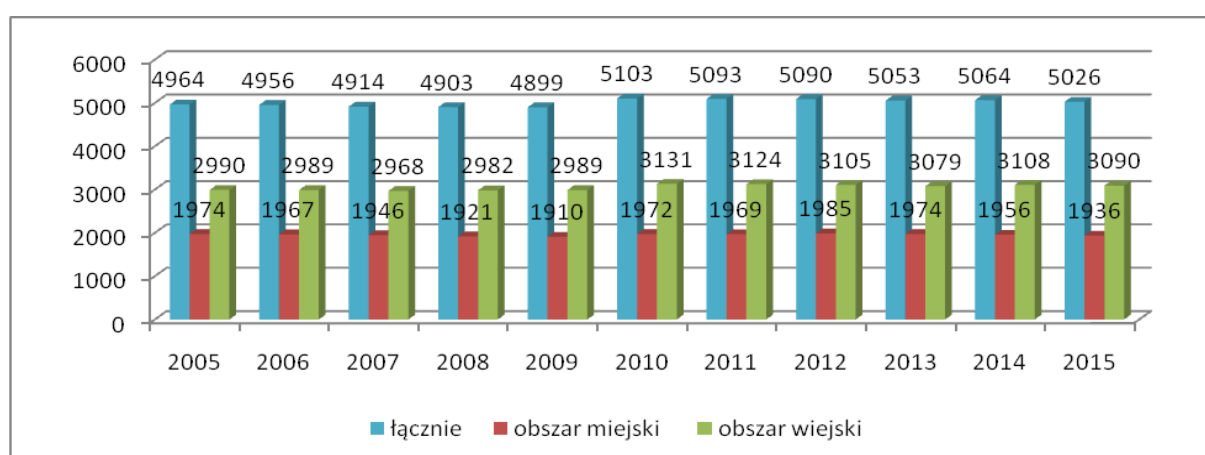
WYSZCZEGÓLNIENIE	31.12.2012 r.	31.12.2013 r.	31.12.2014 r.	31.12.2015 r.
Stan ludności ogółem, w tym:	5 090	5 053	5 064	5 026
mężczyźni	2 520	2 509	2 504	2485
kobiety	2 570	2 544	2 560	2 541
Ludność w wieku przedprodukcyjnym ogółem, w tym:	966	933	935	917
mężczyźni	499	484	478	462
kobiety	467	449	457	455
Ludność w wieku produkcyjnym ogółem, w tym:	3 256	3 236	3 224	3 171
mężczyźni	1 769	1 769	1 765	1 744
kobiety	1 487	1 467	1 459	1 427
Ludność w wieku poprodukcyjnym ogółem, w tym:	868	884	905	938
mężczyźni	252	256	261	279
kobiety	616	628	644	659
Liczba zawartych małżeństw	31	25	27	24
Urodzenia żywe	46	40	57	57

WYSZCZEGÓLNIENIE	31.12.2012 r.	31.12.2013 r.	31.12.2014 r.	31.12.2015 r.
Zgony ogółem	55	66	54	44
Przyrost naturalny	-9	-26	3	13
Migracje ludności - saldo	1	-20	5	0
napływ zameldowania na pobyt stały	58	60	57	0
odpływ wymeldowania z pobytu stałego	57	80	52	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

Na poniższym wykresie przedstawiono zmiany liczby ludności analizowanej jednostki w podziale na obszar miejski i wiejski na przestrzeni lat 2005-2015.

Wykres 5. Liczba mieszkańców gminy Tuczo w latach 2005-2015



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

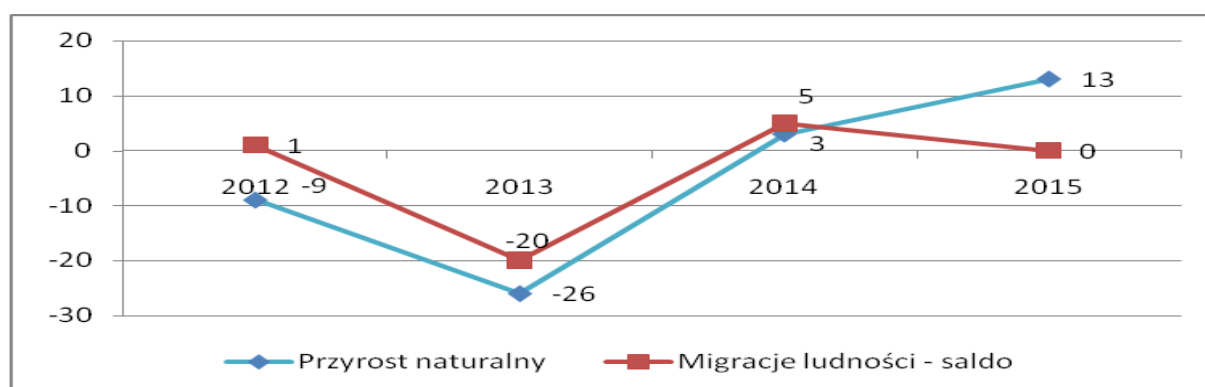
Analizując powyższe dane zawarte w tabeli oraz na wykresach można zauważyć, że na przestrzeni lat 2005-2015, największy przyrost liczby ludności nastąpił w 2010 r., po czym wartość ta systematycznie zmniejsza się, co jest niekorzystnym zjawiskiem w kontekście rozwoju społeczno – gospodarczego.

Notuje się również systematyczny upływ mieszkańców z miasta Tuczo w kierunku obszarów wiejskich gminy, co odzwierciedla powyższy wykres. Sumarycznie od 2005 do 2015 r. nastąpił wzrost liczby ludności - o 62 osoby, co stanowi nieco ponad 1%. Według stanu na 31.12.2015 r. mieszkańcy gminy, którzy ukończyli 65 rok życia, stanowią ok. 18,7% całej populacji, natomiast w wieku przedprodukcyjnym – 18,2%, co stanowi o potencjale rozwojowym gminy. Badany okres odznacza się wzrostem udziału osób w wieku poprodukcyjnym i spadkiem udziału osób w wieku przedprodukcyjnym w strukturze ludności gminy (Ludność w wieku przedprodukcyjnym ogółem – 0,8% mniej w 2015 r. w porównaniu do 2012 r., co ma odbicie w ilości ludności w wieku poprodukcyjnym ogółem - 1,6% więcej w 2015 r. w porównaniu do 2012 r.). Zmiany te ukazują początek procesu starzenia się społeczeństwa. Jest to proces charakterystyczny dla społeczeństw żyjących w gospodarkach rozwiniętych, jednak jego eskalacja w dłuższym okresie doprowadzić może do wzrostu wskaźników obciążenia demograficznego i spowodować sytuację, w której osoby w wieku

produkcyjnym nie są w stanie wypracować odpowiedniego PKB, by pozwoliło to na utrzymanie osób w wieku poprodukcyjnym w ramach współczesnych systemów socjalnych i emerytalnych. Zmianie ulec może też struktura konsumpcji społeczeństwa, znaczny wzrost zapotrzebowania na usługi zdrowotne, opiekuńcze. Niewielkie zmiany w strukturze demograficznej gminy Tuczno nie oznaczają jeszcze sytuacji problematycznej, jednak skoro już można zauważyć trend zmierzający w kierunku starzenia się społeczeństwa, należy podjąć stosowne działania, by ograniczyć tempo procesu oraz zminimalizować jego skutki. Znacząca większość mieszkańców, bo aż ponad 63% mieści się w granicach między 18 a 64 rokiem życia. Średni wiek mieszkańców wynosi 40 lat i jest nieznacznie mniejszy od średniego wieku mieszkańców województwa zachodniopomorskiego oraz porównywalny do średniego wieku mieszkańców całej Polski.

Zmianę liczby ludności gminy obrazują inne zjawiska, mianowicie ruchy naturalne oraz migracje mieszkańców. Ruchy naturalne określa się za pomocą naturalnych czynników, takich jak urodzenia żywe i zgony – będące wielkościami pozwalającymi wyznaczyć przyrost naturalny.

Wykres 6. Przyrost naturalny i migracje ludności na pobyt stały w gminie Tuczno w latach 2012-2015



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Analiza wskaźnika przyrostu naturalnego, określanego jako różnica między liczbą urodzeń żywych a liczbą zgonów, wskazuje na poprawiającą się sytuację panującą w gminie Tuczno. Na początku badanego okresu odnotowano na terenie gminy dwa lata – 2012 i 2013, w których przyrost naturalny był ujemny, po czym zarejestrowano dodatni przyrost naturalny. Jednak za wcześnie, by móc na tej podstawie wyznaczyć stosowny trend. W roku 2012 przyrost naturalny wynosił -9, w 2013 -20, w roku 2014 +3, a w 2015 +13. Świadczy to o określonej „nietrwałości” i „niestabilności” zasobów demograficznych gminy.

Współczynnik dynamiki demograficznej, czyli stosunek liczby urodzeń żywych do liczby zgonów wynosi 0,98 i jest znacznie większy do średniej dla województwa oraz nieznacznie większy od współczynnika dynamiki demograficznej dla całego kraju.

Migracje to z kolei wymeldowania i zameldowania na terenie gminy Tuczo, obrazujące ruchy ludności z perspektywy miejsca zamieszkania – wielkości pozwalające wyznaczyć saldo migracji. Powyższe zestawienie pokazuje skokowy charakter wskaźnika migracji. Tylko w 2013 r. przyjął on wartość ujemną, w pozostałych latach zerową lub dodatnią w granicach od +1 do +5.

Współczynnik feminizacji, tj. liczba kobiet przypadająca na 100 mężczyzn na koniec 2015 r. wynosiła 102.

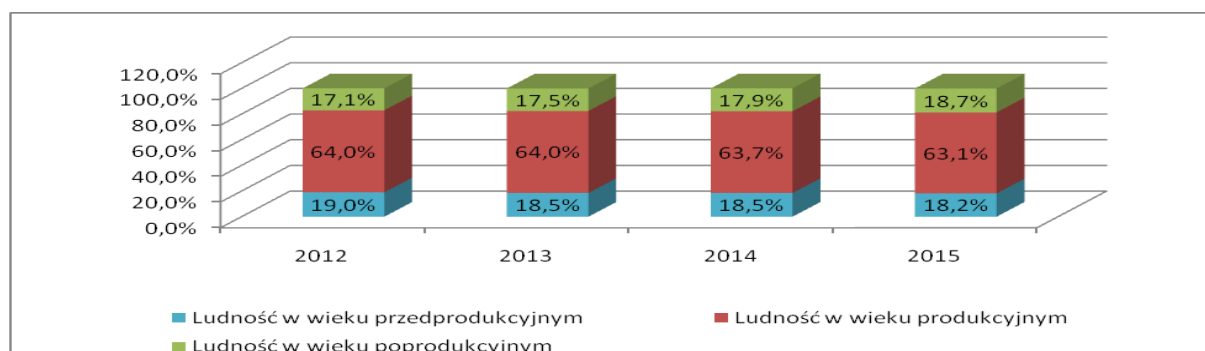
Poniższy wykres przedstawia jak kształtował się podział ludności według ekonomicznych grup wieku w latach 2012-2015 na terenie gminy Tuczo. W strukturze ekonomicznych grup ludności dominuje ludność w wieku produkcyjnym, oscylując w granicach 63,1% - 64%. Niewielką zmianę można zaobserwować w kategorii dotyczącej wieku przedprodukcyjnego (-0,8%), natomiast w kategorii wieku poprodukcyjnego jest ona już znacząca (+1,6%). Analizowany okres odznacza się wzrostem udziału osób w wieku poprodukcyjnym i spadkiem udziału osób w wieku przedprodukcyjnym w strukturze ludności gminy.

W analizowanym okresie można zauważyć, że:

- liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym systematycznie spada, co oznacza, że rodzi się mniejsza ilość dzieci każdego roku, a także, że coraz większa liczba osób z tej grupy opuszcza gminę. Jest to zjawisko negatywne, mające wpływ na dalszy rozwój gminy,
- liczba ludności w wieku produkcyjnym spada w badanym okresie, co oznacza, że następuje odpływ siły roboczej z terenu gminy do dużych ośrodków miejskich (w tym również za granicę),
- liczba ludności w wieku poprodukcyjnym systematycznie rośnie, co oznacza, że coraz więcej osób przechodzi na emeryturę. W tej grupie jest także więcej kobiet niż mężczyzn, co wynika z faktu, że kobiety dożywają zwykle późniejszego wieku, niż mężczyźni.

W kolejnych latach systematycznie będzie się zwiększał w strukturze wiekowej udział ludności w wieku poprodukcyjnym, jako efekt powojennego wyżu demograficznego lat 50.

Wykres 7. Podział ludności wg ekonomicznych grup na terenie gminy Tuczo w latach 2012-2015



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Dane statystyczne odnoszące się do procesów demograficznych zachodzących w gminie Tuczo zwracają uwagę na uwidocznione w nich istotne kwestie. Dotyczą one zarówno malejącego udziału w populacji gminy przedprodukcyjnej i produkcyjnej grupy wiekowej, jak i systematycznego wzrostu liczby osób starszych. Zmiany zachodzące w strukturze wiekowej mieszkańców, bez podjęcia odpowiednich działań profilaktycznych, mogą pociągać za sobą następujące skutki:

- nie biorąc pod uwagę ewentualnych migracji na terenie gminy, prognozuje się zmniejszenie zapotrzebowania na usługi przedszkolne w kolejnych latach, w związku ze zmniejszającą się liczbą osób w wieku przedprodukcyjnym, a także przewiduje się na podobnym do obecnego lub zmniejszający się poziom liczby uczniów uczęszczających do szkół podstawowych,
- obserwowany sukcesywny wzrost liczebności osób starszych, który prawdopodobnie pociągnie za sobą nasilenie się problemów społecznych, dotyczących osoby starsze oraz wzrost wydatków gminy w zakresie pomocy społecznej.

Opisane powyżej tendencje uzasadniają niezbyt korzystną prognozę demograficzną dla gminy i stanowią poważne wyzwanie dla władz lokalnych i instytucji pomocy społecznej. Zadania, jakie przed nimi stoją, wymagają, oprócz adresowania usług społecznych do rodzin, dzieci i młodzieży, także dostosowywania ich, w znacznie większym zakresie niż dotychczas, do potrzeb seniorów. Należy mieć na uwadze, że coraz większej grupie ludzi starszych trzeba będzie udzielać stosownej pomocy rzeczowej i materialnej, ułatwić im korzystanie z usług medycznych, opiekuńczych i rehabilitacyjnych oraz różnorodnych form aktywnego spędzania czasu wolnego. Niezbędna jest także likwidacja barier architektonicznych oraz tworzenie łatwo dostępnej komunikacji publicznej. Władze lokalne muszą mieć także na względzie wzrost migracji zewnętrznych, w związku z którymi należy adresować do obecnych mieszkańców odpowiednie programy aktywizacji, wspierać rozwój przedsiębiorstw i lokalnego rynku pracy. To właśnie z braku możliwości zaspokojenia potrzeb w dotychczasowym miejscu zamieszkania część lokalnej społeczności decyduje się na wyjazdy za granicę kraju.

Za najważniejsze przesłanki dalszego rozwoju demograficznego gminy Tuczo uważa można uznać:

- tempo i struktura przyrostu naturalnego,
- skala migracji.

Do najważniejszych cech demograficznych mających wpływ na rozwój społeczno - gospodarczy na obszarze gminy należy:

- spadek liczby ludności,
- utrzymanie się nierównowagi płci z przewagą kobiet w wieku poprodukcyjnym i z przewagą mężczyzn w wieku produkcyjnym.

2.5.2. Grupy ryzyka społecznego

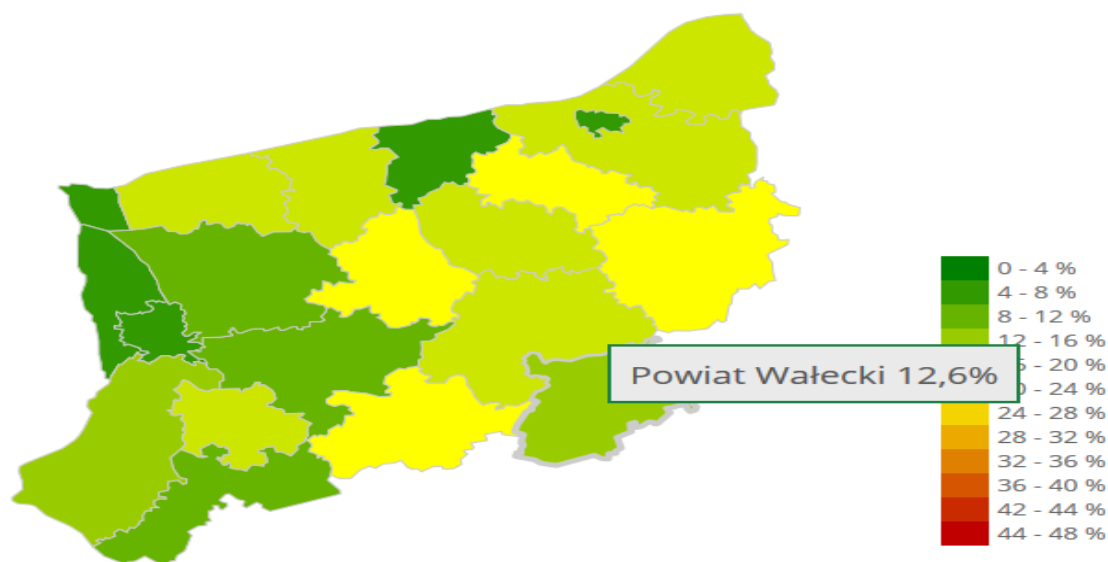
Rynek pracy i bezrobocie

Bezrobocie jest jednym z najistotniejszych problemów wielu gmin w Polsce. Powoduje ono obniżenie warunków bytowych społeczności, wpływając jednocześnie na wzrost frustracji oraz patologii. Ważne zatem jest aktywizowanie społeczeństwa w zakresie edukacji, przedsiębiorczości czy samodoskonalenia.

Zarówno w Polsce, w województwie zachodniopomorskim, w powiecie wałęckim jak i w sąsiadujących powiatach, w latach 2012 – 2016 zanotowano na rynku pracy spadek poziomu bezrobocia. Jednak powiat wałęcki charakteryzował się w całym badanym okresie wyższą w stosunku do województwa oraz kraju stopą bezrobocia.

Rysunek 7. Mapa bezrobocia w województwie zachodniopomorskim wg stanu na 31.12.2016 r.

Stopa bezrobocia dla całego województwa 11%



Źródło: Wojewódzki Urząd Pracy w Szczecinie.

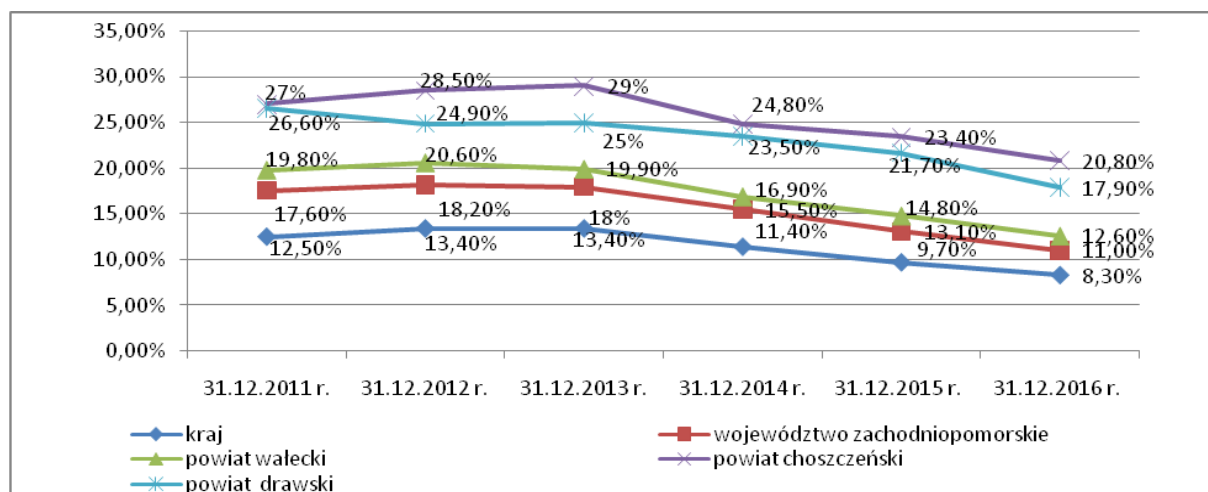
Stopy bezrobocia w poszczególnych jednostkach terytorialnych zostały zobrazowane w poniższej tabeli:

Tabela 22. Stopy bezrobocia w kraju, województwie zachodniopomorskim, powiecie waleckim, choszczeńskim oraz drawskim w latach 2011-2016

	31.12.2011 r.	31.12.2012 r.	31.12.2013 r.	31.12.2014 r.	31.12.2015 r.	31.12.2016 r.
kraj	12,50%	13,40%	13,40%	11,40%	9,70%	8,30%
województwo zachodniopomorskie	17,60%	18,20%	18%	15,50%	13,10%	11,00%
powiat walecki	19,80%	20,60%	19,90%	16,90%	14,80%	12,60%
powiat choszczeński	27%	28,50%	29%	24,80%	23,40%	20,80%
powiat drawski	26,60%	24,90%	25%	23,50%	21,70%	17,90%

Zródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Wykres 8. Stopy bezrobocia w kraju, województwie zachodniopomorskim, powiecie waleckim, choszczeńskim oraz drawskim w latach 2011-2016



Zródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Tabela 23. Wybrane dane porównawcze o rynku pracy w gminie Tuczno, powiecie waleckim oraz województwie zachodniopomorskim w 2015 r.

	gmina	powiat	województwo
Pracujący	716	8 396	333 903
Pracujący na 1000 ludności	142	155	195
Bezrobotni zarejestrowani, w tym:	207	2 429	79 393
kobiety w %	62	61	54
Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w %	6,5	7,1	7,4
Udział zarejestrowanych bezrobotnych kobiet w liczbie kobiet w wieku produkcyjnym w %	9	9,3	8,5

Zródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Według danych GUS w gminie Tuczo na 1000 mieszkańców pracują 142 osoby (dla porównania w powiecie 155 osób, w województwie 2195 osób). 62,7% wszystkich pracujących ogółem stanowią kobiety, a 37,3% mężczyźni. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w gminie Tuczo wynosi 3 447,21 PLN, co odpowiada 83% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w Polsce. Wśród aktywnych zawodowo mieszkańców gminy Tuczo 379 osób wyjeżdża do pracy do innych gmin, a 207 pracujących przyjeżdża do pracy spoza gminy - tak więc saldo przyjazdów i wyjazdów do pracy wynosi -172. 19,8% aktywnych zawodowo mieszkańców gminy Tuczo pracuje w sektorze rolniczym (rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo), 32,2% w przemyśle i budownictwie, a 19,3% w sektorze usługowym (handel, naprawa pojazdów, transport, zakwaterowanie i gastronomia, informacja i komunikacja) oraz 19,3% pracuje w sektorze finansowym (działalność finansowa i ubezpieczeniowa, obsługa rynku nieruchomości).

Możliwość wzrostu liczby miejsc pracy na terenie gminy Tuczo wiązać się może z rolnictwem (w tym przetwórstwem rolno-spożywczym), a także z rozwojem turystyki (w tym agroturystyki) i rekreacji, które to powinny się stać czynnikami aktywizującymi rozwój gminy. Teren gminy Tuczo posiada potencjał do rozwoju różnego rodzaju form rekreacji, tj. wypoczynek pobytowy, świąteczny a także turystyka alternatywna, bazująca na kwaterach prywatnych i agroturystycznych. Z formami użytkowania rekreacyjnego powinna się wiązać różnorodna baza noclegowa z bogatym wielofunkcyjnym otoczeniem usługowym, stwarzającym nowe miejsca pracy dla mieszkańców gminy.

Bezrobocie w gminie jest bezsprzecznie problemem, który dotyka część lokalnej społeczności. Statystyki dotyczące bezrobocia w znacznym stopniu zniekształcają obraz zjawiska ze względu na duży stopień tzw. bezrobocia utajonego oraz powszechności „pracy na czarno”. Analizując rynek pracy w gminie Tuczo zauważyć można systematyczny znaczący spadek liczby zarejestrowanych bezrobotnych z terenu gminy, co stanowi o zmniejszaniu się skali tego problemu.

W liczbach bezwzględnych na koniec 2013 r. bezrobocie wynosiło 282 osoby (w tym 138 kobiet), w roku 2014 – 229 osób (w tym 120 kobiet), w 2015 - 207 osób (w tym 128 kobiet), w roku 2016 - 177 osób (w tym 103 kobiety) pozostawały bez pracy będąc zarejestrowanymi osobami w Powiatowym Urzędzie Pracy w Wałczu.

Tabela 24. Bezrobotni w gminie Tuczo w latach 2013-2016

Wyszczególnienie	stan na dzień 31.12.2013 r.		stan na dzień 31.12.2014 r.		stan na dzień 31.12.2015 r.		stan na dzień 31.12.2016 r.	
	Ogółem	w tym kobiety	Ogółem	w tym kobiety	Ogółem	w tym kobiety	Ogółem	w tym kobiety
Liczba bezrobotnych ogółem, w tym:	282	138	229	120	207	128	177	103
Z prawem do zasiłku	35	14	23	13	33	21	21	13
Do 25 r. ż.	60	39	34	25	42	31	38	28

Wyszczególnienie	stan na dzień 31.12.2013 r.		stan na dzień 31.12.2014 r.		stan na dzień 31.12.2015 r.		stan na dzień 31.12.2016 r.	
	Ogółem	w tym kobiety	Ogółem	w tym kobiety	Ogółem	w tym kobiety	Ogółem	w tym kobiety
Powyżej 50 r. ż.	83	32	68	27	58	28	62	24
Długotrwale bezrobotni	146	80	130	75	105	68	79	52
Niepelnosprawni	7	3	12	4	8	2	5	3
Podjęcia pracy w okresie od stycznia do grudnia	270	166	248	145	269	153	248	145
Rozpoczęcia szkolenia w okresie od stycznia do grudnia	26	12	5	2	14	3	6	1
Rozpoczęcia stażu w okresie od stycznia do grudnia	54	42	40	22	57	36	34	24

Zródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Walczu.

Badając strukturę bezrobocia, należy zauważyć, że w latach 2013 - 2016 ze względu na wiek osób bezrobotnych, najliczniejszą grupę stanowiły osoby powyżej 50 roku życia, natomiast w grupie osób bezrobotnych do 25 roku życia nastąpił spadek bezrobotnych - o ok. 37%, w odniesieniu do 2013 r. W analizowanym okresie nastąpił również spadek osób długotrwale bezrobotnych – aż o 46%, jednak na koniec 2016 r. stanowiły one blisko 45% wszystkich bezrobotnych. Jest to zjawisko niepokojące, gdyż jednostki długotrwale bezrobotne są najbardziej zagrożone wykluczeniem społecznym i trudno takie osoby "wyrwać" z bezrobocia. Nie należy zapominać również o osobach z kilkunastoletnim stażem pracy, którym powinno się zapewnić możliwość przekwalifikowania, aby wzmocnić ich konkurencyjność na rynku pracy. Długotrwale bezrobocie, z jego negatywnymi konsekwencjami psychospołecznymi, wymaga odpowiednich form oddziaływań pomocy społecznej na osoby bezrobotne oraz instytucji i organizacji zajmujących się reintegracją zawodową.

Wśród bezrobotnych niepełnosprawnych na koniec 2016 r. było zarejestrowanych 5 osób. W 2016 r. 34 osoby bezrobotne objęto stażem, z kolei 248 osób podjęło pracę za pośrednictwem Powiatowego Urzędu Pracy.

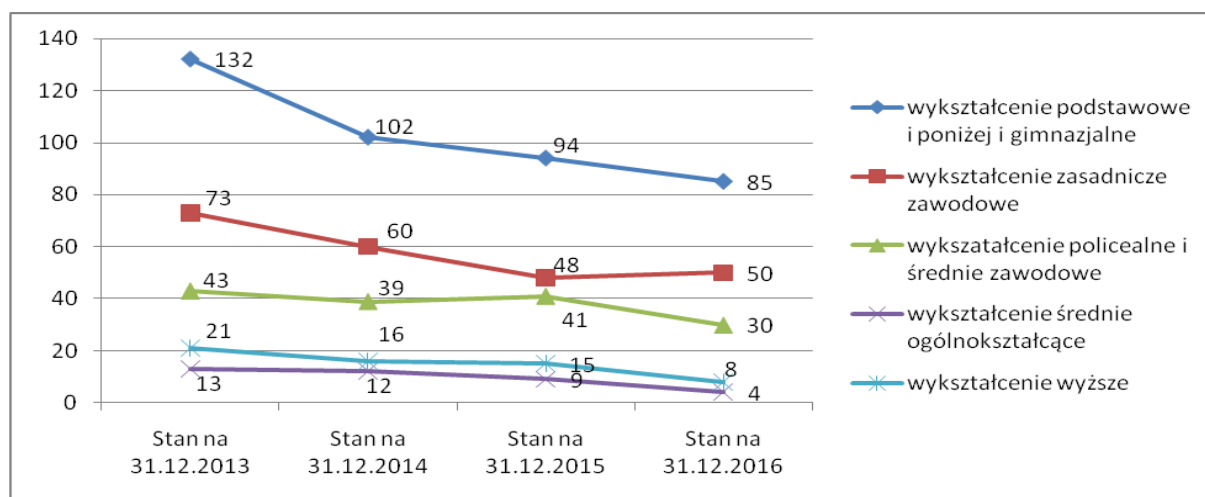
Tabela 25. Struktura bezrobotnych wg wykształcenia w gminie Tuczo w latach 2013-2016

Liczba osób bezrobotnych wg wykształcenia w gminie Tuczo w latach 2013-2016				
wyszczególnienie	Stan na 31.12.2013	Stan na 31.12.2014	Stan na 31.12.2015	Stan na 31.12.2016
wykształcenie podstawowe i poniżej i gimnazjalne	132	102	94	85
wykształcenie zasadnicze zawodowe	73	60	48	50

wyszczególnienie	Stan na 31.12.2013	Stan na 31.12.2014	Stan na 31.12.2015	Stan na 31.12.2016
wykształcenie policealne i średnie zawodowe	43	39	41	30
wykształcenie średnie ogólnokształcące	13	12	9	4
wykształcenie wyższe	21	16	15	8
razem	282	229	207	177

Zródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Walczu.

Wykres 9. Struktura bezrobotnych wg wykształcenia w gminie Tuczno w latach 2013-2016



Zródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Walczu.

Analizując strukturę bezrobocia w latach 2013 - 2016 należy zauważyć, że:

- na koniec 2016 r. pod względem wykształcenia, wśród osób bezrobotnych najliczniejszą grupę stanowiły osoby legitymujące się wykształceniem podstawowym i poniżej i gimnazjalnym (48%) - ich liczba spadła o 35% w stosunku do 2013 r.,
- o 23 osoby (tj. o 31 %) spadła liczba osób bezrobotnych z wykształceniem zasadniczym zawodowym,
- o 13 osób (tj. o 30%) spadła liczba osób bezrobotnych z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym,
- o 9 osób (tj. o 70%) spadła liczba osób bezrobotnych z wykształceniem średnim ogólnokształcącym, Grupa ta stanowi najmniejszy udział w ogólnej liczbie osób bezrobotnych w gminie – 2,2%.
- o 13 osób (tj. o 62%) spadła liczba osób bezrobotnych z wykształceniem wyższym.

Ze względu na to, że problem bezrobocia w największym stopniu dotyka osoby w wieku gimnazjalnym i niższym, warto nadal aktywizować młodzież w celu zdobycia wykształcenia.

Wszystkie te zmiany są zjawiskiem pozytywnym, wpływającym na rozwój gminy Tuczno. Na koniec 2016 r. było zarejestrowanych 177 osób, co stanowiło 8,7% ogółu bezrobotnych w powiecie

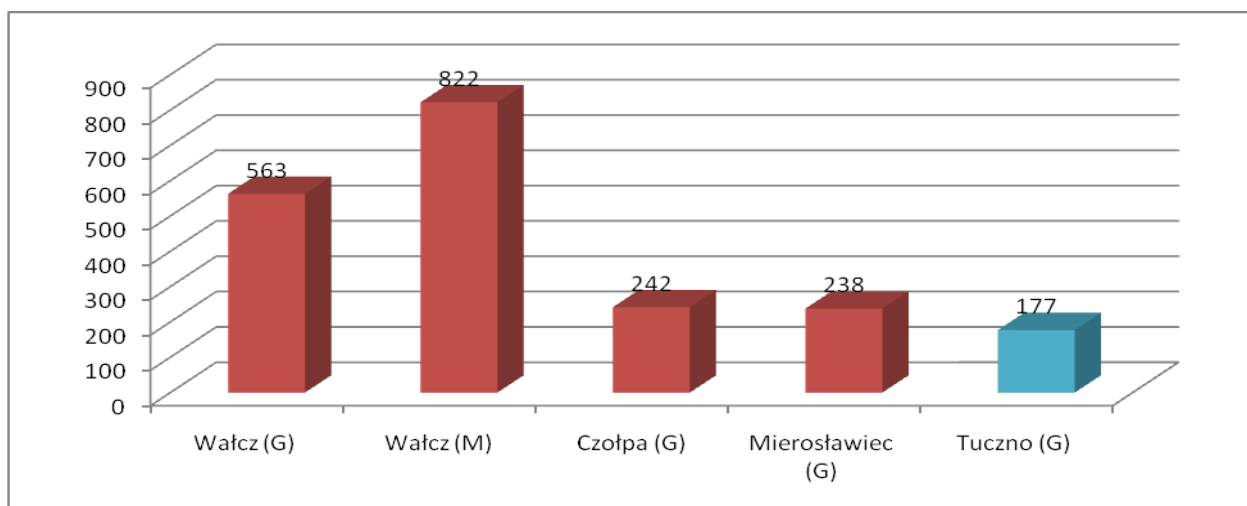
waleckim. Poniższa tabela obrazuje gminę Tuczno na tle pozostałych 4 gmin powiatu waleckiego oraz jej udział w ogóle bezrobotnych, który jest najmniejszy ze wszystkich gmin powiatu, tym samym najmniejsza skala tego zjawiska.

Tabela 26. Struktura bezrobocia na terenie powiatu waleckiego wg stanu na 31.12.2016 r.

L.p.	Wyszczególnienie/ gminy	Bezrobotni ogółem	Kobiety	% ogółu bezrobotnych w powiecie waleckim
1.	Wałcz (G)	563	377	27,57%
2.	Wałcz (M)	822	487	40,25%
3.	Czołpa (G)	242	162	11,85%
4.	Mierosławiec (G)	238	138	11,66%
5.	Tuczno (G)	177	103	8,67%
6.	RAZEM	2042	1267	100,00%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Wykres 10. Ilość osób bezrobotnych w gminie Tuczno tle gmin powiatu waleckiego wg stanu na 31.12.2016 r.



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W związku z bardzo dużym udziałem problemu bezrobocia w powodach przyznawania pomocy społecznej przez M-GOPS, stanowi ono duże obciążenie finansowe również dla budżetu gminy. W celu ograniczenia skali jego oddziaływania, przede wszystkim w sferze społecznej, opracowano *Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Tuczno na lata 2014-2020*, poruszającą również kwestię bezrobocia. Celem operacyjnym w ramach określonego w dokumencie Celu strategicznego I *Przeciwdziałanie bezrobociu, ubóstwu i bezdomności oraz zapobieganie ich skutkom*, a dotyczącego przeciwdziałania bezrobociu, jest wsparcie bezrobotnych i poszukujących pracy.

Bezrobocie jest jedną z najczęstszych przyczyn wypłaty zasiłków, stanowiących wsparcie w ramach pomocy społecznej w gminie Tuczo. Brak pracy lub jej utrata jest przyczyną wielu bardzo niepokojących zjawisk społecznych (tj. patologia, przestępczość czy uzależnienia od alkoholu), a także czynnikiem skutecznie ograniczającym popyt wewnętrzny. Długotrwałe występowanie efektów bezrobocia w konsekwencji wpływa bezpośrednio na wzrost wydatków gminy Tuczo na pomoc społeczną w zakresie likwidacji lub minimalizacji tych zjawisk, jak również na pogorszenie wizerunku i atrakcyjności osiedleńczej i inwestycyjnej gminy. Na obecny poziom bezrobocia wpływa także postawa samych osób bezrobotnych w gminie, charakteryzująca się biernością społeczną (niski poziom wykształcenia, brak kwalifikacji zawodowych, brak chęci podnoszenia ich). Szansą na poprawę wydaje się również być rozwój turystyki i usług około turystycznych, a także rolnictwo.

Dążąc do zmniejszenia poziomu bezrobocia należałoby:

- skutecznie pozyskiwać potencjalnych inwestorów,
- stwarzać optymalne warunki do prowadzenia działalności gospodarczej na swoim terenie m.in. poprzez tworzenie odpowiedniego systemu zachęt dla nowych przedsiębiorców lub poprzez wyznaczanie odpowiednich terenów inwestycyjnych,
- podnieść kwalifikacje (poprzez organizację kursów i szkoleń, przygotowujących do ponownego odnalezienia się na rynku pracy) lub przebranżowić część mieszkańców,
- zwiększyć zaangażowanie na rzecz wsparcia osób młodych, zwłaszcza bez praktyki zawodowej na rynku pracy,
- wesprzeć instytucjonalnie jednostki wykluczone z rynku pracy.

Podsumowując problem bezrobocia na terenie gminy Tuczo, konieczne jest wykorzystanie planowanych zmian w zakresie pomocy społecznej oraz aktywizacji osób bezrobotnych i włączenie się podmiotów działających w zakresie pomocy społecznej z terenu gminy w bardziej aktywne rozwiązywanie problemów bezrobocia, w szczególności długotrwałego bezrobocia.

Pomoc społeczna

Jednostką organizacyjną gminy realizującą zadania własne i zlecone z zakresu pomocy społecznej jest Miejsko - Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej z siedzibą w Tuczo. Celem Ośrodka jest podejmowanie wszelkich działań umożliwiających osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Wspieranie osób i rodzin w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwianie im życia w warunkach odpowiadających godności człowieka, a także podejmowanie działań zmierzających do życiowego usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem.

Spółeczność gminy zмага się z licznymi problemami. Dotykają one dużą liczbę mieszkańców gminy. Do najważniejszych problemów społecznych można zaliczyć:

- ubóstwo, niskie dochody ludności i znaczny w nich udział pomocy socjalnej,
- bezrobocie, w tym długotrwałe bezrobocie i jego niekorzystna struktura,
- brak odpowiednich kwalifikacji zawodowych ludności i ich niedostosowanie do zmieniającego się zapotrzebowania na rynku pracy,
- wzrost kosztów utrzymania i kształcenia,
- emigracja ludności do miast oraz za granicę, zwłaszcza w obrębie grup najlepiej wykształconych młodych osób,
- niekorzystne zmiany struktury demograficznej (starzenie się ludności, niski przyrost naturalny),
- słaby rozwój gospodarki mieszkaniowej, brak mieszkań komunalnych i socjalnych,
- brak ośrodków wsparcia dla osób niepełnosprawnych i seniorów, a także bariery architektoniczne,
- alkoholizm,
- słaby dostęp do lekarzy specjalistów,
- zbyt mała liczba i niewielkie znaczenie działających organizacji pozarządowych,
- niewystarczająca aktywność lokalnej społeczności.

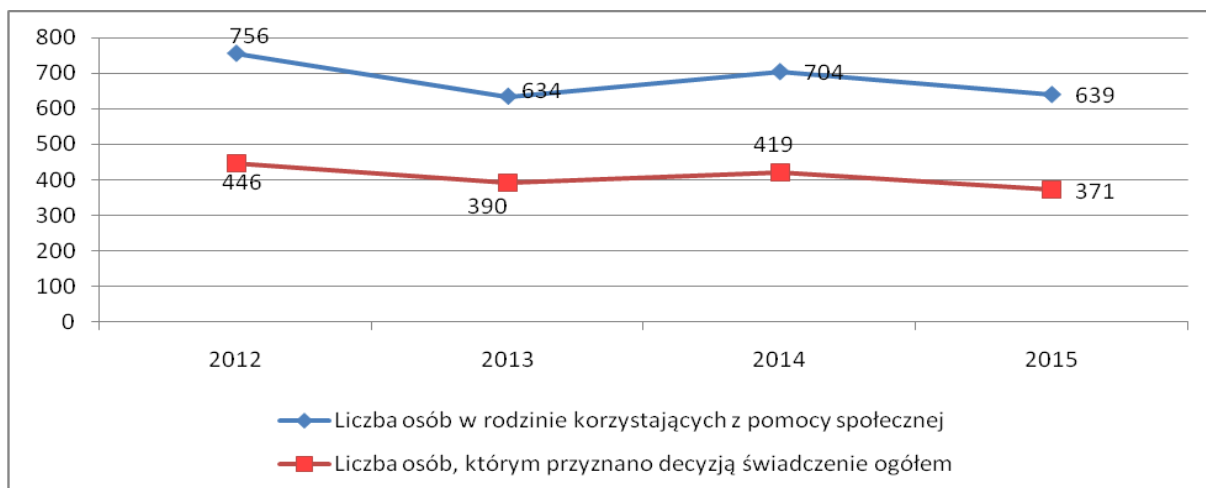
Czynniki te wpływają negatywnie na rodzinę i jej rozwój, zakłócają jej funkcjonowanie, prowadzą do niskiej samooceny oraz braku aktywności społecznej i zawodowej.

Tabela 27. Wybrane dane porównawcze dot. pomocy społecznej w gminie Tuczo

	2013	2014	2015	2016
Liczba osób w rodzinie korzystających z pomocy społecznej	756	634	704	639
Liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenie ogółem, w tym:	446	390	419	371
pieniężne	250	226	224	192
niepieniężne	202	168	186	185
Liczba osób objętych pracą socjalną	249	185	239	276
Liczba osób korzystająca z poradnictwa specjalistycznego	11	0	0	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych M-GOPS w Tuczo.

Wykres 11. Liczba osób w rodzinie korzystających z pomocy społecznej oraz liczba osób, którym przyznano świadczenie



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych M-GOPS w Tucznie.

Analizując powyższą tabelę oraz wykres można zauważyć, że w latach 2013-2016 liczba osób w rodzinie korzystających z pomocy społecznej, przejawia charakter skokowy, oscylując w granicach 634-756 osób, z tendencją spadkową. Sumaryczny spadek w analizowanym okresie wyniósł 117 osób, czyli prawie 15%. W latach 2013 - 2016 najczęstszą formą przyznanej pomocy społecznej były świadczenie pieniężne. Od roku 2013 r. można zauważyć systematyczny spadek ilości osób uprawnionych zarówno do świadczeń pieniężnych jak i niepieniężnych. Ponadto, po spadku w 2014 r., ponownie odnotowano wzrost liczby osób objętych pracą socjalną, ostatecznie osiągając w 2016 r. najwyższy poziom w badanym okresie. Z kolei od 2014 r. nie odnotowano potrzeby korzystania z poradnictwa specjalistycznego.

Poniższa tabela przedstawia wykaz powodów przyznania pomocy społecznej oraz wartości tych świadczeń.

Tabela 28. Wartości / powody przyznania pomocy przez M-GOPS w Tucznie w latach 2013-2016

Wartość przyznania pomocy	2013	2014	2015	2016
Liczba rodzin pobierających świadczenia rodzinne	252	194	172	186
Wartość wypłaconych zasiłków rodzinnych w zł	748 864	679 603	630 339	714 368
Wartość wypłaconych zasiłków z tytułu wychowania dziecka w rodzinie wielodzietnej	69 840	65 920	59 940	53 855
Wartość świadczeń pielęgnacyjnych	135 721	44 400	58 800	78 000
Wartość świadczeń opiekuńczych	311 884	376 827	336 835	366 541

Powody przyznania pomocy	2013	2014	2015	2016
Ubóstwo	193	178	202	186
Bezdomność	9	9	8	11
Potrzeba ochrony macierzyństwa	76	56	94	67
Bezrobocie	141	122	142	115
Niepełnosprawność	76	79	93	80
Długotrwała lub ciężka choroba	38	28	43	45
Bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	48	38	40	23
Alkoholizm	30	33	40	40
Narkomania	0	0	2	0
Przemoc w rodzinie	7	5	7	3
Trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego	3	5	2	3
Zdarzenie losowe	1	2	0	0
Sieroctwo	0	0	0	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych M-GOPS w Tucznie.

Jak wynika z powyższych danych najważniejsze problemy współczesnej rodziny na terenie gminy Tucznio to ubóstwo, bezrobocie, niepełnosprawność, potrzeba ochrony macierzyństwa. Zjawisko ubóstwa nierozdzielnie związane jest z bezrobociem, połączonym z niskim poziomem wykształcenia, niepełnosprawnością, wielodzietnością, bezdomnością oraz faktem zamieszkiwania na obszarach wiejskich. Rokrocznie stanowi ono udział 30% w strukturze powodów przyznania pomocy społecznej. Z kolei niepełnosprawność, po bezrobociu, jest trzecim po ubóstwie najważniejszym zagrożeniem dla osób i rodzin w gminie, stanowiąc tym samym ok. 15% wszystkich problemów.

Z powyższej tabeli można wywnioskować, że systematycznie spada liczba rodzin pobierających świadczenia rodzinne, a co za tym idzie wartość bezwzględna wypłacanych corocznie zasiłków rodzinnych (o ponad 15% w roku 2015 w odniesieniu do 2012 r.). Jednak w 2016 r. ponownie odnotowano wzrost wartości w tej pozycji.

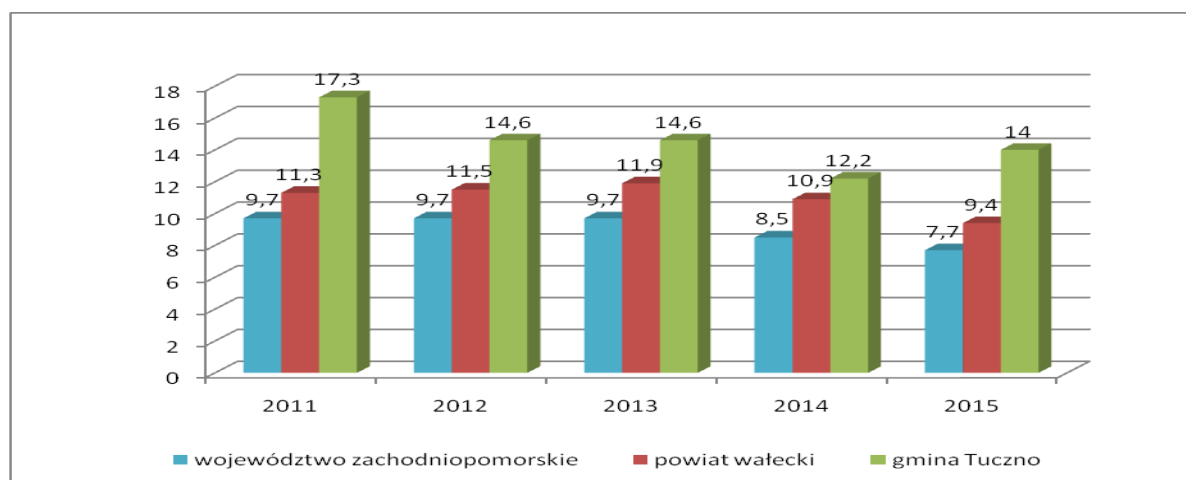
W większości kategorii dotyczących powodów przyznania pomocy maleje corocznie ilość osób, dla których została udzielona pomoc społeczna, co jest zjawiskiem pożądanym i świadczącym o większej zaradności mieszkańców gminy, jak również o sprzyjających czynnikach zewnętrznych, mających wpływ na sytuację życiową mieszkańców. Tak jest w przypadku problemu bezrobocia, gdzie można zauważyć spadek o 15% w odniesieniu do 2012 r. czy bezradności w sprawach opiekuńczo –wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego (spadek o ok. 50%).

Jednak problemy związane z alkoholizmem, długotrwałą lub ciężką chorobą oraz bezdomnością nasiliły się na przestrzeni badanych lat. Z kolei problemy związane

z niepełnosprawnością oraz alkoholizmem pozostają w analizowanym okresie na niezmiennym poziomie.

Jak wynika z poniższego wykresu udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w gminie Tuczno na przestrzeni lat 2011-2015 stanowi blisko 14% ludności ogółem jest znacząco wyższy w całym badanym okresie, w porównaniu ze wskaźnikami w powiecie oraz w województwie, na co wpływa wiele czynników zarówno zewnętrznych jak i wewnętrznych.

Wykres 12. Udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem – w województwie zachodniopomorskim, powiecie wałeckim i gminie Tuczno (w %)



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Działalność Miejsko - Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Tucznie wspierana jest przez wiele podmiotów, w tym przez organizacje pozarządowe, działające m.in. w szeroko rozumianym obszarze pomocy społecznej. Są to m.in.:

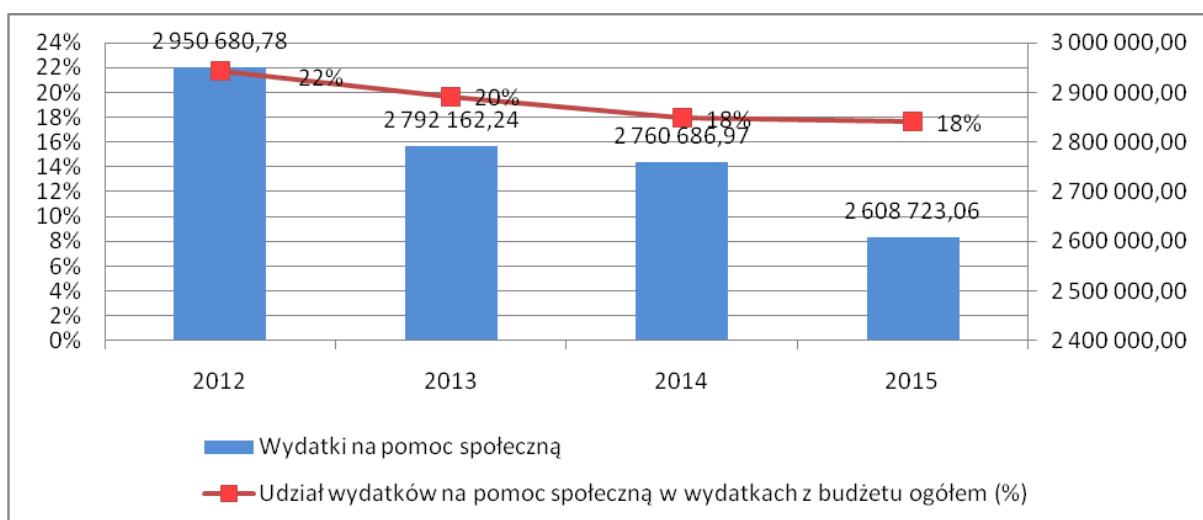
- placówki systemu ochrony zdrowia,
- Gminna Komisja Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- szkoły,
- Policja,
- Powiatowy Urząd Pracy w Wałczu,
- Sąd Rodzinny, kuratorzy społeczni,
- organizacje i stowarzyszenia, działające na terenie gminy.

Powyższe organizacje w sposób istotny wpływają na jakość życia mieszkańców gminy, organizując działania edukacyjne, rekreacyjne i aktywizujące społeczność lokalną, a także przyczyniają się w istotny sposób do rozwiązywania problemów społecznych mieszkańców gminy. M-GOPS podejmuje również szereg inicjatyw, zmierzających do ograniczenia negatywnych skutków zjawisk gospodarczo – społecznych, a jednocześnie aktywizujących środowiska zagrożone

dysfunkcyjnością i wykluczeniem społecznym. Wśród programów jakie były realizowane w latach 2013-2016 przeważają programy związane z dożywianiem.

Należy zauważyć, że pożądanym w wyniku realizacji odpowiedniej strategii rozwój przedsiębiorczości na terenie gminy przyczyni się do powstawania nowych miejsc pracy, a tym samym do zmniejszania problemu bezrobocia na terenie gminy i spadku liczby osób bezrobotnych korzystających obecnie z pomocy M-GOPS w Tucznie. W związku z powyższym gmina będzie mogła część zaoszczędzonych środków finansowych przeznaczyć na inne zadania związane z pomocą społeczną lub wykorzystać zupełnie na inne cele (np. inwestycje). Poniżej zobrazowano wydatki poniesione na pomoc społeczną z budżetu gminy w analizowanym okresie:

Wykres 13. Wydatki na pomoc społeczną z budżetu gminy Tuczo w latach 2012-2015



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS.

Od 2012 r. następował coroczny spadek środków z budżetu gminy przeznaczonych na pomoc społeczną, co sumarycznie stanowi wartość ok. 342 000 zł i ok. 13%. W latach analizy udział tych wydatków w stosunku do całkowitych wydatków budżetowych wahał się w przedziale 18-22%.

Działalność M-GOPS w Tucznie w oparciu o ramy prawne dotyczące pomocy społecznej jest konieczna dla dobra mieszkańców potrzebujących wsparcia w różnych sferach życia. W dalszym ciągu niezbędne są działania, prowadzące do usamodzielnienia się od pomocy społecznej, zarówno poszczególnych osób jak i całych rodzin, szczególnie długotrwale korzystających ze wsparcia w tej formie. Służyć ma temu realizacja *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Tuczo na lata 2014-2020*, wdrożonej w 2014 r.

2.5.3. Bezpieczeństwo publiczne

Na atrakcyjne warunki do zamieszkania wpływa również bezpieczeństwo publiczne. Zadania związane z utrzymaniem porządku publicznego oraz z zapewnieniem bezpieczeństwa realizowane są przez podmioty odpowiedzialne za stan bezpieczeństwa, w tym:

- Posterunek Policji w Tucznie, będący jednostką podległą Komendzie Powiatowej Policji w Wałczu,
- 3 Ochotnicze Straże Pożarne.

Do zadań Policji należy między innymi:

- ochrona życia i zdrowia obywateli przed bezprawnymi zamachami na te dobra,
- ochrona bezpieczeństwa i porządku publicznego, w tym również zapewnienie spokoju, w miejscach publicznych w środkach komunikacji publicznej w ruchu drogowym, i na wodach przeznaczonych do powszechnego korzystania,
- inicjowanie i organizowanie działań, mających na celu zapobieganie popełnieniu przestępstw i wykroczeń oraz zjawiskom kryminogennym i współdziałanie w tym zakresie z instytucjami państwowymi, samorządowymi, i społecznymi,
- wykrywanie przestępstw i wykroczeń oraz ściganie sprawców tych czynów.
- kontrola przestrzegania przepisów porządkowych i administracyjnych,

ponadto Policja realizuje polecenia sądu, prokuratury, organów administracji rządowej i samorządu terytorialnego.

Miasto i gmina Tucznno podlega bezpośrednio pod obszar funkcjonowania Posterunku Policji w Tucznie, będącego jednostką podległą Komendzie Powiatowej Policji w Wałczu. Jednostka obsługiwana przez 6 dzielnicowych odpowiada terytorialnie za rejon gminy Tucznno. W sytuacji, gdy wyznaczone siły okazują się niewystarczające, wysyłane jest wsparcie z Komendy Powiatowej Policji w Wałczu w ilości odpowiedniej do powstałego zagrożenia.

Poniższa tabela zawiera dane statystyczne w zakresie popełnionych przestępstw oraz wskaźników ich wykrywalności:

Tabela 29. Popelnione przestępstwa wg rodzaju wraz ze wskaźnikiem ich wykrywalności w latach 2013-2016 na terenie gminy Tucznno

Rodzaj popelnionych przestępstw		PRZESTĘPSTWA STWIERDZONE				WSKAŹNIK WYKRYWALNOŚCI			
		2013	2014	2015	2016	2013	2014	2015	2016
ogółem, w tym:	ogółem	103	121	68	80				
	w tym nieletnich	1	0	2	3	74,91%	74,00%	71,02%	72,74%

Rodzaj popełnionych przestępstw		PRZESTĘPSTWA STWIERDZONE				WSKAŹNIK WYKRYWALNOŚCI			
		2013	2014	2015	2016	2013	2014	2015	2016
przeciwko życiu i zdrowiu	ogółem	3	0	3	2	100,00%	b.d.	100,00%	100,00%
	w tym nieletnich	0	0	0	0				
drogowe	ogółem	37	22	15	7	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%
	w tym nieletnich	0	0	0	0				
kradzież rzeczy	ogółem	13	13	15	11	41,50%	28,57%	47,32%	45,00%
	w tym nieletnich	1	0	0	0				
kradzież z włamaniem	ogółem	16	17	10	11	41,50%	27,36%	28,57%	75,00%
	w tym nieletnich	0	0	0	0				
rozbój, kradzież rozbójnicza, wymuszenie rozbójnicze	ogółem	0	0	0	0	0	0	0	0
	w tym nieletnich	0	0	0	0				
gospodarcze	ogółem	6	7	3	10	100,00%	66,65%	100,00%	83,35
	w tym nieletnich	0	0	0	0				
narkotykowe	ogółem	3	15	3	5	100,00%	83,00%	100,00%	75,00%
	w tym nieletnich	0	0	0	0				

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Komendy Powiatowej Policji w Walczu.

Analizując dane udostępnione przez Komendę Powiatową Policji w Walczu w perspektywie lat 2013-2016 należy mówić o spadku liczby popełnianych przestępstw na terenie gminy Tuczo.

Pośród przestępstw stwierdzonych na terenie gminy udział w statystykach tych zdarzeń zajmują również przestępstwa drogowe. Dane dotyczące ruchu drogowego w gminie Tuczo w latach 2013-2016 przedstawia poniższa tabela.

Tabela 30. Dane dotyczące ruchu drogowego w gminie Tuczo w latach 2013-2016

zdarzenie	Liczba wypadków				Liczba zabitych				Liczba rannych				Liczba kolizji			
	2013	2014	2015	2016	2013	2014	2015	2016	2013	2014	2015	2016	2013	2014	2015	2016
Ogółem, w tym:	3	1	2	1	0	0	0	0	3	2	4	1	30	12	11	22
spowodowane przez nietrzeźwego sprawcę	1	1	0	0	0	0	0	0	1	2	0	0	0	0	0	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Komendy Powiatowej Policji w Walczu.

Analizując ruch drogowy w gminie Tuczo w latach 2013-2016 można zauważyć, że w roku 2013 zarejestrowano największą liczbę wypadków. Również w 2013 r. z winy kierujących spowodowano najwięcej kolizji drogowych.

W analizowanym okresie lat 2013-2016 realizowane były na terenie gminy działania w ramach następujących programów:

- „Razem bezpieczniej”,
- „Bezpieczna szkoła”,
- „Bezpieczny przedszkolak”,
- „Bezpieczny senior”,
- „Zagraj ze mną w bezpieczeństwo”,
- „Bezpieczne wakacje”,
- „Bezpieczne ferie”,
- „Porozmawiajmy o zdrowiu i nowych zagrożeniach” - organizowane wraz z przedstawicielem Sanepidu,
- „Przyjaciele Gryfusia” - rozdawanie elementarzy, bezpieczeństwo w ruchu drogowym.

Ponadto Posterunek Policji w Tuczo współpracuje z placówkami oświatowo - wychowawczymi, jak również z poszczególnymi organami administracji samorządowej jak np. Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, M-GOPS. Podejmowane są działania w celu ograniczenia liczby przestępstw i wykroczeń w szkołach oraz w bezpośrednim otoczeniu szkół.

2.5.4. Ochrona zdrowia

Istotnym elementem infrastruktury społecznej jest system ochrony zdrowia. Jego poziom w sposób istotny wiąże się z jakością wykonywanej pracy przez mieszkańców oraz wpływa na wydatki budżetu gminy. Dostęp do infrastruktury z zakresu ochrony zdrowia zależy przede wszystkim od liczby podmiotów świadczących usługi zdrowotne, ich rozmieszczenia oraz kosztów świadczonych usług.

Styl życia i zachowania zdrowotne w największym stopniu wpływają na stan zdrowia społeczności. Do czynników niewątpliwie zagrażających zdrowiu należą przede wszystkim: nieprawidłowości w sposobie żywienia, mała aktywność fizyczna, nadmierne spożycie alkoholu, palenie tytoniu, używanie narkotyków, zły stan środowiska naturalnego, niewłaściwe warunki bezpieczeństwa pracy, brak powszechnej profilaktyki oraz wypadki drogowe. W gminie Tuczo funkcjonują 3 podmioty lecznicze, prowadzone są 2 praktyki lekarskie oraz funkcjonują 2 apteki. Podmioty lecznicze funkcjonujące na terenie gminy Tuczo zostały wyszczególnione w poniższej tabeli.

Tabela 31. Wykaz podmiotów leczniczych funkcjonujących na terenie gminy wg stanu na 31.12.2016 r.

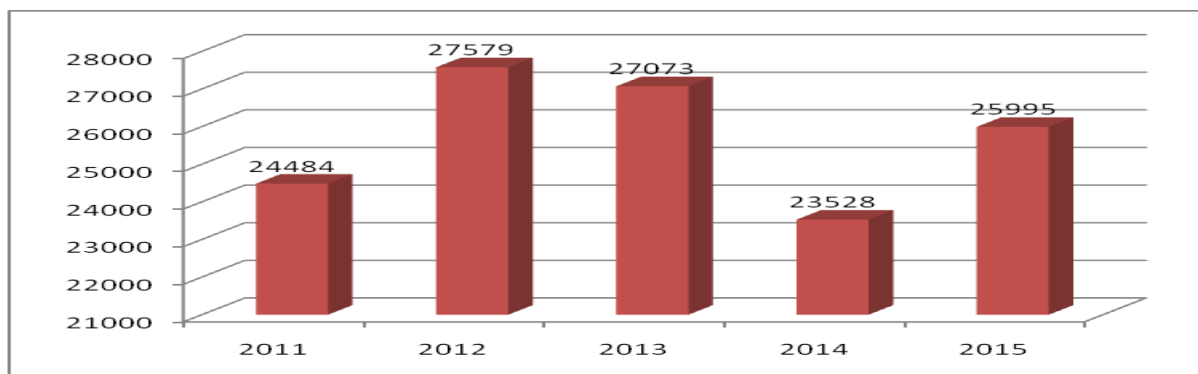
L.p.	NAZWA I ADRES PLACÓWKI	UDZIELANE ŚWIADCZENIA AMBULATORYJNE
1	Zakład Opiekuńczo-Leczniczy SPZOZ "Leśna Ustroń" w Tucznie	całodobowe stacjonarne świadczenia zdrowotne, w zakresie pielęgnacji, opieki i rehabilitacji osób niewymagających hospitalizacji
2	"Konmed" Świadczenia Medyczne Podstawowa Opieka Zdrowotna-Konrad Słoma	ambulatoryjne świadczenia zdrowotne, badania diagnostyczne
3	Przychodnia Lekarska "SALUS" oddział w Tucznie	ambulatoryjne świadczenia zdrowotne, badania diagnostyczne
4	Prywatna praktyka - Gabinet ginekologiczno-położniczy w Tucznie	
5	Indywidualna Specjalistyczna Praktyka Lekarska Aniela Zofia Mycer-Słoma w Tucznie	stomatologia ogólna dla dzieci i młodzieży

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Miejskiego w Tucznie.

System ochrony zdrowia funkcjonujący dla całego obszaru gminy Tucznio wypełnia w swojej strukturze podstawowe zadania. Oparty jest na niepublicznych zakładach opieki zdrowotnej. Mieszkańcy gminy mają także dogodny dostęp do usług podstawowej opieki zdrowotnej, specjalistycznej opieki medycznej oraz szpitalnictwa zlokalizowanych w Wałczu, Trzciance oraz Pile. Na terenie gminy obecnie można zaopatrzyć się w leki w jednej aptece w mieście Tucznio. Na koniec 2015 r. na aptekę przypadało w gminie Tucznio 5 026 mieszkańców. Należy zauważyć, że według danych GUS w 2013 roku 49,2% zgonów w gminie Tucznio spowodowanych było chorobami układu krążenia, przyczyną 26,4% zgonów w gminie Tucznio były nowotwory, a 5,2% zgonów spowodowanych było chorobami układu oddechowego.

W ramach systemu ochrony zdrowia wymienić należy m.in. monitorowanie stanu zdrowia i określanie potrzeb zdrowotnych ludności, identyfikację i zwalczanie środowiskowych zagrożeń zdrowotnych, zapobieganie rozprzestrzenianiu się chorób (ze szczególnym uwzględnieniem chorób zakaźnych). Na podstawie statystyk przedstawionych na poniższym wykresie, obrazującym skalę udzielonych porad medycznych na terenie gminy Tucznio, można zauważyć skokowy charakter takich działań na przestrzeni 5 lat (2011-2015). Warto podejmować dalsze analizy danych dotyczących wzrostu zapotrzebowania na usługi medyczne.

Wykres 14. Liczba udzielonych porad podstawowej opieki zdrowotnej w latach 2011-2015 w gminie Tuczo



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych – GUS.

Analizując zgromadzone dane w zakresie dostępu mieszkańców gminy do podstawowej opieki zdrowotnej oraz realizacji świadczeń medycznych w latach 2011-2015, można zauważyć po znacznie wyższej ilości udzielonych porad w 2012 r. wyraźną tendencję spadkową w 2014 r., a następnie ponowny wzrost w 2015 r., co zostało zobrazowane na powyższym wykresie. Zapewne ma na to wpływ dostęp do lekarzy specjalistów jak i limit punktów na wybrane usługi zdrowotne przyznawane przez Narodowy Fundusz Zdrowia dla gminy Tuczo.

Władze lokalne czynią starania w zakresie promocji zdrowia oraz realizacji projektów i profilaktycznych programów zdrowotnych, mających na celu m.in. poprawę dostępności i jakości usług medycznych w zakresie profilaktyki chorób (poprzez m.in. wykonywanie szczepień) czy edukacji prozdrowotnej (np. dla najmłodszych mieszkańców gminy). Profilaktyka w obszarze zdrowia wsparta przez gminę w znacznym stopniu przyczynia się do kształtowania prozdrowotnego stylu życia oraz zmiany jakości życia mieszkańców. Prowadzone są działania profilaktyczne m.in. w zakresie badań mammograficznych oraz badań okulistycznych.

Znaczny wzrost liczby osób w wieku przedemerytalnym i emerytalnym powoduje wzrost zapotrzebowania na ochronę zdrowia oraz opiekę społeczną. Należy zauważyć, że ochrona zdrowia to nie tylko podmioty lecznicze, ale również zakłady opiekuńcze, pielęgniarskie oraz zakłady opieki paliatywnej.

Kształtowanie się zjawisk demograficznych w przyszłości będzie miało znaczący wpływ na określenie kierunków alokacji wydatkowanych środków finansowych (nie tylko gminnych, ale również z budżetu centralnego). Ze względu na relatywne starzenie się mieszkańców gminy Tuczo należy spodziewać się wzrostu wydatków związanych z utrzymaniem zdrowia, zapewnieniem opieki społecznej oraz opieki zdrowotnej.

2.5.5. Oświata i wychowanie

Edukacja, rozumiana jako wychowanie, wykształcenie, nauka oraz zdobywanie wiedzy, umiejętności i kształcenie, pełni główną rolę w rozwoju człowieka. Jako proces trwający od młodości jest sposobem na podniesienie jakości zasobów ludzkich, a tym samym poziomu konkurencyjności gospodarki i przyspieszenia tempa rozwoju gospodarczego. Głównym problemem edukacji jest nierówny dostęp do niej przez całe życie, czego efektem są zróżnicowane szanse życiowe poszczególnych grup społeczeństwa, np. młodzieży mieszkającej na obszarach wiejskich i w mieście, dziewcząt i chłopców, osób dorosłych z wykształceniem i bez wykształcenia¹⁴.

Wychowanie przedszkolne

Wychowanie przedszkolne na terenie gminy realizowane jest w jednym przedszkolu publicznym, mieszczącym się w Tucznie wraz z dwoma jego oddziałami w Płocicznie i Marcinkowicach. Łącznie na koniec roku szkolnego 2016 z wychowania przedszkolnego korzystało 124 dzieci. Należy w tym miejscu zauważyć, że liczba dzieci w wieku 3-6 lat w latach 2005-2015 utrzymuje się na podobnym poziomie. Na koniec 2015 r. w gminie było 211 dzieci w wieku 3-6 lat (według danych GUS). Przyjmując, że liczba dzieci obecnie jest zbliżona, to poziom uczestnictwa w opiece przedszkolnej dzieci wynosi około 59%, co oznacza, że co 2-gie dziecko w wieku 3-6 lat korzysta z wychowania przedszkolnego. Jest to udział podobny do udziałów w wielu gminach, lecz ze względu na potrzebę wyrównywania szans edukacyjnych dzieci wiejskich jeszcze w pełni niezadowolający. Zapotrzebowanie na usługi wychowania przedszkolnego są ściśle związane z sytuacją na rynku pracy (w szczególności z zatrudnieniem kobiet). Poniższe tabele przedstawiają wykaz placówek oraz dane statystyczne dot. liczby wychowanków oraz nauczycieli.

Tabela 32. Wykaz przedszkoli i placówek przedszkolnych w gminie Tuczo

Nazwa placówki	2012/2013		2013/2014		2014/2015		2015/2016		2016/2017	
	Liczba uczniów	Liczba nauczycieli	Liczba uczniów	Liczba nauczycieli	Liczba uczniów	Liczba nauczycieli	Liczba uczniów	Liczba nauczycieli	Liczba uczniów	Liczba nauczycieli
Publiczne Przedszkole w Tucznie / oddział w Marcinkowicach/ oddział w Płocicznie	100/18/ 25	8- pełny etat; niepełny etat 3	100/ 15/25	8- pełny etat; niepełny etat 2	96/18 /22	8- pełny etat; niepełny etat 4	82/15 /15	8- pełny etat; niepełny etat 4	88/ 36	8- pełny etat; niepełny etat 6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Tucznie..

¹⁴ Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Tuczo na lata 2014-2020, s. 25.

Szkolnictwo podstawowe i gimnazjalne

Na terenie gminy Tuczo funkcjonują 2 szkoły podstawowe oraz 1 gimnazjum, dla których organem prowadzącym jest gmina Tuczo. Jedna ze szkół podstawowych oraz gimnazjum skupione są w zespole szkół w Tucznie, natomiast Szkoła Podstawowa w Marcinkowicach stanowi samodzielną placówkę edukacyjną. W 2016 r. została zlikwidowana Szkoła Podstawowa w Płocicznie. W roku szkolnym 2015/2016 w szkołach na terenie gminy (według wykazu w poniższej tabeli) uczyło się łącznie 484 dzieci.

Tabela 33. Aktualny wykaz szkół podstawowych i gimnazjalnych w gminie Tuczo

L.p.	Nazwa placówki	2012/2013		2013/2014		2014/2015		2015/2016	
		Liczba uczniów	Liczba nauczycieli	Liczba uczniów	Liczba nauczycieli	Liczba uczniów	Liczba nauczycieli	Liczba uczniów	Liczba nauczycieli
1	Zespół Szkół im. Wedłów Tuczyńskich w Tucznie: Szkoła Podstawowa / Gimnazjum	193/ 171	37- pełny etat; niepełny etat 2 (w tym wakaty); 1/2 etatu-1	223/ 181	38	215/ 134	37	232/132	37- pełny etat; niepełny etat 2
2	Szkoła Podstawowa im. Mieszka I w Marcinkowicach	69	6 - pełny etat; niepełny etat 4	64	6 - pełny etat; niepełny etat 3	74	6 - pełny etat; niepełny etat 4	58	7- pełny etat; niepełny etat 4
3	Szkoła Podstawowa w Płocicznie	60	6- pełny etat; niepełny etat 3	57	6- pełny etat; niepełny etat 3	57	6- pełny etat; niepełny etat 1	62	7- pełny etat; niepełny etat 3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Tucznie.

Zatrudnienie w szkołach i przedszkolach prowadzonych przez gminę Tuczo na koniec roku szkolnego 2015/2016 znajdowało 74 nauczycieli. Na terenie gminy zatrudniana jest wyspecjalizowana kadra mogąca udzielić uczniom i ich rodzicom szybkiej i właściwej pomocy pedagogiczno-psychologicznej i psychiatrycznej, jednakże z uwagi na dużą liczbę dzieci i młodzieży z problemami jest ona niewystarczająca. Uczniowie mają możliwość uczestnictwa w licznych konkursach, olimpiadach i imprezach, przez co poszerzają swoje horyzonty i rozwijają swoje umiejętności.

Współczynnik skolaryzacji brutto (odnoszący się do liczby i struktury ludności – płeć, grupy wieku) w gminie dla szkół podstawowych na koniec 2015 r. wynosi 90,88% i jest na nieznacznie wyższym poziomie, niż średni współczynnik skolaryzacji dla powiatu, który wynosi 89,12%. Zaś dla gimnazjum wynosi 94,29% i stanowi niższy poziom, niż współczynnik skolaryzacji dla powiatu 98,82%. W ciągu ostatnich trzech lat liczba uczniów w szkołach gminy Tuczo według statystyk GUS

zmniejszyła się o 11 dzieci. Spadek liczby dzieci nastąpił w Gimnazjum w Tucznie oraz Szkole Podstawowej w Marcinkowicach.

Tabela 34. Wybrane dane statystyczne dotyczące oświaty w gminie Tucznio w latach 2012-2015

	2012	2013	2014	2015
Szkoły podstawowe w latach 2012-2015 w gminie Tucznio				
Szkoły	3	3	3	3
Oddziały	23	23	24	24
Uczniowie (ogółem)	318	306	331	339
Absolwenci (ogółem)	53	47	34	52
Obowiązkowo uczący się języka obcego, w tym:	317	305	329	337
język angielski	191	186	266	337
język niemiecki	126	119	63	0
Gimnazja w latach 2012-2015 w gminie Tucznio				
Szkoły	1	1	1	1
Oddziały	8	7	7	6
Uczniowie (ogółem)	164	142	131	132
Absolwenci (ogółem)	33	56	35	48
Obowiązkowo uczący się języka obcego, w tym:	320	276	247	256
język angielski	160	140	126	128
język niemiecki	160	136	121	128

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Jak można zaobserwować, analizując powyższą tabelę, najliczniejszą grupą dzieci uczących się stanowią uczniowie szkół podstawowych. Jednak w związku z reformą oświaty w najbliższych latach zaczną oni kształcić się w klasach starszych szkół podstawowych z tym, że jeden rocznik przejdzie do szkół średnich znajdujących się poza gminą Tucznio, a na ich miejsce przyjdzie nieco mniej liczna grupa dzieci uczących się dzisiaj w przedszkolach. Z kolei na ich miejsce przyjdą dzieci urodzone po roku 2013, których liczba jest również mniejsza, od liczby dzieci obecnie uczących się w szkołach podstawowych.

Według danych GUS według stanu na koniec 2015 r. liczba obowiązkowo uczących się języka obcego w szkołach podstawowych na terenie gminy wynosiła 337 osób, z tego wszystkie osoby uczyły się języka angielskiego. Natomiast w gimnazjach spośród 256 uczniów uczących się obowiązkowo języka obcego 128 – to osoby uczące się języka angielskiego, a pozostałe 128 – języka niemieckiego.

Szkoły prowadzą także pomoc edukacyjną, która polega na prowadzeniu zajęć dydaktyczno-wyrównawczych. Równie dobrze rozwinięty jest też system zajęć pozalekcyjnych i ponadprogramowych.

Szkoły te są w dobrym stanie technicznym, natomiast wyposażenie ocenia się jako średnie. Szkoły posiadają boiska. Zespół Szkół im. Wedłów Tuczyńskich w Tucznie posiada bibliotekę i świetlicę, natomiast w Szkole Podstawowej w Marcinkowicach brak jest takiego wyposażenia.

W szkołach są wyznaczone miejsca do spożywania posiłków, które wydawane są w formie cateringu. Dzieci dowożone są do szkoły autobusami pod nadzorem opiekunów. Wszystkie szkoły posiadają pracownie komputerowe.

Według danych Urzędu Miejskiego na koniec 2016 r. szkoły posiadały łącznie 88 komputerów, z czego 48 przeznaczonych do użytku uczniów.

Poniższa tabela zawiera dane dotyczące stanu wyposażenia szkół znajdujących się na terenie gminy Tuczo.

Tabela 35. Infrastruktura szkół znajdujących się na terenie gminy Tuczo wg stanu na 31.12.2016 r.

Wyszczególnienie	Szkoła Podstawowa w Marcinkowicach	Zespół Szkół im. Wedłów Tuczyńskich w Tucznie
Stan techniczny szkół	DOBRY	DOBRY
Przystosowanie do osób niepełnosprawnych	TAK	TAK
Sala gimnastyczna	TAK	TAK
Boisko	TAK	TAK
Biblioteka (w szkole)	NIE	TAK
Świetlica (w szkole)	NIE	TAK
Dowozy	TAK	
Pracownie komputerowe	TAK	TAK
Stołówki	NIE, catering	Nie, catering
Wyprawka szkolna	TAK	TAK

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Tucznie.

Uczniowie w gminie Tuczo mają dobry dostęp do edukacji, która daje szansę na odpowiedni rozwój i go nie ogranicza. Jakość świadczenia usług edukacyjnych, jak również odpowiednio wyposażona infrastruktura oświatowa, stanowią podwaliny do przygotowania młodej generacji na rynek pracy. Istnieje bowiem powiązanie między poziomem edukacji i wykształcenia, a poziomem bezrobocia.

Należy nadmienić, że na podstawie Regulaminu udzielania pomocy materialnej dla uczniów przyjętego Uchwałą Rady Miejskiej Tuczo z dn. 31.03.2005 r. realizowane jest wsparcie dla uczniów m.in. w formie:

- całkowitego lub częściowego pokrycia kosztów udziału w zajęciach edukacyjnych, w tym wyrównawczych wykraczających poza zajęcia realizowane w szkole w ramach planu nauczania, a także udziału w zajęciach edukacyjnych realizowanych poza szkołą,
- pomocy rzeczowej o charakterze edukacyjnym, w tym w szczególności zakupu podręczników.

Poniższa tabela prezentuje skalę udzielonego wsparcia w powyższych formach.

Tabela 36. Stypendia szkolne udzielone w latach 2012-2016 na terenie gminy Tuczo

L.P	WYSZCZEGÓLNIENIE	Stypendium szkolne	Zasilek szkolny	Stypendium szkolne	Zasilek szkolny	Stypendium szkolne	Zasilek szkolny	Stypendium szkolne	Zasilek szkolny	Stypendium szkolne	Zasilek szkolny
		2012/2013		2013/2014		2014/2015		2015/2016		2016/2017	
1	Liczba wniosków	110	0	98	3	88	0	77	0	60	0
	Liczba wniosków pozytywnie rozpatrzonych- ogółem	103	0	94	3	76	0	68	0	55	0
2	W tym odnoszących się do uczniów										
	Szkół podstawowych	56		57	3	45	0	37	0	32	0
	Gimnazjów	32	0	33	0	20	0	16	0	17	0
	Szkół Ponadgimnazjalnych	15	0	4	0	11	0	15	0	11	0
3	Nakłady finansowe (w zł) ogółem	85.279,4	0	89.421,0	1590,00	68.094,4	0	66.726,0	0	Planowane: 532460	0
4	Nakłady finansowe (w zł) – środki własne (20%)	17.055,88	0	17.884,20		13.618,88	0	13.345,20	0	10649,20	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Tuczo.

Realizowanych jest również wiele projektów edukacyjnych, co zwiększa możliwości rozwojowe uczniów, jak również przyczynia się do zwiększenia jakości świadczonych usług edukacyjnych.

Finansowanie szkół i placówek oświatowych to jedno z najważniejszych zadań jednostki samorządu terytorialnego. W roku 2016 gmina Tuczo przeznaczyła na sfinansowanie wydatków oświatowych 33% wydatków ogółem. W poprzednich latach odnotowano większe wartości w tej pozycji, gdzie poziom udział wydatków mieścił się w granicach 35-40% wydatków ogółem.

2.5.6. Formy zorganizowania społeczeństwa

Organizacje pozarządowe

Organizacje pozarządowe są przejawem społeczeństwa obywatelskiego, a także jedną z form aktywności społecznej. Odgrywają ważną rolę w integracji lokalnej społeczności, organizacyjnym

wzmacnianiu władz lokalnych, a także zwiększając szanse rozwoju średnich i małych miejscowości. Dobrze zorganizowane środowisko może sprzyjać nie tylko aktywizowaniu nie tylko pojedynczych osób i marginalizowanych grup społecznych, ale ich lokalnego otoczenia. Sprzyja również budowaniu samowystarczalności lokalnych społeczności poprzez uruchomienie i wykorzystanie ich zasobów.

Gminę Tuczo cechuje nieduża aktywność sektora organizacji pozarządowych. Sposoby pracy, doświadczenie oraz zakres działalności pozwalają realizować wiele przedsięwzięć na rzecz lokalnej społeczności. Stanowią one ważny element łączący obywateli z władzą samorządową. Urząd Miejski w Tuczo darzy dużym wsparciem organizacje pozarządowe. Stanowią one duży zasób wiedzy służącej mieszkańcom. Samorząd Gminy uznaje współpracę z organizacjami pozarządowymi za ważny czynnik aktywizacji społecznej służący lepszej realizacji zadań ustawowo powierzonych gminie, a także rozwiązywaniu problemów społeczności lokalnej. U podłoża programu współpracy z podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego leży przekonanie władz gminy o korzyściach z niego płynących, co znalazło potwierdzenie w dotychczasowej współpracy.

Gmina corocznie realizuje *Roczny Program współpracy Samorządu Gminy Tuczo z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy z 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie na 2017 r.* Celem głównym programu jest budowanie partnerstwa pomiędzy Samorządem Gminy Tuczo a organizacjami i podmiotami, służącego rozpoznawaniu i zaspokajaniu potrzeb mieszkańców oraz wzmocnieniu aktywności obywatelskiej w realizacji priorytetów rozwoju miasta i rozwiązywaniu problemów lokalnych poprzez m.in.:

- wspieranie aktywności społeczności lokalnych,
- umocnienie w świadomości społecznej poczucia odpowiedzialności za siebie i gminę,
- tworzenie warunków dla powstania inicjatyw i na rzecz społeczności lokalnej,
- wprowadzenie nowatorskich działań na rzecz mieszkańców,
- integrację podmiotów polityki lokalnej, i inne.

Tym samym wypełniane są nie tylko obowiązki prawne, ale także zapewniona jest przejrzystość i jawność działania organów publicznych. Program współpracy określa formy, zasady i zakres współpracy organów samorządowych gminy Tuczo z organizacjami pozarządowymi, a także priorytety zadań publicznych, których realizacja związana będzie z udzieleniem pomocy publicznej.

Zagadnieniami priorytetowymi Programu określono zadania z obszarów:

- pomocy społecznej,
- ochrony i promocji zdrowia,
- działalności na rzecz osób niepełnosprawnych,
- działalności na rzecz osób w wieku emerytalnym,
- działalności wspomagającej rozwój gospodarczy, w tym rozwój przedsiębiorczości,

- działalności wspomagającej rozwój wspólnot i społeczności lokalnych,
- nauki, edukacji, oświaty i wychowania,
- wypoczynku dzieci i młodzieży,
- kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego,
- wspierania i upowszechniania kultury fizycznej,
- ekologii i ochrony zwierząt oraz ochrony dziedzictwa przyrodniczego,
- turystyki i krajoznawstwa,
- porządku i bezpieczeństwa publicznego,
- promocji i organizacji wolontariatu,
- przeciwdziałania uzależnieniom i patologiom społecznym.

Współpraca z organizacjami pozarządowymi polega głównie na zlecaniu organizacjom oraz podmiotom realizacji zadań publicznych, realizacji wspólnych projektów i inicjatyw na rzecz społeczności lokalnej wraz z udzieleniem dotacji na dofinansowanie ich realizacji, konsultowanie z organizacjami projektów aktów normatywnych w dziedzinach dotyczących działalności statutowej tych organizacji, tworzenie wspólnych zespołów o charakterze doradczym i inicjatywnym, złożonych z przedstawicieli organizacji oraz przedstawicieli gminy.

Stowarzyszenia i fundacje podejmują cenne działania na rzecz lokalnej społeczności, dlatego współpraca organizacji pozarządowych i gminy stwarza szansę na lepsze realizowanie wspólnego celu, jakim jest poprawa jakości życia mieszkańców gminy. Wśród organizacji pozarządowych oraz grup nieformalnych, działających na terenie gminy Tuczo są:

- Uczniowski Klub karate Shotokan,
- Uczniowski klub Sportowy Tygrisy,
- Ludowy Zespół Sportowy Jedność,
- Stowarzyszenie na rzecz rozwoju wsi Jeziorki Dalia,
- OSP w Tucznie, Marcinkowicach oraz Lubieszycach.

Zorganizowane grupy kulturalne

Społeczność gminy Tuczo nie jest mocno zaangażowana w tworzenie grup kulturalnych. W ramach działalności Gminnego Ośrodka Kultury działają tu jedynie Chór Tuczyński i Klub Seniora.

Istotnymi placówkami na terenie gminy, w których organizowane są zajęcia dla dzieci i młodzieży są szkoły, w których funkcjonują różnego rodzaju koła zainteresowań, tj.: koło polonistyczne, matematyczne, informatyczne, teatralne, ortograficzne, dziennikarskie, a także zajęcia sportowe, teatralne, taneczne, przyrodnicze, językowe, a także zespoły muzyczno-wokalne oraz taneczne.

2.6. WALORY KULTUROWE

2.6.1. Obiekty architektury i budownictwa

Największymi walorami kulturowymi na terenie miasta i gminy Tuczo są obiekty, które mają wartość historyczno-kulturowo-społeczną i są wpisane do rejestru zabytków Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Szczecinie. Według danych pochodzących z Urzędu Miejskiego w Tuczo Rejestr zabytków w gminie Tuczo obejmuje 34 zabytki nieruchome, takie jak:

Jamienko

- cmentarz rzym.-kat., nr rej.: A-687 z 4.04.1990,

Jeziorki Waleckie

- kościół fil. pw. Podwyższenia Krzyża, drewn., 1760, nr rej.: A-749 z 28.08.1961,

Lubiesz

- kościół fil. pw. św. Jana Chrzciciela, mur.-szach., poł. XIV, XVIII, wieża 1960, nr rej.:A-399 z 26.10.1954,
- cmentarz przykościelny, XVIII, nr rej.: A-685 z 4.04.1990,
- cmentarz rzym.-kat., ob. komunalny, poł. XIX, nr rej.: A-1145 z 4.04.1990,

Marcinkowice

- kościół par. pw. św. Katarzyny, 1628, XIX/XX, nr rej.: A-1170 z 4.12.1954 i z 16.10.1989,
- d. cmentarz przy kościele, 1627-1628, nr rej.: j.w.,
- kapliczka wotywna, 1871, nr rej.: j.w.,
- figura św. Jana Nepomucena, na kopcu przy drodze Tuczo-Marcinkowice, 1875, nr rej.: A-751 z 5.09.1989,
- cmentarz ewangelicki, poł. XIX, nr rej.: A-747 z 5.09.1989,
- park pałacowy, pocz. XIX, nr rej.: A-553 z 28.09.1987,

Martew

- kościół cmentarny, ob. fil. pw. Wszystkich Świętych, szach., 1680, XVIII, nr rej.: A-539 z 29.08.1961,
- cmentarz przy kościele, 1680, nr rej.: j.w.,

Mączno

- park dworski, 2 poł. XIX, nr rej.: A-1164 z 28.09.1987,

Milogoszcz

- cmentarz przy kościele, nieczynny, 1830, nr rej.: A-746 z 4.04.1990,
- cmentarz rzym.-kat. ob. komunalny, 1870 nr rej.: A-1169 z 4.04.1990,

Płociczno

- park dworski, 2 poł. XIX, nr rej.: A-555 z 29.09.1987,

Rusinowo

- cmentarz rzym.-kat. (nieczynny), XIX/XX, nr rej.: A-686 z 4.04.1990,
- ogród dworski, 2 poł. XIX, nr rej.: A-1159 z 26.10.1987,

Rzeczyca

- kościół par. pw. św. Bartłomieja, 1859, wieża drewn. XVIII, nr rej.: A-550 z 26.10.1965,
- cmentarz przy kościele, nieczynny, 1837 lub 1859 nr rej.: A-550 z 4.04.1990,
- cmentarz komunalny, poł. XIX, nr rej.: A-1156 z 4.04.1990,

Strzaliny

- kościół fil. pw. Nawiedzenia NMP, drewn., 1740, nr rej.: A-551 z 30.08.1966 i z 4.04.1990,
- cmentarz przy kościele, nieczynny, 1740, nr rej.: j.w.,

Tuczno

- układ urbanistyczny Starego Miasta, nr rej.: A-599 z 5.1988,
- zespół kościoła par. pw. Wniebowzięcia NMP, ul. Moniuszki:
 - kościół, 1 poł. XV, 1646, nr rej.: A-554 z 18.10.1954,
 - cmentarz przykościelny, nr rej.: A-692 z 4.04.1990,
 - ogrodzenie z bramami, nr rej.: A-692 z 4.04.1990,
- cmentarz rzym.-kat., ob. komunalny, ul. Gdańska, XIX/XX, nr rej.: A-683 z 4.04.1990,
- cmentarz żydowski, ul. Młyńska, 2 poł. XVIII, nr rej.: A-913 z 8.05.1990,
- cmentarz choleryczny, ul. Zamkowa, 1624, nr rej.: A-684 z 8.05.1990,
- kapliczka słupowa, k. XIX, nr rej.: j.w.,
- kapliczka przy szosie do Człopy, na wzgórzu św. Jerzego, 2 poł. XIX, nr rej.: A-1142 z 4.04.1990,
- zespół zamkowy, nr rej.: A-566 z 4.12.1954 i z 26.10.1987:
 - zamek, XIV, k. XVI, 1608-1631, pocz. XVIII, 1846,
 - park, 2 poł. XIX,

Wrzosey

- zespół dworski, nr rej.: A-1141 z 19.12.1986 i z 28.10.1987:
 - dwór, pocz. XX,
 - park, 2 poł. XIX,

Zdbowo

- zespół kościoła fil. pw. św. Józefa, nr rej.: A-553 z 28.08.1961 i z 4.04.1990:
 - kościół, szach., 1817,
 - mauzoleum rodziny Reé, poł. XIX,
 - cmentarz przy kościele, nieczynny,
- cmentarz rzym.-kat., nieczynny.

Na szczególną uwagę zasługują wzniesiony w 1338 r. zamek w Tucznie, Kościół parafialny pw. Wniebowzięcia N.M.P. w Tucznie, XVIII-wieczny dom zwany kurią, stojący po lewej stronie

bramy wjazdowej do zamku w Tucznie, zbudowany z głazów granitowych w 1667 r. kościół w Lubieszy, wzniesiony w latach 1627-1628 murowany kościół gotycki w Marcinkowicach, wzniesiony ok. 1760 r. kościół o konstrukcji ryglowej w Jeziorkach oraz, jako zabytek urbanistyczny, siatka ulic zachodniej części miasta Tucznno.

Ponadto w gminie znajduje się wiele innych obiektów o walorach kulturowych, wpisanych do gminnej ewidencji zabytków, która jest na etapie opracowywania. Należy nadmienić, że gmina aktualnie nie posiada wymaganego ustawowo Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami (opracowywanego na 4 lata), który z założenia ma pomóc w aktywnym zarządzaniu zasobem stanowiącym dziedzictwo kulturowe gminy poprzez działania skierowane na poprawę stanu zabytków, ich rewaloryzację oraz działania związane ze zwiększeniem dostępności do nich mieszkańców i turystów. Współpraca środowisk samorządowych i konserwatorskich przy realizacji przyjętego gminnego programu opieki nad zabytkami ma na celu przyniesienie wymiernych korzyści wszystkim stronom: zachowanie dziedzictwa kulturowego dla przyszłych pokoleń, poprawę stanu obiektów zabytkowych, zwiększenie atrakcyjności przestrzeni publicznej, a także rozwój społeczno-gospodarczy.

2.6.2. Instytucje kultury i sportu, współpraca międzygminna

Kultura

Korzystanie z dóbr kultury wpływa na jakość życia ludności i świadczy o poziomie rozwoju społecznego. Wiodącą instytucją, która prowadzi w gminie działalność kulturalną, jest Gminny Ośrodek Kultury w Tucznie. Do zadań GOK w Tucznie należy m.in.:

- edukacja kulturalna poprzez prezentację w różnych formach sztuki i kultury polskiej, a także europejskiej i światowej,
- tworzenie warunków do rozwoju amatorskiego ruchu artystycznego oraz zainteresowania wiedzą i sztuką,
- organizowanie różnorodnych form edukacji artystycznej, kulturalnej i naukowej dla odbiorców wszystkich grup wiekowych,
- rozpoznawanie, rozwijanie i zaspokajanie zainteresowań oraz potrzeb kulturalnych i intelektualnych mieszkańców,
- prowadzenie współpracy kulturalnej z zagranicą,
- współdziałanie z działającymi na terenie gminy klubami sportowymi,
- propagowanie form aktywnego wypoczynku,
- nadzorowanie i organizacja działalności rozrywkowo - rekreacyjnej,
- prowadzenie współpracy kulturalnej z zagranicą zwłaszcza z gminami partnerskimi,
- koordynacja działalności na terenie gminy w zakresie organizacji imprez kulturalnych,
- gromadzenie, dokumentowanie, tworzenie, ochrona i udostępnianie dóbr kultury.

GOK dysponuje jedną salą widowiskową, w której przeprowadzane są zajęcia takie jak kółko wokalne, aerobik, chór, warsztaty plastyczne, zumba, szkoła tańca. W planie jest również poszerzenie działalności o dodatkowe zajęcia - Akademia przedszkolaka - podstawy baletu, kółko fotograficzne, joga. W 2018 r. planowana jest przebudowa GOK, w związku z tym polepszy się zarówno wyposażenie (powstanie sala audiowizualna - konferencyjna, sala baletowa, kilka pomieszczeń biurowych), jak również poszerzy oferta kulturalna placówki.

Dodatkowo na terenie gminy działa 9 świetlic wiejskich w miejscowościach: Lubiesz, Rzeczyca, Marcinkowice, Jamienko, Strzalin, Martew, Miłogoszcz, Zdbowo, Jeziorki. Świetlice wiejskie mają na celu organizację czasu wolnego dla dzieci i młodzieży oraz są miejscem spotkań wszystkich mieszkańców. W placówkach są organizowane różnego rodzaju zajęcia, tj. plastyczne, teatralne, kulinarne, sportowe, komputerowe, muzyczne, manualne oraz stałe formy zajęć dla dzieci i młodzieży. Miejsca te są wykorzystywane również na zebrania mieszkańców i cykliczne imprezy, tj. dożynki, imprezy taneczne i festyny. Poza świetlicą w Rzeczycy wszystkie placówki są pod względem stanu technicznego na poziomie dobrym.

Działalność kulturalna gminy to również Biblioteka Publiczna Miasta i Gminy Tuczo. Biblioteka, oprócz podstawowej działalności związanej z rozwijaniem potrzeb czytelniczych społeczeństwa, prowadzi także szerokie działania w zakresie aktywizacji kulturalnej i społecznej mieszkańców. Do zakresu działalności biblioteki należy w szczególności gromadzenie, opracowywanie i udostępnianie piśmiennictwa, udzielanie pomocy informacyjno-bibliograficznej użytkownikom biblioteki, popularyzacja książki i czytelnictwa poprzez organizowanie spotkań autorskich, konkursów czytelniczych oraz innych imprez o charakterze kulturalnym. Biblioteka jest także miejscem organizacji licznych wydarzeń kulturalnych, koncertów, festiwali, konkursów plastycznych i kulturalnych, projekcji filmów i spotkań autorskich. Misją Biblioteki jest rozwijanie i zaspokajanie potrzeb czytelniczych i informacyjnych społeczeństwa lokalnego, upowszechnianie kultury i czytelnictwa, edukacja i przygotowanie małych dzieci do bardzo wczesnych kontaktów z książką i biblioteką oraz kultywowanie tradycji. Przy bibliotece działają też grupy młodzieżowe – teatralne, filmowe, literackie.

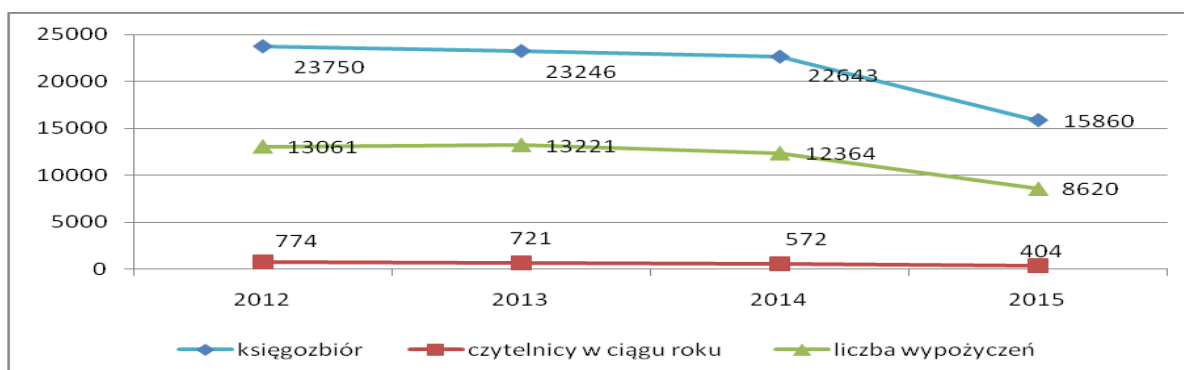
Łącznie w bibliotece na koniec 2015 r. było zatrudnionych 3 pracowników. Statystyki dot. korzystania z oferty bibliotek na terenie gminy przedstawia poniższa tabela oraz obrazuje wykres:

Tabela 37. Czytelnicy oraz księgozbiór w bibliotekach na terenie gminy Tuczo

	2012	2013	2014	2015
księgozbiór	23750	23246	22643	15860
czytelnicy w ciągu roku	774	721	572	404
liczba wypożyczeń	13061	13221	12364	8620

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Wykres 15. Czytelnicy oraz księgozbiór w bibliotekach na terenie gminy Tuczo



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Analizując dane należy stwierdzić, że liczba czytelników w badanym okresie nieznacznie zmalała i wynosiła na koniec 2015 r. 80 osób na 1000 ludności, jednak według danych z GUS jest przybliżona do średniej powiatowej (85 osób) i znacznie niższa od wojewódzkiej (145 osoby).

Oferta biblioteki obejmuje: księgozbiór naukowy, popularnonaukowy, literaturę piękną, czasopisma bieżące, usługi w zakresie wypożyczeń międzybibliotecznych, darmowy dostęp do sieci Internet, usługi ksero.

Wpływ na rozwój kultury, turystyki, a co za tym idzie integracji społecznej, mają cykliczne imprezy, odbywające się na terenie gminy. W wykazie licznych cyklicznych imprez odbywających się na terenie gminy, mających na celu uprzyjemnienie i uatrakcyjnienie spędzenia wolnego czasu mieszkańcom i turystom, znajdują się m.in.:

- Wielka Orkiestra Świątecznej Pomocy,
- Kolędy i pastoralki,
- Ferie Zimowe z GOK,
- Sesja Noworoczna,
- Majówka,
- Piknik Militarny w Strzalinach,
- Spotkanie z kulturą Ukraińską (zespoły artystyczno-teatralno-taneczne),
- Dni Tuczo,
- Lato w Tuczo, Szanty, Smocze Łodzie, Beach Party,
- Dożynki Gminne,
- Obchody 11 listopada,
- Bal Andrzejkowy dla Dzieci.

Oprócz powyższych wykazanych przedsięwzięć w poszczególnych sołectwach organizowane są tematyczne festyny z konkursami, nagrodami i poczęstunkiem, a także rajdy rowerowe, uatrakcyjnijające codzienne życie mieszkańców.

Propagowany w dzisiejszych czasach zdrowy styl życia obejmuje m.in. właściwe odżywianie, aktywny wypoczynek oraz uprawianie różnorodnych dyscyplin sportowych. Sport jest ważnym elementem strategii działania Samorządu Gminy Tuczno na rzecz jej rozwoju, gdyż wpływa on na jakość życia mieszkańców, przyczynia się do kształtowania zdrowego społeczeństwa, aktywnie uczestniczącego w życiu regionu, zaangażowanego w rozwiązywanie codziennych problemów, a przede wszystkim społeczeństwa wolnego od uzależnień i patologii. Zdrowe społeczeństwo buduje pozytywny wizerunek gminy.

Sport w gminie Tuczno jest nieodzownym elementem życia wielu jej mieszkańców, dlatego też gmina wspiera rozwój dyscyplin sportowych zarówno finansowo, jak i rzeczowo. Ważną rzeczą jest systematyczne tworzenie i rozbudowa niezbędnej bazy sportowej w gminie, która już przyczyniła się do poprawy warunków uprawiania sportu, a w niedługim czasie może zaowocować osiągnięciem coraz lepszych wyników przez młodzież oraz zwiększeniem zainteresowania uprawianiem sportu w gminie Tuczno. Gmina pracuje też nad stworzeniem warunków i możliwości dzieciom do rozwijania zainteresowań sportowych poprzez stworzenie atrakcyjnej oferty, która będzie uwzględniała zainteresowania potencjalnych uczestników. Głównym celem gminy w tym zakresie jest więc inicjowanie i organizowanie projektów własnych, współpraca ze środowiskami sportowymi i oświatowymi, realizacja ich potrzeb i oczekiwań, zachęcanie lokalnej społeczności do podejmowania różnorodnych form aktywności rekreacyjnej i sportowej.

Działalność sportowo – rekreacyjną gmina Tuczno prowadzi w oparciu o bazę sportowo – rekreacyjną, na którą składają się obiekty wyszczególnione w poniższej tabeli:

Tabela 38. Wykaz obiektów sportowych i rekreacyjnych na terenie gminy Tuczno

L.p.	Miejscowość (adres)	Rodzaj
1.	Tuczno, ul. Świerczewskiego 41	Hala widowiskowo-sportowa (zarządca gmina Tuczno)
2.	Tuczno, ul. Świerczewskiego 41	Boiska Orlik (zarządca gmina Tuczno)
3.	Tuczno, ul. Wolności	Stadion miejski (zarządca gmina Tuczno)
4.	Tuczno	plac zabaw
5.	Wrzosa	plac zabaw
6.	Rzeczycza	plac zabaw
7.	Krępa Krajeńska	plac zabaw
8.	Płociczno	plac zabaw
9.	Jeziorki	plac zabaw
10.	Lubiesz	plac zabaw
11.	Marcinkowice	plac zabaw

Lp.	Miejscowość (adres)	Rodzaj
12.	Jamienko	plac zabaw
13.	Ponikiew	plac zabaw
14.	Strzalin	plac zabaw
15.	Zdbowo	plac zabaw
16.	Mączno	plac zabaw
17.	Martew	plac zabaw
18.	Rusinowo	plac zabaw
19.	Miłogoszcz	plac zabaw

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Miejskiego w Tucznie.

W wykazie licznych cyklicznych imprez sportowych odbywających się na terenie gminy, mających na celu uprzyjemnienie i uatrakcyjnienie spędzenia wolnego czasu mieszkańcom i turystom, znajdują się m.in.:

- Triathlon Sprinterski,
- Regionalne Zawody Karate,
- Turniej Piłki Nożnej Halowej,
- turniej Tenisa Stołowego,
- Turniej Tenisa Ziemnego,
- Smocze Łodzie,
- Rajd Rowerowy,
- Powiatowe Rozgrywki w Unihokeja,
- Powiatowe Rozgrywki w Piłkę Ręczną,
- Biegi Przełajowe,
- Rajd Pojazdów Zabytkowych po Ziemi Tuczyńskiej.

Kończą się one wieloma sukcesami uczestników, a przede wszystkim przysparzających im zdrowia, dobrej formy i zabawy.

Władze lokalne gminy Tuczo uznają, że stowarzyszenia sportowe, uczniowskie kluby sportowe utworzone na terenie gminy, a także szkoły w których organizuje się wiele zajęć pozalekcyjnych najlepiej znają potrzeby środowiska, w którym działają. Aktualnie mieszkańcy gminy, mogą rozwijać i podnosić swoje umiejętności sportowe w:

- stowarzyszeniach sportowych, tj.:
 - Uczniowski Klub karate „Shotokan” w Tucznie,
 - Uczniowski klub Sportowy „Tygrysy” w Tucznie,
 - Ludowy Zespół Sportowy „Jedność” w Tucznie.
- pozalekcyjnych zajęciach organizowanych przy szkołach.

Sportowe zajęcia pozalekcyjne w gminie Tuczo cieszą się dużym zainteresowaniem wśród dzieci i młodzieży, a także wśród dorosłych mieszkańców naszej gminy, którzy biorą w nich aktywny

udział. Mieszkańcy domagają się zwiększenia liczby godzin tych zajęć oraz wzbogacenia ich o nowe dyscypliny sportowe, zgodnie z zainteresowaniami uczniów. Trudności ekonomiczne oraz kłopoty lokalowe sprawiają, że liczba zajęć pozalekcyjnych jest ograniczona. Sytuacja ta mobilizuje samorząd do pracy nad stworzeniem warunków i możliwości dzieciom i młodzieży wiejskiej do rozwijania zainteresowań sportowych, poprzez stworzenie atrakcyjnej oferty, która będzie uwzględniała zainteresowania potencjalnych uczestników.

Współpraca międzygminna

Władze gminy Tuczno koncentrują się na realizacji komplementarnej polityki na rzecz rozwoju regionu w oparciu o wykorzystanie jego potencjału naturalnego, turystycznego i infrastrukturalnego. Gmina Tuczno dla realizacji niektórych zadań ustawowych nawiązała i utrzymuje współpracę z innymi gminami w ramach porozumień, stowarzyszeń bądź związków.

Współpraca zagraniczna gminy dotyczy umów partnerskich z gminami Märkische Heide (Niemcy) oraz Kuślin i Ogrodzieniec. Współpraca głównie w zakresie promocji, turystyki, wymiany młodzieży, wymiana doświadczeń w zakresie działalności straży pożarnej, sportu. W tym celu samorządy wspierają się wzajemnie organizacyjnie w nawiązywaniu kontaktów i współpracy pomiędzy poszczególnymi instytucjami, szkołami, związkami i stowarzyszeniami.

2.7. WALORY PRZYRODNICZE I KRAJOBRAZOWE

2.7.1. Warunki klimatyczne

Klimat gminy charakteryzuje się przewagą wpływów oceanicznych, efektem, czego są stosunkowo małe amplitudy roczne temperatur powietrza, wczesna wiosna, długie lato, łagodna i krótka zima, z mało trwałą pokrywą śnieżną. Według podziału Polski na dzielnice rolniczo – klimatyczne Gumińskiego gmina Tuczno znajduje się na granicy dzielnicy IV (pomorskiej) i VI (bydgoskiej). Charakterystyczną cechą klimatu omawianego terenu jest stosunkowo niewielka roczna suma opadów atmosferycznych z maksimum w lecie i przewagą opadów jesiennych nad zimowymi. Taki rozkład opadów jest niezbyt korzystny z punktu widzenia rolnictwa, gdyż w okresie wiosennym stosunkowo często mogą wystąpić niedobory wilgotności dla intensywnie rozwijających się o tej porze roku roślin uprawnych. Kulminacja opadów w miesiącach letnich stanowi element zmniejszający ryzyko powstania pożarów lasu, które dla dominujących na terenie gminy łatwo zapalnych lasów iglastych stanowią duże zagrożenie. Omawiany obszar znajduje się w cieniu opadowym garbu czołowomorenowego fazy pomorskiej, stąd mniejsza ilość opadów atmosferycznych w gminie Tuczno w porównaniu z obszarem położonym po dowietrznej – zachodniej i północno-zachodniej stronie garbu. Około 60% opadów przypada w gminie Tuczno na okres wegetacyjny, który wynosi na tym terenie około 205 dni.

Dominującym kierunkiem wiatrów na omawianym terenie jest kierunek zachodni (19,8%), a dalej południowo – zachodni (15,7%), północno – zachodni (10,9%) i północno – wschodni (9,5%). Procentowy średni udział cisz w roku wynosi 10,1. Najsilniejsze wiatry na omawianym terenie występują w listopadzie i grudniu. Ich przeciętna prędkość wynosi w tych miesiącach 3,8 m/s¹⁵.

2.7.2. Prawne formy ochrony przyrody¹⁶

Według Centralnego Rejestru Form Ochrony Przyrody prowadzonego przez Generalną Dyrekcję Ochrony Środowiska na terenie gminy Tuczno znajduje się następujące formy ochrony przyrody:

- Drawieński Park Narodowy,
- Obszar Natura 2000 Jezioro Wielki Bytyń,
- Obszar Natura 2000 Lasy Puszczy nad Drawą,
- Obszar Natura 2000 Mirosławiec,
- Obszar Natura 2000 Strzaliny koło Tuczna,
- Obszar Natura 2000 Uroczyska Puszczy Drawskiej,
- Rezerwat przyrody Leśne Źródła,
- Rezerwat przyrody Mszary Tuczyńskie,
- Rezerwat przyrody Nad Jeziorem Liptowskim,
- Rezerwat przyrody Nad Płociczną,
- Rezerwat przyrody Strzaliny koło Tuczna,
- Rezerwat przyrody Wielki Bytyń,
- Obszar Chronionego Krajobrazu „Pojezierze Wałeckie i Dolina Gwdy”,
- Obszar Chronionego Krajobrazu „Puszcza nad Drawą”,
- Użytki ekologiczne,
- Pomniki przyrody.

Drawieński Park Narodowy

Teren Drawieńskiego Parku Narodowego (DPN) i otuliny znajduje się na Równinie Drawskiej, która jest fragmentem Pojezierza Południowopomorskiego. Zajmuje centralną część kompleksu leśnego zwanego Puszcą Drawską. DPN reprezentuje krajobraz młodoglacjalnych równin sandrowych. W całości położony jest w zlewni rzeki Drawy, która razem ze swoim dopływem - Płociczną, stanowią jego główną oś hydrograficzną. Obie rzeki płyną przez szeroki pas sandrów,

¹⁵ Aktualizacja Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Tuczno na lata 2013 – 2016 z perspektywą na lata 2017 – 2020, 2014, s. 57.

¹⁶ Opracowano na podstawie Aktualizacja Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Tuczno na lata 2013 – 2016 z perspektywą na lata 2017 – 2020, 2014, s. 69 oraz Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Tuczno, 2015, s. 24.

które powstały z piasków usypanych przez wody topniejącego lodowca spływające ku pradolinie Toruńsko-Eberswaldzkiej.

Drawieński Park Narodowy odznacza się bogactwem występujących typów ekosystemów. Miarą tego bogactwa jest liczba 224 udokumentowanych zbiorowisk roślinnych. W Parku dominują lasy. Powierzchniowo przeważają lasy sosnowe, będące wynikiem gospodarki leśnej prowadzonej niegdyś na tych terenach. Występują również bardzo cenne przyrodniczo: żyzne i kwaśne buczyny, łągi, olsy, grądy oraz bory bagienne. Najrzadszymi z drzew są występujące na pojedynczych stanowiskach jarząb brekinia i cis. Ważnymi komponentami przyrody Parku są torfowiska oraz ekosystemy łąkowe.

Na terenie Drawieńskiego Parku Narodowego występują ważne siedliska przyrodnicze. Są to: żyzne i kwaśne buczyny, grądy, lasy łąkowe, bory i brzeziny bagienne, ciepłolubne murawy napiaskowe, wilgotne i świeże łąki, jeziora dystroficzne, jeziora mezotroficzne, jeziora eutroficzne, rzeki włosienicznikowe, torfowiska niskie, przejściowe i wysokie.

Jednym z najcenniejszych elementów przyrody Parku jest ichtiofauna. W wodach występuje obecnie 39 gatunków ryb i 2 gat. kręłoustych z 11 rodzin. Ciekim najbogatszym w gatunki jest Płociczna - 28 gatunków, przed Drawą - 27, Cieszynką - 19, Korytnicą - 17 i Runicą - 16 gatunków. Ta różnorodność jest wynikiem dobrego stanu czystości wód, nie zostały one dotknięte przez procesy degradacyjne w tak dużym stopniu, jak inne polskie rzeki.

Spśród gadów na uwagę zasługuje występowanie żółwia błotnego, żmii zygzakowatej i gniewosza plamistego. Populacje większości gatunków płazów i gadów są stabilne i znajdują na terenie Parku doskonałe warunki rozrodu i bytowania.

Fauna ssaków Parku liczy ponad 40 gatunków. Na uwagę zasługuje liczne występowanie nietoperzy, reprezentowanych w Parku przez 8 gatunków, a także liczne populacje bobra i wydry. Dwa ostatnie gatunki uznać należy za charakterystyczne i reprezentatywne dla fauny Parku

Natura 2000

Do obszarów Spełniających Kryteria Obszarów o Znaczeniu Wspólnotowym: należą: Uroczyska Puszczy Drawskiej, Mirosławiec, Strzaliny koło Tuczna, Jezioro Wielki Bytyń, a także Obszary Specjalnej Ochrony Lasy Puszczy nad Drawą i Puszcza nad Gwdą.

Uroczyska Puszczy Drawskiej (PLH 320046)

Ostoja obejmuje większą część dużego kompleksu leśnego, położonego na równinie sandrowej, w środkowym i dolnym biegu rzeki Drawy. W miejscach, gdzie teren jest pofałdowany, wzgórza osiągają wysokość do 121 m. Najcenniejszym przyrodniczo obszarem jest centralna część ostoi, położona w widłach rzek: Drawy i Płocicznej. Ich koryta i doliny zachowały charakter zbliżony do naturalnego. Obie rzeki meandrują, a doliny obramowane są wysokimi skarpami. Na wielu odcinkach rzeki płyną szybko ze względu na duży spadek terenu. Występują tu liczne jeziora

(największym z nich jest Jezioro Ostrowieckie - 370 ha), zróżnicowane pod względem trofizmu wód: od dystroficznych przez mezotroficzne do eutroficznych.

W lasach dominują drzewostany sosnowe, jednak duży jest udział buczyn i dąbrów, a niektóre ich płaty mają charakter zbliżony do naturalnego. Dobrze zachowały się cenne siedliska przyrodnicze, w tym 23 z Załącznika I Dyrektywy Siedliskowej. Występują tu także liczne populacje wielu rzadkich i zagrożonych gatunków - 25 z Załącznika II Dyrektywy Siedliskowej, m.in.: silne populacje: bobra, wydry, żółwia błotnego. Szczególnie bogata jest ichtiofauna, w tym reofilna fauna wodna, z zagrożonymi gatunkami, takimi jak: łosoś, minóg rzeczny, certa oraz stosunkowo liczne i trwałe populacje gatunków rzadkich w naszym kraju, jak: głowacz białopłetwy, pstrąg potokowy i lipień.

Mirosławiec (PLH 320045)

Obszar obejmuje pola, łąki i lasy, położone na zach. od jeziora Wielki Bytyń, będące biotopem wolnościowego stada żubrów. Jest to jedno z pięciu stanowisk wolno żyjących stad w Polsce. Obecność żubrów jest wynikiem ich reintrodukcji w latach 80-tych XX wieku. Aktualny stan populacji wynosi 24 osobniki. Obszar, który zasiedla stado żubrów obejmuje leśnictwa Betyń, Nieradz, Hanki i Toporzyk Nadleśnictwa Mirosławiec oraz pola miejscowości Piecnik, Próchnowo, Hanki i Marcinkowice w gminach Mirosławiec i Wałcz. Żubry regularnie widywane są także w Nadleśnictwie Świerczyna, w kompleksach leśnych sąsiadujących z Leśnictwem Toporzyk w Nadleśnictwie Mirosławiec.

Terenami chętnie odwiedzanymi przez żubry są łąki, pastwiska i nieużytki rolne, przylegające do kompleksów leśnych. Obszar penetrowany przez żubry zależy od pory roku. W okresie jesienno-zimowym większość czasu spędzają w okolicach wsi Próchnowo, Próchnówko, Hanki, Marcinkowice i Bronikowo. Rozległe pola oraz bliskość lasów powodują, że teren ten jest dla żubrów bardzo atrakcyjny, na polach ustają prace związane z rolnictwem, dlatego nie są one zbyt niepokojone. Wiosną, gdy rozpoczynają się prace polowe, żubry przenoszą się w bardziej spokojne miejsca (m.in. nieużytki rolne) w okolicach wsi Piecnik, Toporzyk, Laski Wałeckie. Lasy składają się przeważnie z gatunków iglastych lub drzewostanów mieszanych na żyzniejszych siedliskach. Głównym gatunkiem lasotwórczym jest sosna, występują jednak także drzewostany bukowe i dębowe. Na gruntach porolniczych rośnie głównie sosna.

Obszar obejmuje także silnie przekształcone, lecz wciąż cenne przyrodniczo, torfowisko niskie między Rzeczą, Płociczem i Marcinkowicami, zajęte głównie przez użytki zielone - wśród których zachowały się unikatowe w regionie pozostałości łąk trzęślicowych i stanowiska rzadkich gatunków roślin. Na piaszczystych wyniesieniach wśród łąk występują niewielkie, lecz lokalnie cenne florystycznie murawy. W obszarze znajdują się także niewielkie śródpolne oczka wodne oraz niewielkie jeziora śródleśne.

Strzaliny koło Tuczna (PLH 320021)

Jest to obszar podziemnych pozostałości grupy warownej „Góra Wisielecza” wraz z otaczającym je lasem o łącznej powierzchni 17,83 ha położony na południe od wsi Strzaliny w powiecie wałeckim. Jest to również jedno z największych znanych zimowisk nietoperzy w Polsce, czwarte (a w niektórych sezonach nawet trzecie) pod względem liczby zimujących osobników. W okresie jesienno - zimowym regularnie przebywają tu 4 gatunki tych ssaków (*Myotis myotis*, *M. nattereri*, *M. daubentonii*, *Plecotus auritus*). Sporadycznie zimuje tu także *Myotis bechsteinii*, dla którego jest to najbardziej na północ wysunięte stanowisko na terenie Polski. Liczba zimujących osobników wykazuje tendencję wzrostową (na początku lat 80-tych - ok. 300 os., w 1991 r. 735 os., 1994 r. 684 os., w roku 2000 - 895 os.).

Na uwagę zasługuje kompleks korytarzy i komór znajdujących się na głębokości od 10 - 12 m pod ziemią, o łącznej długości 640 m, stanowiących fragment umocnień Wału Pomorskiego - pozostałości grupy warownej zbudowanej przez armię niemiecką w latach 1935-1938. W skład ostoi wchodzi także nadziemne części budowli oraz otaczające je wydzielania leśne, stanowiące osłonę wlotów do podziemnych chodników.

Jeziro Wielki Bytyń (PLH 320011)

Obszar, leżący na wysokości od 110 do 180 m n.p.m. obejmuje głębokie jezioro rynnowe (głębokość 41 m, powierzchnia 877 ha), o nieregularnej linii brzegowej, ze skarpami do 30 m. Linia brzegowa pocięta jest licznymi parowami i wąwozami porośniętymi lasami z udziałem starych buczyn, z sędziwymi okazami buka i dębu; w obniżeniach - bagna i torfowiska, łągi i olsy. Duży areal zajmują kwaśne buczyny niżowe i acidofilne dąbrowy w odmianie zachodniopomorskiej. Istotną powierzchnię stanowią wody (Jez. Wielki Bytyń z zatokami Mała Krępa, Nakielska Łęka i Zdobowska Łęka oraz Jez. Bytyniec). Stopień synantropizacji szaty roślinnej obszaru jest bardzo niski. Osobliwością geobotaniczną są: rzeżucha gorzka, śledziennic skrętolistny i turzyca rzadkokłosa. Występuje tu dużo cennych gatunków roślin i zwierząt. Ostoja Wielki Bytyń leży na szlaku migracyjnym wilka. Ponadto można tu spotkać żółwia błotnego i wydry.

Lasy Puszczy nad Drawą (PHB 320016)

Obszar obejmuje większą część dużego kompleksu leśnego na równinie sandrowej, położonej w środkowym i dolnym biegu rzeki Drawy. W lasach dominują bory sosnowe z domieszką brzozy, dębu i topoli. Zostały one znacznie przekształcone w wyniku prowadzenia gospodarki leśnej na tym terenie przez kilkaset lat. Jednakże pewne fragmenty lasów np. *Melico - Fagetum*, *Luzulo pilosae - Fagetum* zachowały swój naturalny charakter. W miejscach, gdzie teren jest pofalowany, wzgórza osiągają wysokość do 220 m. Najcenniejszym przyrodniczo obszarem jest centralna część ostoi, położona w widłach rzek: Drawy i Płocicznej. Są tu liczne jeziora (największym z nich jest

J. Ostrowieckie - 370 ha). W rzeźbie terenu odznaczają się meandry obu rzek, obramowane wysokimi skarpami. Charakterystyczną cechą tych rzek jest bystry prąd wywołany silnym spadkiem terenu. Ich koryta i doliny zachowały charakter zbliżony do naturalnego. Jeziora są zróżnicowane pod względem trofizmu wód, od dystroficznych przez mezotroficzne do eutroficznych.

Puszcza nad Gwdą (PLB 300012)

Obszar zaklasyfikowany jako OSO we wrześniu 2007 r. Całkowita powierzchnia wynosi 77 678,90 ha z czego 687,65 ha na terenie Nadleśnictwa Mirosławiec. W granicach występują zróżnicowane siedliska, co jest wynikiem urozmaiconej rzeźby terenu. Na dnach i zboczach dolin spotkać można lasy liściaste, na pozostałym terenie głównie iglaste. Wokół jezior utrzymują się torfowiska oraz tereny podmokłe. Niewielki udział mają także łąki kośne i źródłiska rzek. Na obszarze występuje co najmniej 20 gatunków ptaków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej oraz 8 gatunków ptaków z Polskiej Czerwonej Księgi. Jest jedną z ważniejszych w Polsce ostoi bielika i lelka. Ponadto jest ostoją łęgową: bąka, bocianów, błotniaka stawowego, żurawia, lerki, dzięcioła czarnego i średniego, gągoła, kani czarnej i rudej, puchacza, orlika krzykliwego, rybołowa, zimorodka, muchołówki małej, gąsiora, ortolana i włośchatki.

W przypadku obszarów NATURA 2000, każdy z nich może być chroniony w inny sposób – na wielu z nich gospodarka człowieka nie musi być w ogóle ograniczana, a niekiedy nawet dla zachowania ekosystemów półnaturalnych, wspiera się pewne jej formy. Ochrona musi być po prostu skuteczna, co jest weryfikowane w ramach obowiązkowego monitoringu. Zgodnie z zapisami art. 33, ust. 1 ustawy o ochronie przyrody na obszarach NATURA 2000 są zabronione działania, które mogą w istotny sposób pogorszyć stan siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk gatunków roślin i zwierząt, a także w istotny sposób mogą wpłynąć negatywnie na gatunki, dla których ochrony został wyznaczony obszar NATURA 2000. Zakaz ten stosuje się zarówno do ostoi już wyznaczonych i zatwierdzonych (dotyczy to ostoi ptasich wymienionych w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dn. 21.07.2004 r. oraz 27.10.2008 r.), jak i projektowanych obszarów NATURA 2000 znajdujących się na liście, o której mowa w art. 27, ust. 1, do czasu zatwierdzenia tej listy przez Komisję Europejską albo odmowy jej zatwierdzenia (dotyczy to projektowanych ostoi siedliskowych).

Rezerwaty przyrody

Na terenie gminy Tuczo znajdują się cztery rezerwaty przyrody, których lokalizację i szczegółowy opis przedstawiono poniżej.

Rysunek 8. Lokalizacja rezerwatów przyrody na terenie gminy Tuczo



Źródło: Aktualizacja Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Tuczo na lata 2013 – 2016 z perspektywą na lata 2017 – 2020, 2014, s. 75.

Mszary Tuszyńskie

Rezerwat „Mszary Tuczyńskie” położony jest za zachodnim skrajem miasta Tuczo, w okolicach ulic Klasztornej i Ogrodowej, na opadającym tarasowo, północno - zachodnim odcinku brzegu Jeziora Tuczo. Administracyjnie obiekt należy do gminy Tuczo. Powstał na mocy zarządzenia Ministra Ochrony Środowiska i zasobów Naturalnych z dn. 18 stycznia 1988 r. (M.P. Nr 5 poz. 48). Budowa geologiczna otoczenia omawianego obszaru uformowana została głównie w wyniku działalności wód fluwioglacjalnych wpływających w plejstocenie z topniejących lodowców. Rzeźba terenu analizowanego obszaru ukształtowana została w trakcie fazy poznańskiej zlodowacenia bałtyckiego. Współistnienie dwóch utworów geologicznych, tj. piasków i żwirów akumulacji wodnolodowcowej, budujących sandry i piasków zaglinionych z głazami, stanowiących główny budulec wzgórz morenowych, decyduje o urozmaiconej rzeźbie terenu i ma zasadniczy wpływ na warunki hydrologiczne.

Budowa geologiczna i rzeźba terenu rezerwatu jest typowa dla torfowisk źródłiskowych regionu. Jest to rozległa kopuła źródłiskowa, otaczająca piaszczyste wzgórza – fragment terasy wytworzonej w rynnę jeziora Tuczo. Wzniesienia te, zbudowane z dobrze przepuszczalnych utworów piaszczystych, pełnią funkcję „okien hydrologicznych”, przez które wydostają się wody podziemne pod ciśnieniem hydrostatycznym. Deniwelacje w obrębie rezerwatu sięgają 10 m - od rzędnej ok. 85 m n.p.m. przy północnej granicy obiektu do 75,40 m n.p.m. (jez. Tuczo). Wody podziemne wydostają się na całym przekroju wysokościowym poniżej rzędnej 80 m n.p.m. i przesączają się przez pokład torfu.

Teren ten leży w zlewni rzeki Drawy. Częścią rezerwatu i głównym elementem sieci hydrologicznej obiektu jest przepływowe jezioro Tuczo. Głównym dopływem doprowadzającym wody do jeziora Tuczo jest rzeczka Runica (Młynówka), której północnym brzegiem biegnie częściowo granica rezerwatu. Ciekami odprowadzającym wody z jez. Tuczo jest rzeczka Młynówka, łącząca się z ciekami Cieszynką, dopływem rzeki Płocicznej, która z kolei wpada do Drawy koło Głuska. Rzeką Drawa poprzez Noteć i Wartę łączy się z rzeką Odrą.

Na terenie rezerwatu dominują ekosystemy leśne i zaroślowe, zajmujące łącznie ok. 52,5% powierzchni. Ekosystemy nieleśne, w przeszłości zajmujące niemal cały obszar rezerwatu, obecnie ustępują i w wyniku przyspieszonej sukcesji opanowywane są przez zbiorowiska zaroślowe i leśne. Ekosystemy nieleśne zajmują łącznie 39,2% powierzchni. Ekosystemy wodne, to strefa litoralu i toni wodnej jeziora Tuczo, oraz bogata sieć cieków – strumyków i odpływów ze źródeł (w większości uregulowanych w przeszłości). Ekosystemy wodne pokrywają 8,3% powierzchni.

Zdecydowana większość zbiorowisk roślinnych na terenie rezerwatu ma charakter półnaturalny, związany z przekształceniem torfowiska w przeszłości i użytkowaniem rolniczym. W chwili obecnej zbiorowiska te ulegają przemianom sukcesyjnym, mogącym doprowadzić do eliminacji cennych syntaksonów i stanowisk chronionych i rzadkich gatunków.

Teren rezerwatu jest miejscem występowania wielu gatunków fauny, w tym szeregu gatunków chronionych. Na szczególną uwagę zasługuje siedliskotwórcza rola bobrów, zmieniających warunki hydrologiczne i fitocenotyczne rezerwatu. Skuteczna ochrona tych zwierząt może stanowić element strategii aktywnej ochrony walorów przyrodniczych rezerwatu.

Stwierdzono niekorzystne przemiany przyrody rezerwatu, wyrażające się zanikaniem cennych elementów florystycznych. Szczególnie zagrożone są składniki torfotwórczych zbiorowisk mechowiskowych.

Wielki Bytyń

Rezerwat „Wielki Bytyń” został ustanowiony Zarządzeniem Ministra Ochrony Środowiska i Zasobów Naturalnych z dnia 11 maja 1989 roku, ogłoszonym w Monitorze Polskim Nr 17 z dnia 30 maja 1989 roku.

Na terenie rezerwatu stwierdzono występowanie 455 dziko rosnących gatunków roślin naczyniowych. Stanowi to blisko 29 % flory rozległego regionu Pomorza Zachodniego. Występuje tu 47 gatunków podlegających w Polsce ochronie prawnej, w tym i 26 częściowej i 21 ścisłej m.in.: widłak wroniec, widłak jałowcowaty, nasięźał pospolity, paprotka zwyczajna, orlik pospolity, kłoc wiechowata, wawrzynek wilczełyko, rosiczka okrągłolistna, przylaszczka pospolita, bagnica torfowa. W granicach rezerwatu występuje szereg gatunków rzadkich w regionie, Polsce, a nawet ważnych w skali Unii Europejskiej. W przypadku najlepiej rozpoznanych 111 gatunków ptaków znakomita ich większość (101 gat.) podlega ochronie prawnej w Polsce, 12 gatunków wpisano na krajową czerwoną księgę zwierząt, zaś aż 23 figurują w załącznikach do Dyrektywy Ptasiej z 2 kwietnia 1979 roku.

Niekwestionowanym walorem badanych jezior jest ich duża atrakcyjność krajobrazowa. Rezerwat jest bowiem położony na obszarze młodoglacjalnym, o niezwykle urozmaiconej rzeźbie terenu, ukształtowanej przez ostatnie zlodowacenie bałtyckie. W wielu miejscach brzegi jezior rezerwatu „Wielki Bytyń” są to malownicze, strome, często porośnięte starodrzewiem bukowym skarpy. Wszystkie zbiorniki otoczone są lasami i położone na obszarze bardzo mało zanieczyszczonym. Trzy z nich – jezioro Bytyń Wielki, Betyń Mały i Bobkowe mają czyste wody zaliczane do mezotroficznych. Do najcenniejszych walorów przyrodniczych ekosystemów wodnych rezerwatu „Wielki Bytyń” należy zaliczyć wysoki poziom naturalności roślinności wodnej i szuwarowej. Odnotowano tylko jeden zespół ksenospontaniczny, czyli powstały na skutek ekspansji gatunków obcych (*Elodeetum canadensis*). Liczne są także rosnące w wodach tych jezior gatunki chronione, rzadkie i zagrożone na terenie Pomorza Zachodniego: pływacz *Utricularia* sp., kłoc wiechowata *Cladium mariscus*, grzybienie białe *Nymphaea alba*, grązel żółty *Nuphar lutea*, rdestnica szczeciolistna *Potamogeton friesii*, rdestnica stępiąca *Potamogeton obtusifolius* i rdestnica alpejska *Potamogeton alpinus*. Największym jednak walorem są rozległe, podwodne łąki ramienicowe.

W świetle przeprowadzonych analiz fizyczno-chemicznych oraz fito- i zooplanktonu 3 jeziora badanego terenu (Bytyń Wielki, Betyń Mały i Bobkowe) określono jako mezotroficzne czyli posiadające wody czyste, o dobrej przezroczystości i średnio żyzne. Jezioro Głębokie jest natomiast zbiornikiem eutroficznym.

Nad Jeziorem Liptowskim

Rezerwat utworzony został na mocy zarządzenia nr 10/2010 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Szczecinie z dnia 22 marca 2010 r. Ochroną objęto kompleks lasów, torfowisk i ekosystemów źródłiskowych położonych w rynnicy na południowo – wschodnim brzegu jeziora Liptowskiego w rejonie wsi Strzalin. Powierzchnia rezerwatu wynosi 54,04 ha.

Celem ochrony w rezerwacie jest utrzymanie dobrze zachowanych torfowisk i olsów źródłiskowych w dawnej zatoce jeziora, a także ochrona kompleksu wiekowych buczyn i grądów z interesującym zestawem grzybów oraz licznych gatunków ptaków .

Najcenniejsze gatunki flory rezerwatu to: kukułka krwista, kukułka plamista, pierwiosnka lekarska, porzeczka czarna, kruszyna pospolita, grązel żółty, kalina koralowa oraz 7 gatunków chronionych mszaków.

W rezerwacie gniazduje bielik, żuraw, kszyc, słonka, gągoł, siniak, dzięcioł czarny, strumieniówka. Na torfowisku oraz w olsach występuje szereg cennych gatunków bezkręgowców.

Nad Płociczną

Rezerwat powołany został zarządzeniem nr 9/2010 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Szczecinie z dnia 22 marca 2010 r. Ochroną objęty został górny odcinek środkowego biegu rzeki Płocicznej o łącznej powierzchni 19,81 ha położony w gminie Tuczo.

Celem ochrony w rezerwacie jest zachowanie górnego odcinka środkowego biegu rzeki Płocicznej z zgrupowaniami fauny typowej dla rzek o charakterze górskim, a także zachowanie kompleksu łągów i grądów o charakterze zbliżonym do naturalnego, porastających zbocza oraz dno doliny Płocicznej.

W rezerwacie stwierdzono 6 gatunków roślin naczyniowych objętych ochroną prawną: widłak goździsty, kopytnik pospolity, paprotka pospolita, 2 gatunki chronionych mszaków: rokiety cyprysowatej, nibybrodawkowatej czystej. Na kamieniach na dnie rzeki występuje objęty ochroną krasnorost.

Wszystkie typy lasów występujące w rezerwacie chronione są Dyrektywą Siedliskową. Najcenniejsze gatunki fauny wodnej to: troć wędrowną i troć jeziorną.

Obszar chronionego krajobrazu

Obszar Chronionego Krajobrazu Pojezierze Wałeckie i Dolina Gwdy

Pojezierze Wałeckie i Dolina Gwdy rozciąga się na terenie Pojezierza Wałeckiego, równin Wałeckiej i Drawskiej oraz w Dolinie Gwdy. Jego krajobraz tworzą doliny rzek, torfowiska i jeziora. Jednym z bardziej malowniczych rejonów jest dolina rzeki Rurzyca. Dolina Gwdy leży na pograniczu trzech województw: wielkopolskiego, zachodniopomorskiego i pomorskiego. Rzeka, swoim środkowym odcinkiem, przepływa przez Pojezierze Wałeckie. Leżące na tym odcinku w niej głazy powodują powstawanie bystrzy. Rosnące wzdłuż Gwdy lasy tworzą ogromny kompleks boru sosnowego, zwany często Puszcza nad Gwdą. Obszar chroniony porastają także łągi olszowo – jesionowe, bagienne olsy wokół jezior, buczyny, grądy. Na tym terenie można spotkać cenne gatunki ptaków – m.in. bielika, rybołowa, muchołówkę małą, dzięcioła czarnego, kanię czarną.

Aktem powołującym jest Rozporządzenie Nr 5/98 Wojewody Piłskiego z dnia 15 maja 1998 r. w sprawie ustanowienia obszarów chronionego krajobrazu w województwie piłskim (Dz. Urz. Woj. Piłskiego Nr 13, poz. 83).

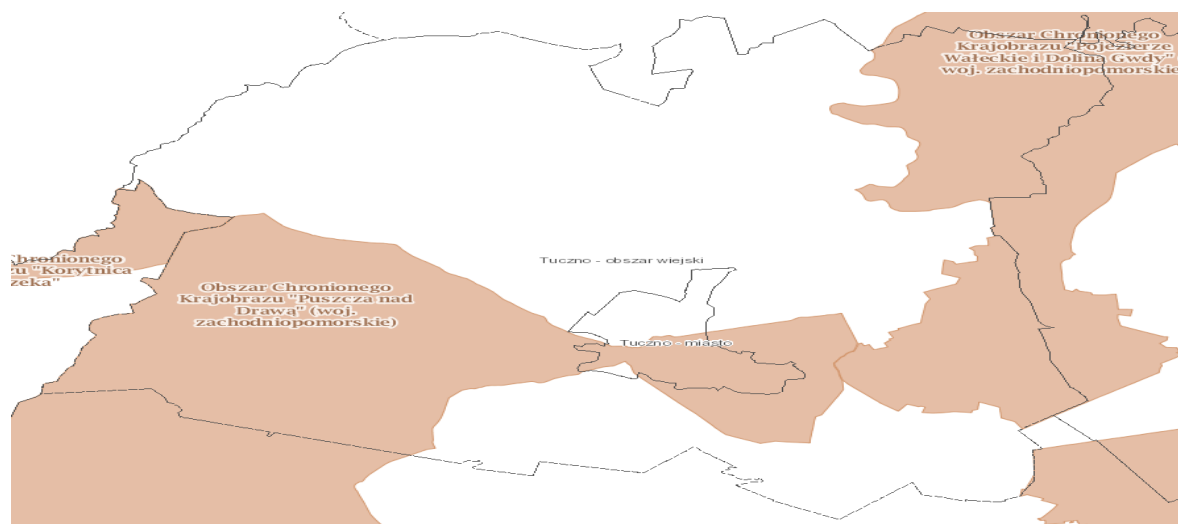
Obszar Chronionego Krajobrazu Puszcza nad Drawą

Obszar obejmuje większą część dużego kompleksu leśnego na równinie sandrowej, położonej w środkowym i dolnym biegu rzeki Drawy. W lasach dominują bory sosnowe z domieszką brzozy, dębu i topoli. Zostały one znacznie przekształcone w wyniku prowadzenia gospodarki leśnej na tym terenie przez kilkadziesiąt lat. Jednakże pewne fragmenty lasów np. *Melico-Fagetum*, *Luzulo pilosae* – *Fagetum* zachowały swój naturalny charakter. W miejscach, gdzie teren jest pofalowany, wzniesienia osiągają wysokość do 220 m. Najcenniejszym przyrodniczo obszarem jest centralna część ostoi,

położona w widłach rzek: Drawy i Płocicznej. Są tu liczne jeziora (największym z nich jest J. Ostrowieckie – 370 ha). W rzeźbie terenu odznaczają się meandry obu rzek, obramowane wysokimi skarpami.

Aktem powołującym jest Rozporządzenie Nr 5/98 Wojewody Piłskiego z dnia 15 maja 1998 r. w sprawie ustanowienia obszarów chronionego krajobrazu w województwie piłskim (Dz. Urz. Woj. Piłskiego Nr 13, poz. 83).

Rysunek 9. Lokalizacja obszarów chronionego krajobrazu na terenie gminy Tuczo



Źródło: Aktualizacja Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Tuczo na lata 2013 – 2016 z perspektywą na lata 2017 – 2020, 2014, s. 81.

Pomniki przyrody

Poniżej, w oparciu o waloryzację gminy Tuczo wymieniono istniejące pomniki przyrody na terenie gminy Tuczo:

- jałowiec pospolity – na terenie Nadleśnictwa Tuczo, Leśnictwa Studnica,
- 2 dęby szypułkowe – Nadleśnictwo Tuczo, Leśnictwo Studnica,
- lipa drobnolistna – Jeziorki Wałeckie przy drewnianym kościele,
- dąb szypułkowy, lipa drobnolistna, klon zwyczajny-, modrzew europejski, świerk pospolity – Nadleśnictwo Tuczo, Leśnictwo Krępa,
- 3 dęby szypułkowe – Nadleśnictwo Tuczo, Leśnictwo Krępa,
- buk zwyczajny – przy drodze gruntowej ze stacji PKP Jeziorki Wałeckie do wsi Złotowo,
- 2 dęby szypułkowe – Tuczo, ok. 250 m od młyna,
- dąb szypułkowy – Martew, ok. 100 m od skrzyżowania dróg do m. Człopa i m. Jelenie,
- dąb szypułkowy – Nadleśnictwo Tuczo, Leśnictwo Tuczo.

Użytki ekologiczne

Na terenie gminy znajduje się sześć użytków ekologicznych mających znaczenie dla zachowania unikatowych typów środowiska.

Tabela 39. Wykaz użytków ekologicznych znajdujących się na terenie gminy Tuczo

L.p.	Miejscowość	Nazwa	Obszar w ha
1	Strzaliny	Miejsca łęgowe ptactwa	6,07
2	Tuczno	Miejsca łęgowe ptactwa	14,52
3	Tuczno-Strzaliny	Bagna	9,19
4	Strzaliny	Śródpolne kępy drzew i krzewów	1,19
5	Strzaliny	Miejsca bytowania bobrów	17,46
6	Strzaliny	Skarpa porośnięta krzewami	1,1

Źródło: Aktualizacja Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Tuczo na lata 2013 – 2016 z perspektywą na lata 2017 – 2020, 2014, s. 82.

Projektowane formy ochrony przyrody

Na terenie gminy znajdują się tereny nieobjęte dotychczas ochroną prawną, jednak posiadające duże walory środowiska przyrodniczego i ze względu na to powinny być objęte ochroną prawną.

Wśród potencjalnych rezerwatów przyrody wymienić należy:

- Źródlika nad Lubiczem – celem potencjalnej ochrony jest zachowanie bardzo zróżnicowanego siedliskowo i fitocenotycznie kompleksu torfowiskowego, pozostającego w dużym stopniu pod wpływem wód wysiękowych i wód wypływających ze źródeł,
- Przełom Płocicznej – celem potencjalnej ochrony jest zachowanie unikalnych wartości przyrodniczych i krajobrazowych doliny rzeki.

Potencjalnymi użytkami ekologicznymi są:

- Torfowisko nad Jeziorem Czarnym – ochrona naturalnych torfowisk mszarnych.
- Olszyny Krępskie – zachowanie kompleksu leśnego z enklawami źródlisk.
- Bagno Strzaliny – bogata ornitofauna i stanowisko bobra europejskiego.
- Wisielcze Jezioro – ochrona unikatowych środowisk i różnorodności biologicznej związanej ze śródleśnymi zarastającymi jeziorkami. Ochrona naturalnych procesów przyrodniczych.
- Torfowisko nad Jeziorem Dziewiczym – zachowanie torfowiska mszarnego o cechach.

2.7.3. Zasoby naturalne

Zasoby wodne¹⁷

Na potencjał wodny gminy Tuczo składają się wody powierzchniowe oraz podziemne. System hydrologiczny gminy jest bogaty, ma na to wpływ duża liczba cieków wodnych i jezior. Wody powierzchniowe reprezentowane są przez cieki takie jak rzeka Płociczna, Młynówka i Korytnica.

¹⁷ Aktualizacja Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Tuczo na lata 2013 – 2016 z perspektywą na lata 2017 – 2020, 2014, s. 49.

Płociczna - jest lewym dopływem Drawy. Drawa uchodzi do Noteci, która zaś jest prawym dopływem Warty. Całkowita długość Płocicznej wynosi 45,5 km, a powierzchnia jej dorzecza to 450 km². Obszarem źródłiskowym Płocicznej jest podmokły teren znajdujący się przy północnej granicy gminy w rejonie wsi Marcinkowice i położonej już w gminie Mirosławiec miejscowości Jadwiżyn. Tereny źródłiskowe Płocicznej w obrębie gminy znajdują się na wysokości ok. 108 m n.p.m. a jej rzędna w miejscu opuszczenia terenu gminy wynosi 69,0 m n.p.m. Punkt ten jest zarazem najniższym położonym miejscem całego omawianego obszaru. Długość rzeki na terenie gminy wraz z odcinkami, w którym Płociczna płynie na granicy z sąsiednimi gminami, wynosi około 20 km. Do ujścia Młynówki Płociczna jest uregulowana i płytka. Poniżej tego miejsca ma ona charakter naturalny i dziki. Przed powołaniem Drawieńskiego Parku Narodowego rzeka Płociczna była szlakiem kajakowym, natomiast obecnie w granicach parku spływ tą rzeką jest zabroniony. Opisywana rzeka przepływa na terenie gminy przez Jezioro Sitno. Średni spadek Płocicznej na opisywanym obszarze wynosi około 1,9‰. Średni przepływ tej rzeki w punkcie monitoringowym Drawieńskiego Parku Narodowego „Porzeczek”, zlokalizowanym około 700m poniżej ujścia Runicy, to 1,23 m³/s,

Młynówka – zwana także Runicą, położona jest w całości na terenie gminy Tuczo. Ta niewielka rzeka początek bierze w Jeziorze Liptowskim, które zasilane jest kilkoma mniejszymi, lokalnymi ciekami. W dalszym biegu Młynówka przepływa przez Jezioro Zamkowe i Jezioro Tuczo i uchodzi jako lewy dopływ do Płocicznej. Całkowita długość Młynówki wynosi około 14 km, jej średni spadek 0,9‰, zaś jej zlewnia 132 km² (w tym 50 km² to zlewnia bezodpływowa). Średni przepływ Runicy w Tuczo to 0,29 m³/s, zaś przy moście zlokalizowanym około 1 km powyżej ujścia do Płocicznej (stanowisko monitoringowe Nowy Młyn) wartość ta wynosi 0,49 m³/s,

Korytnica – stanowi kilkukilometrowy odcinek północno - zachodniej granicy omawianego terenu. Jest ona lewym dopływem Drawy. Długość Korytnicy wynosi 34 km, wielkość dorzecza 218 km², a średni jej spadek na odcinku granicznym gminy to około 1,2‰. Średni przepływ tej rzeki na granicznym odcinku gminy Tuczo wynosi około 1,50 m³/s.

W gminie Tuczo powierzchniowo zdecydowanie dominują jeziora rynnowe. Cechą charakterystyczną jezior o tej genezie jest wydłużony, wąski kształt, stromość brzegów i duża głębokość. Jeziora rynnowe często występują w ciągach zajmując najniższe położone odcinki rynien subglacialnych, które powstały na skutek erozyjnej działalności wód podlodowcowych. Przykładem jeziora rynnowego jest Jezioro Bytyń (Betyń). Zbiornik ten, o powierzchni 877,1 ha, jest największym jeziorem na terenie byłego województwa pilskiego. Jest to także najgłębsze jezioro tego obszaru (41 m głębokości). W granicach gminy Tuczo znajduje się tylko część Jeziora Bytyń. Jego północna zatoka

leży w gminie Mirosławiec, a fragment wschodni położony jest w gminie Wałcz. Genezę rynnową mają także pozostałe większe jeziora gminy: Jezioro Tuczo, Liptowskie (Lubiatowskie), Zamkowe, Miłogoszcz, Miłogoszcz Małe, Pniewo, Martew, Płociowe (Płociczno, Rakowe, Łabędziowe), Sitno, Krępa, Lubicz i Lubicz Mały. Jeziora gminy wykazują zróżnicowany stopień trofizmu. Na omawianym terenie występują żyzne jeziora eutroficzne (np. Sitno), jeziora mezotroficzne o średniej zasobności w składniki odżywcze (np. Marta) oraz skrajnie ubogie, często zarastające jeziora dystroficzne (małe jeziora śródleśne np. Głodne Jeziorka).

Wody powierzchniowe często pełnią funkcję odbiorników oczyszczonych ścieków lub wód opadowych.

Na terenie gminy wody podziemne występują w większości w utworach czwartorzędowych. Położenie pierwszego zwierciadła wód podziemnych na obszarze gminy Tuczo jest zmienne i zależy od: warunków klimatycznych (suma opadów i wielkość parowania), budowy geologicznej i ukształtowania terenu. Głębiej położone zwierciadło wód podziemnych występuje na wysoczyznach morenowych płaskich i falistych. Najpłycej zwierciadło wód podziemnych występuje w dolinach rzecznych, rynnach jeziornych, w dnach form denudacyjnych oraz w lokalnych zagłębieniach terenu na wysoczyźnie morenowej.

W Rusinowie eksploatuje się wody z utworów trzeciorzędowych występujące na głębokości około 101 m p.p.t. Są to wody subartezyjskie – ich poziom stabilizuje się na głębokości około 23-25 m p.p.t. Zasoby eksploatowanych przez studnie głębinowe wód podziemnych w gminie oszacowano na dzień 01.01.1980 r. na 588,9 m³/h, z czego 32,6 m³/h przypadało na piętro trzeciorzędowe, a 556,3 m³/h na piętro czwartorzędowe (Waloryzacja gminy Tuczo).

Obszar gminy Tuczo znajduje się w całości na terenie Głównego Zbiornika Wód Podziemnych - GZWP nr 125. Graniczy również z subzbiornikiem nr 127.

Zbiornik nr 125 - Zbiornik międzymorenowy Wałcz - Piła reprezentuje utwory czwartorzędu w utworach międzymorenowych. Średnia głębokość ujęcia 65 m, a zasoby dyspozycyjne 169 tys. m³/dobę.

Zbiornik nr 127 o nazwie Subzbiornik Złotów – Piła – Strzelce Krajeńskie zawiera wody trzeciorzędowe. Średnia głębokość ujęć zlokalizowanych na tym obszarze wynosi 100 m, a szacunkowe zasoby dyspozycyjne wynoszą 186 tys. m³/dobę.

Wody podziemne, jako główne źródło zaopatrzenia w wodę pitną dla ludności, muszą być pod szczególną ochroną. Ze względu na stosunkowo powolne zmiany w ich jakości, i co za tym idzie, rozciągnięcie w czasie odpowiedzi na zagrożenia antropopresyjne, monitoring jakości musi być prowadzony na wszystkich wyznaczonych jednolitych częściach wód podziemnych.

Wody podziemne, podobnie jak wody powierzchniowe, stale podlegają antropopresji. Mogą być narażone na różnego rodzaju czynniki degradujące wpływające na ich jakość i zasobność. Wśród

potencjalnych i rzeczywistych źródeł zanieczyszczeń wód podziemnych występujących na terenie gminy można wyliczyć:

- komunalne: „dzikie wysypiska”, ścieki, zrzut ścieków, ujęcia wód podziemnych,
- transportowe: stacja paliw, szlaki komunikacyjne, obszary magazynowo – składowe,
- rolnicze: nawozy, pestycydy i środki ochrony roślin, gnojownie przy gospodarstwach rolnych, składowanie obornika bez płyt obornikowych,
- atmosferyczne: związane z emisją zanieczyszczeń do atmosfery i ich opadem,
- naturalne.

Zasoby surowców mineralnych¹⁸

Na obszarze gminy występują zasoby kruszywa naturalnego, których charakterystykę przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 40. Wykaz złóż kopalin na terenie gminy Tuczo

L.p.	Nazwa złoża	Rodzaj kopaliny	Stan zagospodarowania	Rodzaj eksploatacji	Powierzchnia (ha)	Średnie parametry złoża (m)	Stratygrafia
1	Płociczno	Piasek	złoże rozpoznane wstępnie	odkrywkowy	29,9	grubość nakładu - 0,30-5,60	strop – czwartorzęd spąg - czwartorzęd
						miąższość złoża - 2,00-19,60	
						głębokość spągu - 2,30-25,20	
2	Ponikiew	Piasek	złoże rozpoznane wstępnie	brak danych	132,6	grubość nakładu - 0,40-4,50	strop – czwartorzęd spąg - czwartorzęd
						miąższość złoża - 5,20-20,60	
						głębokość spągu - 5,60-25,10	
3	Rzeczycza	Złoża mieszanek żwirowo - piaskowych	złoże zagospodarowane	odkrywkowy	88	grubość nakładu - 0,1	strop – czwartorzęd spąg - czwartorzęd
						miąższość złoża - 5,7	
						głębokość spągu - 5,8	
4	Tuczno	Piaski ze żwirem	złoże zagospodarowane	odkrywkowy	3,5	grubość nakładu - 0,30	strop – czwartorzęd spąg - plejstocen czwartorzęd - plejstocen
						miąższość złoża - 10,30	
						głębokość spągu - 10,30	

Źródło: Aktualizacja Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Tuczo na lata 2013 – 2016 z perspektywą na lata 2017 – 2019, 2014, s. 42.

Poza surowcami mineralnymi na omawianym terenie występują także kopaliny organiczne. Są to udokumentowane złoża torfu i gytii. Największe pokłady tych kopalin wypełniają rozległe obniżenie położone na zachód od Marcinkowic. Zasoby tego złoża zostały oszacowane na 2 487 tys.

¹⁸ Aktualizacja Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Tuczo na lata 2013 – 2016 z perspektywą na lata 2017 – 2019, 2014, s. 41.

m3 torfu i 1 350 tys. m3 gytii. Liczne mniejsze złoża tych kopalin występują także w dolinach rzek, rynnach jeziornych i w innych niżej położonych fragmentach gminy Tuczo. Zasoby torfów i gytii nie są obecnie eksploatowane na terenie gminy na skalę przemysłową (Waloryzacja Gminy Tuczo).

2.8. WIELKOŚĆ I STRUKTURA BUDŻETU GMINY TUCZO

2.8.1. Polityka finansowa gminy Tuczo

Finanse gminy są integralną częścią publicznego systemu finansowego, obejmującego procesy związane z gromadzeniem środków publicznych oraz z ich rozdysponowaniem. Gospodarka finansowa gminy Tuczo oparta jest na corocznie opracowywanym i uchwalanym przez Radę Miejską budżecie, zawierającym zestawienie prognozowanych dochodów, planowanych wydatków oraz przychodów i rozchodów. Przygotowanie i opracowanie budżetu odbywa się zgodnie z określonymi przepisami gminnymi - przede wszystkim z uchwałami Rady Miejskiej w sprawie uchwalenia budżetu gminy. Ogólny obraz kształtowania się poszczególnych kategorii finansowych gminy przedstawia poniższa tabela.

Tabela 41. Kształtowanie się wyników finansowych gminy Tuczo w latach 2012-2017

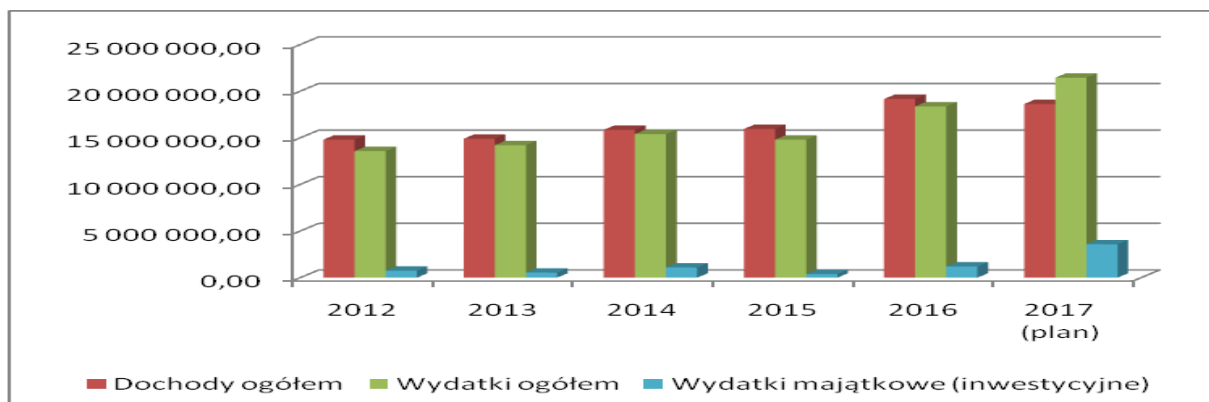
Rok	2012	2013/ 2012	2013	2014/ 2013	2014	2015/ 2014	2015	2016/ 2015	2016	2017 (plan)
		(%)		(%)		(%)		(%)		
Dochody ogółem	14 812 674,12	101%	14 906 774,62	106%	15 861 722,06	101%	15 957 573,69	120%	19 171 247,68	18 629 459,00
Dochody majątkowe	1 466 998,15	5%	70 909,37	110%	77 898,55	355%	276 702,87	272%	751 722,22	701 405,00
Dochody bieżące	13 345 675,97	111%	14 835 865,25	106%	15 783 823,51	99%	15 680 870,82	117%	18 419 525,46	17 928 054,00
Wydatki ogółem	13 577 403,92	105%	14 211 054,58	108%	15 404 552,83	96%	14 800 742,31	124%	18 371 067,20	21 456 270,46
Wydatki majątkowe	752 781,38	73%	546 254,98	201%	1 096 030,88	35%	383 433,71	312%	1 197 386,80	3 581 197,19
Wydatki bieżące	12 824 622,54	107%	13 664 799,60	105%	14 308 521,95	101%	14 417 308,60	119%	17 173 680,40	17 875 073,27
Wynik finansowy	1 235 270,20	56%	695 720,04	66%	457 169,23	253%	1 156 831,38	69%	800 180,48	-2 826 811,46

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Miejskiego w Tuczo.

Wynik różnicy między dochodami ogółem budżetu a wydatkami ogółem stanowi odpowiednio nadwyżkę budżetu (gdy różnica jest wartością dodatnią) lub deficyt budżetu (gdy różnica jest wartością ujemną). Z kolei wynik różnicy między dochodami bieżącymi budżetu i wydatkami bieżącymi jest wynikiem operacyjnym. Wynik ten może przyjąć wartość dodatnią lub ujemną. W przypadku, gdy wynik ten ma wartość dodatnią, wówczas występuje nadwyżka operacyjna. Pożądana nadwyżka operacyjna, jest bardzo ważnym aspektem wieloletniego planowania

finansowego, bowiem jest to istotny element średniej przy obliczaniu indywidualnego dla gminy i dopuszczalnego (ewentualnego) progu zadłużenia, czyli determinuje potrzeby pożyczkowe gminy. Relację dochodów do wydatków budżetu gminy Tuczo w poszczególnych latach obrazuje poniższy wykres.

Wykres 16. Dochody i wydatki budżetu gminy Tuczo w latach 2012-2017



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Miejskiego w Tuczo.

Szczególne znaczenie dla pełnej oceny sytuacji finansowej samorządu pod kątem potencjalnych możliwości inwestycyjnych ma analiza porównawcza wydatków majątkowych do wydatków ogółem. Porównania takie zawiera poniższa tabela:

Tabela 42. Struktura wydatków w latach 2012-2016

	2012	2013	2014	2015	2016
Wydatki ogółem	13 577 403,92	14 211 054,58	15 404 552,83	14 800 742,31	18 371 067,20
Wydatki majątkowe	752 781,38	546 254,98	1 096 030,88	383 433,71	1 197 386,80
Udział w. majątkowych w w. ogółem (%)	5,54%	3,84%	7,11%	2,59%	6,52%
Wydatki bieżące	12 824 622,54	13 664 799,60	14 308 521,95	14 417 308,60	17 173 680,40
Dochody ogółem	14 812 674,12	14 906 774,62	15 861 722,06	15 957 573,69	19 171 247,68
Udział wydatków bieżących w dochodach (%)	86,58%	91,67%	90,21%	90,35%	89,58%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Miejskiego w Tuczo.

Analizując dochody gminy na przestrzeni lat 2012 – 2016 można zauważyć ich znaczny sumaryczny wzrost – o blisko 29% w roku 2016.

W 2014 r. odnotowano największą intensyfikację zrealizowanych przedsięwzięć inwestycyjnych (na poziomie 7,11% całkowitych wydatków). Charakter inwestycji współfinansowanych z funduszy UE i fakt konieczności zabezpieczenia części kosztów ze środków własnych uzasadnia wzrost wydatków inwestycyjnych w omawianym roku. Analizując wydatki ogółem można zauważyć ich sumaryczny - 35% wzrost w roku 2016 w odniesieniu do 2012 r.

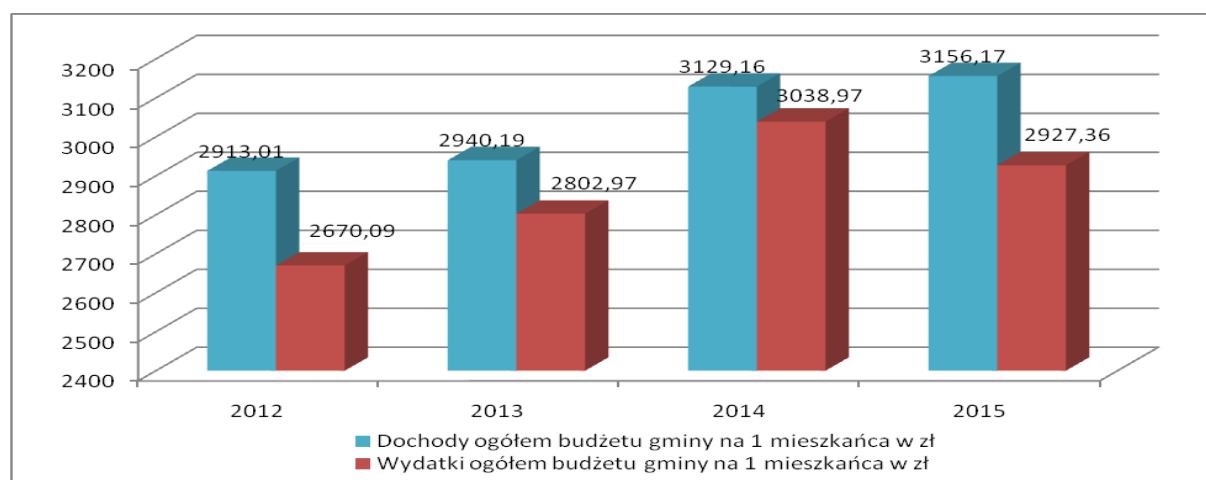
W podobny sposób kształtowały się wydatki i dochody w przeliczeniu na jednego mieszkańca gminy. W 2015 wydatki na osobę w gminie wyniosły 3 927 zł, a dochody 3 156 zł i były niższe niż w powiecie waleckim, co przedstawia poniższa tabela:

Tabela 43. Dochody i wydatki ogólne budżetu gminy Tuczo na 1 mieszkańca w latach 2012-2015 na tle powiatu waleckiego

	gmina Tuczo				powiat walecki
	2012	2013	2014	2015	2015
Dochody ogółem budżetu gminy na 1 mieszkańca w zł	2 913,01	2 940,19	3 129,16	3 156,17	3 430,75
Wydatki ogółem budżetu gminy na 1 mieszkańca w zł	2 670,09	2 802,97	3 038,97	2 927,36	3 186,18

Źródło: Opracowano na podstawie danych GUS.

Wykres 17. Dochody i wydatki ogólne budżetu gminy Tuczo na 1 mieszkańca w latach 2012-2015



Źródło: Opracowano na podstawie danych GUS.

Na dochody gminy składają się dochody własne, subwencje ogólne oraz dotacje celowe z budżetu państwa. Stopień realizacji zadań własnych zależy w dużej mierze od dochodów gminy oraz jej możliwości inwestycyjnych. Dochody własne gminy Tuczo systematycznie wzrastały do r. 2015,

natomiast w roku 2016 nastąpił znaczny spadek w tej pozycji. Na przestrzeni analizowanego okresu dochody własne oscylowały w granicach 26-41% w dochodach ogółem, z najniższym udziałem w 2016 r. Decyduje w tym względzie udział gminy w podatku dochodowym, a ten zależy jest od stanu gospodarki w skali mikro i trendów ogólnosiwiatowych.

Tabela 44. Dochody własne gminy jako procent dochodu gminy ogółem w latach 2012-2016

Rok	2012	2013	2014	2015	2016
Procent (%)	33%	38%	40%	41%	26%

Źródło: Opracowano na podstawie danych GUS.

2.8.2. Struktura dochodów gminy Tuczo

Dla potrzeb dokonania analizy zmian zachodzących w strukturze dochodów należy porównać kształtowanie się dochodów w rozbiciu na działy klasyfikacji budżetowej, w poszczególnych latach badanego okresu. Porównanie takie przedstawia poniższa tabela:

Tabela 45. Struktura dochodów gminy Tuczo w latach 2012-2016 oraz udział w % do dochodów ogółem

Wyszczególnienie	2012	2013	2014	2015	2016	Razem 2012-2016	Udział w %
Dochody ogółem	14 812 674,12	14 906 774,62	15 861 722,06	15 957 573,69	19 171 247,68	140 543 674,13	100,00%
Rolnictwo i łowiectwo	446 865,21	453 268,39	551 184,42	520 528,72	708 732,17	4 652 425,65	3,31%
Leśnictwo	49 530,61	18 389,15	13 483,13	12 157,96	152 825,98	339 947,68	0,24%
Transport i łączność	8 220,24	49 513,49	11 967,35	25 111,86	316 404,03	506 029,91	0,36%
Turystyka	0	0	0	5 913,60	1 018,19	12 845,39	0,01%
Gospodarka mieszkaniowa	223 082,04	103 163,07	103 830,09	142 862,36	200 281,58	1 346 156,70	0,96%
Administracja publiczna	97 442,53	102 639,4	70 984,97	55 309,62	95 022,06	421 398,58	0,30%
Urzędy naczelnych organów władzy pań.	870,00	871,00	66 209,00	54 530,00	9 826,89	132 306,89	0,09%
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	3 120,00	25 367,80	54 221,90	42 285,67	8 946,42	258 937,16	0,18%
Dochody od osób prawnych i innych	4 286 644,51	5 338 456,82	5 934 931,31	5 675 078,39	5 235 011,33	47 705 233,39	33,94%
Różne rozliczenia	5 916 400,13	6 378 413,4	6 557 444,95	645 2081,13	6 866 787,87	57 475 467,09	40,90%
Oświata i wychowanie	156012,6	177569,99	279907,08	322665,14	318 897,91	1 255 052,72	0,89%
Pomoc społeczna i pozostałe zadania w zakresie polityki społ.	2 346 073,32	2 148 254,33	2 120 429,33	1 865 364,69	4 585 566,43	21 545 809,77	15,33%
Edukacyjna opieka wychowawcza	74 525,00	80 450,84	66 199,62	53 931,14	48 811,36	323 917,96	0,23%
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	1 197 346,10	22 920,32	14 695,71	704 027,77	600 593,70	4 478 573,50	3,19%
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	2 081,28	2 650,38	2 380,60	3 940,43	3 844,15	25 949,53	0,02%
Kultura fizyczna	4460,55	4846,24	13852,6	21785,21	18 677,61	63 622,21	0,05%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Zamieszczona powyżej struktura % dochodów uwzględnia okresowe wpływy do budżetu gminy, wynikające z dotacji UE. Z powyższego zestawienia wynika, że zdecydowany wpływ na kształtowanie się wielkości dochodów w poszczególnych latach miały takie zjawiska finansowe, jak:

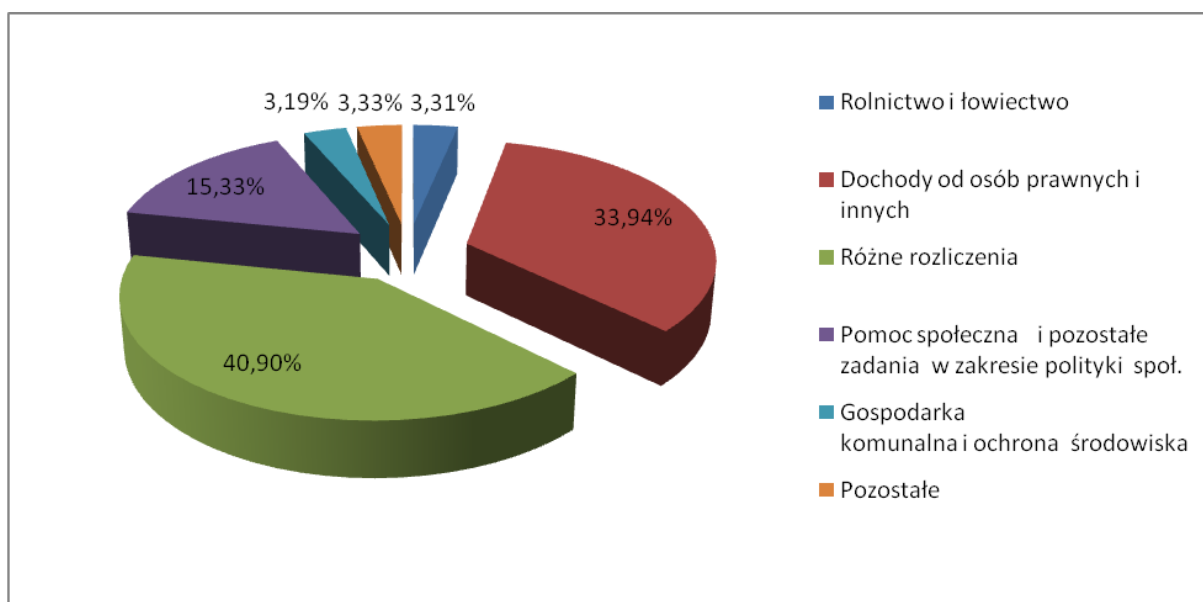
- uzyskiwane subwencje w dziale „*różne rozliczenia*” – łącznie w badanym okresie dochody te wyniosły 57 475 467,09 zł i stanowiły udział 40,9% w dochodach ogółem,
- uzyskiwane kwoty dochodów w dziale „*dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nieposiadających osobowości prawnej oraz wydatki związane z ich poborem*” – łącznie w badanym okresie dochody te wyniosły 47 705 233,39 zł i stanowiły udział 33,94% w dochodach ogółem,
- uzyskiwane dochody w dziale „*pomoc społeczna i pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej*” - 21 545 809,77 zł i 15,33% w dochodach ogółem.

Pozostałe dochody stanowiły uśrednioną wartość 9,83%, w tym 3,31% w dziale „*Rolnictwo i łowiectwo*” oraz 3,19% w dziale „*Gospodarka komunalna i ochrona środowiska*”. W pozostałych działach wykonanie dochodów nie przekroczyło 1%, nie było więc znaczące dla gminy.

Porównanie danych dotyczących wielkości dochodów, jak i ich struktury, obrazuje, że kształtowanie się tych parametrów w latach 2012 – 2016, pod kątem możliwości inwestycyjnych samorządu, jest korzystne. Ze szczegółowego badania wahań zachodzących w realizacji poszczególnych dochodów wynika bowiem, że jednym ze znacznych źródeł dochodów są dochody własne, takie jak wpływy z tytułu opłat, podatku od nieruchomości i udziały w podatku PIT i CIT.

Poniższy wykres przedstawia udział procentowy poszczególnych działów klasyfikacji budżetowej po stronie dochodów:

Wykres 18. Struktura dochodów z wyszczególnionych działów ogółem (w %) (Tuczno)



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

2.8.3. Struktura wydatków gminy Tuczo

Poniższa tabela przedstawia kształtowanie się wydatków gminy Tuczo w rozbiciu na działy klasyfikacji budżetowej.

Tabela 46. Struktura wydatków gminy Tuczo w latach 2012-2016 oraz udział w % do dochodów ogółem

Wyszczególnienie	2012	2013	2014	2015	2016	Razem 2012-2016	Udział w %
Wydatki ogółem	13 577 403,92	14 211 054,58	15 404 552,83	14 800 742,31	18 371 067,20	76 364 820,84	100,00%
Rolnictwo i łowiectwo	404 737,84	499 260,91	638 838,00	546 153,86	572 334,74	2 661 325,35	3,49%
Leśnictwo	25 063,69	11 003,13	17 190,59	17 515,07	67 942,17	138 714,65	0,18%
Transport i łączność	190 348,68	568 803,96	685 926,03	419 532,39	908 569,83	2 773 180,89	3,63%
Turystyka	0,00	3 000,00	9 092,16	279,44	38 794,33	51 165,93	0,07%
Gospodarka mieszkaniowa	35 483,36	36 779,07	57 993,82	39 238,02	22 821,97	192 316,24	0,25%
Działalność usługowa	9 752,55	8 698,27	92 413,03	7 637,88	131 395,24	249 896,97	0,33%
Administracja publiczna	2 175 210,07	2 182 027,87	2 219 679,71	2 359 717,74	2 293 917,99	11 230 553,38	14,71%
Urzędy naczelnych organów władzy pań.	870,00	871,00	66 209,00	54 530,00	9 826,89	132 306,89	0,17%
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	194 590,54	172 284,65	316 338,71	270 828,19	202 720,51	1 156 762,60	1,51%
Obsługa długu publicznego	229 442,65	138 323,96	101 046,88	70 862,84	52 371,85	592 048,18	0,78%
Oświata i wychowanie	5 743 913,97	6 083 542,63	6 122 376,26	6 171 601,45	6 056 902,95	30 178 337,26	39,52%
Ochrona zdrowia	109 120,07	96 260,20	109 347,76	122 327,52	110 491,98	547 547,53	0,72%
Pomoc społeczna i pozostałe zadania w zakresie polityki społ.	2 950 680,78	2 792 162,24	2 760 686,97	2 608 723,06	5 313 249,45	16 425 502,50	21,51%
Edukacyjna opieka wychowawcza	203 535,14	209 352,67	214 581,22	175 270,70	201 337,83	1 004 077,56	1,31%
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	495 659,49	654 428,12	1 149 279,57	1 049 395,90	1 294 481,49	4 643 244,57	6,08%
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	568 182,58	485 546,16	523 505,13	587 256,75	658 485,58	2 822 976,20	3,70%
Kultura fizyczna	240 812,51	268 709,74	320 047,99	299 871,50	435 422,40	1 564 864,14	2,05%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Powyższa prezentacja danych uwzględnia okresowe wzrosty wydatków w poszczególnych działach, wynikające z otrzymanych dotacji z środków UE.

Z danych zawartych w powyższej tabeli wynika, że najczęściej samorząd wydaje na oświatę i wychowanie – na przestrzeni 2012-2016 r. sumarycznie 31 182 414,82 zł (łącznie z edukacyjną opieką wychowawczą), co stanowi 40,83% ogółu wydatków.

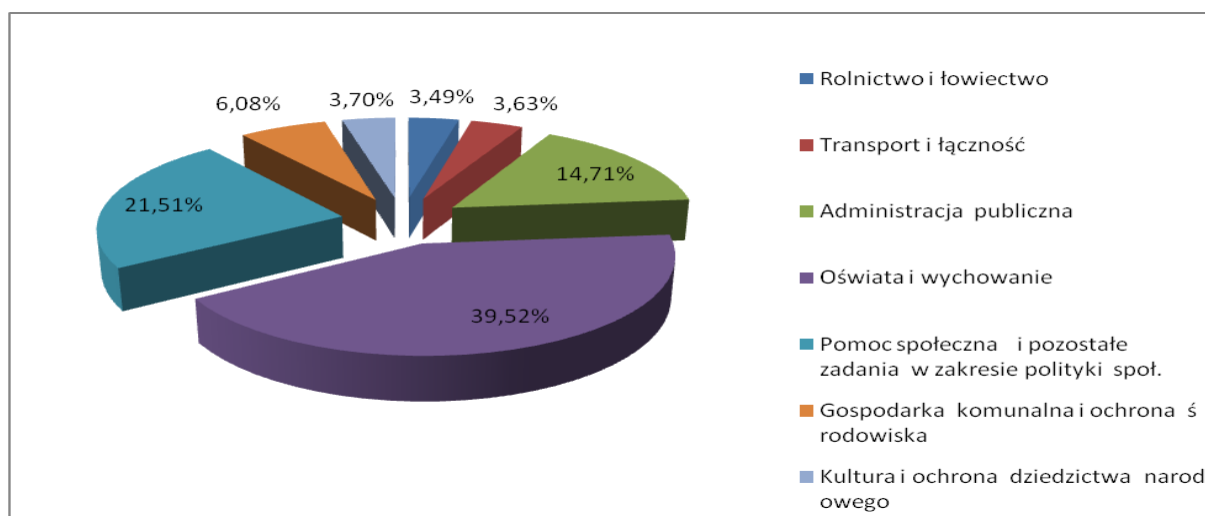
Kolejnym obszarami działalności, na które gmina przeznaczają duże środki finansowe są:

- pomoc społeczna i pozostałe zadania w zakresie polityki społ. - 16 425 502,50 zł (21,51%),
- administracja publiczna - 11 230 553,38 zł (14,71%),
- gospodarka komunalna i ochrona środowiska - 4 643 244,57 zł (6,08%),
- kultura i ochrona dziedzictwa narodowego - 2 822 976,20 zł (3,70%),
- transport i łączność - 2 773 180,89 zł (3,60%),
- rolnictwo i łowiectwo - 2 661 325,35 zł (3,49%).

Analizując powyższe dane należy stwierdzić, że głównie finansowane są przez samorząd zadania o charakterze obowiązkowym (oświata, pomoc społeczna). Ponadto zauważalny jest bardzo wysoki poziom wydatków majątkowych w dziale „administracja publiczna” - stanowiąc ok. 15% ogółu wydatków.

W ostatnim roku analizowanego okresu zauważalny jest wzrost wydatków w działach „transport i łączność” oraz „pomoc społeczna i pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej” (głównie z tytułu Programu „500+”). Udziały wydatków klasyfikowanych w innych działach są mniejsze - nie przekraczają 3% ogółu wydatków.

Wykres 19. Struktura wydatków z wyszczególnionych działów ogółem (w %)



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

2.8.4. Działalność inwestycyjna

Władze samorządowe gminy Tuczo prowadzą aktywną politykę inwestycyjną. Systematycznie zwiększana jest pula wydatków na inwestycje w ramach lokalnego budżetu, co sprawia, że możliwa jest realizacja przedsięwzięć odpowiadających na lokalne potrzeby mieszkańców i pozytywnie podnoszących poziom atrakcyjności gminy w oczach inwestorów. Realizacja konkretnych zadań inwestycyjnych przez gminę odbywa się na z uwzględnieniem ważności projektów przy analizie możliwości ich finansowania. Ważność inwestycji jest wymuszana przez postęp cywilizacyjny, oczekiwania społeczne, dekapitalizację i zużywanie się istniejącej infrastruktury, zmieniające się uwarunkowania prawne, konieczność poprawy bezpieczeństwa, wizję i strategię rozwoju oraz rolniczo - turystyczny charakter położenia gminy. W ostatnich latach największe nakłady przeznaczane były na sfery związane z poprawą infrastruktury technicznej gminy. W strukturze wydatków gminy Tuczo środki finansowe przeznaczone na wydatki majątkowe inwestycyjne w ogólnej kwocie wydatków w kolejnych latach przejawiały tendencję zróżnicowaną i odpowiadały potrzebom określonym na dany rok budżetowy. Poniżej przedstawiono przedsięwzięcia zrealizowane na terenie gminy w latach 2012 -2016.

Tabela 47. Ważniejsze inwestycje zrealizowane na terenie gminy Tuczo w latach 2012-2016

Rok 2012				
L. p.	Nazwa zadania inwestycyjnego	Jednostka organizacyjna realizująca program lub koordynująca wykonanie programu	Plan (w zł)	Wykonanie (w zł)
1	Budowa i modernizacja chodnika w Marcinkowicach	UM w Tucznie	50 000,00	42 000,00
2	Rozwój społeczeństwa informacyjnego poprzez zapewnienie w Gminie Tuczo szerokopasmowego dostępu do internetu	UM w Tucznie	428 556,35	14 549,00
	w tym dofinansowanie z RPO		312 556,35	10 819,50
3	Rozbudowa budynku Urzędu Miejskiego w Tucznie	UM w Tucznie	410 200,00	379 123,21
4	Zakup samochodu dla straży miejskiej	UM w Tucznie	55 000,00	50 432,00
5	Uzbrojenie działek budowlanych przy ul. Tulipanowej	UM w Tucznie	70 000,00	67 403,13
6	Oświetlenie solarne w Martwi	UM w Tucznie	9 500,00	8 424,27
7	Przebudowa siedziby Gminnego Ośrodka Kultury w Tucznie	UM w Tucznie	124 829,00	93 653,24
	w tym dofinansowanie z PROW		57 329,00	54 575,00
Razem			1 148 085,35	655 584,85

2013				
L. p.	Nazwa zadania inwestycyjnego	Jednostka organizacyjna realizująca program lub koordynująca wykonanie programu	Plan (w zł)	Wykonanie (w zł)
1	Modernizacja ciągu pieszego ul. Gdańska, 1 Maja i pętla autobusowa	UM w Tucznie	960,00	959,40
2	Rozwój społeczeństwa informacyjnego poprzez zapewnienie w Gminie Tucznio szerokopasmowego dostępu do internetu - RPO	UM w Tucznie	379 430,500	379 430,210
w tym dofinansowanie z RPO			283 156,87	283 156,87
3	Modernizacja ogrodzenia cmentarza komunalnego w Tucznie	UM w Tucznie	480,00	479,70
4	Budowa parkingu przy Urzędzie Miejskim w Tucznie	UM w Tucznie	7 520,00	7 520,00
5	Wykonanie oświetlenia solarnego na ul. Wąskiej w Tucznie	UM w Tucznie	8 500,00	8 485,77
Razem			396 890,50	396 875,08
2014				
L. p.	Nazwa zadania inwestycyjnego	Jednostka organizacyjna realizująca program lub koordynująca wykonanie programu	Plan (w zł)	Wykonanie (w zł)
1	Budowa ujęcia wodnego z hydrofornią, przyłączem energetycznym i przyłączem wodociągowym w m. Nowa Studnica	UM w Tucznie	61 675,00	61 673,18
2	Udzielenie dotacji na zadanie pn. „Budowa ścieżki pieszo-rowerowej w m. Tucznio w ciągu drogi wojewódzkiej Nr 177”	UM w Tucznie	600 000,00	560 495,00
3	„Modernizacja pieszego ciągu komunikacyjnego – park miejski przy ul. Gdańskiej i 1-go Maja w Tucznie”- dokumentacja	UM w Tucznie	6 400,00	6 322,00
4	Modernizacja ogrodzenia cmentarza komunalnego w Tucznie	UM w Tucznie	81 680,00	81 680,00
5	„Sieć wodociągowo-kanalizacyjna z przyłączami, przepompownią ścieków dla osiedla domów jednorodzinnych i budynków mieszkalnych przy ul. Wolności i Przemysłowej w Tucznie”(w tym wydatki niewygasające 297 791,73 zł)	UM w Tucznie	305 177,70	300 733,89
6	Modernizacja boiska w m. Marcinkowice	UM w Tucznie	20 000,00	20 000,00
Razem			1 074 932,70	1 030 904,07

2015				
L. p.	Nazwa zadania inwestycyjnego	Jednostka organizacyjna realizująca program lub koordynująca wykonanie programu	Plan (w zł)	Wykonanie (w zł)
1	Modernizacja i remont ciągów komunikacyjnych w parku miejskim na działce 141/5 w Tucznie	UM w Tucznie	149 100,00	149 033,61
2	Budowa drogi dojazdowej do przedszkola w Tucznie od strony ul. Leśnej	UM w Tucznie	19 000,00	14 132,43
3	Wykonanie parkingu przy Zespole Szkół w Tucznie	UM w Tucznie	8 700,00	8 610,00
Razem			176 800,00	171 776,04
2016				
L. p.	Nazwa zadania inwestycyjnego	Jednostka organizacyjna realizująca program lub koordynująca wykonanie programu	Plan (w zł)	Wykonanie (w zł)
1	Przebudowa placu manewrowego przy przedszkolu w Tucznie	UM w Tucznie	27 000,00	27 000,00
2	Przebudowa dróg gminnych w m. Tucznie ul. Staszica	UM w Tucznie	491910,91	481745,51
w tym dofinansowanie z PROW			306 405,00	306 405,00
3	Budowa podjazdu dla niepełnosprawnych w parku miejskim na działce 141/5 w Tucznie	UM w Tucznie	50 000,00	50 000,00
4	Przebudowa chodnika na ul. Leśnej i wjazdu od ul. Gdańskiej w Tucznie	UM w Tucznie	20 800,00	20 792,25
5	Przebudowa drogi wewnętrznej na działce nr 161 w Tucznie	UM w Tucznie	17 308,56	17 308,56
6	Utwardzenie kostką brukową placu w Lubieszy na działce nr 214	UM w Tucznie	15 000,00	14 145,00
7	Budowa ścieżki pieszo-rowerowej w m. Tucznie	UM w Tucznie	22 140,00	22 140,00
8	Budowa alejek na cmentarzu komunalnym w Tucznie	UM w Tucznie	103 900,00	103 879,39
9	Dostosowanie infrastruktury sanitarnej dla osób niepełnosprawnych w ZS w Tucznie	UM w Tucznie	16 300,01	15 300,01
10	Modernizacja i przebudowa o zbiornik retencyjny Stacji Uzdatniania Wody w Tucznie, w tym 61 561,50 WN	UM w Tucznie	70 000,00	68 203,50
11	Budowa przydomowej oczyszczalni ścieków na działce nr 171/2 w Tucznie	UM w Tucznie	35 989,80	35 989,80
12	Wykonanie punktu selektywnego zbierania odpadów komunalnych	UM w Tucznie	19 800,00	18 645,89
13	Modernizacja oświetlenia w Gminie Tucznie - Przebudowa oświetlenia w m. Jeziorki dojsćie do PKP	UM w Tucznie	23 000,00	22 864,47
14	Modernizacja kortu tenisowego w Tucznie	UM w Tucznie	36 970,00	36 969,02
Razem			950 119,28	934 983,40

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Tucznie.

Realizacja dużej liczby zadań inwestycyjnych nie byłaby możliwa bez wsparcia ze środków pozabudżetowych. Gmina Tuczo skutecznie wykorzystuje środki ze źródeł krajowych, jak i wspólnotowych w ramach perspektywy budżetowej 2007-2013 oraz 2014-2020. Są to w dużej mierze środki bezzwrotne, zwiększające potencjał inwestycyjny gminy, a także mające docelowo wyrównać różnice w rozwoju poszczególnych regionów UE. Pozwala to na realizację przedsięwzięć bardziej złożonych i kosztownych, których realizacja wpłynie na jakość życia mieszkańców i atrakcyjność gminy przez najbliższe dekady. Szczególne znaczenie mają tu inwestycje w infrastrukturę zapewniającą usługi dla ludności oraz infrastrukturę wspierającą rozwój gospodarczy.

Z analizy inwestycji wykonanych w roku 2012 – 2016 oraz wcześniejszych wynika, że gmina Tuczo podejmuje szereg inicjatyw infrastrukturalnych poprawiających różne sfery funkcjonowania gminy. Przede wszystkim działania inwestycyjne skupiają się na zwiększeniu dostępu do sieci wodociągowych i kanalizacyjnych, rozbudowy i budowy bazy sportowo – rekreacyjnej, przebudowy i budowy elementów komunikacyjnych gminy (drogi i chodniki) i związanych z tym sieci, modernizacji szkół oraz wielu zadań odpowiadającym potrzebom społecznym i zaakceptowanym przez Radę Miejską w Tuczie. Cechą charakterystyczną jest dbałość związana z obszarem wiejskim gminy.

Aktualna Wieloletnia Prognoza Finansowa na lata 2017-2029 zawiera listę uporządkowanych zadań inwestycyjnych przewidzianych do realizacji. Planowane zadania inwestycyjne przedstawia poniższa tabela:

L.p.	Nazwa i cel	Jednostka odpowiedzi alna lub koordynuj ąca	Okres realizacji		Łączne nakłady finansowe	Limit 2017	Limit 2018	Limit 2019	Limit 2020	Limit 2021	Limit 2022	Limit 2023	Limit 2024	Limit 2024	Limit 2025	Limit 2026	Limit 2027	Limit 2028	Limit 2029	Limit zobowią zań
1.1.2.6	Przebudowa dróg gminnych w m. Płocicznie	Urząd Miejski w Tucznie	2016	2017	648 254,33	636 569,33	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	636 569,33
1.1.2.7	Przebudowa dróg gminnych w m. Rzeczycza	Urząd Miejski w Tucznie	2016	2017	683 820,08	672 135,08	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	672 135,08
1.2	Wydatki na programy, projekty lub zadania związane z umowami partnerstwa prywatno-publicznego, z tego:				0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
1.2.1	wydatki bieżące				0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
1.2.2	wydatki majątkowe				0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
1.3	wydatki na programy, projekty lub zadania pozostałe (inne niż wymienione w pkt. 1.1 i 1.2), z tego:				390 250,00	17 610,00	11 000,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	28 610,00
1.3.1	wydatki bieżące				21 025,00	7 610,00	3 000,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	10 610,00
1.3.1.1	Czyszczenie i konserwacja kompleksu boisk Orlik	Urząd Miejski w Tucznie	2016	2018	9 000,00	3 000,00	3 000,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	6 000,00
1.3.1.2	Kształcenie aktywności społecznej mieszkańców Gminy Tuczno	Urząd Miejski w Tucznie	2016	2017	12 025,00	4 610,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	4 610,00
1.3.2	wydatki majątkowe				18 000,00	10 000,00	8 000,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	18 000,00
1.3.2.1	Dofinansowanie budowy przydomowych oczyszczalni ścieków	Urząd Miejski w Tucznie	2017	2018	10 000,00	6 000,00	4 000,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	10 000,00
1.3.2.5	Usuwanie azbestu	Urząd Miejski w Tucznie	2017	2018	8 000,00	4 000,00	4 000,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	8 000,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Tucznie.

Kontynuacją polityki poprzednich lat jest realizowany budżet na 2017 r., w szczególności dotyczący zadań inwestycyjnych o podobnym charakterze jak w latach poprzednich. Z budżetu na 2017 r., a w szczególności z analizy wydatków inwestycyjnych wynika, że gmina realizuje projekty inwestycyjne odpowiadające na bieżące potrzeby społeczności w zakresie infrastruktury drogowej, mediów, sportu i rekreacji, poprawy estetyki otoczenia centrów wypoczynku i rekreacji, bezpieczeństwa publicznego. W dalszym ciągu znaczną rolę w realizacji inwestycji stanowią środki na programy i projekty, które mają szansę być współfinansowane ze środków pochodzących z dotacji Unii Europejskiej.

3. ANKIETYZACJA MIESZKAŃCÓW I LIDERÓW LOKALNYCH GMINY TUCZNO

Metodologia

Na potrzeby zespołu opracowującego Raport o Stanie Gminy Tuczo oraz Diagnozy Stanu jako elementu wyjściowego dla *Strategii Rozwoju Gminy Tuczo na lata 2017-2026* opracowano ankietę, skierowaną do liderów opinii publicznej, mieszkańców oraz wszystkich zainteresowanych rozwojem społeczno – gospodarczym gminy. Celem ankiety było pozyskanie szczegółowych opinii na temat wszystkich obszarów życia lokalnej społeczności gminy Tuczo mających bezpośredni lub pośredni wpływ na funkcjonowanie poszczególnych instrumentów polityki społecznej i gospodarczej realizowanej przez gminę, ale także przez sektor pozarządowy. Przedmiotem sformułowanych w ankiecie pytań była identyfikacja postaw i opinii mieszkańców na temat oceny jakości życia i wyzwań rozwojowych gminy. Dane uzyskane w ankiecie uzupełniają informacje otrzymane z instytucji odpowiedzialnych za poszczególne działania w obszarze szeroko rozumianej polityki społeczno - gospodarczej w gminie Tuczo. Badanie opinii mieszkańców gminy Tuczo było realizowane w marcu i kwietniu 2017 roku.

Ankieta składała się z 14 pytań, w tym również metryczki i miała formę pytań zamkniętych, jak i otwartych, w których respondenci oceniali poszczególne elementy infrastruktury, życia społecznego i gospodarczego, kultury, edukacji, opieki zdrowotnej i administracji związanej z szeroko rozumianym zarządzaniem poszczególnymi obszarami życia społeczno – gospodarczego. W wypełnianiu ankiety uczestniczyło 37 osób, jednak rozkład liczby głosów w poszczególnych pytaniach był zróżnicowany, ponieważ nie wszyscy respondenci udzielali odpowiedzi na każde z postawionych w ankiecie pytań.

Pytania w ankiecie były tak sformułowane, aby dać odpowiedź, co stanowi problem dla mieszkańców i jak założyć długookresowy plan działania niezbędny dla realizacji zamierzeń pro-społecznych i pro-gospodarczych, stanowiących podstawę rozwoju gminy.

Wypowiedzi osób ankietowanych znajdują odzwierciedlenie w budowanej diagnozie dla potrzeb dokumentu *Strategii* oraz w tworzonych celach i kierunkach rozwoju gminy do roku 2026.

Uzupełnieniem badań ankietowych prowadzonych przez wykonawcę Strategii były badania przeprowadzone przez Urząd Miejski w Tucznie poprzez ankietę elektroniczną zamieszczoną na stronie internetowej gminy Tuczo.

Ankieta przeprowadzona przez BEMAR Beata Maruszewska była tzw. „ankietą decydencką”, ponieważ wypełniana była głównie przez pracowników administracji samorządowej i przedstawicieli organów władzy wykonawczej i uchwałodawczej i nie może stanowić podstaw do wyciągania daleko idących wniosków, a ma jedynie charakter pogładowy.

3.1. WYNIKI PRZEPROWADZONEJ ANKIETY

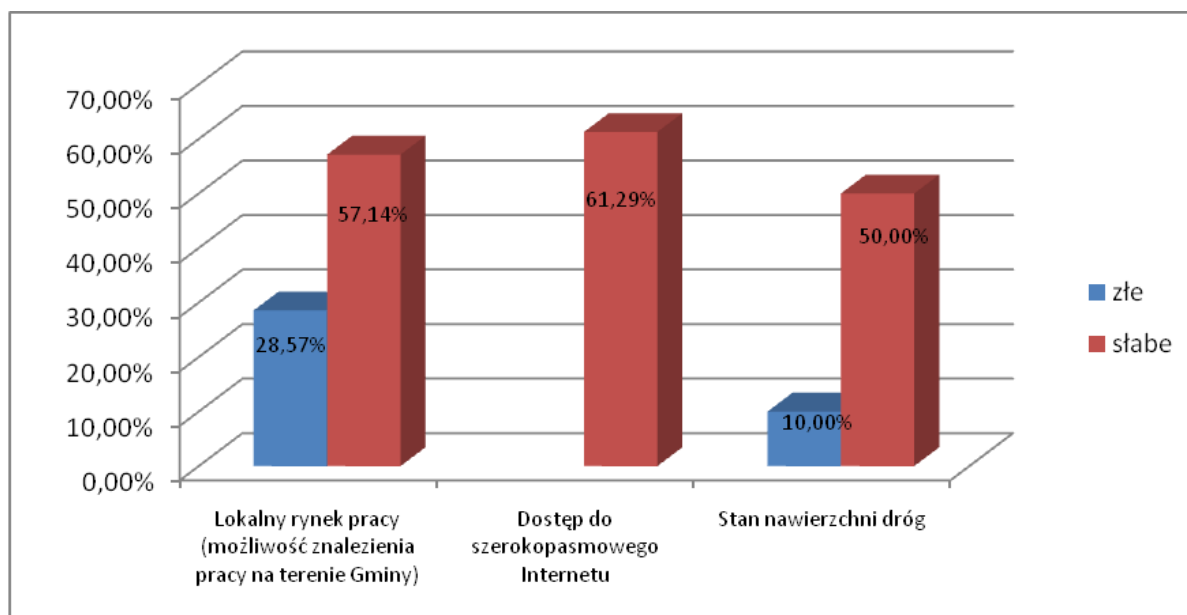
Ocena warunków życia w gminie

W pytaniu 1 ocenie poddano warunki życia w gminie, respondenci mieli do wyboru pięciostopniową skalę, według której dokonywali odpowiedzi na pytania w następującym zakresie: złe, słabe, średnie, dobre i bardzo dobre. Na pytanie składało się 30 elementów dotyczących stanu infrastruktury społeczno – publicznej, a także stanu środowiska naturalnego, świadomości ekologicznej i integracji mieszkańców.

Na obszarze gminy Tuczo najgorzej oceniony został lokalny rynek pracy, czyli możliwość znalezienia zatrudnienia na terenie gminy, przez ponad 85% osób oceniony jako zły i słaby. Ponadto aż 61,29% ankietowanych wskazało na słaby dostęp do Internetu szerokopasmowego na terenie gminy. Najsłabiej wypadła także ocena infrastruktury drogowej na terenie gminy, połowa respondentów wskazała na zły stan nawierzchni dróg.

Najgorzej ocenione elementy warunkujące jakość życia na obszarze gminy przedstawiono na poniższym wykresie.

Wykres 20. Najniżej ocenione elementy warunków życia w gminie Tuczo



Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonej ankiety.

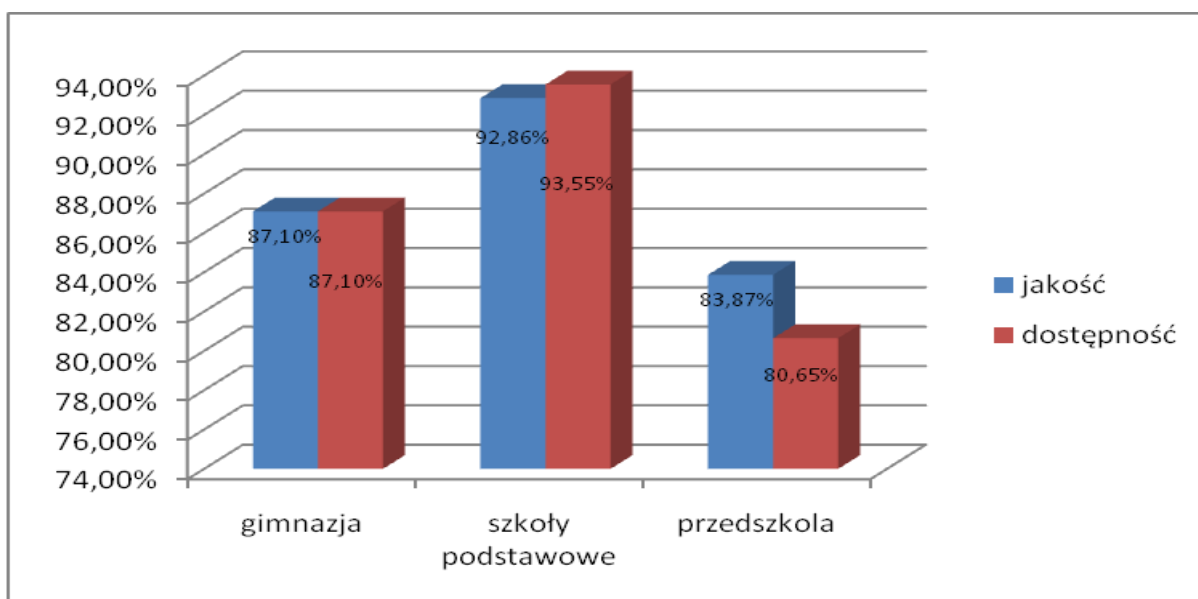
Ponadto słabo i bardzo słabo oceniono poziom rozwoju sieci kanalizacyjnej na terenie gminy. Większość ankietowanych wykazywała dezaprobatę dla podejmowanych działań w kierunku skutecznej gazyfikacji obszaru miejskiego.

Ponadto w kategorii oceny „bardzo słaba” znalazła się komunikacja zbiorowa i to z tytułu słabo zorganizowanej komunikacji z miastem Wałcz. Wyraźną pozytywną ocenę uzyskała segregacja odpadów na terenie gminy.

Natomiast wysoko została oceniona dostępność szkół podstawowych i gimnazjów na terenie gminy, odpowiednio 87,1% i 93,55% mieszkańców określiło ją jako dobrą. Ponadto respondenci dobrze ocenili jakość placówek oświatowych – szkół podstawowych, gimnazjów i przedszkoli.

Rozkład głosów przedstawia poniższy wykres 21.

Wykres 21. Jakość i dostępność placówek oświatowych na terenie gminy Tuczo - oceny dobre i bardzo dobre

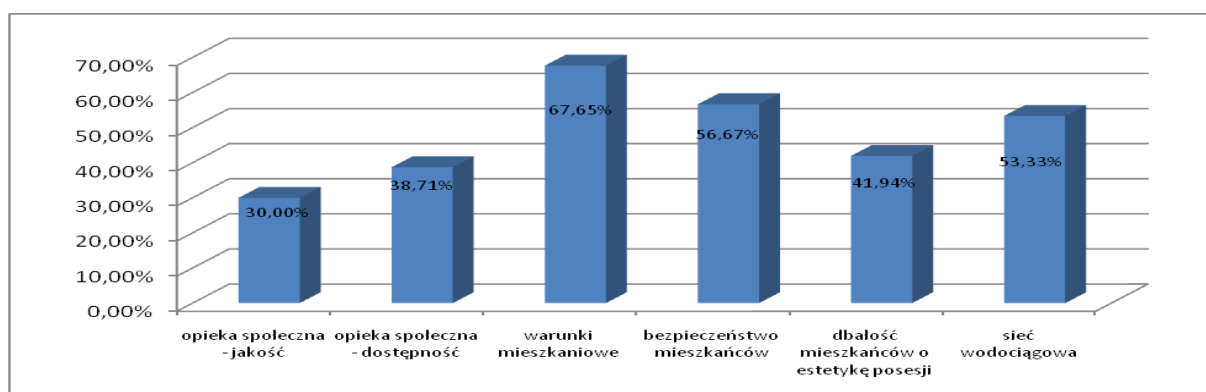


Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonej ankiety.

Wśród ankietowanych mieszkańców dominowała opinia pozytywna (67,65%) o warunkach mieszkaniowych. Ponad 53% mieszkańców, jako dobry aspekt warunków życia w gminie, oceniło sieć wodociągową. W gminie Tuczo obecnie ponad 99% gospodarstw domowych podłączonych jest do sieci wodociągowej.

Kolejnymi dobrze ocenionymi elementami życia w gminie były jakość i dostępność opieki społecznej, bezpieczeństwo mieszkańców oraz dbałość mieszkańców o estetykę posesji. Procentowy udział głosów w wymienionych kategoriach przedstawia poniższy wykres.

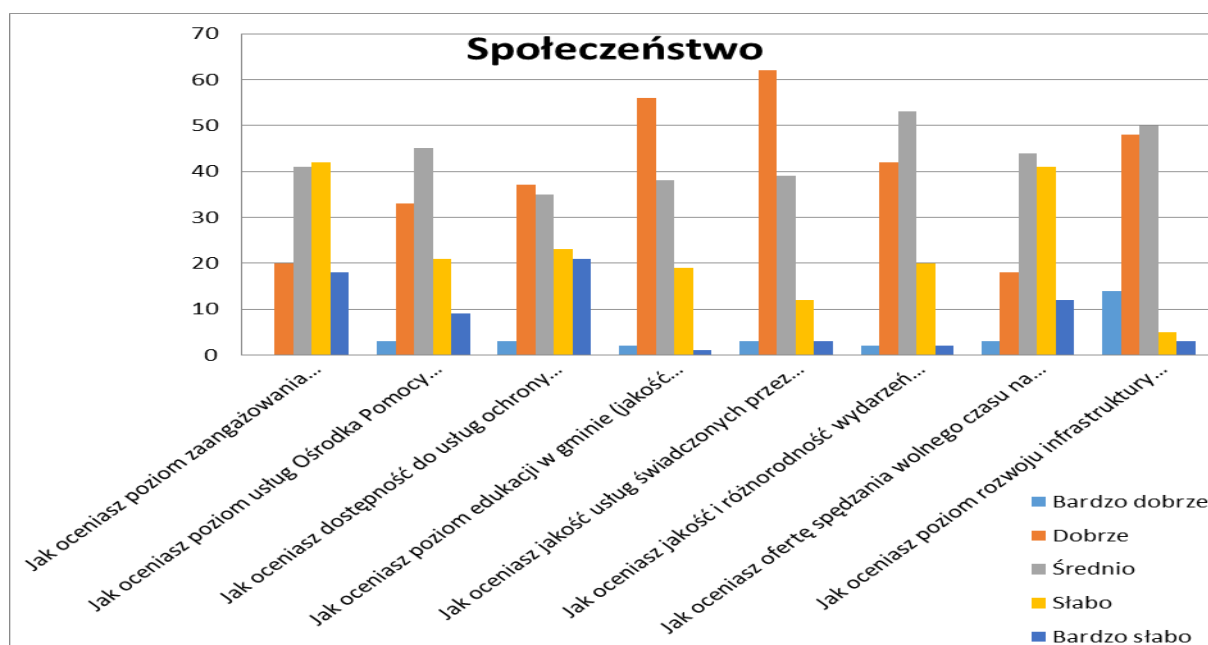
Wykres 22. Ocena wybranych elementów jakości życia na terenie gminy Tuczo - oceny dobre



Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonej ankiety

Poniziej zamieszczony Wykres 23 ocenia osiem kolejnych wybranych elementów społecznych w następującej kolejności analizując wykres od lewej strony: **poziom zaangażowania społeczności mieszkańców w sprawy społeczności lokalnej, poziom usług Miejsko – Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w gminie, dostępność do usług ochrony zdrowia, poziom edukacji w gminie, usługi świadczone przez obiekty kulturalne, jakość i różnorodność wydarzeń kulturalno – rozrywkowych, oferta spędzania wolnego czasu dla dzieci i młodzieży, poziom rozwoju infrastruktury sportowo – rekreacyjnej.**

Wykres 23. Ocena wybranych elementów jakości życia na terenie gminy Tuczo (pełna nazwa przedmiotu oceny vide powyżej wykresu)



Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonej ankiety

Problemy społeczne występujące na terenie gminy

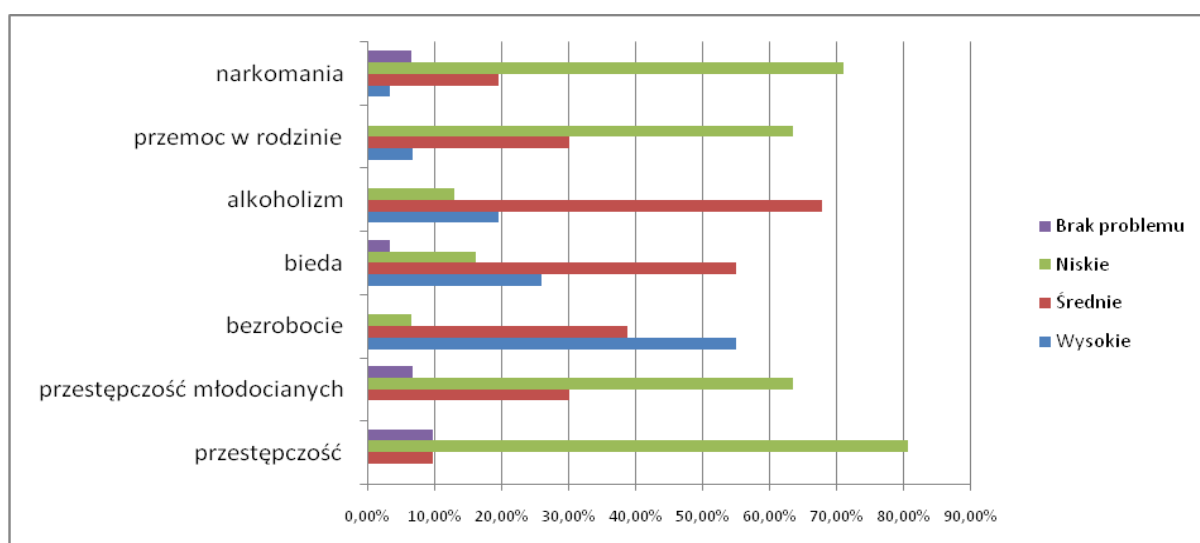
W pytaniu nr 2 ankietowani wskazywali na stopień występowania określonych problemów społecznych. Analizie poddane zostały takie kategorie problemów jak: przestępczość, przestępczość młodocianych, bezrobocie, bieda, alkoholizm, przemoc w rodzinie oraz narkomania.

Z analizy odpowiedzi wynika, iż respondenci uznali za wysokie natężenie problemu zdefiniowanego jako bezrobocie (blisko 55% badanych) oraz bieda (25,81%), będąca społeczną konsekwencją braku zatrudnienia.

Analiza struktury bezrobocia w gminie Tuczo wykazała, że udział bezrobotnych w liczbie osób w wieku produkcyjnym w roku 2016 wyniósł 6,5%, natomiast najwięcej osób bezrobotnych w gminie posiadało wykształcenie podstawowe i gimnazjalne (48% ogółu bezrobotnych).

Przestępczość, w tym przestępczość młodocianych, przemoc w rodzinie oraz narkomania zostały ocenione przez większą część respondentów jako problem o niskim natężeniu.

Wykres 24. Natężenie problemów społecznych na obszarze gminy Tuczo



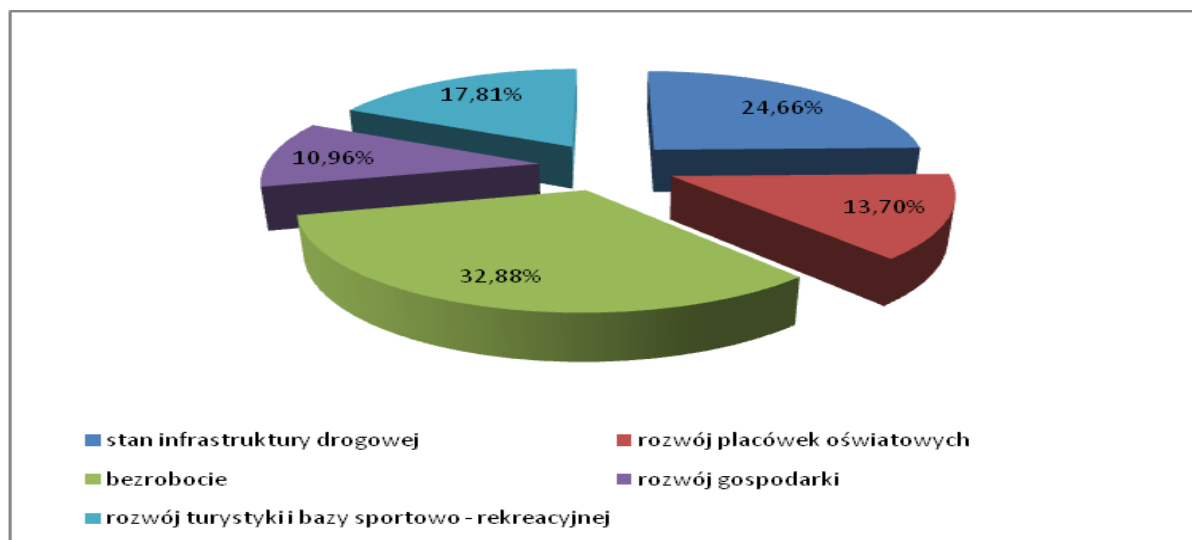
Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonej ankiety.

Pięć najważniejszych problemów do rozwiązania na terenie gminy

Pytanie z numerem 3 było pytaniem otwartym, w którym respondenci mogli wypowiedzieć się na temat głównych ich zdaniem problemów, koniecznych do rozwiązania w pierwszej kolejności.

Zdecydowanie najważniejszą płaszczyzną dla badanych jest obecnie problem bezrobocia na terenie gminy (wskazuje na nie ponad 32% odpowiedzi). Respondenci oczekują zwiększenia liczby miejsc pracy oraz budowę nowych przedsiębiorstw na terenie gminy, co pozwoliłoby na zniwelowanie problemu ubożenia społeczeństwa związanego z brakiem zatrudnienia.

Wykres 25. Pięć najważniejszych problemów do rozwiązania na obszarze gminy Tuczo



Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonej ankiety

Ponadto ciągle najważniejszą kwestią dla mieszkańców jest poziom bezpieczeństwa na drogach na terenie gminy. Z problemem bezpieczeństwa – oświetlenie ulic, chodniki, oznakowanie - wiąże się również stan dróg na terenie gminy. Problem stanu dróg jest drugim w kolejności najistotniejszym według mieszkańców gminy – 24,66% respondentów wskazuje na zły stan techniczny dróg, braki punktów świetlnych na terenie gminy, brak lub zły stan chodników. Dodatkowo pojawiły się głosy na temat konieczności rozbudowy infrastruktury turystycznej oraz bazy sportowo – rekreacyjnej zwłaszcza tej związanej bezpośrednio z dostępem do jeziora. Ponadto bolączką mieszkańców jest brak żłobka na terenie gminy Tuczo. Respondenci wskazują także na potrzebę rozbudowy istniejących placówek oświatowych o elementy związane ze współczesną metodyką nauczania oraz ciągłego inwestowania w tę dziedzinę życia gminnego.

Stopień ważności realizacji przedsięwzięć na terenie gminy

W kolejnym pytaniu mieszkańcy gminy oceniali kolejność pod względem stopnia ważności realizacji konkretnych przedsięwzięć na terenie gminy Tuczo. Przedsięwzięcia były oceniane w 5 stopniowej skali w zakresie: zbędne, mało ważne, średnio ważne, ważne oraz bardzo ważne.

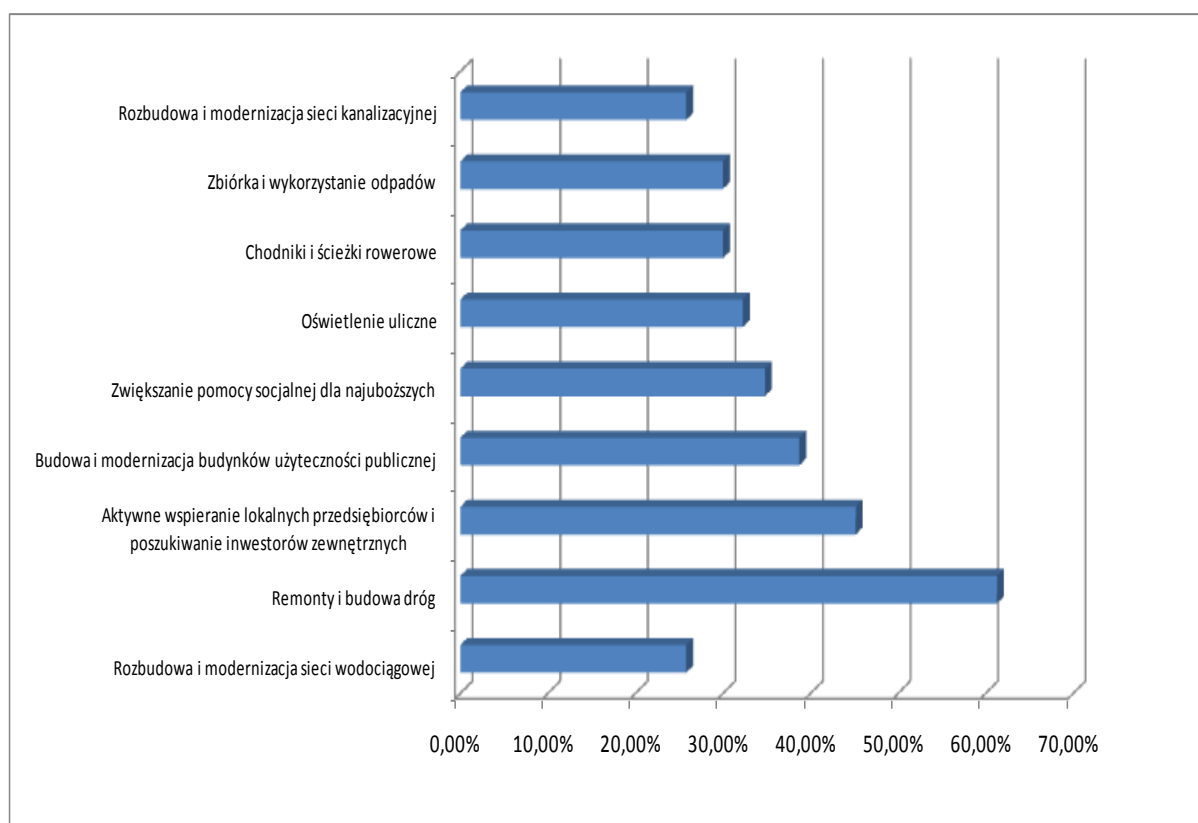
Można stwierdzić, że wyniki w kontekście poprzednich i następnych odpowiedzi stanowią ich zdecydowane potwierdzenie, gdyż największy niedobór jest dostrzegany w sferze infrastruktury drogowej. Dla 61% ankietowanych remont i budowa dróg stanowi najistotniejsze przedsięwzięcie do realizacji na terenie gminy. Ponadto braki w punktach oświetlenia ulicznego dla ponad 32% respondentów stanowią również istotną kwestię do rozwiązania przez władze samorządowe. Dla 30% ankietowanych jako bardzo ważne uważa dalsze działania gminy w zakresie budowy i modernizacji chodników i ścieżek rowerowych.

Ponadto respondenci (45,16%) jako bardzo ważne przedsięwzięcie do realizacji na terenie gminy wskazali wspieranie lokalnych przedsiębiorców i poszukiwanie inwestorów zewnętrznych.

Odpowiedzi ankietowanych wskazują na potrzebę budowy i modernizacji budynków użyteczności publicznej (ponad 38% wskazań badanych osób). Według mieszkańców dalsze działania w zakresie zwiększenia pomocy dla najuboższych winny nadal pozostać w sferze priorytetowych zadań władz samorządowych gminy Tuczo (wskazuje na nie ponad 34% respondentów).

Średnio ważne oraz ważne dla ankietowanych okazały się przedsięwzięcia z zakresu rozwoju usług hotelarskich, tworzenia warunków do rozwoju budownictwa mieszkaniowego, poczucia bezpieczeństwa na drogach w gminie, w tym budowa sygnalizacji świetlnej, wspierania działań kulturalnych, poprawy estetyki gminy czy rozbudowy infrastruktury sportowej.

Wykres 26. Ważność realizacji przedsięwzięć na obszarze gminy Tuczo - oceny bardzo ważne



Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonej ankiety

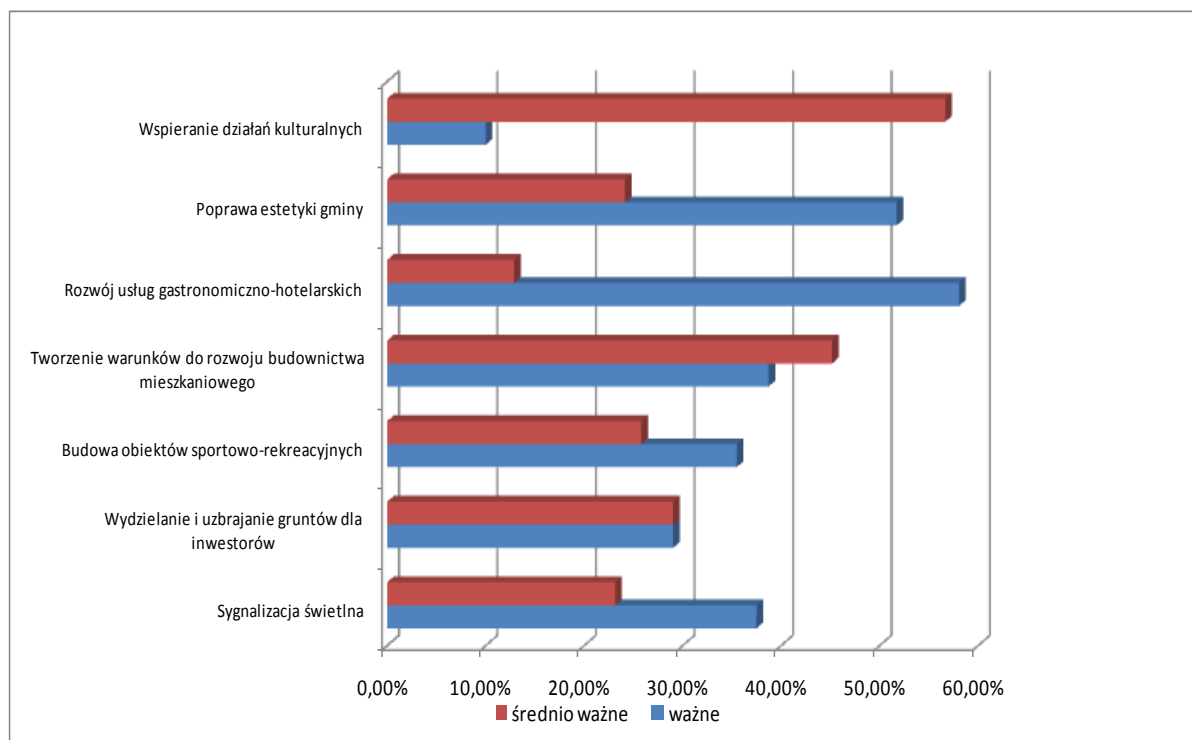
W kontrze zamieszczonego powyżej Wykresu 26 opracowanego na podstawie ankiety zamieszczono listę, która obrazuje próbę zhierarchizowania inwestycji koniecznych do realizacji na terenie gminy Tuczo przez ankietowanych w kolejności ich ważności dla poprawy komfortu życia mieszkańców gminy.

Zadania priorytetowe do wykonania na terenie gminy Tuczo w najbliższych latach:

1. Rozbudowa sieci kanalizacji sanitarnej w sołectwach dotąd nieskanalizowanych.
2. Rozbudowa sieci oświetlenia drogowego,
3. Uzbrojenie nowych działek budowlanych,
4. Modernizacja sieci dróg gminnych ,
5. Budowa ścieżek rowerowych,
6. Budowa infrastruktury technicznej przy drogach (parkingi, chodniki),
7. Promocja i wsparcie korzystania z odnawialnych źródeł energii ,
8. Szersze wspieranie działań kulturalnych, artystycznych i promocja gminy,
9. Wsparcie aktywności gospodarczej, zawodowej, społecznej i kulturalnej mieszkańców,
10. Współpraca w budowie sieci szerokopasmowego dostępu do Internetu.

Obraz podziału procentowego na głosy w wymienionych kategoriach ankiety przedstawia wykres 27 obrazujący wyniki ankiety określone w jej pkt 4. *Proszę ocenić ważność realizacji przedsięwzięć na terenie gminy (kategoria średnio ważne i ważne).*

Wykres 27. Ważne i średnio ważne przedsięwzięcia do realizacji na obszarze gminy Tuczo



Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonej ankiety

Ocena gminy Tuczno

Pytaniami otwartymi były pytania o zalety gminy, czy jej potencjał, w których ankietowani mogli się wypowiedzieć na temat czym jest dla nich gmina Tuczno? Pytanie było sformułowane w taki sposób, aby osoba ankietowana dokończyła zdanie: np. *Co jest zaletą mieszkania w tej Gminie?*

Na tak zadane pytanie odpowiedziało 27 respondentów. Z analizy wypowiedzi wynika, że w większości przypadków gmina jest atrakcyjnym miejscem zamieszkania i wypoczynku. Ankietowani wskazali również na to, iż gmina jest przyjazna mieszkańcom.

Ponadto padły wypowiedzi pozytywnie oceniające władze gminy. Respondenci wskazywali na właściwe zarządzanie obszarem gminy, zmierzające w kierunku poprawy warunków życia jej mieszkańców.

Pozytywne lub negatywne zmiany na terenie gminy w przeciągu ostatnich kilkunastu lat

Ankieta skierowana do mieszkańców gminy zawierała pytania, w których respondenci oceniali pozytywne i negatywne zmiany na terenie gminy w przeciągu ostatnich kilkunastu lat.

Za pozytywne zmiany na terenie gminy uznano przede wszystkim rozbudowę i modernizację infrastruktury technicznej, jednakże pojawiały się także głosy, że inwestycje nie są prowadzone równomiernie we wszystkich miejscowościach gminy. Ankietowani wskazywali również na działania w kierunku poprawy wizerunku i estetyki gminy, ale przede wszystkim zwrócono uwagę na poprawę bazy szkolno-sportowej oraz poprawę stanu środowiska (3 nowe oczyszczalnie). Mieszkańcy pozytywnie oceniają rozwój infrastruktury społecznej, w tym remonty świetlic, Internet w świetlicach. Respondenci doceniają działania władz samorządu na rzecz pozyskiwania środków z UE, pozwalających na rozwój gospodarczo – społeczny gminy. Z wypowiedzi osób ankietowanych wyczuwane są negatywne nastroje związane z brakiem miejsc pracy adekwatnych do zdobytego wykształcenia i nabytych umiejętności zawodowych oraz brakiem aktualnego planu zagospodarowania przestrzennego i ograniczenie dostępności do zamku.

Czy zgadza się Pan/Pani z poniższymi stwierdzeniami dotyczącymi gminy Tuczno ?

Tak zostało sformułowane kolejne pytanie skierowane do uczestników badania ankietowego. W pytaniu respondenci zostali poproszeni o ocenę kilku stwierdzeń dotyczących odbioru gminy przez jej mieszkańców. Respondenci dokonywali subiektywnej oceny: *tak* lub *nie*. Z analizy wypowiedzi wynika jednoznacznie, że gmina Tuczno jest bardzo pozytywnie oceniana ze względu na lokalizację i jest atrakcyjnym miejscem zamieszkania dla społeczności lokalnej. Ponad 75% ankietowanych poparło położenie gminy jako wyjątkowo atrakcyjną lokalizację. Blisko 70% respondentów określiło gminę Tuczno jako atrakcyjną dla mieszkańców. Ponadto niespełna 58% ankietowanych stwierdziło,

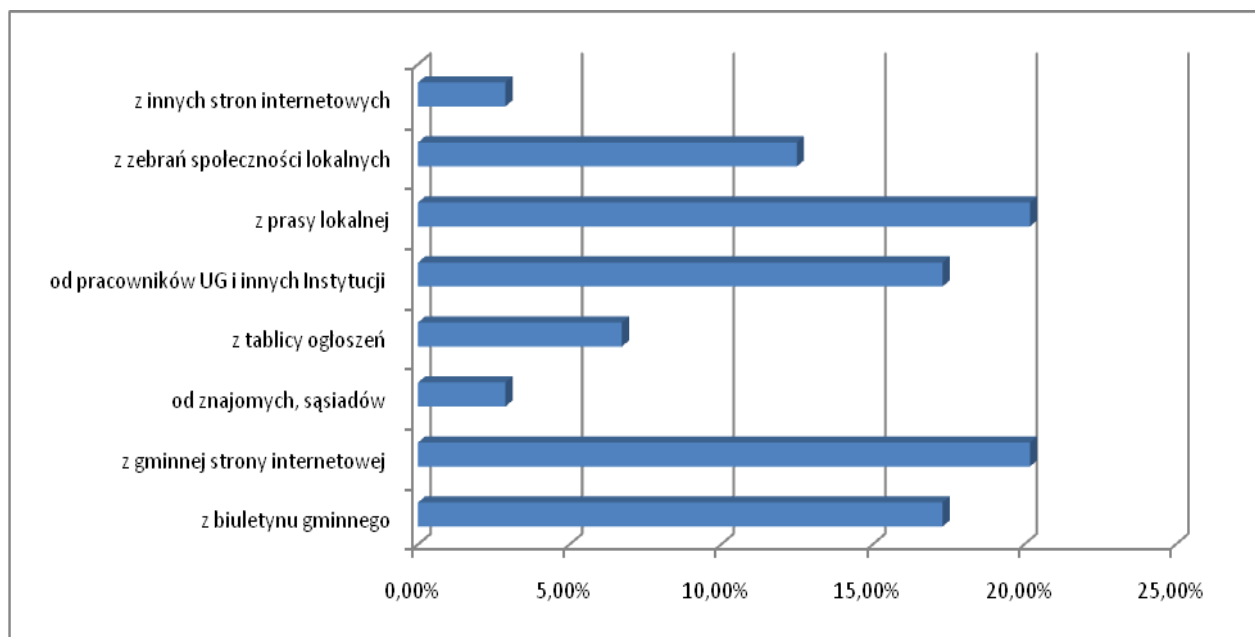
że gmina daje mieszkańcom dobre warunki życia i perspektywy. 52% ankietowanych osób odpowiedziało, że gmina Tuczo przewyższa sąsiednie gminy pod względem atrakcyjności.

Gmina została pozytywnie oceniona pod względem atrakcyjności dla turystów, 64,53% osób wypowiedziało się na *tak* przy ocenie atrakcyjności walorów turystycznych.

Gmina Tuczo w oczach swoich mieszkańców ma także dobrą kondycję finansową, ponieważ 69% respondentów oceniło pozytywnie sytuację finansową gminy. Ponad 83% ankietowanych uważa również, że gmina jest dobrze zarządzana. Ponad 62% ankietowanych wskazało, że gmina nie jest atrakcyjna dla przedsiębiorców.

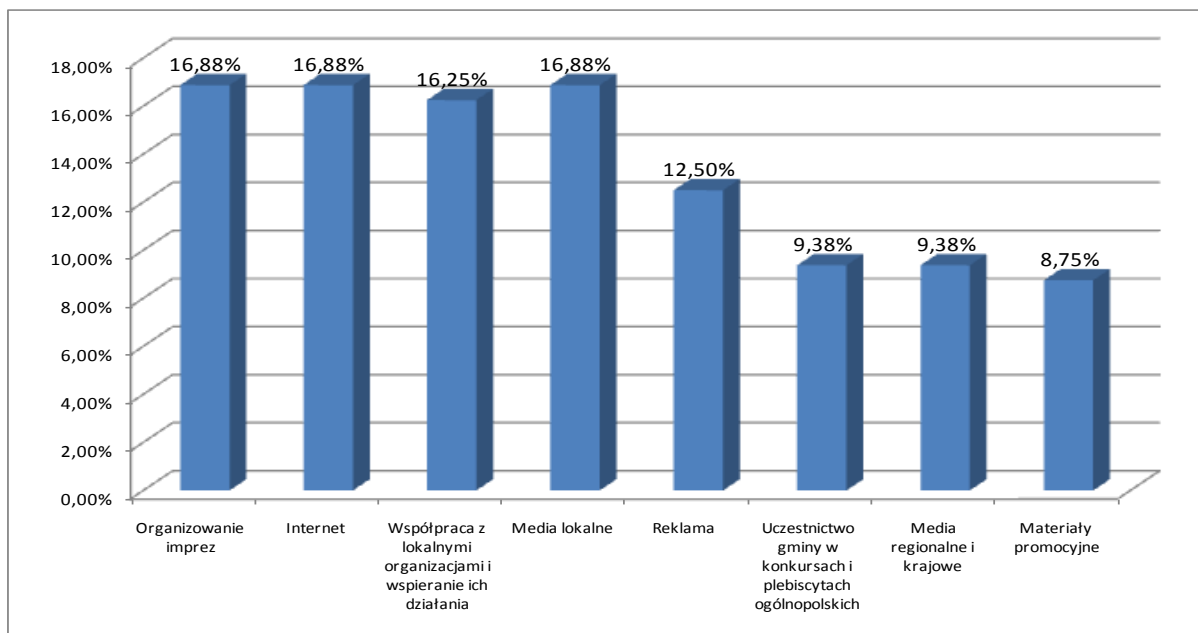
Kolejne pytanie zawarte w ankiecie dotyczyło źródeł z jakich ankietowani czerpią informację na temat gminy, działalności władz samorządowych oraz wszystkich aktualności dotyczących regionu. Ponad 20% ankietowanych czerpie informacje ze strony internetowej gminy Tuczo i innych lokalnych portali, blisko 18% ankietowanych zasięga informacji od pracowników Urzędu Miejskiego i tyleż samo z gminnego biuletynu.

Wykres 28. Źródło informacji o działaniach podejmowanych przez władze gminy i wydarzeniach lokalnych



Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonej ankiety.

Wykres 29. Z którymi z wymienionych form promocji spotkał/a się Pan/i w ciągu ostatniego roku?

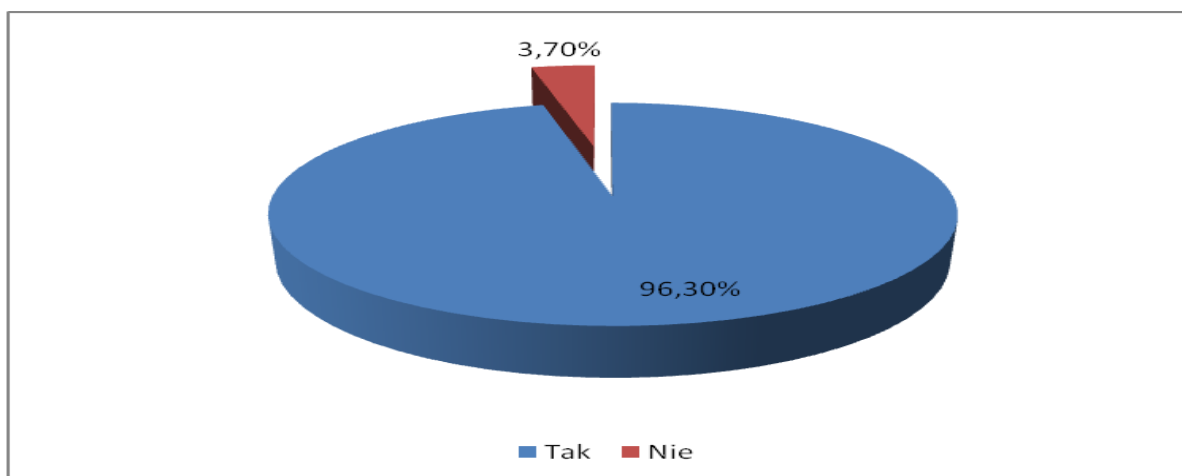


Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonej ankiety.

Ponad 16% respondentów wskazało, że w ostatnim roku najpopularniejszą formą promocji gminy Tuczo były organizowane imprezy (festyny, wydarzenia sportowe), ale podobną ocenę uzyskały działania promujące gminę przez strony internetowe (16,88% respondentów) oraz z media lokalne.

Ponad 96% ankietowanych potwierdziło fakt korzystania ze strony internetowej gminy Tuczo www.Tuczno.pl w celu poszukiwania informacji. Pamiętać należy jednak, że są to wyniki ankiety „decydenckiej”, której respondentami były osoby mające łatwy dostęp do Internetu.

Wykres 30. Czy odwiedza Pan/Pani stronę internetową gminy?



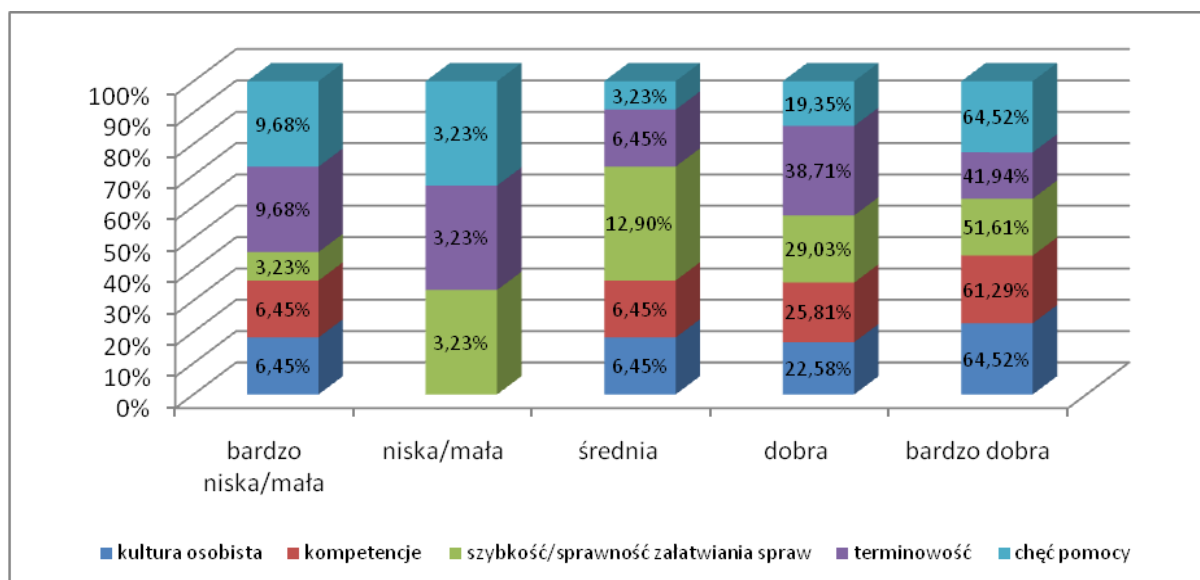
Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonej ankiety.

Ocena pracy urzędników w Urzędzie Miejskim

W pytaniu 11 ocenie poddana została praca urzędników zatrudnionych w Urzędzie Miejskim w Tucznie. Ankietowani mieli do wyboru 5 cech jakościowych opisujących pracowników Urzędu. Oceny były dokonywane w 5 stopniowej skali w zakresie: bardzo niska/mała, niska/mała, średnia, dobra, bardzo dobra. Pracownicy Urzędu oceniani byli pod kątem *kompetencji, kultury osobistej, sprawności załatwiania spraw, terminowości oraz chęci niesienia pomocy*.

W zasadzie wszystkie wymienione cechy zostały ocenione jako bardzo dobre, najczęściej ankietowanych, bo aż 64,52% bardzo dobrze określiło *kulturę osobistą pracowników Urzędu oraz chęć pomocy interesantowi*. Ponad 61% respondentów wysoko oceniło kompetencje pracowników Urzędu Miejskiego w Tucznie. Na poziomie dobrym ocenione zostały: *szybkość załatwiania spraw* – 29,03% oraz *terminowość* – 38,71% głosów oddanych głosów.

Wykres 31. Ocena pracy urzędników



Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonej ankiety.

Czego brakuje na terenie gminy?

W pytaniu 13 ankietowani wypowiedzieli się na temat tego czego brakuje według nich na terenie gminy. W odpowiedziach ankietowanych niejednokrotnie pojawiała się kwestia małej liczby przedsiębiorstw na terenie gminy, w których mieszkańcy mogliby znaleźć zatrudnienie zgodnie ze swoim wykształceniem. Zdecydowana większość respondentów problem infrastruktury drogowej wraz z infrastrukturą okołodrogową zaklasyfikowała jako podstawową bolączkę mieszkańców gminy.

Te kwestie pojawiały się również w poprzednich odpowiedziach ankietowanych na wcześniejsze pytania zawarte w ankiecie. Jest to zarazem potwierdzenie istnienia problemu, jak i konkretne oczekiwanie społeczności lokalnej wobec samorządu gminy Tuczo.

Ponadto respondenci zwracali uwagę na brak infrastruktury turystycznej i niezagospodarowane miejsca atrakcyjne dla turystyki pobytowej na terenie gminy. Ankietowani uważają, że potencjał turystyczny w gminie nie jest wykorzystany.

Ponadto osoby ankietowane zwracały uwagę na braki w zakresie placówek typu żłobek, kluby fitness, ale także sklepów wielu nieistniejących na terenie gminy branż, które gwarantowałyby większy standard i jakość życia mieszkańców gminy.

Respondenci zwracają również uwagę na brak mieszkań komunalnych i socjalnych zabezpieczających rzeczywiste potrzeby mieszkańców gminy.

Potencjał, który gmina powinna rozwijać

W pytaniu nr 14 ankietowani mieli wskazać, jaki według nich gmina Tuczo posiada potencjał, który w szczególności powinien być rozwijany. Odpowiedzi na tak zadane pytanie udzieliło 19 osób. Co ciekawe respondenci wskazali za największą szansę środki z Unii Europejskiej, a na pozyskanie inwestora zewnętrznego „zagłosowało” ponad 12 osób. Dopiero na trzecim miejscu pojawiła się własna wewnętrzna inicjatywa poprzez rozwój małej i średniej przedsiębiorczości i rozwój agroturystyki i ekoturystyki.

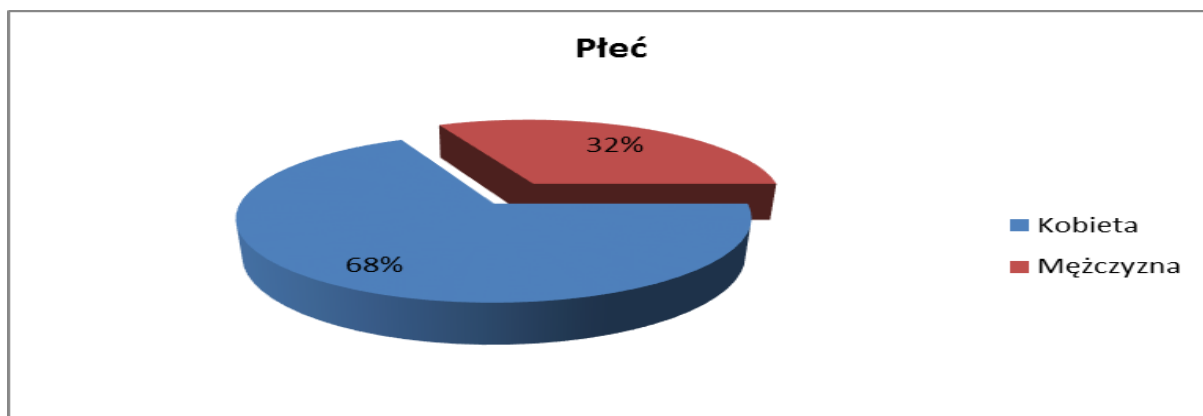
Struktura socjodemograficzna badanej populacji

Wśród osób badanych dominowały kobiety (68%). W próbie badawczej przeważały osoby z kategorii wiekowej 25-34 lat (31%), respondenci reprezentujący pozostałe przedziały wiekowe stanowili odsetki od 28% w przypadku osób w wieku 35–44 lat do 22% (45-54 lat). Najmniej liczną grupę ankietowanych stanowiły osoby powyżej 65 roku życia – 3%

Ponad 65% w próbie to osoby z wykształceniem wyższym. Dla porównania odsetek osób z wykształceniem średnim wyniósł 19%, a zawodowym 16%.

Najliczniejsze kategorie badanych wyłonione ze względu na status społeczno – zawodowy to pracownicy pracujący u pracodawcy 76% (większości pracownicy jednostek publicznych). Udział w próbie badawczej osób prowadzących działalność gospodarczą wyniósł 9%, osób pracujących w rolnictwie 3%, emerytów/rencistów 9%. Osoby bezrobotne stanowiły 3% respondentów.

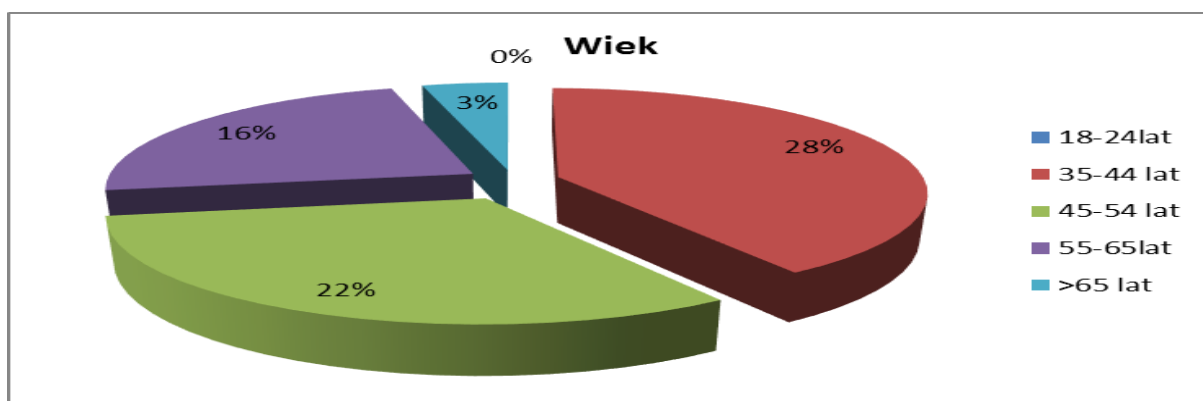
Wykres 32. Płeć ankietowanych



Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonej ankiety.

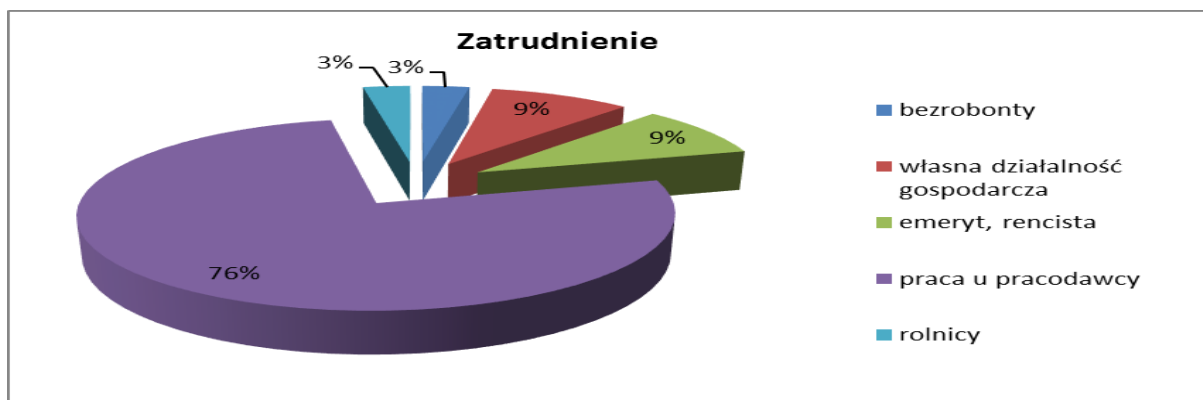
Poniżej zamieszczony wykres 33 przedstawia wiek ankietowanych biorących udział w ankiecie organizowanej przez firmę BEMAR ze Słupska za pośrednictwem Urzędu Miejskiego w Tucznie i podczas debaty strategicznej, która miała miejsce w GOK w Tucznie w dniu 8 kwietnia 2017 r.

Wykres 33. Wiek ankietowanych



Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonej ankiety.

Wykres 34. Aktywność zawodowa ankietowanych



Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonej ankiety.

Przekrój aktywności zawodowej ankietowanych wskazuje jednoznacznie, że przeprowadzona ankieta wśród mieszkańców gminy ma jednoznacznie charakter decydencki, to znaczy głównymi jej uczestnikami były osoby ściśle związane z administracją samorządową, stąd jej wyniki mają charakter pogładowy i nie mogą stanowić podstaw do głębszych analiz społeczno – gospodarczych gminy.

3.2. PODSUMOWANIE

Przeprowadzona na terenie gminy ankieta miała pomóc w rozpoznaniu najważniejszych kwestii społeczno – gospodarczych obszaru gminy Tuczo . Jej zadaniem było zebranie jak największej ilości opinii dotyczących oczekiwań mieszkańców, wskazania miejsc i zdarzeń problematycznych, kwestii spornych jak również pokazania potencjału jaki niewątpliwie posiada gmina Tuczo. Tego typu badania pozwalają poznać gminę widzianą oczami jej mieszkańców, liderów lokalnych a także decydentów stanowiących swoimi decyzjami o jej przyszłości. Ankieta pozwala samorządowi na usystematyzowanie oraz zhierarchizowanie przyszłych zamierzeń i decyzji na rzecz rozwoju gminy.

Obraz gminy, jaki wyłania się po przeanalizowaniu ankiety ukazuje obszar, na którym istnieją dogodne warunki życia i rozwoju dla swoich mieszkańców. Mieszkańcy postrzegają gminę Tuczo jako gminę z dobrym dostępem do infrastruktury oświatowej oraz sportowej, wymagającej jedynie poszerzenia tej oferty oraz ciągłego inwestowania w te dziedziny życia społeczno – gospodarczego i dla nich pochodne.

Podsumowanie bloku pytań dotyczących postrzegania najważniejszych walorów gminy Tuczo niewątpliwie daje obraz gminy, w której mieszkańcy doceniają walory środowiskowe, położenie geograficzne, niemniej jednak respondenci zwrócili uwagę na niewystarczającą ofertę kulturalno - rozrywkową dla dzieci, młodzieży i pozostałych mieszkańców. Osoby ankietowane zwracały uwagę na braki w zakresie publicznych placówek (miejsc) oferty kulturalnej poza obszarem miejskim.

Stan infrastruktury drogowej i okołodrogowej oraz stopień skomunikowania gminy należą do głównych problemów w opinii respondentów ankiety. W ocenie mieszkańców kwestie te przekładają się na jakość życia na terenie gminy, jak również są podstawową barierą w rozwoju gminy.

4. ANALIZA SWOT

Analizę SWOT stała się podstawą do zidentyfikowania i sformułowania podstawowych problemów i zagadnień strategicznych.

Nazwa SWOT jest akronimem angielskich słów Strengths (mocne strony), Weaknesses (słabe strony), Opportunities (szanse w otoczeniu), Threats (zagrożenia w otoczeniu).

Jest ona efektywną metodą identyfikacji słabych i silnych stron gminy oraz badania szans i zagrożeń jakie stoją przed gminą. SWOT zawiera określenie czterech grup czynników:

„mocnych stron” – uwarunkowań wewnętrznych, które stanowią silne strony gminy i które należy wykorzystać sprzyjąc będą jej rozwojowi (utrzymać je jako mocne, i na których należy oprzeć jej przyszły rozwój);

„słabych stron” – uwarunkowań wewnętrznych, które stanowią słabe strony gminy i które niewyeliminowane utrudniać będą jej rozwój (ich oddziaływanie należy minimalizować);

„szans” - uwarunkowań zewnętrznych, które nie są bezpośrednio zależne od zachowania społeczności gminy, ale które mogą być traktowane jako szanse, i przy odpowiednio podjętych przez nią działaniach, wykorzystane jako czynniki sprzyjające rozwojowi gminy;

„zagrożeń” - uwarunkowań zewnętrznych, które także nie są bezpośrednio zależne od zachowania społeczności gminy, ale które mogą stanowić zagrożenie dla jej rozwoju (należy unikać ich negatywnego oddziaływania na rozwój gminy).

Analiza dotyczy sytuacji, w jakiej obecnie znajduje się gmina Tuczo, pozwala sformułować koncepcje zrównoważonego rozwoju.

Przedstawiona poniżej analiza mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń jest syntezą poszczególnych obszarów życia społeczno-gospodarczego gminy. Poniższy zbiór informacji o mocnych i słabych stronach gminy i stojących przed nią szansach i zagrożeniach jest uzgodnioną wypadkową wiedzy o stanie i potrzebach gminy ułożonych przekrojowo (w ramach poszczególnych obszarów życia społeczno – gospodarczego).

Tabela 49. Analiza SWOT

OBSZAR SPOŁECZNY

ZDROWIE, POMOC SPOŁECZNA, BEZPIECZEŃSTWO	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • Działalność i współpraca służb odpowiedzialnych za bezpieczeństwo publiczne • Dobrze działające Rady Sołeckie • Aktywne i pełne inicjatyw organizacje pozarządowe integrujące lokalne społeczności i przedsiębiorców • Dodatni przyrost naturalny • Coroczny spadek ilości rodzin pobierających świadczenia rodzinne • Ochotnicza Straż Pożarna • Dostęp do podstawowej opieki medycznej • Dobrze funkcjonujący system pomocy społecznej • Gminna Komisja Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych 	<ul style="list-style-type: none"> • Utrudniony dostęp do infrastruktury dla osób starszych (domy opieki dla osób starszych, miejsca opieki paliatywnej, miejsc okresowego pobytu dla osób starszych związanych z rehabilitacją i opieką) • Wzrost przestępczości • Dostęp do specjalistycznej opieki zdrowotnej • Wysokie spożycie alkoholu i jego skutki społeczne • Niewystarczająca opieka stomatologiczna najmłodszych mieszkańców gminy • Brak straży miejskiej • Starzenie się społeczeństwa • Poziom świadomości ekologicznej i zdrowotnej • Utrudniony dostęp do żłobków • Niedostateczna ilość mieszkań socjalnych i komunalnych • Problemy społeczne terenów post – pegeerowskich
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • Pozyskiwanie zewnętrznych środków finansowych na realizację zadań z zakresu pomocy społecznej w partnerstwie publiczno - społecznym • Zmiana sposobu użytkowania istniejącej bazy lokalowej będącej w zasobach gminy na cele prospołeczne • Stworzenie oferty zagospodarowania czasu dla rodzin z dziećmi poza sezonem letnim • Opracowanie programów aktywizacji mieszkańców w obszarach mało aktywnych • Budowa systemu monitoringu na osiedlach i przestrzeni publicznej • Bliskość dobrej oferty szkolnictwa średniego i wyższego 	<ul style="list-style-type: none"> • Brak systemowych rozwiązań związanych z procesem starzenia się społeczeństwa gminy • Emigracja młodych ludzi do większych miast • Rozwój postaw roszczeniowych • Obniżenie poziomu usług medycznych • Zaniechanie działań z zakresu profilaktyki zdrowotnej • Zmniejszenie aktywności organizacji pozarządowych zwłaszcza w obszarach pomocy społecznej • Dalsze pogłębianie się niskich kompetencji i zdolności wychowawczych rodzin

- Włączenie organizacji pozarządowych do partnerstwa publiczno – społecznego
- Punkt Konsultacyjno - Informacyjny skierowany do osób i rodzin z problemem alkoholowym

OCHRONA ŚRODOWISKA

ŚRODOWISKO NATURALNE, OCHRONA ŚRODOWISKA, TURYSTYKA	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • Atrakcyjne tereny turystyczne (przyjezierne) • Istniejące ścieżki edukacyjne, szlaki turystyczne i rowerowe • Baza gastronomiczno– usługowa w obszarach proturystycznych • Czyste powietrze • Oczyszczalnie ścieków i istniejąca sieć kanalizacyjna • Dobre warunki do produkcji rolniczej • Szlaki kulturowe • Obszary prawnie chronione (Park Narodowy, rezerваты przyrody) • Stopień zwodociągowania gminy • Infrastruktura sportowo-rekreacyjna jako uzupełnienie oferty turystycznej • Szlaki kajakowe • Jeziora o różnicowanym potencjale oferty turystycznej • Rozwijająca się oferta agroturystyczna • Wysoki wskaźnik lesistości 	<ul style="list-style-type: none"> • Nieuregulowane stosunki wodne • Niewystarczająca ilość parkingów w wielu miejscach aktywności turystycznej i rekreacyjnej • Brak ogólnie dostępnych wypożyczalni sprzętu sportowego i turystycznego • Infrastruktura kąpielisk przyjeziornych • Dzikie wysypiska w obszarach leśnych • Stopień skanalizowania gminy, w tym na terenach post-pegeerowskich, • Zanieczyszczenie wód powierzchniowych w obszarach nieskanalizowanych • Stopień segregacji odpadów zwłaszcza w zakresie odpadów biodegradowalnych • Występowanie obszarów zwartej zabudowy objętych niekorzystnym zjawiskiem niskiej emisji • Sieć gazownicza (brak) • Brak koncepcji zagospodarowania wód opadowych w kontekście nowych uregulowań prawnych w tym zakresie
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój ścieżek rowerowych w otoczeniu gminy • Tworzenie nowych obszarów zielonych • Trasy narciarstwa biegowego - alternatywnie do nordic walking • Trasy do jazdy konnej • Edukacja ekologiczna • Poprawa jakości i częstotliwości transportu publicznego do miejsc atrakcyjnych turystycznie • Odnawialne źródła energii 	<ul style="list-style-type: none"> • Zanieczyszczenie środowiska w skali makro • Wytwarzanie energii cieplnej na bazie węgla i niekontrolowanego spalania odpadów • Degradacja środowiska naturalnego na skutek niekontrolowanych form gospodarki rolnej • Szybszy rozwój i atrakcyjniejsza oferta turystyczna sąsiednich gmin • Zanieczyszczenie wód jezior w obszarze gminy Tuczo

EDUKACJA I REKREACJA

OŚWIATA, KULTURA, SPORT	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • Rozwinięta infrastruktura obiektów oświatowych • Wykwalifikowana kadra nauczycieli i wychowawców • Stabilna struktura demograficzna • Bogata historia związana z historią Pomorza • Budowanie wartości kulturowych przez organizacje pozarządowe • Działalność klubów sportowych • Infrastruktura sportowa • Stowarzyszenia o profilu kulturalnym i sportowym • Działalność Gminnego Ośrodka Kultury • Zespoły artystyczne • Oferta zajęć pozalekcyjnych • Oferta kulturalna Biblioteki Publicznej • Wspieranie edukacji uzdolnionych dzieci i młodzieży 	<ul style="list-style-type: none"> • Zmniejszająca się ilość dzieci w szkołach • Sezonowość wydarzeń kulturalnych • Świadomość społeczna w zakresie dbałości o części wspólne np. we wspólnotach mieszkaniowych • Gotowość do nowych wyzwań edukacyjnych w zakresie preorientacji zawodowej – brak tego typu oferty opartej na własnej infrastrukturze oświatowej • Mały dostęp do edukacji przedszkolnej • Brak świadomości społecznej w zakresie potrzeby kształcenie dzieci i młodzieży w systemie edukacji ponadgimnazjalnej • Brak pomysłu na szersze upowszechnienie żeglarstwa w oparciu o jeziora znajdujące się na terenie gminy • Ograniczenie dostępności do zamku • Słabo rozwinięta baza gastronomiczna i hotelowa
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • Dobre możliwości dla rozwoju szkolnictwa specjalnego • Możliwości rozwoju kapitał ludzkiego w oparciu o mieszkańców gminy • Kolejne pomysły (projekty) na wydarzenia kulturalne w partnerstwie z innymi gminami • Działania na rzecz integracji społecznej • Stworzenie profesjonalnego pola golfowego • Rozwój różnych form turystyki weekendowej w oparciu o mieszkańców Wąlcza i Piły • Współpraca ze szkołami zagranicznymi • Bunkry w Strzelinach 	<ul style="list-style-type: none"> • Brak integracji i więzi społecznej • Rozwijanie klubów ukierunkowanych na jedną dyscyplinę sportową • Brak współpracy pomiędzy stowarzyszeniami w skali makro • Nierozwijanie zaplecza boisk sportowych • Niska efektywność wydatkowania środków na sport / stowarzyszenia o niskim potencjale organizacyjnym • Zagrożenie dla terenów prawnie chronionych przez lokalizację przedsięwzięć uciążliwych

GOSPODARKA

ROZWÓJ GOSPODARCZY	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • Bliskość Wałcza (ośrodek pracy), • Obszary proturystyczne (plaża, jeziora, rzeki) • Dobrze rozwinięte rolnictwo • Wyznaczone obszary pod aktywizację gospodarczą • Tereny pod zabudowę mieszkaniową • Stabilny system podatkowy • Funkcjonowanie przedsiębiorstw dających miejsca pracy (malejący wskaźnik bezrobocia) • Kapitał ludzki mieszkańców/kwalifikacje • Dobrze zarządzana gmina z pozycji wykonawczej i uchwałodawczej • Umiejętna gospodarka finansami gminy • Fabryka czekolady 	<ul style="list-style-type: none"> • Komunikacja z miastami ościennym (miejscami pracy), • Niski stopień rozwoju instytucji i otoczenia biznesu • Brak ofert pracy poza pracą fizyczną - nisko opłacaną • Duża odległość od aglomeracji • Brak jednostki koordynującej w gminie obsługę inwestorów i promocję gospodarczą • Aktywność ekonomiczna lokalnych przedsiębiorców i trudności z akumulacją kapitału • Wskaźnik dochodu gminy w przeliczeniu na jednego mieszkańca • Ograniczony dostęp do Internetu szerokopasmowego • Brak przystani żeglarskich • Warunki i promocja terenów na rzecz rozwoju budownictwa deweloperskiego • Brak aktualnego planu zagospodarowania przestrzennego
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój małej i średniej przedsiębiorczości • Wzrost zainteresowania ofertą turystyczną agroturystyka połączona z wypoczynkiem nad jeziorami • Bliskość Wałcza - ośrodka z ofertą edukacji na wszystkich poziomach kształcenia • Rozwój usług okołoturystycznych • Pojawienie się inwestora strategicznego na terenie gminy • Rozwój gminy w kierunku nowoczesnych technologii • Przystań rybacka, marina • Rozwój gospodarczy sektora publiczno – prywatnego • Rewitalizacja starej części miasta 	<ul style="list-style-type: none"> • Konkurencja gmin ościennych • Pogorszenie warunków komunikacyjnych • Brak koniunktury gospodarczej • Degradacja kształcenia zawodowego i niedostosowanie oferty edukacyjnej do potrzeb pracodawców • Brak zainteresowania inwestowaniem na terenie gminy w obszarach gospodarczych poza turystyką

INFRASTRUKTURA

INFRASTRUKTURA	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • Dobrze rozwinięta wewnętrzna sieć drogowa • Bardzo duży stopień zwodociągowania gminy • Własne, gminne ujęcia wody • Istniejące oczyszczalnie ścieków • Wyremontowane budynki użyteczności publicznej: szkoły, przedszkola, ośrodki zdrowia i świetlice • Istniejące uzbrojenie i możliwość przyłączenia się do niego (woda, prąd, kanalizacja) • Oświetlenie drogowe głównych ciągów komunikacyjnych • Infrastruktura sportowa • Uzbrojone tereny rekreacyjne • Dostęp do Internetu • Stan techniczny infrastruktury turystycznej 	<ul style="list-style-type: none"> • Znacząca ilość dróg wyższej kategorii – brak wpływu na ich remonty i bieżące utrzymanie • Niedostateczny stan techniczny dróg lokalnych (osiedlowych) • Drogi gminne nieutwardzone • Stan techniczny napowietrznej sieci energetycznej wysokiego i średniego napięcia • Słaba infrastruktura parkingów osiedlowych • Oświetlenie wielu lokalnych dróg i ulic • Brak miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla wielu obszarów gminy • Nierozpoznane potrzeby pasażerów komunikacji zbiorowej • Stan techniczny infrastruktury plaż (zaplecze: wc, zejścia na plażę, szatnie, natryski) • Infrastruktura rekreacyjna przyrzeczna (wiaty, siedziska, parkingi, zaplecze socjalne) • Zaniedbane pobocza dróg • Braki infrastrukturalne na terenach post-pegeerowskich
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój sieci gazowniczej • Okablowanie sieci energetycznej wysokiego napięcia • Uzbrajanie terenów pod zabudowę mieszkaniową jedno- i wielorodzinną, w tym wyznaczanie terenów pod inwestycje mieszkaniowe w systemie deweloperskim • Rozwój sieci połączeń komunikacji zbiorowej 	<ul style="list-style-type: none"> • Brak modelu współpracy w partnerstwie publiczno - prywatnym • Marginalizacja gminy w zakresie dofinansowania inwestycji infrastrukturalnych • Brak zintensyfikowanych działań w zakresie rozbudowy sieci kanalizacyjnej • Zaniechania w zakresie poprawy stanu technicznego dróg gminnych

5. DIAGNOZA STANU GMINY

Diagnoza zawiera informacje o uwarunkowaniach demograficznych, gospodarczych, przestrzennych i ekologicznych, analizy społeczne i ekonomiczne, na podstawie których sformułowano wnioski będące punktem wyjścia do zdefiniowania głównych kierunków strategii stanowiących treść niniejszego dokumentu.

Diagnoza Stanu jest syntezą wyników debat strategicznych, raportu o stanie gminy Tuczo, jak również konsultacji społecznych.

Charakterystykę obszarów cechuje wyszczególnienie ich cech w odniesieniu do gminy jako całości, jej zróżnicowań wewnętrznych oraz pozycji w powiecie i województwie.

Poszczególnym wnioskom przyporządkowano następujące znaczenia:

wartość pozytywna dla rozwoju gminy.

Czynnik społeczny lub ekonomiczny zidentyfikowany w Bilansie Otwarcia i/lub Analizie SWOT mający dodatni wpływ- sprzyjający tworzeniu nowych wartości dodanych i działający "in plus" dla rozwoju społeczno – gospodarczego gminy.

wartość obecnie o niewielkim znaczeniu dla rozwoju gminy.

Czynnik społeczny lub ekonomiczny zidentyfikowany w Bilansie Otwarcia i/lub Analizie SWOT nie mający znaczącego wpływu na rozwój społeczno – gospodarczy gminy na obecnym etapie poziomu rozwoju tego czynnika, ale w przyszłości w zależności od jego tendencji rozwojowych zależnych bezpośrednio lub pośrednio od polityki społecznej i gospodarczej samorządu mogący stać się wartością pozytywną lub negatywną dla rozwoju gminy.

wartość negatywna dla rozwoju społeczno – gospodarczego gminy Tuczo.

Czynnik społeczny lub ekonomiczny zidentyfikowany w Bilansie Otwarcia i/lub Analizie SWOT mający ujemny wpływ- niesprzyjający tworzeniu się nowych wartości dodanych i działający "in minus" dla rozwoju społeczno – gospodarczego gminy.

OBSZAR SPOŁECZNY

ZDROWIE, POMOC SPOŁECZNA, BEZPIECZEŃSTWO

- Dostęp do lekarzy rodzinnych nie idzie w parze z dostępnością do lekarzy specjalistów i nie spełnia zapotrzebowania w pełnym zakresie usług medycznych oczekiwanych przez mieszkańców. Powstanie warunków dla stworzenia placówki konkurencyjnej w zakresie świadczenia podstawowej opieki medycznej z dostępem dla specjalistów spowodowałoby podniesienie jakości tych usług na terenie gminy.
- Funkcjonujący system opieki społecznej winien być oparty o rozwijającą się infrastrukturę, w tym przede wszystkim o obiekty dziennego pobytu, takie jak Dzienny Dom Opieki i Rehabilitacji dla Seniorów i mieszkańców gminy Tuczo zagrożonych wykluczeniem społecznym, Centrum Rehabilitacji dla mieszkańców.
- Brak sprecyzowanych interesów gminy odnoszących się do relacji z Wałczem powoduje ograniczenie komfortu planowania strategicznego, zarówno w sferze gospodarczej, jak i społecznej.
- Funkcjonowanie oraz integrację lokalnej społeczności wyznacza kondycja i działalność organizacji pozarządowych oraz system monitorowania i oceny pojawiających się problemów społecznych. Wymusza to zwiększenie działań o charakterze partnerstwa publiczno – pozarządowego na terenie gminy Tuczo, zwłaszcza, że gmina jest polem działania niewielu NGO (non-government organization).
- Uwagi wymagają rodziny i członkowie rodzin o złożonych, wielorakich potrzebach, uzależniających je od pomocy innych. Niepełnosprawni z terenu gminy są często gorzej wykształceni, co zdecydowanie utrudnia ich funkcjonowanie na rynku pracy.
- Ubóstwo, bezrobocie, uzależnienia, bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, niepełnosprawność przyczyniają się najczęściej do występowania różnych form wykluczenia społecznego. Miejsko - Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Tuczo powinien w części rosnących problemów społecznych poprawić położenie tych grup społecznych zagrożonych wykluczeniem społecznym ze szczególnym uwzględnieniem obszarów popegeerowskich i bezpośredniego oddziaływania funkcjonującego wiele lat temu na terenie gminy Państwowego Gospodarstwa Rolnego.
- Zjawisko zamkniętego kręgu ubóstwa oraz jego pokoleniowość w gminie Tuczo powinno być otoczone troską samorządu. Dotyczy ono wielu ubogich rodzin zwłaszcza w obrębie delimitacji obszarów zdegradowanych o niekorzystnych zjawisk społeczno - gospodarczych, a przejawia się m.in. tym, że dzieci z tych rodzin zazwyczaj kończą swoją edukację po szkole gimnazjalnej lub zawodowej.

- Dostatecznie duża odległość od dużych obszarów miejskich pozwala na nieprzenikanie do gminy zagrożeń bezpieczeństwa publicznego tak charakterystycznych dla większych ośrodków miejskich.

OCHRONA ŚRODOWISKA

ŚRODOWISKO NATURALNE, OCHRONA ŚRODOWISKA, TURYSTYKA

- Wysoka atrakcyjność turystyczna gminy Tuczno jest atutem gminy, stąd należy podejmować zintegrowane ze sobą działania dla utworzenia kompleksu inwestycji infrastrukturalnych połączonych z promocją, dając tym samym szansę na rozwój szeroko pojętych usług turystycznych i około turystycznych, w tym opartych na istniejących gospodarstwach rolnych, dywersyfikując ich źródła dochodu.
- Tworzenie dokumentów planistycznych, poczynając od Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, a skończywszy na planach miejscowych, winno uwzględniać walory przyrodnicze gminy Tuczno dla rozwoju agroturystyki, turystyki kwalifikowanej i rekreacyjnej, co pozwoli uniknąć tworzenia planów inwestycyjnych sprzecznych z zasadami zrównoważonego rozwoju.
- Wartością negatywną jest brak funkcjonujących systemów dystrybucji energii cieplnej w części gminy, co jest przyczyną występującego na terenie niektórych obszarów zjawiska tzw. niskiej emisji, stąd rozwój sieci gazowej w kierunku zwartej zabudowy przyczyniłby się do częściowego rozwiązania tego problemu.
- Nieskuteczne działania w zakresie ochrony powietrza, w tym likwidacji nieprzyjemnych i uciążliwych zapachów, obniża znacznie komfort życia części mieszkańców gminy i przybywających do gminy turystów.
- Występowanie ścieżek edukacyjnych, szlaków turystycznych winno być powodem działań samorządu w zakresie budowy infrastruktury turystycznej, mającej na celu połączenie atrakcyjnych terenów gminy z już istniejącymi obszarami rekreacji i wypoczynku, co pozwoli na rozwój usług turystycznych, gastronomii, wypożyczalni sprzętu, handlu, ale też stworzy większą dostępność atrakcji turystycznych (również tych mniej znanych) bez konieczności korzystania z komunikacji publicznej i prywatnych samochodów.
- Atrakcyjność turystyczna gminy Tuczno i bliskość Wałcza i Piły, winna być powodem stworzenia gotowych projektów partnerstwa publiczno – publicznego i publiczno – prywatnego we współpracy z samorządem miasta Wałcza, gminy Wałcz z korzyścią dla tych samorządów, takich jak np. budowa szlaków narciarstwa biegowego, nordic walking, czy wyznaczania tras dla jazdy konnej.
- Stopień skanalizowania gminy nie daje gwarancji powodzenia rozwoju usług turystycznych, stąd należy kontynuować rozwój sieci kanalizacyjnej w oparciu o istniejące oczyszczalnie ścieków,

ale również poprzez stworzenie warunków do rozwoju lokalnych i przydomowych oczyszczalni ścieków.

- Należy zwrócić uwagę, iż rozwój funkcji turystycznej gminy jest uwarunkowany także od działalności rolniczej prowadzonej przez mieszkańców gminy, zwłaszcza w kontekście dbałości o zachowanie czystości lasów i zapewnienie estetyki przestrzeni, prowadzenie produkcji rolnej nieuciążliwej dla ruchu turystycznego.
- Warunkiem koniecznym przed przystąpieniem do realizacji działań proekologicznych jest budowanie świadomości ekologicznej poprzez edukację wśród dzieci, młodzieży i dorosłych mieszkańców gminy.

EDUKACJA I REKREACJA .

OŚWIATA, KULTURA, SPORT

- Dobrze rozwinięta sieć szkół wymaga inwestycji infrastrukturalnych głównie w zakresie podniesienia jakości nauczania, ale przede wszystkim obiekty oświatowe winny mieć charakter otwarty z dobrze rozwiniętą ofertą zajęć pozaszkolnych tworzonych m.in. we współpracy z Gminnym Ośrodkiem Kultury, ofertą zastępującą obecny brak infrastruktury kulturalnej w wielu miejscowościach.
- Działalność kulturalna winna opierać swój rozwój i ofertę w oparciu o Tuczo, wykorzystując dostępność infrastruktury obiektów przystosowanych do różnego typu imprez kulturalnych oraz dostępność potencjału ludzkiego i społecznego w poszczególnych sołectwach .
- Gminny Ośrodek Kultury i związane z tą instytucją świetlice wiejskie stwarzają szansę na budowę tożsamości dzieci i młodzieży z lokalnymi tradycjami, kulturą, sztuką oraz integrację społeczną raz kształtowanie postaw twórczych i kreatywności.
- Gmina Tuczo winna zabezpieczyć równy dostęp do szerokiej oferty pracy na terenie ościennych gmin i miast wszystkim mieszkańcom gminy bez względu na płeć, stąd w obszarze oświaty powinny się pojawić inwestycje w zakresie szerszego dostępu do opieki przedszkolnej oraz winno się stworzyć warunki do rozwoju placówek z udziałem gminy dla dzieci poniżej 3 roku życia, w tym żłobka.
- Ilość organizacji pozarządowych, w tym kulturalnych i sportowych, przekłada się na skalę ich oddziaływania na życie kulturalne i społeczne gminy. Koniecznym jest stworzenie czytelnego systemu wsparcia tych organizacji przez gminę w oparciu o projekty partnerstwa publiczno – społecznego wypływające z Urzędu Miejskiego jak i projekty powstałe w poszczególnych NGO, a dające zabezpieczenie potrzeb społeczno – kulturalnych i sportowych mieszkańców gminy Tuczo.

- Powstanie Hali Wielofunkcyjnej (widowiskowo – sportowej) w Tucznie uruchomiło szereg inicjatyw sportowo – rekreacyjnych, a także kulturalnych, spowodowało wzrost aktywności fizycznej we wszystkich grupach wiekowych i przyczyniło się do wyzwolenia istniejącego potencjału wśród dzieci i młodzieży do organizacji dyscyplin zespołowych.

GOSPODARKA

ROZWÓJ GOSPODARCZY

- Oferta inwestycyjna gminy Tuczo nie powinna ograniczać się li tylko do oferty terenów pod inwestycje z szeroko rozumianej gałęzi gospodarki jaką jest turystyka, ale winna być powiązana z promocją terenów inwestycyjnych dla grupy inwestorów chcących realizować zamierzenia gospodarcze nie związane z turystyką, a dla których atrakcyjność turystyczna gminy jest argumentem dodatkowym, a nie podstawowym przy wyborze lokalizacji. Niemale znaczenie dla inwestorów winno mieć otoczenie tego terenu.
- Odpowiednia współpraca na szczeblu ponadlokalnym samorządów powiatu wałeckiego, oraz organizacji pozarządowych i sektora gospodarczego (min. oparta na idei klastera) powinna mieć duże znaczenie dla organizacji sprawnego zarządzania całym obszarem gospodarczym gminy Tuczo i jej otoczenia.
- Występujące walory kulturowe, przyrodnicze oraz samo położenie gminy sprzyjają rozwojowi agroturystyki, która jest dziedziną wschodzącej perspektywy gospodarczej gminy. Turystyka jednodniowa, ewentualnie weekendowa i wypoczynkowa, oparta o ofertę gospodarstw agroturystycznych, winna stać się drugim filarem oferty turystycznej gminy, poza już istniejącą wielokierunkową ofertą ściśle związaną z plażami i produktami turystycznymi obszarów przyjeziornych i rzecznych.
- Internet, stanowi nie tylko źródło informacji, ale także staje się narzędziem przy podejmowaniu decyzji inwestycyjnych, zakupie usług, w tym akomodacyjnych, dlatego warto nadal pracować nad wizerunkiem oferty gospodarczej i turystycznej gminy w Internecie i zwiększeniem jego powszechnej dostępności.
- Istniejący wskaźnik udziału osób w wieku produkcyjnym do ogółu ludności winien tworzyć podstawy do działań zachęcających do tworzenia małej i średniej przedsiębiorczości przez kapitał wewnętrzny przy zapewnieniu wsparcia ze strony gminy w postaci lokalnej organizacji wpierania MSP i lokalnych preferencji podatkowych.
- Stan finansów publicznych gminy Tuczo daje możliwości zwiększenia potencjału inwestycyjnego i ukierunkowania inwestycji w stronę poprawy infrastruktury drogowej i komunikacji wewnętrznej również w partnerstwie z powiatem, ale z dopuszczeniem również partnerstwa publiczno – prywatnego. Znacznie zwiększy to atrakcyjność gospodarczą gminy.

- Struktura użytków rolnych w gminie stwarza warunki do rozwoju przetwórstwa rolno - spożywczego w skali mikro w zakresie produkcji zdrowej żywności. Ponadto ze względu na istniejące funkcje rolnicze w gminie winny one stać się w wymiarze lokalnym jedną z podstaw rozwoju działalności gospodarczej prowadzonej w ramach mikroprzedsiębiorstw i dotacji dostępnych na ten cel.

INFRASTRUKTURA

- Rozbudowana, wysokiej jakości infrastruktura techniczna jest gwarantem rozwoju przedsiębiorczości oraz zainteresowania potencjalnych inwestorów zewnętrznymi gminą Tuczo, a tym samym warunkiem rozwoju gospodarczego tego obszaru.
- Stan techniczny wewnętrznych dróg gminy Tuczo wymaga zdecydowanie poniesienia znacznych nakładów inwestycyjnych, ale istotą wielu z tych inwestycji jest konieczność poprawy infrastruktury okołodrogowej (parkingi, chodniki, oświetlenie ulic, przystanki).
- Obecnie istniejąca infrastruktura sieci wodociągowej wymaga modernizacji dla zwiększenia jakości przesyłu wody do poszczególnych obszarów odbiorców indywidualnych i dla wykorzystania przemysłowego i komercyjnego.
- Sieć kanalizacyjna wymaga dalszej rozbudowy i obejmowania swoim zasięgiem kolejnych gospodarstw domowych przy jednoczesnej rozbudowie oczyszczalni przydomowych w obszarach o mniejszym wskaźniku koncentracji.
- Budowa nowych dróg z pełną infrastrukturą na terenach przeznaczonych pod działalność gospodarczą i osiedleńczą umożliwi racjonalne wykorzystanie tych terenów i spowoduje zainteresowanie inwestorów lokalizowaniem tam biznesu.
- Należy założyć, że rozwój budownictwa mieszkaniowego na terenie gminy (a tym samym wzrost gęstości zaludnienia w poszczególnych miejscowościach) przyczyni się do rozwoju sieci kanalizacyjnej i przydomowych oczyszczalni ścieków, co wpłynie w konsekwencji na dalszy wzrost jej atrakcyjności osadniczej.
- Z uwagi na dynamicznie rozwijającą się bazę turystyczną w miejscowościach wypoczynkowych, które posiadają ośrodki wczasowe i pensjonaty istnieje szansa, że będą one stanowić potencjalną grupę odbiorców gazu i przyczynią się do rozwoju sieci gazowniczej na użytek odbiorców indywidualnych.
- Infrastruktura sportowa i rekreacyjna wymaga dalszej rozbudowy, modernizacji oraz budowy nowych obiektów zwłaszcza w zakresie ogólnodostępnych obiektów i terenów rekreacyjnych w obszarach predestynowanych dla rozwoju różnych form turystyki i wypoczynku.
- Dostęp do infrastruktury oświatowej na terenie gminy należy uznać za pozytywny element infrastrukturalny, ale wymagający ciągłego doinwestowywania.

- Infrastruktura kulturalna i społeczno-publiczna gminy wymaga dalszych nakładów inwestycyjnych. Istniejący Gminny Ośrodek Kultury zaspokaja potrzeby mieszkańców gminy, zwłaszcza w obszarach najbliższego otoczenia. Nie mniej pozostaje problem małych miejscowości, w których brakuje świetlic lub i stan techniczny ogranicza realizację zamierzeń kulturalnych.

6. ZAŁOŻENIA DO STRATEGII ROZWOJU GOSPODARCZEGO GMINY TUCZNO

Przy tworzeniu *Strategii Rozwoju Gospodarczego dla Gminy Tuczo na lata 2017-2026* przyjęto następujące założenia:

- Gmina Tuczo posiada predyspozycje i możliwości do rozwoju różnych form małej i średniej przedsiębiorczości, kultury, sportu, rekreacji, wypoczynku, mieszkalnictwa, usług socjalnych i zdrowotnych. Jest gminą z szerokim dostępem do oferty edukacyjnej na wszystkich jej poziomach z uwagi na bliskość Wałcza. Podniesienie konkurencyjności gminy jako obszaru o wysokim poziomie rozwoju społeczno – gospodarczego jest możliwe poprzez wzmocnienie istniejącej oferty inwestycyjnej gminy oraz uzupełnienie jej o nowe formy aktywności w obszarze turystyki, rekreacji i wypoczynku. Prowadzenie monitoringu rodzących się zjawisk społecznych i istniejących problemów społecznych stworzy warunki dla prawidłowego podejmowania decyzji strategicznych dla rozwoju gminy i zaspokojenia potrzeb jej mieszkańców.
- Należy zadbać, aby rozwój społeczno – gospodarczy gminy Tuczo nie przebiegał z naruszeniem interesów jego mieszkańców, ani kosztem utraty komfortu życia osób, dla których gmina stała się miejscem stałego pobytu i życia rodzinnego.
- Należy doprowadzić do zrównoważonego rozwoju wszystkich obszarów gminy w oparciu o rozwój i powszechną dostępność mieszkańców gminy do infrastruktury technicznej, kulturalnej, sportowej, rekreacyjnej i wypoczynkowej oraz gminnych zasobów społecznych.

7. MISJA

Wizja jest nieokreślonym w czasie i przestrzeni spojrzeniem w przyszłość, w tym przypadku w przyszłość gminy Tuczo, jaką lokalna społeczność widzi dla siebie. Określa miejsce, w którym dana wspólnota chce żyć, pracować oraz wypoczywać, a z którym wiąże swoje nadzieje na realizację swoich życiowych planów i marzeń.

Jest obrazem fragmentu rzeczywistości utworzonym przez twórczą wyobraźnię.

Wizja

Tuczno – atrakcyjnie położona gmina dzięki licznym atutom środowiska naturalnego oraz rozwiniętej infrastrukturze, stwarzająca korzystne warunki zamieszkania, spędzania wolnego czasu, wypoczynku i rekreacji oraz prowadzenia działalności gospodarczej.

Misja jest wyrażeniem, które określa główny cel gminy, jej „sens życia”. Jest wyrazem dążeń i oczekiwań w stosunku do gminy, dla której została sformułowana. Stanowi odpowiedzialne zadanie do spełnienia.

Wypracowana misja rozwoju gminy poprzez wizję, pokazuje pozytywny obraz gminy Tuczno w perspektywie do roku 2026. Przeprowadzone analizy i wyartykułowane potrzeby mieszkańców, pozwalają na określenie głównych celów strategii. Cele te będą wyznacznikiem kierunku wszystkich działań objętych strategią.

Misja dla gminy Tuczno jest opisem wizji gminy oraz głównego pola działań w najbliższych latach. Koncentruje się ona na istocie rzeczy, dostosowuje kierunki działań do długoterminowych celów, równocześnie pełni funkcje motywacyjne i promocyjne.

Misja wyraźnie określa charakter gminy i wskazuje jej atuty. Z misji bezpośrednio wynikają obszary, które powinny być rozwijane. Obszary rozwojowe gminy Tuczno wzajemnie się uzupełniają.

W dalszej części strategii przedstawiono obszary, cele i kierunki działania dla każdego z obszarów życia społeczno – gospodarczego (zdrowie, pomoc społeczna, bezpieczeństwo, gospodarka, infrastruktura, środowisko naturalne, ochrona środowiska, turystyka, oświata, kultura, sport).

Dla każdego obszaru priorytetowego wskazano powiązania z priorytetami zapisanymi w Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020. Podobnie uczyniono z każdym z celów szczegółowych tej strategii wskazując na jego powiązania z wybranym celem szczegółowym strategii wojewódzkiej.

MISJA

Teraźniejszością i przyszłością gminy Tuczno jest jej zrównoważony rozwój w harmonii ze środowiskiem przyrodniczym, gospodarczym i społecznym, umożliwiający przekształcenie gminy w wyróżniające się w otoczeniu ośrodków miejskich atrakcyjne miejsce zamieszkania, pracy i wypoczynku z dobrze wykształconymi i silnymi funkcjami gospodarczymi, turystycznymi, rekreacyjnymi i wypoczynkowymi o znaczeniu ponad regionalnymi.

Dla zbudowania Strategii Rozwoju Gospodarczego koniecznym jest sformułowanie priorytetów, celów szczegółowych wraz z kierunkami działań z ich szczegółowym opisem będącym

podstawą formułowania przyszłych projektów i konkretnych zadań do wykonania, opartych na analizie uwarunkowań zewnętrznych i wewnętrznych.

Część strategiczna niniejszego dokumentu została podzielona na kilka podrozdziałów.

Pierwszą część stanowi zestawienie tabelaryczne odnoszące się do poszczególnych priorytetów rozwoju, celów szczegółowych wraz z kierunkami działania (tabela nr 50-54). Dla każdego priorytetu wskazano powiązania z priorytetami zapisanymi w Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020.

8. SŁOWNICZEK

Diagnoza, przy uwzględnieniu przyjętej misji rozwoju gospodarczego gminy Tuczno, stała się podstawą podjęcia prac nad częścią strategiczną opracowania i punktem odniesienia przy określaniu priorytetów i celów szczegółowych, które mają przybliżyć realizację tej misji.

W niniejszym opracowaniu zastosowano następującą strukturę planu strategicznego:

Wizja

Widzenie i wyobrażenia, oznacza szeroką koncepcję, pożądaną obraz przyszłości gminy i jej miejsca w otoczeniu, wyrażanie intencji i aspiracji bez szczegółowego określenia sposobów i środków osiągania celów.

Misja

Misja jest elementem, który ma motywować do podejmowania działań. Jednocześnie pełni funkcję integrującą dla różnych, często będących w sprzeczności interesów, środowisk życia gospodarczego i społecznego, skupionych wokół pewnej wiodącej dziedziny. Niniejsza Misja jest oparta na długofalowej osi, która została wyodrębniona w Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020.

Priorytety

Priorytety rozwoju są to główne obszary działań, jakie powinny być uwzględnione w ciągu okresu objętego *Strategią*. Inaczej można powiedzieć, że są to wybrane dziedziny rozwoju społeczno - gospodarczego na bazie, których powinna zostać zbudowana sfera działalności rozwojowej. Efektem prac konsultacyjnych oraz szerokich analiz uwarunkowań zewnętrznych i wewnętrznych wyodrębniono pięć obszarów priorytetowych dla gminy Tuczno.

Cele szczegółowe

Cele szczegółowe pokazują działania, które odnoszą się do polityki średniookresowej. Są drogowskazami

popartymi narzędziami i sposobami wspierania rozwoju społeczno - gospodarczego w gminie.

Kierunki działania

Wyznaczają kierunki realizacji celów szczegółowych stanowiąc podstawę do formułowania konkretnych programów operacyjnych będących już zbiorem projektów i zadań z określonej dziedziny zagadnień społeczno - gospodarczych mających bezpośredni wpływ na rozwój gminy. Dla kierunków wyodrębniono również wskaźniki produktu i rezultatu, które pozwolą na bieżącą weryfikację zadań wyodrębnionych w dokumentach programów sektorowych dla gminy Tuczno. Jednocześnie należy zaznaczyć, że taki układ charakterystyki każdego kierunku (w tym zastosowane wskaźniki oceny), odpowiada logice konstruowania matryc projektów do funduszy UE.

9. PRIORYTETY, CELE SZCZEGÓŁOWE, KIERUNKI DZIAŁANIA

Tabela 50. SPOŁECZNOŚĆ - cele i kierunki działania

ZDROWIE, POMOC SPOŁECZNA, BEZPIECZEŃSTWO	
Powiązanie ze Strategią Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020;	
Cel numer 3. „Zwiększenie przestrzennej konkurencyjności regionu” Cel numer 5. „Budowanie otwartej i konkurencyjnej społeczności”, Cel numer 6. „Wzrost tożsamości i spójności społecznej regionu”	
CELE SZCZEGÓŁOWE	Kierunki działania / opis
<p>1.1. Podniesienie jakości usług w obiektach użyteczności publicznej.</p> <p><i>Powiązanie ze Strategią Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020;</i></p> <p>5.1. Rozwój infrastruktury społecznej na obszarach wiejskich</p> <p>5.5. Budowanie społeczeństwa informacyjnego</p> <p>6.7. Stworzenie spójnego systemu realizacji zadań ochrony zdrowia i bezpieczeństwa</p>	<p>1.1.1. Standaryzacja usług, w tym dostosowanie infrastruktury do istniejących potrzeb w obiektach, w których realizuje się zadania polityki społecznej gminy.</p> <p><i>Opis kierunku: Głównym przesłaniem tego kierunku jest podniesienie jakości świadczeń usług społecznych i ich standaryzacja do norm obowiązujących w UE oraz zapewnienie komfortu beneficjentom pomocy społecznej w procesach realizacji świadczeń społecznych, w tym przede wszystkim w postaci Domów Dziennego Pobytu o różnych profilach.</i></p> <p>1.1.2. Wspieranie wszelkich działań na rzecz poprawy warunków świadczonych usług w obiektach służby zdrowia.</p> <p><i>Opis kierunku: Ideą tego kierunku jest włączanie się gminy w inicjatywy i projekty, których główną ideą jest poprawa infrastruktury obiektów służby zdrowia, a być może stworzenie warunków dla konkurencyjności usług podstawowej opieki zdrowotnej dla podniesienia jej jakości i dostępności.</i></p> <p>1.1.3. Rozszerzenie zakresu i konsekwentna realizacja profilaktyki i edukacji zdrowotnej.</p> <p><i>Opis kierunku: Głównym przesłaniem tego kierunku jest aktywny udział gminy i organizacji pozarządowych przy aktywnym udziale środowisk lekarskich w tworzeniu projektów profilaktyki zdrowotnej i edukacji zdrowotnej mieszkańców gminy Tuczno w ramach partnerstw publiczno – społecznych.</i></p> <p>1.1.4. Przebudowa i rozbudowa systemu infrastruktury publicznej związanej z obsługą komunikacji autobusowej.</p> <p><i>Opis kierunku: Głównym założeniem tego kierunku jest organizacja spójności komunikacyjnej pomiędzy usługodawcami transportu publicznego, a rzeczywistymi potrzebami mieszkańców gminy Tuczno z dostosowaniem do rynku pracy, oferty edukacyjnej otaczających gminę ośrodków miejskich.</i></p> <p>1.1.5. Informatyzacja oraz usprawnienie funkcjonowania</p>

1.2. Podejmowanie działań na rzecz poprawy bezpieczeństwa i porządku publicznego na terenie gminy Tuczno.

Powiązanie ze Strategią Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020;

6.4. Zapewnienie bezpieczeństwa i porządku publicznego – zwiększenie poczucia bezpieczeństwa ludności

1.3. Podjęcie działań w zakresie poprawy gospodarki mieszkaniowej i rozwoju różnych form budownictwa mieszkaniowego na terenie gminy Tuczno.

Powiązanie ze Strategią Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020;

3.6. Wspieranie rozwoju budownictwa mieszkaniowego i rynku mieszkaniowego

administracji samorządowej w ramach projektu e-urząd.

Opis kierunku: Główną ideą tego kierunku jest w końcowym etapie jego realizacji doprowadzenie do pełnej możliwości obsługi petenta na drodze elektronicznej przy jednoczesnej rozbudowie dostępu do Internetu szerokopasmowego.

1.2.1. Budowa systemu monitoringu wizyjnego na terenie gminy Tuczno i stworzenie podstaw do jego realnego wykorzystania w zakresie poprawy bezpieczeństwa.

Opis kierunku: Jednym z głównych przesłań tego kierunku poza budową infrastruktury tego monitoringu jest rozwój współpracy między samorządem, Policją a instytucjami i organizacjami pozarządowymi w zakresie poprawy bezpieczeństwa w przestrzeni publicznej.

1.2.2. Poprawa bezpieczeństwa w obszarach turystyki pieszej i rowerowej.

Opis kierunku: Tworzenie bezpiecznych ciągów pieszych i pieszo – jezdnych, ścieżek rowerowych z przystosowaną nawierzchnią dla turystyki rowerowej, pieszej, nordic walking.

1.2.3. Wspieranie działań organizacji pozarządowych oraz służb ponadgminnych realizujących zadania w zakresie bezpieczeństwa i porządku publicznego.

Opis kierunku: Główną ideą tego kierunku jest stworzenie partnerstw publiczno – społecznych z organizacjami pozarządowymi w realizacji projektów przyczyniających się do wzrostu bezpieczeństwa i porządku publicznego.

1.3.1. Przygotowanie terenów pod zabudowę mieszkaniową i budowę mieszkań na wynajem.

Opis kierunku: Głównym przesłaniem tego kierunku kształtowanie polityki mieszkaniowej ze szczególnym uwzględnieniem zabezpieczenia lokali osobom, które z uwagi na swoją sytuację życiową nie mogą samodzielnie zabezpieczyć sobie mieszkania oraz prowadzenie działań w kierunku wyznaczania nowych obszarów pod zabudowę dla budownictwa indywidualnego i obiektów mieszkalnych wielorodzinnych w tym w systemie deweloperskim.

1.3.2. Aktywizowanie działań w zakresie zwiększania ilości mieszkań socjalnych i komunalnych.

Opis kierunku: Główną ideą tego kierunku jest budowa nowych i rewitalizacja istniejącej substancji mieszkaniowej pod potrzeby mieszkań socjalnych i komunalnych.

1.4. Budowanie zintegrowanego systemu wsparcia zapobiegającego kryzysom w rodzinie oraz wzmacniającego pozycję dziecka.

Powiązanie ze Strategią Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020;

6.3. Wzmacnianie więzi i warunków funkcjonowania rodziny

6.9. Przeciwdziałanie procesom marginalizacji społecznej

1.5. Działania na rzecz stworzenia zintegrowanego systemu wsparcia i aktywizacji osób niepełnosprawnych.

Powiązanie ze Strategią Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020;

6.9. Przeciwdziałanie procesom marginalizacji społecznej

1.4.1. Wzmacnianie rodziny i dziecka w środowisku lokalnym we współpracy z sektorem pozarządowym.

Opis kierunku: Głównym przesłaniem tego kierunku jest podnoszenie jakości i dostępności realizowanego systemu świadczeń rodzinnych, rozwój usług społecznych sprzyjających podniesieniu poziomu i jakości edukacji w szczególności rodzin wielodzietnych, w tym również we współpracy z organizacjami pozarządowymi.

1.4.2. Pomoc w likwidacji przyczyn dysfunkcji oraz rozwijanie i usprawnianie systemu wsparcia rodziny, w szczególności: psychologicznego, prawnego, socjalnego ze szczególnym uwzględnieniem obszarów zdegradowanych w obrębie miejscowości popegeerowskich.

Opis kierunku: Główną ideą tego kierunku jest rozwój specjalistycznego poradnictwa, w tym rodzinnego, a także terapii rodzinnej, zintensyfikowanie i rozwój form pracy socjalnej ze szczególnym uwzględnieniem dzieci ze środowisk niewydolnych wychowawczo oraz podejmowanie inicjatyw i nowatorskich rozwiązań na rzecz ochrony macierzyństwa i dziecka w rodzinie ze szczególnym uwzględnieniem mieszkańców miejscowości popegeerowskich takich jak m.in. Płociczno.

1.4.3. Zapewnienie dzieciom i młodzieży odpowiednich warunków do życia i rozwoju zgodnie z ich potrzebami i przysługującymi im prawami.

Opis kierunku: Głównym założeniem tego kierunku jest zabezpieczenie potrzeb bytowych dzieci i młodzieży, szkolenie i podnoszenie kwalifikacji kadry specjalistów do pracy z rodziną i dziećmi oraz tworzenie warunków do realizacji programów socjoterapeutycznych.

1.5.1. Zapewnienie zwiększonego dostępu osób niepełnosprawnych do opieki medycznej, w tym rehabilitacji i opieki.

Opis kierunku: Główną ideą tego kierunku jest realizacja programów profilaktycznych zapobiegających powstawaniu niepełnosprawności oraz zwiększenie dostępu do opieki medycznej i zabiegów rehabilitacyjnych ds. poprzez opracowanie bazy informacyjnej o świadczeniodawcach, w tym wspieranie wolontariatu na rzecz osób niepełnosprawnych.

1.5.2. Integracja osób niepełnosprawnych ze środowiskiem.

Opis kierunku: Główną ideą tego kierunku jest zwiększenie dostępu do obiektów użyteczności publicznej poprzez likwidację barier architektonicznych. Ponadto kierunek ten zmierza do zapewnienia

1.6. Podejmowanie działań na rzecz wsparcia seniorów w ich integracji i pełnym dostępie do oferty edukacyjnej, kulturalnej, usług zdrowotnych, rekreacji i wypoczynku.

Powiązanie ze Strategią Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020;

6.9. Przeciwdziałanie procesom marginalizacji społecznej

1.7. Aktywizowanie grup zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Powiązanie ze Strategią Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020;

6.7. Stworzenie spójnego systemu realizacji zadań ochrony zdrowia i bezpieczeństwa zdrowotnego

6.9. Przeciwdziałanie procesom marginalizacji społecznej

6.8. Wspieranie działań aktywizujących rynek

zajęć rewalidacyjnych w zależności od rodzaju niepełnosprawności.

1.6.1. Poszerzenie i podnoszenie poziomu świadczonych usług dla osób starszych.

Opis kierunku: Główną ideą tego kierunku jest rozwijanie systemu pomocy osobom starszym w ich środowisku zamieszkania oraz zwiększenie dostępności tych osób do mieszkań chronionych w tym utworzenie domu dziennego pobytu dla osób starszych.

1.6.2. Przeciwdziałanie izolacji i wykluczeniu społecznemu seniorów zamieszkujących gminę Tuczno ze szczególnym uwzględnieniem obszarów gminy wymagających rewitalizacji w sferze społecznej wspartej działaniami w sferze fizycznej.

Opis kierunku: Głównym przesłaniem tego kierunku są działania w kierunku rozwijania i upowszechniania działań klubu seniora i systematyczna współpraca z Domami Pomocy Społecznej i Zakładami Opieki Zdrowotnej w gminach sąsiadujących oraz promowanie wartości uczestnictwa osób starszych w życiu społecznym, a także budowa (uruchomienie) Dziennego Domu Pobytu, „Ośrodka Wsparcia”.

1.7.1. Redukowanie zjawiska ubóstwa i wszystkich form wykluczenia społecznego w problemowych obszarach gminy Tuczno objętych różnymi formami rolnictwa państwowego przed 1990 rokiem.

Opis kierunku: Główną ideą tego kierunku jest dążenie do zwiększenia zakresu usług dla osób wykluczonych społecznie w celu ich reintegracji społecznej i zawodowej, pomoc finansowa i materialna oraz wsparcie i aktywizacja poprzez tworzenie i rozwijanie działań w ramach Centrum Integracji Społecznej oraz wspieranie idei sektora ekonomii społecznej.

1.7.2. Tworzenie systemu wsparcia dla osób bezrobotnych w ramach promocji zawodowej i aktywizacji lokalnego rynku pracy.

Opis kierunku: Główną przesłanką tego kierunku jest rozwijanie stałej współpracy jednostek Samorządu Gminy Tuczno, organizacji pozarządowych w zakresie monitorowania zjawiska bezrobocia, objęcie szczególną pomocą osób długotrwale bezrobotnych oraz Intensyfikacja działań mających na celu reintegrację zawodową i społeczną osób bezrobotnych.

1.7.3. Wzmacnianie i rozbudowa zintegrowanego systemu rozwiązywania problemów uzależnień.

Opis kierunku: Zamierzeniem tego kierunku jest wzmacnianie istniejącego systemu pomocy osobom uzależnionym i ich rodzinom

<p>1.8. Tworzenie podstaw dla rozwoju współpracy z organizacjami pozarządowymi.</p> <p><i>Powiązanie ze Strategią Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020;</i></p> <p>6.2. Wspieranie rozwoju demokracji lokalnej i społeczeństwa obywatelskiego</p> <p>6.10. Stworzenie systemu realizacji zadań polityki socjalnej</p>	<p><i>(pomoc terapeutyczna, psychologiczna, prawna, socjalna, medyczna) oraz wzmacnianie i rozwijanie istniejącego systemu rozwiązywania problemu przemocy domowej ze szczególnym uwzględnieniem obszarów społecznie zdegradowanych.</i></p> <p>1.8.1. Profesjonalizacja służb społecznych jako czynnika integracji lokalnej.</p> <p><i>Opis kierunku: Główną ideą tego kierunku jest wzmocnienie roli pracownika socjalnego jako profesjonalisty działającego na rzecz pełniejszej integracji społecznej osób ubogich i wykluczonych społecznie, w tym poprzez systematyczne doszkolenie pracowników socjalnych.</i></p> <p>1.8.2. Wspieranie i współpraca z instytucjami społeczeństwa obywatelskiego.</p> <p><i>Opis kierunku: Główną ideą tego kierunku jest zwiększenie koordynacji współdziałania z organizacjami pozarządowymi, aktywna współpraca z tymi organizacjami i wsparcie postaw obywatelskich ds. poprzez tworzenie partnerstw publiczno-społecznych.</i></p>
---	--

Tabela 51. OCHRONA ŚRODOWISKA - cele i kierunki działania

ŚRODOWISKO NATURALNE, OCHRONA ŚRODOWISKA, TURYSTYKA	
<i>Powiązanie ze Strategią Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020;</i>	
Cel numer 2. „Wzmacnianie mechanizmów rynkowych i otoczenia gospodarczego” Cel numer 4. „Zachowanie i ochrona wartości przyrodniczych, racjonalna gospodarka zasobami”	
CELE SZCZEGÓŁOWE	Kierunki działania / opis
<p>2.1. Podejmowanie działań dla podniesienia jakości ochrony środowiska w gminie Tuczno.</p> <p><i>Powiązanie ze Strategią Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020;</i></p> <p>2.3. Podnoszenie atrakcyjności inwestycyjnej</p> <p>4.1. Usuwanie skutków i przeciwdziałanie degradacji środowiska</p> <p>4.2. Zachowanie, ochrona i odtwarzanie walorów i zasobów środowiska naturalnego</p>	<p>2.1.1. Przebudowa, rozbudowa sieci kanalizacyjnej i budowa sieci kanalizacji deszczowej, w tym uzbrojenie terenów przeznaczonych pod budownictwo mieszkaniowe i nowe inwestycje gospodarcze.</p> <p><i>Opis kierunku: Główną ideą tego kierunku jest przede wszystkim budowa, rozbudowa sieci kanalizacyjnej w obszarach dotąd nieskanalizowanych z włączeniem terenów przeznaczonych pod budownictwo mieszkaniowe oraz budowa sieci kanalizacji deszczowej na obszarach zwartej zabudowy.</i></p> <p>2.1.2. Usprawnienie systemu selektywnej zbiórki odpadów surowcowych na terenie całej gminy.</p> <p><i>Opis kierunku: Ideą tego kierunku przede wszystkim jest zwiększenie asortymentu segregowanych odpadów na obecnych zasadach outsorsingu w szczególności w zakresie odpadów</i></p>

<p>4.3. Racjonalna gospodarka zasobami naturalnymi regionu, efektywne wykorzystanie zasobów i odnawialnych źródeł energii</p> <p>2.2. Stworzenie warunków do rozwoju różnych form turystyki na terenie gminy Tuczno.</p> <p><i>Powiązanie ze Strategią Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020;</i></p> <p>2.3. Podnoszenie atrakcyjności inwestycyjnej</p>	<p><i>biodegradowalnych.</i></p> <p>2.1.3. Kontynuacja działań zmierzających do ochrony powietrza.</p> <p><i>Opis kierunku: Ideą tego kierunku jest dążenie do rozbudowy sieci gazowniczej, promocja i wdrażaniem ekologicznych systemów grzewczych.</i></p> <p>2.1.4. Zwiększenie zasobów zieleni i lesistości gminy poprzez nasadzenie drzew i krzewów na terenie parków i w pasach drogowych.</p> <p><i>Opis kierunku: Założeniem tego kierunku jest odbudowa zieleni, rewitalizacja parków, w tym nasadzenia nowych drzew, przy rozważeniu możliwości przekształcenia jednego z parków w park tematyczny w jednym z obszarów zdegradowanych wyznaczonych w programie rewitalizacji.</i></p> <p>2.2.1. Budowa infrastruktury sprzyjającej rozwojowi różnych form turystyki w obszarach predestynowanych do tej formy wypoczynku.</p> <p><i>Opis kierunku: Budowa infrastruktury ścieżek przyrodniczych, miejsc rekreacji i wypoczynku, dróg dojazdowych, ścieżek rowerowych, miejsc parkingowych w obszarach atrakcyjnych turystycznie z jednoczesną promocją działalności agroturystycznej m.in. rewitalizacja centrum Tuczna w tym stworzenie nowoczesnego Punktu Informacji Turystycznej oraz budowę tras spacerowych w połączeniu z parkiem tematycznym w Tucznie.</i></p> <p>2.2.2. Zagospodarowanie turystyczne rzek i jezior znajdujących się w granicach w administracyjnych gminy Tuczno.</p> <p><i>Opis kierunku: Utworzenie dróg dojazdowych oraz stworzenie warunków do użytkowania tych terenów na potrzeby rekreacji i wypoczynku m.in. poprzez zagospodarowanie terenu jezior: Bytyń, Tuczno, Lubiatowskie, Lubicz.</i></p>
--	---

Tabela 52. EDUKACJA I REKREACJA – cele i kierunki działania

OŚWIATA, KULTURA, SPORT	
Powiązanie ze Strategią Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020;	
Cel numer 5. „Budowanie otwartej i konkurencyjnej społeczności”, Cel numer 6. „Wzrost tożsamości i spójności społecznej regionu”	
CELE SZCZEGÓŁOWE	Kierunki działania / opis

<p>3.1. Podwyższenie jakości oferty gminy w zakresie rekreacji i wypoczynku.</p> <p><i>Powiązanie ze Strategią Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020;</i></p> <p>6.6. Rozwój sportu i rekreacji, promocja zdrowego stylu życia</p> <p>3.2. Podejmowanie działań w zakresie zwiększania jakości oferty edukacyjnej i dostosowania jej do potrzeb jej beneficjentów i rynku pracy.</p> <p><i>Powiązanie ze Strategią Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020;</i></p> <p>5.3. Budowanie społeczeństwa uczącego się</p> <p>5.4. Wzmacnianie środowiskowej roli systemu edukacyjnego i europejskiej współpracy w edukacji</p> <p>5.7. Podnoszenie jakości kształcenia oraz dostępności i jakości programów edukacyjnych</p>	<p>3.1.1. Remont, budowa i przebudowa istniejącej w gminie infrastruktury sportowej.</p> <p><i>Opis kierunku: W ramach tego kierunku zakłada się remont i modernizację oraz budowę nowych otwartych boisk sportowych, oraz przebudowę istniejącej infrastruktury obiektów sportowych.</i></p> <p>3.1.2. Budowa, przebudowa i doposażenie istniejących obiektów służących upowszechnianiu różnych form oferty kulturalnej.</p> <p><i>Opis kierunku: W ramach tego kierunku przewiduje się rewitalizację zespołów parkowych, centrów wsi oraz innych obiektów z przeznaczeniem m. in. na działalność kulturalną ze szczególnym uwzględnieniem możliwości ich wykorzystania na cele kulturalne i realizację przedsięwzięć organizowanych przez animatorów wydarzeń kulturalnych i sportowych.</i></p> <p>3.1.3. Przebudowa i rozbudowa infrastruktury terenów rekreacyjnych.</p> <p><i>Opis kierunku: W ramach powyższego kierunku przewiduje się budowę nowych wewnętrznych ścieżek rowerowych oraz ścieżek pieszych wraz infrastrukturą, doposażenie istniejących placów zabaw w nowe urządzenia, w tym dla dzieci niepełnosprawnych oraz budowę nowych placów, renowację i wstawienie nowych ławek w miejscach rekreacji i wypoczynku w tym m.in. zagospodarowanie terenów rekreacyjnych w obszarach przyjeziornych i przyrzecznych.</i></p> <p>3.2.1. Organizowanie równego dostępu uczniom do zajęć pozalekcyjnych.</p> <p><i>Opis kierunku: Głównym zamierzeniem tego kierunku jest realizacja działań umożliwiających realizację programów edukacyjnych w ramach otwartych zajęć sportowo – rekreacyjnych z wykorzystaniem obiektów sportowych szkół.</i></p> <p>3.2.2. Tworzenie warunków umożliwiających zwiększenie zastosowania nowych technik w realizacji programów nauczania we wszystkich placówkach oświatowych gminy.</p> <p><i>Opis kierunku: Głównym przesłaniem tego kierunku jest kontynuacja zakupów inwestycyjnych oraz zwiększenie nakładów finansowych na ich realizację, które pozwolą w placówkach oświatowych gminy na wprowadzenie nowoczesnych metod i programów nauczania.</i></p> <p>3.2.3. Podejmowanie działań zwiększających ofertę kształcenia na poziomie ponadgimnazjalnym i kształcenia ustawicznego na terenie gminy.</p> <p><i>Opis kierunku: Ideą tego kierunku jest ds. udostępnianie majątku komunalnego zainteresowanym instytucjom chcącym tworzyć na terenie gminy Tuczno zorganizowane formy edukacji ponadgimnazjalnej.</i></p>
--	---

	<p>3.2.4. Prowadzenie remontów, przebudowa i budowa obiektów oświatowych oraz działań zwiększających ofertę opieki pozaszkolnej.</p> <p><i>Opis kierunku: w ramach tego kierunku przewiduje się m.in. termomodernizacje obiektów szkolnych na terenie gminy Tuczno: celem zwiększenia efektywności energetycznej budynków oraz tworzenie warunków dla uruchomienia żłobka i nowych oddziałów przedszkolnych na terenie gminy.</i></p>
--	--

Tabela 53. GOSPODARKA – cele i kierunki działania

ROZWÓJ GOSPODARCZY Powiązanie ze Strategią Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020; Cel numer 2. „Wzmacnianie mechanizmów rynkowych i otoczenia gospodarczego” Cel numer 3. „Zwiększenie przestrzennej konkurencyjności regionu”	
CELE SZCZEGÓŁOWE	Kierunki działania / opis
<p>4.1. Tworzenie warunków dla dalszego rozwoju gospodarczego gminy.</p> <p>Powiązanie ze Strategią Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020;</p> <p>2.3. Podnoszenie atrakcyjności inwestycyjnej regionu</p> <p>2.4. Wspieranie rozwoju instytucjonalnego, finansowego i usługowego otoczenia</p>	<p>4.1.1. Inicjowanie i podejmowanie działań na rzecz wzrostu zainteresowania przez inwestorów strategicznych terenami inwestycyjnymi na terenie gminy.</p> <p><i>Opis kierunku: Głównym przesłaniem tego kierunku jest współpraca z instytucjami, które zajmują się obsługą inwestorów, wyszukiwaniem dla nich terenów inwestycyjnych i atrakcyjnych miejsc do prowadzenia biznesu oraz dążenie do wzmocnienia współpracy z tzw. otoczeniem biznesu mogącym stworzyć dodatkowe atrakcyjne warunki inwestowania w gminie.</i></p> <p>4.1.2. Uzbrojenie terenów inwestycyjnych w niezbędną infrastrukturę techniczną, w tym dla potrzeb wysokich technologii (z ang. HT - High-Tech Industry).</p> <p><i>Opis kierunku: Założeniem tego kierunku jest dalsza rozbudowa infrastruktury technicznej i uzbrajanie nowych terenów inwestycyjnych dla przedsięwzięć gospodarczych spoza obszaru turystycznego.</i></p> <p>4.1.3. Tworzenie i inicjowanie różnorodnych systemów wsparcia inwestorów i przedsiębiorców chcących inwestować lub realizujących swoje przedsięwzięcia biznesowe na terenie gminy.</p> <p><i>Opis kierunku: Ideą tego kierunku jest szeroko rozumiane wspieranie biznesu i promowanie wdrażania zasad „Społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw” (z ang. CSR – Corporate Social Responsibility).</i></p>

4.2. Podejmowanie działań w zakresie promocji gminy.

Powiązanie ze Strategią Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020;

2.2. Popieranie rozwoju lokalnych produktów i usług

2.4. Wspieranie rozwoju instytucjonalnego, finansowego i usługowego otoczenia biznesu

4.3. Tworzenie warunków na rzecz kompatybilności wszystkich zamierzeń gospodarczych i społecznych z warunkami określonymi przestrzenią gminy.

Powiązanie ze Strategią Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020;

3.2. Wspieranie rozwoju struktur funkcjonalno-przestrzennych

3.4. Rozwój małych miast (do 20 tys. mieszkańców), rewitalizacja i rozwój obszarów

4.2.1. Opracowanie strategii promocji gminy Tuczno.

Opis kierunku: Celem kierunku jest utworzenia strategii promocji, która wskazywałaby na główne produkty markowe gminy a jednocześnie zaproponowałaby szczegółowe rozwiązania marketingowe i reklamowe, które przełożyłyby się bezpośrednio na szybki rozwój gospodarczy gminy.

4.2.2. Kształtowanie pozytywnego wizerunku gminy w środkach masowego przekazu o zasięgu lokalnym i ponadlokalnym.

Opis kierunku: Głównym przesłaniem tego kierunku jest wypracowanie spójnego systemu współpracy z ośrodkami masowego przekazu, które pozwolą na stworzenie pozytywnego wizerunku gminy. Odpowiedź dla sprawnej organizacji działań w tym kierunku winna przynieść strategia promocji.

4.2.3. Stworzenie systemu wizualnej identyfikacji gminy.

Opis kierunku: Kierunek ten winien jednoznacznie odpowiedzieć jakie symbole gminy winny zostać włączone w system promocji. Skuteczna realizacja tego kierunku jest możliwa przy opracowaniu strategii promocji gminy.

4.3.1. Aktualizacja Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania przestrzennego gminy.

Opis kierunku: Główną ideą kierunku jest włączenie w proces aktualizacji polityki przestrzennej gminy poprzez wskazanie w Studium terenów strategicznych dla rozwoju społeczno – gospodarczego gminy, zgodnie z określonymi w Strategii kierunkami rozwoju do 2030 roku.

4.3.2. Sporządzanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Opis kierunku: Głównym przesłaniem tego kierunku jest opracowanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w obszarach predestynowanych pod inwestycje, zabudowę mieszkaniową oraz pod funkcje rekreacyjne o charakterze publicznym, w tym pod turystykę.

4.3.3. Nawiązanie współpracy z sąsiednimi gminami w zakresie skoordynowania planów rozwoju społeczno-gospodarczego.

Opis kierunku: Główną ideą tego kierunku jest stworzenie katalogu „wspólnych spraw” dotyczących planowania przestrzennego, rozwoju funkcji mieszkaniowych, terenów inwestycyjnych, rozwoju rynku pracy, ustalania priorytetów edukacyjnych, czy wspólnych działań na rzecz rozwoju turystyki.

Tabela 54. Infrastruktura - cele i kierunki działania

INFRASTRUKTURA	
Powiązanie ze Strategią Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020; Cel numer 3. „Zwiększenie przestrzennej konkurencyjności regionu” Cel numer 4. „Zachowanie i ochrona wartości przyrodniczych, racjonalna gospodarka zasobami”	
CELE SZCZEGÓŁOWE	Kierunki działania / opis
<p>5.1. Podejmowanie działań w kierunku polepszenia standardu i jakości komunikacyjnej na terenie gminy Tuczno.</p> <p><i>Powiązanie ze Strategią Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020;</i></p> <p>3.5. Stworzenie efektywnego, dostępnego i zintegrowanego systemu transportowego</p>	<p>5.1.1. Budowa, przebudowa ulic i dróg na terenie gminy Tuczno.</p> <p><i>Opis kierunku: Założeniem tego kierunku jest budowa, przebudowa i modernizacja sieci drogowej oraz poprawa stanu technicznego i bezpieczeństwa użytkowników m.in. remont dróg prowadzących do Tuczna Pierwszego, Tuczna Drugiego, Tuczna Trzeciego, remont drogi do m. Nowa Studnica, remont drogi do m. Złotowo, remont dróg w m. Jeziorki, drogi prowadzącej do osiedla w m. Płociczno, drogi Jamienko-Próchnówko, drogi w m. Jamienko, dróg w m. Miłogoszcz, dróg w m. Rusinowo, remont drogi Rusinowo - Strzalin, remont dróg w m. Martew i drogi Lubiesz-Rzeczyc.</i></p> <p>5.1.2. Budowa sieci ścieżek rowerowych i traktów spacerowych łączących poszczególne obszary gminy.</p> <p><i>Opis kierunku: Głównym założeniem tego kierunku jest budowa ścieżek rowerowych i traktów wraz z punktami przesiadkowymi i innymi elementami transportu publicznego oraz ich ścisłe powiązanie m.in. z budowa trasy spacerowej po starym mieście w Tucznie (park kulturowy).</i></p>
<p>5.2. Podjęcie działań w kierunku rewitalizacji i przebudowy obiektów komunalnych na terenie gminy.</p> <p><i>Powiązanie ze Strategią Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020;</i></p> <p>3.4. Rozwój małych miast (do 20 tys. mieszkańców), rewitalizacja i rozwój obszarów wiejskich</p>	<p>5.2.1. Przeciwdziałanie i niszczeniu obiektów budowlanych, w tym komunalnych, o wartościach architektonicznych i znaczeniu historycznym poprzez realizację projektów rewitalizacji tych obiektów.</p> <p><i>Opis kierunku: Ideą jest realizacja inwestycji dotyczących renowacji, przebudowy budynków publicznych o szczególnych wartościach architektonicznych i znaczeniu historycznym oraz ich otoczenia.</i></p> <p>5.2.2. Inicjowanie działań mających na celu renowację obiektów zabytkowych.</p> <p><i>Opis kierunku: Idea ta zawiera działania inspirujące do renowacji i przebudowy obiektów zabytkowych i charakterystycznych dla regionu zabudowań, kościołów, cmentarzy.</i></p>
<p>5.3. Intensywne działania w zakresie</p>	<p>5.3.1. Realizacja zadań w zakresie i rozwoju sieci kanalizacyjnych, wodociągowych oraz alternatywnych źródeł</p>

<p>przebudowy i rozbudowy infrastruktury technicznej gminy.</p> <p><i>Powiązanie ze Strategią Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020;</i></p> <p>4.1. Usuwanie skutków i przeciwdziałanie degradacji środowiska</p> <p>4.2. Zachowanie, ochrona i odtwarzanie walorów i zasobów środowiska naturalnego</p> <p>5.4. Podjęcie działań w zakresie poprawy gospodarki mieszkaniowej i rozwoju różnych form budownictwa mieszkaniowego na terenie gminy Tuczno.</p> <p><i>Powiązanie ze Strategią Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020;</i></p> <p>3.6. Wspieranie rozwoju budownictwa mieszkaniowego i rynku mieszkaniowego</p>	<p>energii ze szczególnym uwzględnieniem obszarów zdegradowanych</p> <p><i>Opis kierunku: Głównym przesłaniem tego kierunku jest rozbudowa infrastruktury technicznej w tym m.in. budowa kanalizacji sanitarnej oraz promowanie alternatywnych źródeł energii na potrzeby bytowe i gospodarcze oraz promowanie systemu dopłat do oczyszczalni przydomowych w obszarach o niskiej koncentracji (RLM).</i></p> <p>5.3.2.Przebudowa, remont i modernizacja oświetlenia ulicznego oraz budowa nowych punktów świetlnych.</p> <p><i>Opis kierunku: Kierunek ten obejmuje budowę, przebudowę, remont i modernizację, w tym wymianę opraw i źródeł światła na bardziej energooszczędne, oświetlenia ulicznego, ścieżek parkowych, rowerowych i dróg osiedlowych.</i></p> <p>5.4.1. Przygotowanie terenów pod zabudowę mieszkaniową i budowę mieszkań na wynajem.</p> <p><i>Opis kierunku: Głównym przesłaniem tego kierunku jest kształtowanie polityki mieszkaniowej ze szczególnym uwzględnieniem zabezpieczenia lokali osobom, które z uwagi na swoją sytuację życiową nie mogą samodzielnie zabezpieczyć sobie mieszkania oraz prowadzenie działań w kierunku wyznaczania nowych obszarów pod zabudowę mieszkaniową, w szczególności pod budownictwo wielorodzinne</i></p> <p>5.4.2. Aktywizowanie działań w zakresie zwiększania ilości mieszkań socjalnych.</p> <p><i>Opis kierunku: Główną ideą tego kierunku jest rewitalizacja istniejącej substancji mieszkaniowej na potrzeby mieszkań socjalnych oraz pozyskiwanie nowych mieszkań o charakterze socjalnym.</i></p> <p>5.4.3. Weryfikacja gminnej polityki mieszkaniowej.</p> <p><i>Opis kierunku: Główną ideą tego kierunku jest opracowanie polityki mieszkaniowej uwzględniającej: weryfikację uprawnień do zajmowania lokali komunalnych przez osoby o dochodach umożliwiających samodzielne zaspokojenie własnych potrzeb mieszkaniowych; zamianę mieszkań; podział mieszkań o dużych powierzchniach oraz stworzenie warunków dla rozwoju budownictwa deweloperskiego.</i></p>
---	--

10. MONITORING I EWALUACJA STRATEGII

Ocena strategicznych dokumentów zawierających programy rozwoju winna być dokonywana trzykrotnie: przed rozpoczęciem realizacji (ex-ante), w połowie okresu realizacji (mid-term) oraz po zakończeniu realizacji (ex-post).

W celu umożliwienia pośredniego dokonywania ocen mid-term i ex-post, należy określić powiązania pomiędzy Strategią gminy a strategiami sektorowymi oraz Wieloletnim Planem Inwestycyjnym. Ocena ex-post jest najbardziej istotna i miarodajna dla całościowej oceny polityki rozwoju gminy w długim okresie czasu oraz spełnia najwięcej funkcji. Wszelkie oceny oddziaływania podmiotów publicznych na procesy rozwoju przeprowadzane są w kontekście społecznych potrzeb, celów i nakładów. Mierzone i oceniane są uzyskane produkty, wyniki, efekty i skutki. Działania i przedsięwzięcia służące realizacji celów operacyjnych oceniane są na podstawie czterech kryteriów: skuteczności, celowości, efektywności, wydajności. Cały proces dodatkowo oceniany jest z punktu widzenia praworządności i gospodarności (oszczędności). Oceny wymagają podejścia uporządkowanego, obiektywnych kryteriów oraz stosowania zróżnicowanych i wyrafinowanych metod. Ocena realizacji Strategii jest procesem wymagającym udziału społecznego, a przede wszystkim współdziałania podmiotów i uczestników strategicznego planowania rozwoju gminy Tuczno.

Dla spełnienia powyższych wymagań, każdy cel operacyjny wymaga monitorowania. Wymóg monitorowania wynika również z przepisów regulujących finansowanie przedsięwzięć z funduszy strukturalnych UE. Monitorowaniem Strategii na poziomie celów operacyjnych (używając wskaźników produktu i rezultatu przypisanych tym celom) winna zajmować się jednostka organizacyjna odpowiedzialna za jego wdrażanie, w tym wypadku – samorząd gminny.

Wizja i misja gminy Tuczno zawarta w Strategii sformułowana jest na tak ogólnym poziomie, że bezpośrednia ocena stopnia ich realizacji nie jest możliwa. Można jednak ocenić stopień realizacji celów operacyjnych. Mają one na tyle konkretny charakter i są powiązane bezpośrednio z realizowanymi i planowanymi do realizacji przedsięwzięciami, że można stosować bardziej wyspecjalizowane wskaźniki.

W charakterystyce każdego z celów operacyjnych zawarto propozycje wskaźników produktów oraz rezultatów. Zestaw wskaźników dla celów monitorowania Strategii na poziomie celów operacyjnych zawiera poniższa tabela. Ich coroczne obliczenie rozpoczynając od roku bazowego 2016 (stan na 31 grudnia – dane będą dostępne latem/ jesienią 2017) umożliwi dokonanie na koniec lat 2020 (dane dostępne w połowie 2021) i 2025 (dane dostępne w połowie 2026) ocen realizacji Strategii pod kątem: skuteczności, celowości, efektywności, wydajności. i okresowej.) kontroli realizacji Strategii. Efektem kontroli może być konieczność zmodyfikowania Strategii Rozwoju Gminy Tuczno.

Tabela 55. Wskaźniki monitoringu Strategii Rozwoju Gminy Tuczo na lata 2017-2026

Nr celu/kier. dział.	Nazwa priorytetu/celu szczegółowego	Wskaźniki	
		produktu	rezultatu
<i>Rok bazowy 2016, lata oceny: 2020 i 2025</i>			
1.1.	Podniesienie jakości usług w obiektach użyteczności publicznej.		
	Kierunki działania		
1.1.1.	Standaryzacja usług, w tym dostosowanie infrastruktury do istniejących potrzeb w obiektach, w których realizuje się zadania polityki społecznej gminy.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba projektów, których celem była standaryzacja usług, w tym dostosowanie infrastruktury do istniejących potrzeb w obiektach polityki społecznej. 	<ul style="list-style-type: none"> Ilość w (szt.) obiektów wystandaryzowanych (dostosowanych do potrzeb ich klientów) Ilość osób korzystających corocznie z obiektów wymienionych wyżej
1.1.2.	Wspieranie wszelkich działań na rzecz poprawy warunków świadczonych usług w obiektach służby zdrowia.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba projektów zrealizowanych, zainicjowanych na rzecz poprawy warunków świadczonych usług w obiektach służby zdrowia. 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba pacjentów korzystających z obiektów służby zdrowia po modernizacji.
1.1.3.	Rozszerzenie zakresu i profilaktyki i edukacji zdrowotnej.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba projektów zrealizowanych na rzecz profilaktyki i edukacji zdrowotnej. 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba mieszkańców gminy uczestniczących w projektach zrealizowanych na rzecz profilaktyki i edukacji zdrowotnej w ciągu roku.
1.1.4.	Przebudowa i rozbudowa systemu infrastruktury publicznej związanej z obsługą komunikacji autobusowej.	Liczba inwestycji i przedsięwzięć remontowych i organizacyjnych, których celem była rozbudowa infrastruktury publicznej związanej z obsługą komunikacji autobusowej oraz dostosowanie rozkładów jazdy do rzeczywistych potrzeb mieszkańców.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba mieszkańców oraz turystów korzystających z infrastruktury publicznej związanej z obsługą komunikacji autobusowej po modernizacji infrastruktury i organizacji systemu transportu publicznego w ciągu roku.
1.1.5.	Informatyzacja oraz usprawnienie funkcjonowania administracji samorządowej w ramach projektu e-urząd.	Liczba projektów zrealizowanych dla oraz usprawnienie funkcjonowania administracji samorządowej w ramach projektu e-urząd.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba osób korzystających z systemu e-urząd w ciągu roku.

1.2.	Podjęcie działań na rzecz poprawy bezpieczeństwa i porządku publicznego na terenie gminy Tuczo.		
	Kierunki działania		
1.2.1.	Budowa systemu monitoringu wizyjnego na terenie gminy Tuczo i stworzenie podstaw do jego realnego wykorzystania w zakresie poprawy bezpieczeństwa.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba podjętych działań i projektów inwestycyjnych, których celem było stworzenie systemu monitoringu wizyjnego. 	<ul style="list-style-type: none"> Ilość zamontowanych kamer i obszarów gminy objętych monitoringiem. Ilość wykrytych przestępstw i wykroczeń dzięki wdrożonemu systemowi monitoringu wizyjnego.
1.2.2.	Poprawa bezpieczeństwa w obszarach turystyki pieszej i rowerowej.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba podjętych działań i projektów inwestycyjnych, których celem była poprawa bezpieczeństwa w obszarach turystyki pieszej i rowerowej. 	<ul style="list-style-type: none"> Ilość kilometrów wybudowanych ścieżek rowerowych, tras biegowych i nornic walking Ilość instalacji oświetlających trasy rowerowe, ilość skrzyżowań bezkolizyjnych, itp.
1.2.3.	Wspieranie działań organizacji pozarządowych oraz służb ponadgminnych realizujących zadania w zakresie bezpieczeństwa i porządku publicznego.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba podjętych działań i projektów wspierających działań organizacji pozarządowych oraz służb ponadgminnych realizujących zadania w zakresie bezpieczeństwa i porządku publicznego 	<ul style="list-style-type: none"> Ilość przestępstw i wykroczeń dokonanych na terenie gminy każdego roku Ilość wypadków drogowych mających miejsce na terenie gminy każdego roku.
1.3.	Podjęcie działań w zakresie poprawy gospodarki mieszkaniowej i rozwoju różnych form budownictwa mieszkaniowego na terenie gminy Tuczo.		
	Kierunki działania		
1.3.1.	Aktywizowanie działań w zakresie zwiększania ilości mieszkań socjalnych.	<ul style="list-style-type: none"> Powierzchnia (m²) mieszkań socjalnych w gminie 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba mieszkańców (rodzin) korzystających z oferty mieszkań socjalnych na terenie gminy.
1.3.2.	Aktywizowanie działań w zakresie zwiększania ilości mieszkań socjalnych i komunalnych.	<ul style="list-style-type: none"> Ilość projektów wygenerowanych z pozycji gminy, których celem było zwiększania ilości mieszkań socjalnych i komunalnych. 	<ul style="list-style-type: none"> Ilość mieszkań socjalnych i komunalnych w gminie Tuczo.

1.4.	Budowanie zintegrowanego systemu wsparcia zapobiegającego kryzysom w rodzinie oraz wzmacniającego pozycję dziecka.		
	Kierunki działania		
1.4.1.	Wzmacnianie rodziny i dziecka w środowisku lokalnym we współpracy z sektorem pozarządowym.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba projektów zrealizowanych, których celem było wzmacnianie rodziny i dziecka w środowisku lokalnym we współpracy z sektorem pozarządowym włącznie z organizacją opieki dzieci do lat 3. 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba mieszkańców gminy korzystających z projektów wzmacniających rodziny i dzieci włącznie z organizacją opieki dzieci do lat 3. Liczba organizacji pozarządowych uczestniczących w projektach wzmacniających rodziny i dzieci.
1.4.2.	Pomoc w likwidacji przyczyn dysfunkcji oraz rozwijanie i usprawnianie systemu wsparcia rodziny, w szczególności: psychologicznego, prawnego, socjalnego ze szczególnym uwzględnieniem obszarów zdegradowanych w obrębie miejscowości popegeerowskich.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba projektów zrealizowanych, których celem była pomoc w likwidacji przyczyn dysfunkcji oraz rozwijanie i usprawnianie systemu wsparcia rodziny, w szczególności: psychologicznego, prawnego, socjalnego. 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba mieszkańców gminy korzystających z projektów, których celem była pomoc w likwidacji przyczyn dysfunkcji oraz rozwijanie i usprawnianie systemu wsparcia rodziny, w szczególności: psychologicznego, prawnego, socjalnego
1.4.3.	Zapewnienie dzieciom i młodzieży odpowiednich warunków do życia i rozwoju zgodnie z ich potrzebami i przysługującymi im prawami.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba projektów zrealizowanych, których celem było zapewnienie dzieciom i młodzieży odpowiednich warunków do życia i rozwoju zgodnie z ich potrzebami i przysługującymi im prawami. 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba dzieci korzystających z projektów, których celem było zapewnienie dzieciom i młodzieży odpowiednich warunków do życia i rozwoju zgodnie z ich potrzebami i przysługującymi im prawami.
1.5.	Działania na rzecz stworzenia zintegrowanego systemu wsparcia i aktywizacji osób niepełnosprawnych.		
	Kierunki działania		
1.5.1.	Zapewnienie zwiększonego dostępu osób niepełnosprawnych do opieki medycznej, w tym rehabilitacji i opieki.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba projektów zrealizowanych, których celem było zapewnienie zwiększonego dostępu osób niepełnosprawnych do opieki medycznej, w tym rehabilitacji i opieki. 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba osób niepełnosprawnych korzystających z projektów których celem było zapewnienie zwiększonego dostępu osób niepełnosprawnych do opieki medycznej, w tym rehabilitacji i opieki.
1.5.2.	Integracja osób niepełnosprawnych ze środowiskiem.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba projektów zrealizowanych, których celem była integracja osób niepełnosprawnych ze środowiskiem. 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba osób niepełnosprawnych korzystających z projektów których celem była integracja osób niepełnosprawnych ze środowiskiem.

1.6.	Podejmowanie działań na rzecz wsparcia seniorów w ich integracji i pełnym dostępie do oferty edukacyjnej, kulturalnej, usług zdrowotnych, rekreacji i wypoczynku.		
	Kierunki działania		
1.6.1.	Poszerzenie i podnoszenie poziomu świadczonych usług dla osób starszych.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba projektów zrealizowanych, których celem było poszerzenie i podnoszenie poziomu świadczonych usług dla osób starszych. 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba osób starszych (65+) korzystających z projektów których celem było poszerzenie i podnoszenie poziomu świadczonych usług dla osób starszych. Liczba miejsc w Domach Dziennego Pobytu i DPS z których korzystają mieszkańcy gminy Tuczo.
1.6.2.	Przeciwdziałanie izolacji i wykluczeniu społecznemu seniorów zamieszkujących Gminę Tuczo ze szczególnym uwzględnieniem obszarów gminy wymagających rewitalizacji w sferze społecznej wspartej działaniami w sferze fizycznej.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba projektów zrealizowanych, których celem było przeciwdziałanie izolacji i wykluczeniu społecznemu seniorów zamieszkujących gminę Tuczo. 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba osób seniorów zamieszkujących gminę Tuczo korzystających z projektów, których celem było przeciwdziałanie izolacji i wykluczeniu społecznemu seniorów.
1.7.	Aktywizowanie grup zagrożonych wykluczeniem społecznym.		
	Kierunki działania		
1.7.1.	Redukowanie zjawiska ubóstwa i wszystkich form wykluczenia społecznego w problemowych obszarach gminy Tuczo objętych różnymi formami rolnictwa państwowego przed 1990 rokiem. .	<ul style="list-style-type: none"> Liczba projektów zrealizowanych, których celem było redukowanie zjawiska ubóstwa i wszystkich form wykluczenia społecznego. 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba mieszkańców gminy korzystających z projektów, których celem było redukowanie zjawiska ubóstwa i wszystkich form wykluczenia społecznego
1.7.2.	Tworzenie systemu wsparcia dla osób bezrobotnych w ramach promocji zawodowej i aktywizacji lokalnego rynku pracy.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba projektów zrealizowanych, których celem było tworzenie systemu wsparcia dla osób bezrobotnych w ramach promocji zawodowej i aktywizacji lokalnego rynku pracy. 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba bezrobotnych mieszkańców gminy korzystających z projektów, których celem było tworzenie systemu wsparcia w ramach promocji zawodowej i aktywizacji lokalnego rynku pracy.
1.7.3.	Wzmacnianie i rozbudowa zintegrowanego systemu rozwiązywania problemów uzależnień.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba projektów zrealizowanych, których celem było wzmacnianie i rozbudowa zintegrowanego systemu rozwiązywania problemów uzależnień. 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba mieszkańców gminy z problemami uzależnień korzystających z projektów, których celem było wzmacnianie i rozbudowa zintegrowanego systemu rozwiązywania problemów uzależnień.

1.8	Tworzenie podstaw dla rozwoju współpracy z organizacjami pozarządowymi.		
1.8.1.	Profesjonalizacja służb społecznych jako czynnika integracji lokalnej.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba projektów zrealizowanych, których celem była profesjonalizacja służb społecznych jako czynnika integracji lokalnej. 	<ul style="list-style-type: none"> Ilość zrealizowanych na terenie gminy projektów integrujących lokalną społeczność. Liczba organizacji pozarządowych uczestnicząca w projektach integracyjnych.
1.8.2	Wspieranie i współpraca z instytucjami społeczeństwa obywatelskiego.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba projektów zrealizowanych, których celem było wspieranie i współpraca z instytucjami społeczeństwa obywatelskiego. 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba organizacji pozarządowych, uczestnicząca w projektach realizowanych przez gminę. Liczba mieszkańców uczestnicząca we wszelkich inicjatywach społecznych organizowanych przez gminę.
2.1	Podjęcie działań dla podniesienia jakości ochrony środowiska w gminie Tuczo.		
	Kierunki działania		
2.1.1.	Przebudowa, rozbudowa sieci kanalizacyjnej i budowa sieci kanalizacji deszczowej, w tym uzbrojenie terenów przeznaczonych pod budownictwo mieszkaniowe i nowe inwestycje gospodarcze	<ul style="list-style-type: none"> Liczba w kilometrach sieci kanalizacyjnej Liczba w kilometrach sieci kanalizacji deszczowej Powierzchnia w m² uzbrojonych terenów przeznaczonych pod budownictwo mieszkaniowe i nowe inwestycje gospodarcze. 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba mieszkańców gminy korzystających z sieci kanalizacyjnej. Liczba obiektów mieszkalnych i gospodarczych powstałych na nowo uzbrojonych terenach przeznaczonych pod budownictwo mieszkaniowe i nowe inwestycje gospodarcze.
2.1.2.	Usprawnienie systemu selektywnej zbiórki odpadów surowcowych na terenie całej gminy.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba projektów, których celem jest usprawnienie systemu selektywnej zbiórki odpadów surowcowych na terenie całej gminy. 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba mieszkańców gminy uczestniczących w systemie selektywnej zbiórki odpadów surowcowych na terenie całej gminy.
2.1.3.	Kontynuacja działań zmierzających do ochrony powietrza.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba projektów, których celem są działania zmierzających do ochrony powietrza zarówno w zakresie zanieczyszczeń jak i nieprzyjemnych zapachów i odorów. 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba zidentyfikowanych obszarów gminy, na których występują przekroczenia zanieczyszczenia powietrza lub występuje zjawisko nieprzyjemnych zapachów i odorów.
2.1.4.	Zwiększenie zasobów zieleni j i lesistości gminy poprzez nasadzenie drzew i krzewów na terenie parków i w pasach drogowych.	<ul style="list-style-type: none"> Powierzchnia w m² parków i pasów drogowych, na których dokonano nowych nasadzeń drzew i krzewów. 	<ul style="list-style-type: none"> Powierzchnia (w km²) lasów i terenów zielonych na terenie gminy i poszczególnych miejscowości.

2.2.	Stworzenie warunków do rozwoju różnych form turystyki na terenie gminy Tuczo.		
	Kierunki działania		
2.2.1.	Budowa infrastruktury sprzyjającej rozwojowi różnych form turystyki w obszarach predestynowanych do tej formy wypoczynku.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba kilometrów infrastruktury ścieżek przyrodniczych, miejsc rekreacji i wypoczynku (m²), dróg dojazdowych, ścieżek rowerowych, miejsc parkingowych (m²) w obszarach atrakcyjnych turystycznie. 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba mieszkańców i turystów korzystających z infrastruktury ścieżek przyrodniczych, miejsc rekreacji i wypoczynku, dróg dojazdowych, ścieżek rowerowych, miejsc parkingowych w obszarach atrakcyjnych turystycznie każdego rok.
2.2.2.	Zagospodarowanie turystyczne rzek i jezior znajdujących się w granicach w administracyjnych gminy Tuczo	<ul style="list-style-type: none"> Liczba projektów mających na celu realne zagospodarowanie rzek i jezior znajdujących się w granicach w administracyjnych gminy Tuczo. 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba mieszkańców i turystów korzystających z infrastruktury zagospodarowanych rzek i jezior znajdujących się w granicach w administracyjnych gminy Tuczo.
3.1.	Podwyższenie jakości oferty gminy w zakresie rekreacji i wypoczynku.		
	Kierunki działania		
3.1.1.	Remont, budowa i przebudowa istniejącej w gminie infrastruktury sportowej.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba projektów mających na celu remont, budowę i przebudowę istniejącej w gminie infrastruktury sportowej. 	<ul style="list-style-type: none"> Powierzchnia w m² istniejącej w gminie infrastruktury sportowej zamkniętej. Powierzchnia w m² istniejącej w gminie infrastruktury sportowej otwartej.
3.1.2.	Budowa, przebudowa i doposażenie istniejących obiektów służących upowszechnianiu różnych form oferty kulturalnej.	<ul style="list-style-type: none"> Powierzchnia w m² istniejących obiektów kultury. 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba osób korzystających z istniejących obiektów kultury każdego roku.
3.1.3.	Przebudowa i rozbudowa infrastruktury terenów rekreacyjnych.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba inicjatyw i projektów stworzonych na terenie gminy, których celem była przebudowa i rozbudowa infrastruktury terenów rekreacyjnych. Powierzchnia w m² infrastruktury terenów rekreacyjnych. 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba użytkowników korzystających z przebudowanej i rozbudowanej infrastruktury terenów rekreacyjnych każdego roku.

3.2.	Podjęmowanie działań w zakresie zwiększania jakości oferty edukacyjnej i dostosowania jej do potrzeb jej beneficjentów i rynku pracy.		
	Kierunki działania		
3.2.1.	Organizowanie równego dostępu uczniom do zajęć pozalekcyjnych.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba projektów, których celem było organizowanie równego dostępu uczniom do zajęć pozalekcyjnych. 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba uczniów z terenu gminy korzystających z projektów, których celem było organizowanie równego dostępu uczniom do zajęć pozalekcyjnych
3.2.2.	Tworzenie warunków umożliwiających zwiększenie zastosowania nowych technik w realizacji programów nauczania we wszystkich placówkach oświatowych gminy.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba projektów, których celem było tworzenie warunków umożliwiających zwiększenie zastosowania nowych technik w realizacji programów nauczania we wszystkich placówkach oświatowych gminy. 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba uczniów z terenu gminy korzystających z projektów, których celem było tworzenie warunków umożliwiających zwiększenie zastosowania nowych technik w realizacji programów nauczania.
3.2.3.	Umożliwienie kształcenia na poziomie ponadgimnazjalnym i kształcenia ustawicznego na terenie gminy.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba projektów, których celem było zwiększenie oferty kształcenia na poziomie ponadgimnazjalnym i kształcenia ustawicznego na terenie gminy. 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba uczniów z terenu gminy korzystających ze zwiększonej oferty kształcenia na poziomie ponadgimnazjalnym i kształcenia ustawicznego na terenie gminy.
3.2.4.	Prowadzenie remontów, przebudowa i budowa obiektów oświatowych oraz działań zwiększających ofertę opieki pozaszkolnej.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba i rodzaj obiektów na terenie gminy zwiększających ofertę opieki pozaszkolnej. 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba dzieci korzystających z obiektów oferujących opiekę pozaszkolną.
4.1.	Tworzenie warunków dla dalszego rozwoju gospodarczego gminy.		
	Kierunki działania		
4.1.1.	Inicjowanie i podejmowanie działań na rzecz wzrostu zainteresowania przez inwestorów strategicznych terenami inwestycyjnymi na terenie gminy.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba projektów, których celem było inicjowanie i podejmowanie działań na rzecz wzrostu zainteresowania przez inwestorów strategicznych terenami inwestycyjnymi na terenie gminy. Liczba instytucji otoczenia biznesu w realizacji w/w projektów. 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba nowych inwestycji powstałych z udziałem kapitału zewnętrznego. Liczba nowych inwestycji powstałych z udziałem kapitału wewnętrznego.
4.1.2.	Uzbrojenie terenów inwestycyjnych w niezbędną infrastrukturę techniczną, w tym dla potrzeb wysokich technologii (z ang. HT - High-Tech Industry).	<ul style="list-style-type: none"> Liczba utworzonych projektów mających na celu uzbrojenie terenów inwestycyjnych w niezbędną infrastrukturę techniczną, w tym dla 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba nowych inwestycji powstałych z udziałem kapitału zewnętrznego w tym z udziałem HT. Liczba nowych inwestycji

		<ul style="list-style-type: none"> • potrzeb wysokich technologii. • Powierzchnia w m2 uzbrojonych terenów inwestycyjnych tym dla potrzeb wysokich technologii 	powstałych z udziałem kapitału wewnętrznego w tym z udziałem HT.
4.1.3.	Tworzenie i inicjowanie różnorodnych systemów wsparcia inwestorów i przedsiębiorców chcących inwestować lub realizujących swoje przedsięwzięcia biznesowe na terenie gminy.	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba utworzonych projektów mających na celu tworzenie i inicjowanie różnorodnych systemów wsparcia inwestorów i przedsiębiorców chcących inwestować lub realizujących swoje przedsięwzięcia biznesowe na terenie gminy. 	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba nowych inwestycji powstałych z udziałem kapitału zewnętrznego w każdy roku. • Liczba nowych inwestycji powstałych z udziałem kapitału wewnętrznego w każdym roku.
4.2.	Podejmowanie działań w zakresie promocji gminy.		
4.2.1.	Opracowanie strategii promocji gminy Tuczno.	<ul style="list-style-type: none"> • Opracowanie strategii promocji gminy Tuczno. 	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba projektów promocyjnych utworzonych i zrealizowanych na podstawie opracowanej Strategii promocji.
4.2.2.	Kształtowanie pozytywnego wizerunku gminy w środkach masowego przekazu o zasięgu lokalnym i ponadlokalnym.	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba utworzonych projektów mających na celu kształtowanie pozytywnego wizerunku gminy w środkach masowego przekazu o zasięgu lokalnym i ponadlokalnym. 	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba publikacji medialnych na temat gminy Tuczno w prasie, radiu, telewizji, Internecie z podziałem na media lokalne, regionalne, ogólnopolskie, europejskie.
4.2.3	Stworzenie systemu wizualnej identyfikacji gminy.	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba projektów, których celem było tworzenie systemu wizualnej identyfikacji gminy. 	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba odbiorców, publikacji, zdarzeń, które można określić zainteresowaniem gminą na skutek wdrożenia systemu wizualnej identyfikacji gminy.
4.3	Tworzenie warunków na rzecz kompatybilności wszystkich zamierzeń gospodarczych i społecznych z warunkami określonymi przestrzenią gminy.		
4.3.1	Aktualizacja Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania przestrzennego gminy.	<ul style="list-style-type: none"> • Uchwalenie zaktualizowanego w stosunku do 2016 Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania przestrzennego gminy. 	<ul style="list-style-type: none"> • Istotne zmiany funkcji poszczególnych obszarów gminy w stosunku do poprzednio obowiązującego Studium (przed 2016 rokiem)
4.3.2.	Sporządzenie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba sporządzonych planów miejscowych. 	<ul style="list-style-type: none"> • Powierzchnia w % gminy objęta planami miejscowymi.
4.3.3	Nawiązanie współpracy z sąsiednimi gminami w zakresie skoordynowania planów rozwoju społeczno-gospodarczego	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba projektów (spotkań), uzgodnień w ramach współpracy z sąsiednimi gminami w zakresie skoordynowania planów rozwoju 	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba wspólnych przedsięwzięć, projektów realizowanych z sąsiednimi gminami w ramach współpracy w zakresie

		społeczno-gospodarczego.	skoordynowania planów rozwoju społeczno-gospodarczego.
5.1.	Podjęcie działań w kierunku polepszenia standardu i jakości komunikacyjnej na terenie gminy Tuczo.		
5.1.1.	Budowa, przebudowa ulic i dróg na terenie gminy Tuczo.	<ul style="list-style-type: none"> Ilość w kilometrach wybudowanych i przebudowanych ulic i dróg na terenie gminy Tuczo. 	<ul style="list-style-type: none"> Średnia dobowo ilość pojazdów przejeżdżających przez nowo wybudowane lub przebudowane ulice i drogi na terenie gminy Tuczo przed i po realizacji inwestycji.
5.1.2.	Budowa sieci ścieżek rowerowych i traktów spacerowych łączących poszczególne obszary gminy.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba projektów mających na celu budowę sieci ścieżek rowerowych i traktów spacerowych łączących poszczególne obszary gminy 	<ul style="list-style-type: none"> Ilość ścieżek rowerowych i traktów spacerowych w km znajdujących się na terenie gminy Tuczo. Ilość użytkowników ścieżek rowerowych i traktów spacerowych w ciągu roku. Ilość węzłów przesiadkowych na terenie gminy (rower – inny środek komunikacji)
5.2.	Podjęcie działań w kierunku rewitalizacji i przebudowy obiektów komunalnych na terenie gminy.		
5.2.1.	Przeciwdziałanie niszczeniu obiektów budowlanych, w tym komunalnych, o wartościach architektonicznych i znaczeniu historycznym poprzez realizację projektów rewitalizacji tych obiektów.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba projektów mających na celu przeciwdziałanie niszczeniu obiektów budowlanych, w tym komunalnych, o wartościach architektonicznych i znaczeniu historycznym poprzez realizację projektów rewitalizacji tych obiektów. 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba zrewitalizowanych obiektów budowlanych, w tym komunalnych, o wartościach architektonicznych i znaczeniu historycznym.
5.2.2.	Inicjowanie działań mających na celu renowację obiektów zabytkowych.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba projektów mających na celu inicjowanie działań mających na celu renowację obiektów zabytkowych. 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba zabytkowych obiektów znajdujących się na terenie gminy objętych renowacją każdego roku.
5.3.	Intensywne działania w zakresie przebudowy i rozbudowy infrastruktury technicznej gminy.		
5.3.1.	Realizacja zadań w zakresie i rozwoju sieci kanalizacyjnych, wodociągowych oraz alternatywnych źródeł energii ze szczególnym uwzględnieniem obszarów zdegradowanych	<ul style="list-style-type: none"> Ilość kilometrów sieci kanalizacyjnych, wodociągowych oddanych użytku w każdym z okresów sprawozdawczych. Ilość instalacji alternatywnych źródeł energii. 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba mieszkańców korzystających z sieci kanalizacyjnych, wodociągowych gazowniczych w każdym z okresów sprawozdawczych. Liczba mieszkańców korzystających z alternatywnych źródeł energii.

5.3.2.	Przebudowa, remont i modernizacja oświetlenia ulicznego oraz budowa nowych punktów świetlnych.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba projektów mających na celu przebudowę, remont i modernizację oświetlenia ulicznego oraz budowę nowych punktów świetlnych. 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba mieszkańców mieszkających w obszarach gminy gdzie nastąpiła modernizacja oświetlenia ulicznego oraz budowa nowych punktów świetlnych.
5.4.	Podjęcie działań w zakresie poprawy gospodarki mieszkaniowej i rozwoju różnych form budownictwa mieszkaniowego na terenie gminy Tuczo.		
5.4.1.	Przygotowanie terenów pod zabudowę mieszkaniową i budowę mieszkań na wynajem.	<ul style="list-style-type: none"> Powierzchnia w m2 przygotowanych terenów pod zabudowę mieszkaniową i budowę mieszkań na wynajem w każdym z okresów sprawozdawczych. 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba mieszkańców, którzy osiedlili się na nowych terenach zabudowy mieszkaniowej w każdym z okresów sprawozdawczych.
5.4.2.	Aktywizowanie działań w zakresie zwiększania ilości mieszkań socjalnych.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba projektów mających na celu aktywizowanie działań w zakresie zwiększania ilości mieszkań socjalnych. 	<ul style="list-style-type: none"> Ilość mieszkańców gminy mieszkających w mieszkaniach socjalnych.
5.4.3.	Weryfikacja gminnej polityki mieszkaniowej.	<ul style="list-style-type: none"> Liczba projektów mających na celu weryfikację gminnej polityki mieszkaniowej. Liczba projektów deweloperskich zrealizowanych na terenie gminy. 	<ul style="list-style-type: none"> Ilość odzyskanych pod kolejne zasiedlenia mieszkań komunalnych i socjalnych. Ilość mieszkańców gminy zamieszkujących w obiektach deweloperskich.

WYKAZ RYSUNKÓW:

Rysunek 1. Położenie gminy Tuczno na mapie powiatu wałeckiego.....	21
Rysunek 2. Mapa gminy Tuczno	22
Rysunek 3. Położenie gminy Tuczno na tle podziału województwa zachodniopomorskiego na regiony gospodarki odpadami komunalnymi	40
Rysunek 4. Zasięg Nadleśnictwa Tuczno	49
Rysunek 5. Zasięg Nadleśnictwa Mirosławiec	49
Rysunek 6. Szlaki turystyczne w gminie Tuczno	55
Rysunek 7. Mapa bezrobocia w województwie zachodniopomorskim wg stanu na 31.12.2016 r.....	64
Rysunek 8. Lokalizacja rezerwatów przyrody na terenie gminy Tuczno	101
Rysunek 9. Lokalizacja obszarów chronionego krajobrazu na terenie gminy Tuczno.....	105

WYKAZ TABEL:

Tabela 1. Dyrektywy i zalecenia Unii Europejskiej	7
Tabela 2. Akty prawne i dokumenty strategiczno – planistyczne odnoszące się do rozwoju społeczno - gospodarczego – obecnie obowiązujące w Polsce.....	9
Tabela 3. Dokumenty strategiczno – planistyczne obowiązujące w województwie zachodniopomorskim i powiecie wałeckim.....	12
Tabela 4. Miejscowe akty prawne dotyczące rozwoju społeczno – gospodarczego obowiązujące w gminie Tuczno.....	17
Tabela 5. Wykaz sołectw na terenie gminy Tuczno.....	20
Tabela 6. Sposób użytkowania gruntów w gminie Tuczno w latach 2013-2016.....	26
Tabela 7. Zasoby mieszkaniowe gminy Tuczno w latach 2012-2015	27
Tabela 8. Mieszkania socjalne w gminie Tuczno w latach 2012-2015	27
Tabela 9. Wybrane dane statystyczne dotyczące zasobów mieszkaniowych na terenie gminy Tuczno	28
Tabela 10. Udział ludności korzystającej z instalacji wodociągowej i kanalizacyjnej w ogólnej ludności zamieszkującej teren gminy Tuczno	28

Tabela 11. Szkielet układu drogowego gminy Tuczno na koniec 2015 r.	30
Tabela 12. Stan infrastruktury wodociągowej na terenie gminy Tuczno w latach 2012-2015	33
Tabela 13. Stan infrastruktury ściekowej na terenie gminy Tuczno w latach 2013-2016.....	37
Tabela 14. Selektywna zbiórka odpadów z terenu gminy Tuczno w latach 2013-2016 (dot. wszystkich nieruchomości – w Mg)	42
Tabela 15. Informacja o wymaganych i osiągniętych poziomach recyklingu oraz ograniczeniach masy odpadów ulegających biodegradacji w latach 2012-2015	43
Tabela 16. Struktura gospodarstw rolnych w gminie Tuczno w latach 2013-2016.....	46
Tabela 17. Podmioty gospodarcze wg sektorów własnościowych oraz grup rodzajów działalności w gminie Tuczno w latach 2012-2015.....	51
Tabela 18. Podmioty gospodarcze wg form własności w gminie Tuczno wg stanu na 31.12.2015 r....	52
Tabela 19. Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON wg klas wielkości w 2015 r.....	52
Tabela 20. Baza noclegowa na terenie gminy Tuczno.....	54
Tabela 21. Struktura społeczno-demograficzna gminy Tuczno w latach 2012-2015	59
Tabela 22. Stopy bezrobocia w kraju, województwie zachodniopomorskim, powiecie wałeckim, choszczeńskim oraz drawskim w latach 2011-2016.....	65
Tabela 23. Wybrane dane porównawcze o rynku pracy w gminie Tuczno, powiecie wałeckim oraz województwie zachodniopomorskim w 2015 r.	65
Tabela 24. Bezrobotni w gminie Tuczno w latach 2013-2016.....	66
Tabela 25. Struktura bezrobotnych wg wykształcenia w gminie Tuczno w latach 2013-2016	67
Tabela 26. Struktura bezrobocia na terenie powiatu wałeckiego wg stanu na 31.12.2016 r.....	69
Tabela 27. Wybrane dane porównawcze dot. pomocy społecznej w gminie Tuczno.....	71
Tabela 28. Wartości / powody przyznania pomocy przez M-GOPS w Tucznie w latach 2013-2016.....	72
Tabela 29. Popełnione przestępstwa wg rodzaju wraz ze wskaźnikiem ich wykrywalności w latach 2013-2016 na terenie gminy Tuczno	76
Tabela 30. Dane dotyczące ruchu drogowego w gminie Tuczno w latach 2013-2016.....	77
Tabela 31. Wykaz podmiotów leczniczych funkcjonujących na terenie gminy wg stanu na 31.12.2016 r.....	79
Tabela 32. Wykaz przedszkoli i placówek przedszkolnych w gminie Tuczno	81
Tabela 33. Aktualny wykaz szkół podstawowych i gimnazjalnych w gminie Tuczno	82

Tabela 34. Wybrane dane statystyczne dotyczące oświaty w gminie Tuczo w latach 2012-2015	83
Tabela 35. Infrastruktura szkół znajdujących się na terenie gminy Tuczo wg stanu na 31.12.2016 r.	84
Tabela 36. Stypendia szkolne udzielone w latach 2012-2016 na terenie gminy Tuczo	85
Tabela 37. Czytelnicy oraz księgozbiór w bibliotekach na terenie gminy Tuczo	91
Tabela 38. Wykaz obiektów sportowych i rekreacyjnych na terenie gminy Tuczo	93
Tabela 39. Wykaz użytków ekologicznych znajdujących się na terenie gminy Tuczo	106
Tabela 40. Wykaz złóż kopalin na terenie gminy Tuczo	109
Tabela 41. Kształtowanie się wyników finansowych gminy Tuczo w latach 2012-2017	110
Tabela 42. Struktura wydatków w latach 2012-2016	111
Tabela 43. Dochody i wydatki ogólne budżetu gminy Tuczo na 1 mieszkańca w latach 2012-2015 na tle powiatu wałeckiego	112
Tabela 44. Dochody własne gminy jako procent dochodu gminy ogółem w latach 2012-2016	113
Tabela 45. Struktura dochodów gminy Tuczo w latach 2012-2016 oraz udział w % do dochodów ogółem	114
Tabela 46. Struktura wydatków gminy Tuczo w latach 2012-2016 oraz udział w % do dochodów ogółem	117
Tabela 47. Ważniejsze inwestycje zrealizowane na terenie gminy Tuczo w latach 2012-2016	119
Tabela 48. Wieloletnia Prognoza Finansowa Gminy Tuczo na lata 2017 – 2029 (według stanu na grudzień 2016)	123
Tabela 49. Analiza SWOT	142
Tabela 50. SPOŁECZNOŚĆ - cele i kierunki działania	157
Tabela 51. OCHRONA ŚRODOWISKA - cele i kierunki działania	161
Tabela 52. EDUKACJA I REKREACJA – cele i kierunki działania	162
Tabela 53. GOSPODARKA – cele i kierunki działania	164
Tabela 54. Infrastruktura - cele i kierunki działania	166
Tabela 55. Wskaźniki monitoringu Strategii Rozwoju Gminy Tuczo na lata 2017-2026	169

WYKAZ WYKRESÓW:

Wykres 1. Sposób użytkowania gruntów w gminie Tuczno w 2014 r.	26
Wykres 2. Struktura dróg w gminie Tuczno.....	31
Wykres 3. Struktura procentowa gospodarstw rolnych w gminie Tuczno w roku 2016.....	47
Wykres 4. Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON wg klas wielkości w 2015 r.	52
Wykres 5. Liczba mieszkańców gminy Tuczno w latach 2005-2015.....	60
Wykres 6. Przyrost naturalny i migracje ludności na pobyt stały w gminie Tuczno w latach 2012-2015	61
Wykres 7. Podział ludności wg ekonomicznych grup na terenie gminy Tuczno w latach 2012-2015.....	62
Wykres 8. Stopy bezrobocia w kraju, województwie zachodniopomorskim, powiecie wałeckim, choszczeńskim oraz drawskim w latach 2011-2016.....	65
Wykres 9. Struktura bezrobotnych wg wykształcenia w gminie Tuczno w latach 2013-2016.....	68
Wykres 10. Ilość osób bezrobotnych w gminie Tuczno tle gmin powiatu wałeckiego wg stanu na 31.12.2016 r.	69
Wykres 11. Liczba osób w rodzinie korzystających z pomocy społecznej oraz liczba osób, którym przyznano świadczenie.....	72
Wykres 12. Udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem – w województwie zachodniopomorskim, powiecie wałeckim i gminie Tuczno (w %).....	74
Wykres 13. Wydatki na pomoc społeczną z budżetu gminy Tuczno w latach 2012-2015	75
Wykres 14. Liczba udzielonych porad podstawowej opieki zdrowotnej w latach 2011-2015 w gminie Tuczno.....	80
Wykres 15. Czytelnicy oraz księgozbiór w bibliotekach na terenie gminy Tuczno.....	92
Wykres 16. Dochody i wydatki budżetu gminy Tuczno w latach 2012-2017	111
Wykres 17. Dochody i wydatki ogólne budżetu gminy Tuczno na 1 mieszkańca w latach 2012-2015.....	112
Wykres 18. Struktura dochodów z wyszczególnionych działów ogółem (w %) (Tuczno).....	115
Wykres 19. Struktura wydatków z wyszczególnionych działów ogółem (w %.....	118
Wykres 20. Najniżej ocenione elementy warunków życia w gminie Tuczno	127

Wykres 21. Jakość i dostępność placówek oświatowych na terenie gminy Tuczno - oceny dobre i bardzo dobre	128
Wykres 22. Ocena wybranych elementów jakości życia na terenie gminy Tuczno - oceny dobre	129
Wykres 23. Ocena wybranych elementów jakości życia na terenie gminy Tuczno (pełna nazwa przedmiotu oceny vide powyżej wykresu).....	129
Wykres 24. Natężenie problemów społecznych na obszarze gminy Tuczno	130
Wykres 25. Pięć najważniejszych problemów do rozwiązania na obszarze gminy Tuczno.....	131
Wykres 26. Ważność realizacji przedsięwzięć na obszarze gminy Tuczno - oceny bardzo ważne	132
Wykres 27. Ważne i średnio ważne przedsięwzięcia do realizacji na obszarze gminy Tuczno	133
Wykres 28. Źródło informacji o działaniach podejmowanych przez władze gminy i wydarzeniach lokalnych	135
Wykres 29. Z którymi z wymienionych form promocji spotkał/a się Pan/i w ciągu ostatniego roku?	136
Wykres 30. Czy odwiedza Pan/Pani stronę internetową gminy?	136
Wykres 31. Ocena pracy urzędników	137
Wykres 32. Płeć ankietowanych	139
Wykres 33. Wiek ankietowanych	139
Wykres 34. Aktywność zawodowa ankietowanych.....	139